

**OCENA ZASOBÓW POMOCY
SPOŁECZNEJ W KRAKOWIE
ZA ROK 2022**

1	WSTĘP.....	13
2	POMOC UCHODźCOM Z UKRAINY.....	14
2.1	Pomoc o charakterze interwencyjnym	14
2.2	Pomoc o charakterze długoterminowym.....	14
3	ANALIZA LOKALNEJ SYTUACJI SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW	20
3.1	Miasto Kraków – ogólne	20
3.2	Struktura demograficzna ludności Krakowa	20
3.3	Struktura demograficzna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych.....	23
3.4	Sytuacja ekonomiczna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych	30
3.5	Beneficjenci świadczeń rodzinnych w Krakowie.....	38
3.6	Osoby pobierające świadczenia z funduszu alimentacyjnego	42
3.7	Osoby pobierające świadczenia wychowawcze	42
4	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW – PRACA SOCJALNA.....	43
4.1	Praca socjalna prowadzona z osobami i rodzinami oraz działania pomocowe	43
4.2	Organizowanie społeczności lokalnej – rewitalizacja społeczna	44
4.2.1	Najważniejsze inicjatywy zrealizowane w ramach Programów Aktywności Lokalnej	45
4.2.2	Dodatkowe działania na rzecz rodzin.....	46
4.2.3	Wybrane Programy Aktywności Lokalnej	46
4.3	Organizacja i koordynacja wolontariatu w MOPS	47
4.4	Praca socjalna prowadzona w ramach projektów socjalnych.....	48
5	ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ – PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE, TERAPIA RODZIN ORAZ INTERWENCJA KRYZYSOWA	49
5.1	Poradnictwo specjalistyczne, terapia.....	49
5.1.1	Infrastruktura	49
5.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	49
5.1.3	Kadra.....	49
5.1.4	Osoby i rodziny korzystające ze świadczeń w formie poradnictwa specjalistycznego i terapii 50	
5.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	50
5.1.6	Wnioski.....	51
5.2	Poradnictwo specjalistyczne: usługi wzmacniające lub odbudowujące naturalny system wsparcia – rodzinę	51
5.2.1	Infrastruktura	51
5.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	51

5.2.3	Kadra.....	51
5.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	51
5.2.5	Wnioski.....	51
5.3	Interwencja kryzysowa	52
5.3.1	Infrastruktura	52
5.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	52
5.3.3	Kadra.....	52
5.3.4	Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach interwencji kryzysowej	52
5.3.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	53
5.3.6	Wnioski.....	54

6 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM STARSZYM..... 55

6.1	Procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej Gminy Miejskiej Kraków	55
6.2	Świadczenia na rzecz osób starszych	62
6.2.1	Praca socjalna z osobami starszymi	62
6.2.2	Usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	62
6.2.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	63
6.2.2.2	Kadra.....	63
6.2.2.3	Osoby korzystające ze świadczeń w formie usług opiekuńczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.....	64
6.2.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	66
6.2.2.5	Wnioski	66
6.2.3	Ośrodki Wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami	67
6.2.3.1	Infrastruktura.....	67
6.2.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	68
6.2.3.3	Kadra.....	69
6.2.3.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w ośrodkach wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.....	69
6.2.3.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	70
6.2.3.6	Wnioski	71
6.2.4	Domy Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych	71
6.2.4.1	Infrastruktura.....	72
6.2.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	75
6.2.4.3	Kadra.....	75
6.2.4.4	Osoby skierowane do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz osób w podeszłym wieku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy 76	
6.2.4.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	78
6.2.4.6	Wnioski	78
6.2.5	Rodzinny Dom Pomocy.....	78
6.2.5.1	Infrastruktura.....	79
6.2.5.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	79
6.2.5.3	Kadra.....	79
6.2.5.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w rodzinnym domu pomocy dla osób starszych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	79
6.2.5.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	79
6.2.5.6	Wnioski	80
6.2.6	Mieszkania chronione wspierane dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych	80
6.2.6.1	Infrastruktura.....	80
6.2.6.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	80
6.2.6.3	Kadra.....	81

6.2.6.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	81
6.2.6.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	81
6.2.6.6	Wnioski	81
6.2.7	Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	82
6.2.7.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	82
6.2.7.2	Kadra	82
6.2.7.3	Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	82
6.2.7.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	83
6.2.7.5	Wnioski	83

7 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI..... 84

7.1	Osoby cierpiące na zaburzenia psychiczne w społeczności Krakowa	84
7.2	Świadczenia skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi	85
7.2.1	Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	85
7.2.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	86
7.2.1.2	Kadra	86
7.2.1.3	Osoby korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	86
7.2.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	89
7.2.1.5	Wnioski	89
7.2.2	Mieszkania chronione wspierane dla osób z zaburzeniami psychicznymi	90
7.2.2.1	Infrastruktura	90
7.2.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	91
7.2.2.3	Kadra	91
7.2.2.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	91
7.2.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	91
7.2.2.6	Wnioski	92
7.2.3	Środowiskowe Domy Samopomocy	92
7.2.3.1	Infrastruktura	93
7.2.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	94
7.2.3.3	Kadra	94
7.2.3.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w środowiskowym domu samopomocy, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	94
7.2.3.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	96
7.2.3.6	Wnioski	96
7.2.4	Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	96
7.2.4.1	Infrastruktura	97
7.2.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	97
7.2.4.3	Kadra	97
7.2.4.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	97
7.2.4.5	Wnioski	97
7.2.5	Domy Pomocy Społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób uzależnionych od alkoholu	97
7.2.5.1	Infrastruktura	97
7.2.5.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	101
7.2.5.3	Kadra	101
7.2.5.4	Osoby skierowane do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych, dla osób uzależnionych od alkoholu, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	101
7.2.5.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	104

7.2.5.6	Wnioski	104
7.2.6	Warsztaty terapii zajęciowej	104
7.2.6.1	Infrastruktura	105
7.2.6.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	106
7.2.6.3	Kadra	106
7.2.6.4	Osoby korzystające z uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej	106
7.2.6.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	108
7.2.6.6	Wnioski	108

8 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ..... 109

8.1	Osoby z niepełnosprawnością w społeczności Miasta Krakowa	109
8.2	Świadczenia na rzecz osób z niepełnosprawnością	111
8.2.1	Praca socjalna z osobami z niepełnosprawnością	111
8.2.2	Usługa asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej	112
8.2.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	112
8.2.2.2	Kadra	112
8.2.2.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	112
8.2.2.4	Wnioski	112
8.2.3	Indywidualny trening kompetencji i umiejętności społecznych dla osób z orzeczoną niepełnosprawnością	112
8.2.3.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	113
8.2.3.2	Kadra	113
8.2.3.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	113
8.2.3.4	Wnioski	113
8.2.4	Mieszkanie wspomagane w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”	113
8.2.4.1	Wnioski	114
8.2.5	Zasiłek stały	114
8.2.5.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	115
8.2.5.2	Kadra	115
8.2.5.3	Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku stałego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	115
8.2.5.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	117
8.2.5.5	Wnioski	117
8.2.6	Turnusy rehabilitacyjne	118
8.2.6.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	118
8.2.6.2	Kadra	118
8.2.6.3	Osoby korzystające z dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych ..	118
8.2.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	118
8.2.6.5	Wnioski	119
8.2.7	Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	119
8.2.7.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	120
8.2.7.2	Kadra	120
8.2.7.3	Osoby korzystające z dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	120
8.2.7.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	122
8.2.7.5	Wnioski	122
8.2.8	Pozostałe formy pomocy osobom z niepełnosprawnością	122
8.2.8.1	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny	122
8.2.8.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	122
8.2.8.1.2	Kadra	123
8.2.8.1.3	Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny	123

8.2.8.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	123
8.2.8.1.5	Wnioski	124
8.2.8.2	Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego – tłumacza przewodnika	124
8.2.8.3	Program „Aktywny Samorząd”	124
8.2.8.3.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	125
8.2.8.3.2	Kadra	125
8.2.8.3.3	Nakłady finansowe	125
8.2.8.3.4	Wnioski	125
8.2.8.4	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością	126
8.2.8.4.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	126
8.2.8.4.2	Kadra	126
8.2.8.4.3	Nakłady finansowe	126
8.2.8.4.4	Wnioski	126
8.2.8.5	Inne Programy Rady Nadzorczej PFRON.....	126
8.2.8.5.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	127
8.2.8.5.2	Kadra	127
8.2.8.5.3	Nakłady finansowe	127
8.2.8.6	System Obsługi Wsparcia	128

9 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY RODZINOM Z DZIEĆMI 129

9.1	Praca socjalna z rodzinami z dziećmi	129
9.2	Rodziny wspierające	129
9.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	129
9.2.2	Nakłady finansowe na realizację zadania	129
9.2.3	Wnioski	129
9.3	Usługa „Pomoc w domu”	129
9.3.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	130
9.3.2	Kadra	130
9.3.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	130
9.3.4	Wnioski	130
9.4	Usługa asystenta rodziny	130
9.4.1	Rodziny korzystające z usługi asystenta rodziny	131
9.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	132
9.4.3	Kadra	132
9.4.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	132
9.4.5	Wnioski	132
9.5	Placówki wsparcia dziennego	132
9.5.1	Infrastruktura	133
9.5.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	134
9.5.3	Kadra	134
9.5.4	Dzieci i młodzież korzystająca ze świadczeń w formie pobytu w placówkach wsparcia dziennego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	134
9.5.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	134
9.5.6	Wnioski	135
9.6	Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością	135
9.6.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	136
9.6.2	Kadra	137
9.6.3	Rodziny korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	137
9.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	137

9.6.5	Wnioski.....	138
9.7	Usługa asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością.....	138
9.7.1	Rodziny korzystające z usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	138
9.7.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	139
9.7.3	Kadra.....	139
9.7.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	139
9.7.5	Wnioski.....	139
9.8	Rodzinna Piecza Zastępcza	140
9.8.1	Rodziny zastępcze niezawodowe i spokrewnione z dzieckiem	141
9.8.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	143
9.8.1.2	Kadra.....	143
9.8.1.3	Rodziny korzystające ze świadczeń dla spokrewnionych i niezawodowych rodzin zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.....	143
9.8.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	144
9.8.1.5	Wnioski	145
9.8.2	Rodziny zastępcze zawodowe i rodzinne domy dziecka.....	146
9.8.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	147
9.8.2.2	Kadra.....	147
9.8.2.3	Dzieci umieszczone w zawodowych rodzinach zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	147
9.8.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	148
9.8.2.5	Wnioski	149
9.9	Placówki opiekuńczo-wychowawcze	149
9.9.1	Infrastruktura	150
9.9.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	150
9.9.3	Kadra.....	151
9.9.4	Dzieci i młodzież skierowana do całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	151
9.9.5	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	152
9.9.6	Wnioski.....	153
9.10	Pomoc dla osób usamodzielnianych	153
9.10.1	Infrastruktura	154
9.10.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	154
9.10.3	Kadra	154
9.10.4	Osoby objęte pomocą na usamodzielnienie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	154
9.10.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	156
9.10.6	Wnioski	157
9.11	Pozostałe formy pomocy na rzecz rodzin z dziećmi	157
9.11.1	Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku	157
9.11.1.1	Wnioski.....	158
9.11.2	Kluby Rodziców	158
9.11.3	Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów: stypendia szkolne, zasiłki szkolne	158
9.11.3.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	160
9.11.3.2	Kadra	160
9.11.3.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	160
9.11.3.4	Wnioski.....	161
9.11.4	Realizacja rządowego program pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020–2022. (W latach ubiegłych program funkcjonował pod nazwą „Wyprawka szkolna”)	161
9.11.4.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	162

9.11.4.2	Kadra	162
9.11.4.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	162
9.11.4.4	Wnioski.....	162
9.11.5	Prowadzenie na oddziałach ginekologiczno-położniczych oraz w szkołach rodzenia usługi „przewodniczki” dla kobiet w ciąży i rodziców nowo narodzonych dzieci mieszkających w Krakowie	162
9.11.5.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	163
9.11.5.2	Kadra	163
9.11.5.3	Nakłady finansowe na realizację zadania.....	163
9.11.5.4	Wnioski.....	163
9.11.6	Specjalistyczne usługi wspierania rodziny.....	163
9.11.6.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	164
9.11.6.2	Kadra	164
9.11.6.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	164
9.11.6.4	Wnioski.....	164

10 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY165

10.1	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	165
10.1.1	Infrastruktura	166
10.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	166
10.1.3	Kadra	166
10.1.4	Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie	166
10.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	168
10.1.6	Wnioski	169
10.2	Działalność Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia	169
10.2.1	Infrastruktura	170
10.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	170
10.2.3	Kadra	170
10.2.4	Osoby i rodziny korzystające ze wsparcia udzielanego przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia	170
10.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	171
10.2.6	Wnioski	171
10.3	Mieszkania chronione treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi	171
10.3.1	Infrastruktura	171
10.3.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	171
10.3.3	Kadra	172
10.3.4	Osoby i rodziny korzystające z mieszkań chronionych treningowych dla kobiet i kobiet z dziećmi	172
10.3.5	Nakłady finansowe.....	172
10.3.6	Wnioski	172

11 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM BEZROBOTNYM173

11.1	Bezrobocie w Krakowie	173
11.2	Świadczenia na rzecz osób bezrobotnych	176
11.2.1	Praca socjalna z osobami bezrobotnymi	176
11.2.2	Zatrudnienie socjalne	176
11.2.2.1	Kluby Integracji Społecznej (KIS)	177
11.2.2.1.1	Infrastruktura	177

11.2.2.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	177
11.2.2.1.3	Kadra	177
11.2.2.1.4	Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	177
11.2.2.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	181
11.2.2.2	Zadania realizowane przez Centra Integracji Społecznej	181
11.2.2.2.1	Infrastruktura	181
11.2.2.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	181
11.2.2.2.3	Kadra	181
11.2.2.2.4	Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	182
11.2.2.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	183
11.2.2.3	Wnioski.....	184

12 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM I RODZINOM O NISKICH DOCHODACH185

12.1 Ubóstwo 185

12.2 Świadczenia dla osób i rodzin o niskich dochodach..... 185

12.2.1	Zasiłek okresowy	185
12.2.1.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	185
12.2.1.2	Kadra	185
12.2.1.3	Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku okresowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	185
12.2.1.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	189
12.2.1.5	Wnioski.....	190
12.2.2	Zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy.....	191
12.2.2.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	191
12.2.2.2	Kadra	191
12.2.2.3	Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku celowego oraz specjalnego zasiłku celowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	191
12.2.2.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	194
12.2.2.5	Wnioski.....	195
12.2.3	Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku	195
12.2.3.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	196
12.2.3.2	Kadra	196
12.2.3.3	Osoby i rodziny korzystające z posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	196
12.2.3.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	200
12.2.3.5	Wnioski.....	200
12.2.4	Współpraca z organizacjami dystrybuującymi żywność w ramach Programu Żywnościowego dla osób najbardziej potrzebujących w Unii Europejskiej	201
12.2.4.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	201
12.2.4.2	Kadra	202
12.2.4.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	202
12.2.5	Sklep socjalny „Dobry sklep”	202
12.2.5.1	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	202
12.2.5.2	Kadra	202
12.2.5.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	203
12.2.5.4	Wnioski.....	203
12.2.6	Lokalny Program Osłonowy dla osób, które poniosły zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych.....	203
12.2.6.1	Organizacje pozarządowe realizujące projekt	204
12.2.6.2	Kadra	204

12.2.6.3	Osoby i rodziny korzystające z lokalnego programu osłonowego rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	204
12.2.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	206
12.2.6.5	Wnioski	206

13 ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY MIEJSKIEJ KRAKÓW W ZAKRESIE POMOCY OSOBOM W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI.....207

13.1 Osoby w kryzysie bezdomności w społeczności Miasta Krakowa..... 207

13.2 Świadczenia na rzecz osób bezdomnych 214

13.2.1	Zapewnienie usług związanych z zabezpieczaniem schronienia i noclegu osobom bezdomnym	214
13.2.1.1	Infrastruktura	214
13.2.1.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	217
13.2.1.3	Kadra	217
13.2.1.4	Osoby objęte pomocą w formie schronienia, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	218
13.2.1.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	221
13.2.1.6	Wnioski.....	221
13.2.2	Mieszkania chronione dla osób bezdomnych.....	222
13.2.2.1	Infrastruktura	222
13.2.2.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	223
13.2.2.3	Kadra	223
13.2.2.4	Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla bezdomnych mężczyzn, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy	223
13.2.2.5	Nakłady finansowe na realizację zadania	224
13.2.2.6	Wnioski.....	224
13.2.3	Praca socjalna z osobami bezdomnymi metodą streetworkingu	224
13.2.3.1	Organizacje pozarządowe	225
13.2.3.2	Kadra	225
13.2.3.3	Wnioski.....	225
13.2.4	Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej	225
13.2.4.1	Infrastruktura	226
13.2.4.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	226
13.2.4.3	Kadra	226
13.2.4.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	226
13.2.4.5	Wnioski.....	226
13.2.5	Pomoc w formie gorącego posiłku	227
13.2.5.1	Infrastruktura	227
13.2.5.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	227
13.2.5.3	Kadra	228
13.2.5.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	228
13.2.5.5	Wnioski.....	228
13.2.6	Łaźnia dla osób bezdomnych.....	228
13.2.6.1	Infrastruktura	228
13.2.6.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	229
13.2.6.3	Kadra	229
13.2.6.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	229
13.2.6.5	Wnioski.....	229
13.2.7	Zapewnienie pomocy medycznej i zaopatrzenia w leki dla osób bezdomnych.....	229
13.2.7.1	Infrastruktura	230
13.2.7.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie.....	230
13.2.7.3	Kadra	230
13.2.7.4	Nakłady finansowe na realizację zadania	230
13.2.7.5	Wnioski.....	230
13.2.8	Wigilia dla bezdomnych i samotnych	231

13.2.8.1	Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie	231
13.2.8.2	Kadra	231
13.2.8.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	231
13.2.8.4	Wnioski.....	231
13.2.9	Streetbus dla osób bezdomnych.....	232
13.2.9.1	Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie	232
13.2.9.2	Kadra	232
13.2.9.3	Nakłady finansowe na realizację zadania	232
13.2.9.4	Wnioski.....	232
14	DZIAŁANIA W RAMACH PROJEKTU „ŚRODOWISKOWE CENTRUM ZDROWIA PSYCHICZNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY KRAKÓW POŁUDNIE”	233
14.1	Organizacje współrealizujące projekt.....	233
14.2	Kadra	233
14.3	Beneficjenci projektu	233
14.4	Nakłady finansowe w ramach projektu Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe”	234
14.5	Wnioski	234
15	DZIAŁANIA W RAMACH PROJEKTU „SAMI – DZIELNI! NOWE STANDARDY MIESZKALNICTWA WSPOMAGANEGO DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI SPRZĘŻONYMI”	235
15.1	Infrastruktura	235
15.2	Organizacje pozarządowe realizujące zadanie	235
15.3	Kadra	235
15.4	Beneficjenci projektu	235
15.5	Nakłady finansowe w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”	236
15.6	Wnioski	236
16	DZIAŁANIA W RAMACH PROJEKTU „AKTYWNI ZAWODOWO – AKTYWNI SPOŁECZNIE”	237
16.1	Organizacje współrealizujące projekt.....	238
16.2	Kadra	238
16.3	Beneficjenci projektu	238
16.4	Nakłady finansowe w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”	238
16.5	Wnioski	239
17	DZIAŁANIA W RAMACH PROJEKTU „ZAWSZE RODZINA”	240

17.1	Organizacje współrealizujące projekt.....	240
17.2	Kadra	240
17.3	Beneficjenci projektu	240
17.4	Nakłady finansowe w ramach projektu „Zawsze Rodzina”	241
17.5	Wnioski	241
18	MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KRAKOWIE	242
18.1	Kadra Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie	243
18.2	Plan wydatków Sytemu Pomocy Społecznej w latach 2020 – 2022	244
18.3	Infrastruktura lokalowa w zarządzie MOPS oraz zadania inwestycyjne	251

1 Wstęp

Art. 16a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej nakłada na gminy, powiaty i województwa obowiązek przygotowywania corocznie oceny zasobów pomocy społecznej i przedstawienia jej odpowiednio: radzie gminy, radzie powiatu oraz sejmikowi województwa. Ocena zasobów wraz z rekomendacjami stanowi podstawę do planowania budżetu na rok następny.

Ocena zasobów pomocy społecznej w Gminie Miejskiej Kraków za rok 2022 powstała w oparciu o dane i materiały, które były dostępne w momencie przygotowania niniejszego dokumentu. Dla zobrazowania stanu i trendów zmian w strukturze społeczności lokalnej Krakowa przywołano dane liczbowe uzyskane z banku danych lokalnych GUS, w wyniku Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 roku, dostępnych danych i danych wstępnych z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2021 roku przeprowadzanych przez Główny Urząd Statystyczny, dane sprawozdawcze Grodzkiego Urzędu Pracy, jak również dane wydziałów Urzędu Miasta Krakowa, miejskich jednostek organizacyjnych oraz instytucji i firm działających na terenie Krakowa, zawarte w raportach i dokumentach statystycznych.

Zgodnie z intencją ustawodawcy, dokonując oceny uwzględniono infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej. Sporządzona ocena obejmuje ponadto osoby i rodziny korzystające w 2022 roku z pomocy społecznej, rodzaje występujących problemów oraz ich rozkład ilościowy.

W związku z wybuchem, w dniu 24 lutego 2022 r., wojny w Ukrainie i nagłym napływem uchodźców wojennych do Krakowa, rozdział 2 poświęcono zorganizowaniu systemowej pomocy dla uchodźców.

W rozdziale 3 dokonano analizy sytuacji społeczno-demograficznej Gminy Miejskiej Kraków, z perspektywy potrzeb pomocy społecznej. Przedstawiono podstawowe cechy demograficzne społeczności Krakowa, strukturę rodzin krakowskich i ich zasobność oraz dostępne prognozy w tym zakresie.

Rozdziały 4 i 5 charakteryzują świadczenia pomocy społecznej wspólne dla wszystkich grup osób i rodzin, korzystających z pomocy. Tematem rozdziału 4 jest praca socjalna jako istotne świadczenie pomocy społecznej, w rozdziale 5 skupiono się na poradnictwie specjalistycznym, terapii rodzin i interwencji kryzysowej.

W rozdziałach 6–13 dokonano oceny zasobów pomocy społecznej wg świadczeń charakterystycznych dla poszczególnych kategorii klientów: osób starszych, osób z zaburzeniami psychicznymi, osób z niepełnosprawnością, rodzin z dziećmi, osób dotkniętych przemocą w rodzinie, osób bezrobotnych, osób i rodzin o niskich dochodach oraz osób bezdomnych.

W rozdziale 14 opisano działania w ramach projektu pn.: „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe”, w rozdziale 15 działania w ramach projektu pn.: „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”, w rozdziale 16 działania w ramach projektu pn.: „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”, a w rozdziale 17 działania w ramach projektu pn.: „Zawsze rodzina”.

W ostatnim rozdziale przedstawiono najważniejsze informacje dotyczące kadry, infrastruktury oraz planów wydatków Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie.

2 Pomoc uchodźcom z Ukrainy

Wybuch wojny w dniu 24 lutego 2022 r. w Ukrainie i nagły napływ dużej grupy uchodźców wojennych do Krakowa, spowodował konieczność zorganizowania systemowej pomocy dla uchodźców. W działania związane z pomocą na rzecz obywateli Ukrainy zaangażowanych było 526 osób zatrudnionych w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w ramach umowy o pracę oraz 257 osób w ramach umowy zlecenia.

2.1 Pomoc o charakterze interwencyjnym

W pierwszym okresie po wybuchu wojny, wielu uchodźców znalazło schronienie u prywatnych osób. Najważniejszą potrzebą było dostarczenie uchodźcom podstawowych środków higienicznych, niezbędnej odzieży oraz żywności. Uruchomienie miejsca, w którym przyjmowano dary od mieszkańców Krakowa, pozwoliło na szybkie zorganizowanie punktu wydającego żywność.

Od 1 do 10 marca 2022 r. działał Punkt przy Stadionie Miejskim przy ulicy Reymonta, wydający pakiety zgodnie ze zgłaszanym przez uchodźców zapotrzebowaniem. W sumie wydano ponad 1500 pakietów.

W związku z koniecznością zapewnienia wsparcia psychologicznego, Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie umożliwił uchodźcom uzyskanie pomocy przez kontakt osobisty, telefoniczny lub przez komunikatory internetowe. W ramach zadania pomocą w 2022 r. objęto 305 osób. Na realizację zadania wydatkowano kwotę 128 213,70 zł. Zadanie finansowane było z Funduszu Pomocy Ukrainie.

Obywatelom Ukrainy korzystającym z miejsca schronienia w miejscu zakwaterowania mieszczącym się na terenie „Plazy”, w okresie od 27 kwietnia do 22 lipca, oferowana była usługa pracy socjalnej skierowana na wsparcie procesu adaptacji, aktywizacji zawodowej, uregulowania sytuacji zdrowotnej, mieszkaniowej. Pracownicy socjalni podejmowali szereg różnorodnych działań odpowiadających indywidualnym potrzebom i oczekiwaniom uchodźców.

2.2 Pomoc o charakterze długoterminowym

Coraz większy napływ uchodźców i przedłużająca się wojna spowodowały konieczność organizacji działań o charakterze pomocy długoterminowej.

Zapewnienie miejsc tymczasowego pobytu zbiorowego

W 2022 r. na terenie Gminy Miejskiej Kraków MOPS organizował i obsługiwał 5 miejsc zbiorowego zakwaterowania, zapewniających pobyt tymczasowy – przy ul. Śniadeckich, Kapelanka, Kopernika, os. Złotej Jesieni, Alei Pokoju oraz 2 mieszkania – przy ul. Rydygiera i ul. Łużyckiej. Osobom zapewniono dostęp do sanitariatów, środków higieny osobistej, napojów oraz wyżywienie. Zadanie realizowane było w głównej mierze przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, w tym 164 osoby świadczące usługi na podstawie umów zleceń. W marcu i kwietniu łącznie 34 pracowników z 8 domów pomocy społecznej świadczyło pracę w miejscach tymczasowego pobytu zbiorowego, w formie dobrowolnego oddelegowania.

W zakresie realizacji zadań związanych z zapewnieniem pomocy na rzecz uchodźców z Ukrainy zostały zawarte porozumienia o współpracy pomiędzy Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, a Domami Pomocy Społecznej. Wsparcia udzielali także pracownicy pozostałych jednostek organizacyjnych GMK, organizacje pozarządowe, w tym Stowarzyszenie SIEMACHA oraz przedsiębiorcy.

W zapewnienie całodziennego wyżywienia zbiorowego dla obywateli Ukrainy zaangażowane były jednostki pomocy społecznej, które dzięki swojej infrastrukturze mogły to przedsięwzięcie zrealizować. Miejski Dzienny Dom Pomocy Społecznej świadczył wsparcie żywnościowe dla uchodźców z Ukrainy w miejscach ich przebywania w trakcie dnia oraz całodobowo a domy pomocy społecznej zapewniały transport żywności do tych miejsc.

Ze wsparcia w formie miejsc tymczasowego pobytu skorzystały 5984 osoby. Łącznie wydano na ten cel 7 944 889,06 zł.

W 2022 r. przeprowadzono również remonty bieżące w innych lokalach przeznaczonych na potrzeby zakwaterowania uchodźców wojennych w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie:

- a) remont bieżący lokalu mieszkalnego w budynku przy ul. Grota-Roweckiego, obejmujący swym zakresem prace związane z instalacjami elektrycznymi, wod-kan-gaz, roboty posadzkowe, tynkarskie, malarskie i wykończeniowe oraz związane z wymianą stolarki drzwiowej – koszt prac 138 663,90 zł,
 - b) remont bieżący lokalu mieszkalnego w budynku przy ul. Konarskiego, obejmujący swym zakresem prace związane z instalacjami elektrycznymi, wod-kan-gaz, roboty posadzkowe, tynkarskie, malarskie i wykończeniowe oraz związane z wymianą stolarki drzwiowej – koszt robót 126 214,73 zł, sfinansowany z darowizny,
 - c) remont bieżący lokalu mieszkalnego w budynku przy ul. Gromady Grudziąż, obejmujący swym zakresem prace związane z instalacjami elektrycznymi, wod-kan-gaz, roboty posadzkowe, tynkarskie, malarskie i wykończeniowe oraz związane z wymianą stolarki drzwiowej – koszt prac 140 197,14 zł,
 - d) remont sanitariatów w budynku przy ul. Wąwozowej, obejmujący wymianę instalacji elektrycznej i wod-kan, roboty tynkarskie, malarskie, okładzinowe oraz montaż wyposażenia w tym ścianki z HPL – koszt robót 267 829,65 zł,
 - e) roboty malarskie w budynku na os. Złotej Jesieni – koszt robót 86 312,74 zł.
- Łącznie na remont lokali wydatkowano środki w wysokości 759 218,16 zł.

Pomoc żywnościowa dla uchodźców przy dawnym Centrum Handlowym Plaza

Od połowy maja 2022 r., do wyczerpania zapasów żywności, wydawane były przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej pakiety żywnościowe, składające się z podstawowych artykułów spożywczych (m. in. kawa, herbata, cukier, mleko, konserwy) w zależności od liczby osób w rodzinie. O pomoc mogły ubiegać osoby, które:

- nie zamieszkiwały w miejscach zbiorowego zakwaterowania, które zapewniały całodziennie wyżywienie,
- nie zamieszkiwały u osoby fizycznej prowadzącej gospodarstwo domowe/w miejscu udostępnionym przez inny podmiot, gdzie zapewniany było zakwaterowanie i wyżywienie na koszt przyjmującego,
- mieszkały u osoby/w miejscu udostępnionym przez inny podmiot gdzie zapewnione było zakwaterowanie i wyżywienie na koszt przyjmującego, ale przyjmującemu nie przysługiwało świadczenie pieniężne z tego tytułu z uwagi na upływ okresu 120 dni, a okres ten nie został przedłużony.

Wydano 2336 pakietów żywnościowych, dla 4420 osób.

Od 6 czerwca 2022 r. do lipca 2022 r. pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wydawali skierowania celem uzyskania pomocy żywnościowej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa dla osób spełniających kryteria tj., których dochód nie przekraczał 220% kryterium dochodowego. Osoby te musiały zamieszkiwać na terenie Gminy Miejskiej Kraków. Żywność wydawana była na miejscu przez Stowarzyszenie Pomocy Ludziom Starszym i Niepełnosprawnym im. Papieża Jana Pawła II w Krakowie. W ramach tej pomocy osoby otrzymywały: warzywa, owoce, artykuły skrobiowe, mleczne, mięsne oraz rybne konserwy, cukier biały i olej rzepakowy. Wydano 1632 skierowania dla 3408 osób.

Pomoc w formie posiłku dla dzieci w szkołach i przedszkolach

Dzieci i uczniów uczęszczający do szkół, przedszkoli czy żłobków objęto pomocą w postaci dożywiania. W okresie od marca do czerwca 2022 r. przyznawana była pomoc doraźna w formie posiłku w oparciu o art. 48b ust. 5 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Natomiast od lipca do grudnia 2022 r. posiłki te były finansowane w ramach porozumienia zawartego pomiędzy Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF), a Gminą Miejską Kraków. Pomoc ta nie wymagała przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego, oświadczenia o sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej oraz wydania decyzji administracyjnej. Pomoc udzielana była przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej z urzędu, po przekazaniu informacji przez dyrektora placówki oświatowej.

Łącznie w 2022 r. pomocą w postaci posiłków udzielonych dla dzieci obywateli Ukrainy w szkołach, przedszkolach czy żłobkach objęto 7403 osoby. Wartość udzielonej pomocy wyniosła 5 091 154,86 zł, z tego 1 312 678,55 zł to środki z Funduszu Pomocy Ukrainie, 3 089 901,16 zł środki pozyskane w ramach porozumienia z UNICEF oraz 688 575,15 zł środki własne Gminy Miejskiej Kraków.

Nadzór nad wypełnianiem praw i obowiązków opiekuna tymczasowego małoletniego obywatela Ukrainy

Pieczę nad małoletnim obywatelem Ukrainy, który przebywa w Polsce bez opieki osób dorosłych odpowiedzialnych za niego, zgodnie z prawem obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej, sprawuje opiekun tymczasowy ustanawiany przez sąd opiekuńczy właściwy ze względu na miejsce pobytu dziecka. Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy, w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, ośrodkowi pomocy społecznej powierzono zadanie w postaci nadzoru nad realizacją praw i obowiązków przez opiekunów tymczasowych. W 2022 r. wykonano 822 nadzory nad wypełnianiem praw i obowiązków przez opiekunów tymczasowych, którzy sprawowali pieczę nad 922 dziećmi z Ukrainy. Realizacja zadania była finansowana na podstawie porozumienia zawartego z Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF). W ramach realizacji zadania wykonywanie nadzorów powierzono 41 zleceńobiorcom. Łącznie wydatkowano na ten cel 91 313,67 zł.

Wsparcie dla opiekunów tymczasowych i dzieci pozostających pod ich opieką

W 2022 r. opiekunom tymczasowym oraz dzieciom pozostającym pod ich opieką zapewniono specjalistyczne wsparcie organizacyjno-prawne oraz psychologiczne. Wsparcia udzielono 90 osobom: 76 kobietom i 14 mężczyznom, w tym 3 dzieciom z niepełnosprawnościami. Ilość udzielonego wsparcia wyniosła 1136 godzin.

Realizacja zadania była finansowana na podstawie porozumienia zawartego z Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF). Łącznie wydatkowano na ten cel 110 849,32 zł.

Wsparcie finansowe wydatków związanych z utrzymaniem dzieci przez opiekunów tymczasowych

W celu stworzenia odpowiednich warunków dla dzieci pozostających pod opieką opiekuna tymczasowego, w ramach porozumienia zawartego z Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF), zapewniono opiekunom tymczasowym możliwość skorzystania ze wsparcia finansowego w kwocie 500 zł miesięcznie na dziecko. W 2022 r. zawarto 220 umów, na podstawie których zrealizowano pomoc na rzecz 268 małoletnich obywateli Ukrainy.

Opiekunowie tymczasowi byli zobowiązani do rozliczenia otrzymanego wsparcia poprzez przedłożenie zestawienia wydatków oraz dokumentów potwierdzających ich poniesienie, tj. faktur, paragonów, rachunków lub oświadczenia o poniesionych wydatkach.

Łącznie na ten cel wydatkowano 714 869,00 zł.

Dla opiekunów tymczasowych ustanowionych dla małoletnich, którzy przed przybyciem na terytorium RP byli umieszczeni w pieczy zastępczej na terytorium Ukrainy złożono także 23 wnioski o świadczenia i dofinansowania, o których mowa w art. 26 ust 1 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa

Jednorazowe świadczenie pieniężne w wysokości 300 zł

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przyjmował wnioski i wypłacał jednorazowe świadczenie pieniężne w wysokości 300 zł na osobę, o którym mowa w art. 31 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy, w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego Państwa. Pomoc przeznaczona była dla obywateli Ukrainy, którzy przekroczyli granicę po 24 lutego 2022 r. i zostali wpisani do rejestru PESEL.

W 2022 r. pomocą objęto 45 415 osób, na łączną kwotę 13 899 607,36 zł. Zadanie finansowane było z Funduszu Pomocy Ukrainie.

Świadczenia z pomocy społecznej

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przyznawał obywatelom Ukrainy, którzy przekroczyli granicę po 24 lutego 2022 r. i zostali wpisani do rejestru PESEL świadczenia z pomocy społecznej na podstawie art. 29–30 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego Państwa.

Pomocy udzielono w następujących formach:

- zasiłek stały dla 92 osób na łączną kwotę 116 681,76 zł,
- zasiłek okresowy dla 248 osób na łączną kwotę 234 909,10 zł,
- zasiłek celowy dla 191 osób na łączną kwotę 52 436,45 zł.

Pomocą objęto łącznie 362 rodziny. Zadanie finansowane było z Funduszu Pomocy Ukrainie.

Ponadto, MOPS organizuje sprawienie pogrzebu osoby zmarłej na terenie Gminy Miejskiej Kraków w sytuacji, gdy brak jest najbliższej rodziny osoby zmarłej lub jeżeli rodzina zmarłego nie ma możliwości zorganizowania pochówku we własnym zakresie. Takie działania podejmowano również w stosunku do zmarłych obywateli Ukrainy – zorganizowano 2 pogrzeby na kwotę 6029 zł, finansowane z dotacji przekazanej przez Małopolski Urząd Wojewódzki.

Rozszerzenie działalności placówek wsparcia dziennego

W ramach porozumienia pomiędzy Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF), a Gminą Miejską Kraków 6 organizacji pozarządowych otrzymało środki na rozszerzenie działalności istniejących placówek wsparcia dziennego o działania ukierunkowane na wsparcie dzieci obywateli Ukrainy, którzy przekroczyli granicę po 24 lutego 2022 r. Łącznie swoją działalność rozszerzyło 18 placówek wsparcia dziennego w tym 5 w formie specjalistycznej, 10 w formie opiekuńczej oraz 3 w formie pracy podwórkowej. Z pomocy skorzystało łącznie 772 dzieci obywateli Ukrainy. Przeznaczone środki finansowe na rozszerzenie działalności placówek w 2022 r., zgodnie z powyższym porozumieniem, wyniosły 3 000 000,00 zł, z czego wykorzystano 2 989 385,79 zł.

Zapewnienie pieczy zastępczej

W 2022 r. w pieczy zastępczej przebywało 43 małoletnich obywateli Ukrainy, z czego 41 przebywało w 10 placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego

i specjalistyczno-terapeutycznego, a 2 w rodzinie zastępczej. W celu zapewnienia właściwych warunków opieki i wychowania małoletnim w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, za zgodą wojewody, tworzone dodatkowe miejsca. Ponadto w ramach projektu „Zawsze Rodzina” świadczone wsparcie w postaci usług nauczyciela języka polskiego, asystenta ds. wyrównywania różnic międzykulturowych oraz psychologa. Ze środków z Funduszu Pomocy Ukrainie wykorzystano środki w wysokości: 1 429 969,68 zł.

Ponadto, dokonano zakupu nieruchomości przy ul. Moczydło 12 z przeznaczeniem na placówkę opiekuńczo-wychowawczą wraz z pierwszym wyposażeniem – w placówce będą przebywały dzieci z Ukrainy. Zadanie zostało sfinansowane z pozyskanych darowizn zagranicznych i krajowych przeznaczonych na wsparcie uchodźców z Ukrainy, w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Łączny wydatki na ten cel w 2022 r. wyniosły 2 743 322,90 zł.

Zapewnienie opieki w domach pomocy społecznej

W okresie od 9 marca 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. w domach pomocy społecznej na terenie Gminy Miejskiej Kraków umieszczono łącznie 18 osób, uciekających przed konfliktem zbrojnym na terenie Ukrainy, wymagających całodobowej opieki.

Jednostki na realizację powyższych działań poniosły wydatki w łącznej wysokości 381 607,75 zł z czego 307 727,75 zł stanowiły środki z Funduszu Pomocy Ukrainie.

Ponadto dzięki środkom pochodzącym z darowizny od Biura Przedstawicielskiego Taipei w Polsce z siedzibą w Warszawie, 8 obywateli Ukrainy, którzy wymagali całodobowej opieki mogło skorzystać z pomocy w formie umieszczenia w prywatnej jednostce „ArmadaClinic – Dom Seniora Topografów” prowadzonej przez ARMADACLINIC Sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie. Wydatki na ten cel wyniosły 144 720 zł. Dodatkowo środki z darowizny (64 070 zł) zostały przeznaczone na dofinansowanie kosztów pobytu osób z Ukrainy w domu pomocy społecznej przy ul. Helclów 2.

Projekt „Kraków Bez Granic”

Dział Rewitalizacji Społecznej MOPS Kraków, we współpracy z UNICEF w 2022 r., realizował program „Kraków bez granic” skierowany do dzieci i rodzin z Ukrainy w związku z wystąpieniem konfliktu zbrojnego za wschodnią granicą. Celem głównym projektu była integracja społeczności ukraińskiej przebywającej w Krakowie z mieszkańcami miasta. Założenia projektu realizowano od końca sierpnia do grudnia 2022 r. Działania podejmowano w następujących Programach Aktywności Lokalnej (PAL): Azory, Stare Podgórze/Zabłocie, Mistrzejowice, Na Skarpie, Zesławice i Kantorowice, Na Olszy, Rybitwy i Przewóz, Siemaszki, Ugorek oraz dodatkowo w Świetlicy Towarzystwa Przyjaciół Dzieci „Akademia Młodzieży”, w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi i w Zespole Szkół Specjalnych nr 4. W ramach zajęć cyklicznych prowadzono: kurs języka polskiego, warsztaty z robotyki Lego dla dzieci, warsztaty manualne dla dzieci, warsztaty z rękodzieła dla dorosłych, warsztaty florystyczne dla dorosłych, zajęcia usprawniająco-kompensacyjne dla dzieci z niepełnosprawnościami, warsztaty integracyjne z wykorzystaniem metod teatralnych oraz warsztaty teatralne zakończone przedstawieniem. W ramach projektu odbyły się także eventy oraz wycieczki. Od końca listopada 2022 r. zorganizowane zostały także zajęcia z psychologiem, w postaci grup wsparcia dla osób z Ukrainy.

Na wszystkich warsztatach i zajęciach dostępne były osoby tłumaczące. Ponadto organizowano integracyjne wyjścia grupowe, w tym do kin, teatrów, muzeów, Parku Wodnego. Pomoc dla dzieci i rodzin z Ukrainy w ramach projektu współfinansowanego ze środków UNICEF wyniosła 1739 godziny, udzielono wsparcia 391 osobom.

W grudniu, w Browarze Lubicz, odbyło się spotkanie końcoworoczne dla dzieci i rodzin uczestniczących w projekcie „Kraków Bez Granic”. Podczas mini-gali podsumowano dotychczasowe działania, przypomniano najciekawsze momenty, a także rozdano paczki upominkowe.

Na realizację programu „Kraków bez Granic” współfinansowanego ze środków UNICEF przeznaczono kwotę 715 998,22 zł.

Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przyznawał uczniom, obywatelom Ukrainy, którzy przekroczyli granicę po 24 lutego 2022 r. i zostali wpisani do rejestru PESEL świadczenia z pomocy społecznej na podstawie art. 53 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy, w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego Państwa.

Pomocy udzielono w następujących formach:

- stypendium szkolne dla 92 uczniów na łączną kwotę 70 725,10 zł,
- zasiłek szkolny dla 2 uczniów na łączną kwotę 1240 zł.

Zadanie finansowane było z Funduszu Pomocy Ukrainie.

Wsparcie przy współpracy z zagranicznymi fundacjami i miastami partnerskimi

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej nawiązał współpracę z Japońską Fundacją Social Welfare Corporation Fukudenkai, która przekazała na rzecz obywateli Ukrainy łącznie 1 240 bonów na zakup odzieży i obuwia o wartości 500 zł. 100 bonów zostało przekazanych podczas uroczystości zorganizowanej 30 września 2022 r. w Centrum Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie, w której wziął udział Ambasador Cesarstwa Japonii. Pozostałe bony, w liczbie 1140, zostały przekazane kolejnym osobom wytypowanym przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Pomoc została przekazana dla rodzin wielodzietnych, osób starszych, niepełnosprawnych, długotrwale chorych, mieszkańców domów pomocy społecznej oraz osób podejmujących działania na rzecz poprawy swojej sytuacji.

Nawiązano również współpracę z Fundacją Tzu Chi, która przy współudziale pracowników MOPS przekazała 16 lipca 2022 r. dla obywateli Ukrainy 973 bony Sodexo o łącznej wartości 973 000 zł. MOPS zapewnił obsługę wydarzenia oraz wytypował osoby do objęcia pomocą. Pomoc została przekazana dla osób starszych, niepełnosprawnych, rodzin z minimum dwojgiem dzieci oraz dla osób podejmujących działania na rzecz poprawy swojej sytuacji.

Ponadto, w ramach podjętej przez Radę Miasta Frankfurtu nad Menem rezolucji w sprawie pomocy miastom partnerskim w przezwyciężeniu kryzysu związanego z wybuchem wojny w Ukrainie, Frankfurt udzielił wsparcia finansowego, w wysokości blisko 35 000 zł, na zakup bonów podarunkowych Sodexo. Zakupiono 518 bonów.

3 Analiza lokalnej sytuacji społeczno-demograficznej Gminy Miejskiej Kraków

3.1 Miasto Kraków – ogólne

Kraków jest drugim co do wielkości miastem w Polsce, zarówno pod względem ludności jak i powierzchni. Zajmuje obszar 326,91 km² i jest podzielony na 18 pomocniczych dzielnic (I– XVIII). Jest stolicą województwa małopolskiego, z siedzibą Wojewody Małopolskiego oraz Marszałka Województwa Małopolskiego, Starosty Krakowskiego.

Miasto Kraków jest jednym z najważniejszych ośrodków miejskich w kraju. Pełni rolę regionalnego i międzynarodowego centrum życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego.

Mieszkańcy Miasta Krakowa tworzą wspólnotę samorządową – gminę miejską. Kraków jest miastem na prawach powiatu. Gmina wykonuje zadania publiczne własne gminy i powiatu oraz zadania zlecone gminie i powiatowi z zakresu administracji rządowej. Organami Gminy Miejskiej Kraków są: Rada Miasta, która sprawuje władzę uchwałodawczą i kontrolną oraz Prezydent Miasta sprawujący władzę wykonawczą. O ustroju gminy stanowi jej statut. Prezydent wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu Miasta Krakowa oraz miejskich jednostek organizacyjnych i powiatowych służb, inspekcji i straży.

3.2 Struktura demograficzna ludności Krakowa

Podstawowe cechy demograficzne społeczności lokalnej Krakowa takie, jak: wykształcenie, struktura rodzin i gospodarstw domowych, sytuacja ekonomiczna zostały określone na podstawie danych spisowych z 2011 r. oraz z 2021 r., interpolacji tychże danych oraz w sytuacji dostępności, danych z lat 2012 – 2022.

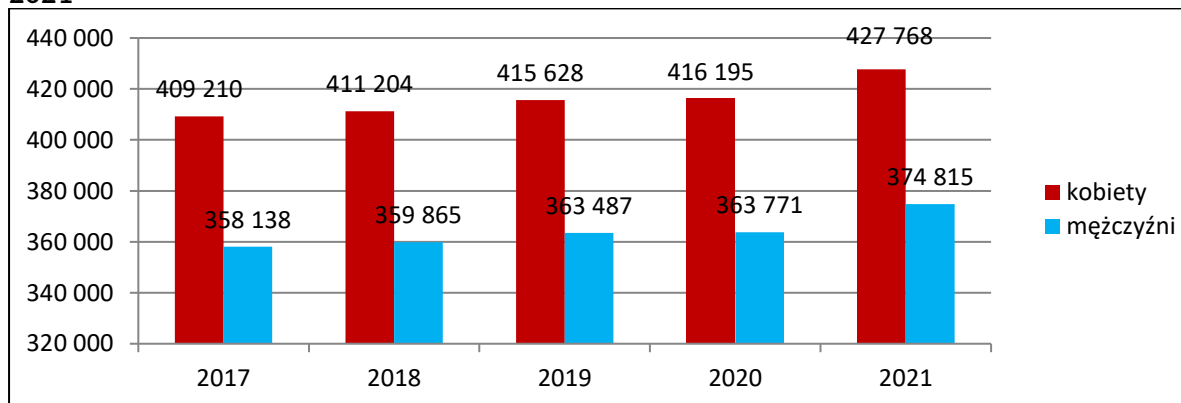
Według stanu na koniec roku 2021 populacja Krakowa wyniosła 802 583 i wzrosła o 22 617 osób, w stosunku do 2020 roku¹.

Według danych z rejestru mieszkańców Krakowa, w 2021 roku zmalała liczba mieszkańców zameldowanych na stałe o – 1908 osób. Najwięcej (71 788) mieszkańców zameldowanych było w Dzielnicy IV – Prądnik Biały, najmniej (15 282) mieszkańców zameldowanych było w Dzielnicy IX – Łagiewniki – Borek Fałęcki.

W 2021 roku mieszkańcy Krakowa stanowili 2,1% ludności Polski i 23,4% mieszkańców województwa małopolskiego². Średnia gęstość zaludnienia w roku 2021 wynosiła 2 456 mieszkańców na 1 km². Dla porównania średnia gęstość zaludnienia dla województwa w tym samym okresie wyniosła 226. Kobiety stanowiły 53,3% populacji Krakowa.

Na 100 mężczyzn przypadało 114 kobiet. W województwie małopolskim ten wskaźnik wyniósł 106 kobiet na 100 mężczyzn.

Wykres: Rozkład populacji społeczności Miasta Krakowa ze względu na płeć w latach 2017–2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z *Kraków w liczbach 2021 r.*

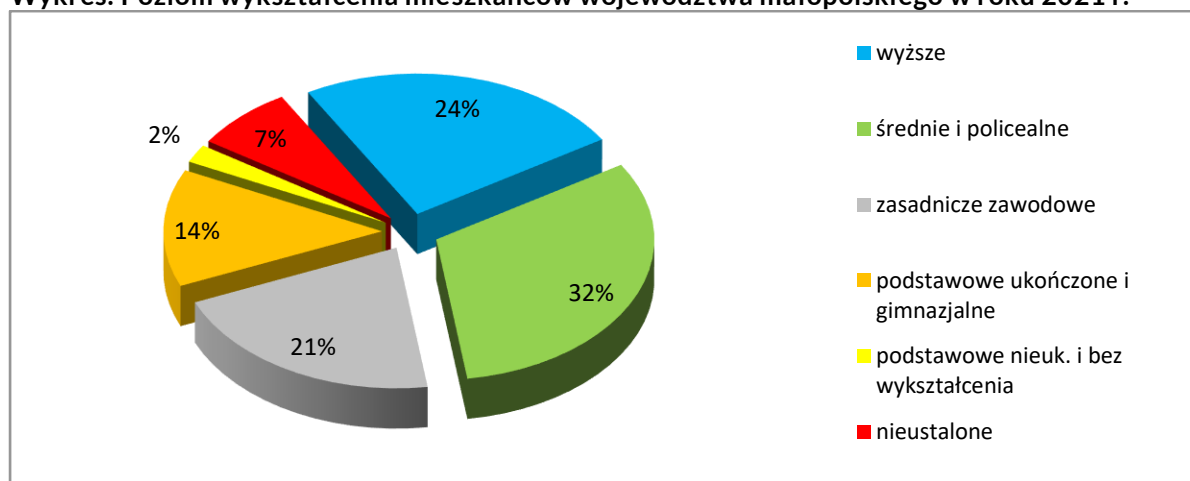
¹ *Kraków w liczbach 2021 r.*, UMK, Kraków 2022 r.

² *Sytuacja demograficzna województwa małopolskiego w 2021*, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2022.

Wstępne wyniki³ Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań⁴ przeprowadzonego w roku 2021 wskazują na wzrost poziomu wykształcenia ludności w skali całego kraju. Odsetek osób z wykształceniem co najmniej średnim wyniósł w Polsce 55,5% (w 2011 r. – 48,5%) tj. wzrósł o 7 p. proc. Wzrost został odnotowany również w odniesieniu do osób o wykształceniu wyższym, których udział zwiększył się z 17,1% w 2011 r. do 23,1% w 2021 r. (wzrost o 6 p. proc.) wśród ogółu ludności w wieku 13 lat i więcej. Absolwenci szkół średnich (łącznie z policealnymi) zajmują nadal dominującą pozycję w strukturze ludności według poziomu wykształcenia – odsetek takich osób wyniósł w 2021 r. 32,4% (w 2011 r. – 31,4%). W tej grupie najwyższy udział stanowią osoby z wykształceniem średnim zawodowym, których udział w 2021 r. wyniósł 18,2%, w 2011 r. – 17,2%. Wykształcenie zasadnicze zawodowe nadal zajmuje znaczące miejsce w strukturze ludności według poziomu wykształcenia – w 2021 r. udział osób o tym poziomie wykształcenia wyniósł 19,6%, jednak w stosunku do 2011 r. zaobserwowano spadek o 2,1 p. proc. (21,7%). W okresie międzyspisowym znacząco obniżył się udział osób z wykształceniem podstawowym z 18,3% w 2011 r. do poziomu 11,7% w 2021 r. oraz osób z wykształceniem gimnazjalnym – z 4,9% do poziomu 3,1%. Dla 8,0% nie ustalono poziomu wykształcenia.

Poziom wykształcenia mieszkańców Małopolski niewiele różni się od średniej krajowej.

Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców województwa małopolskiego w roku 2021 r.

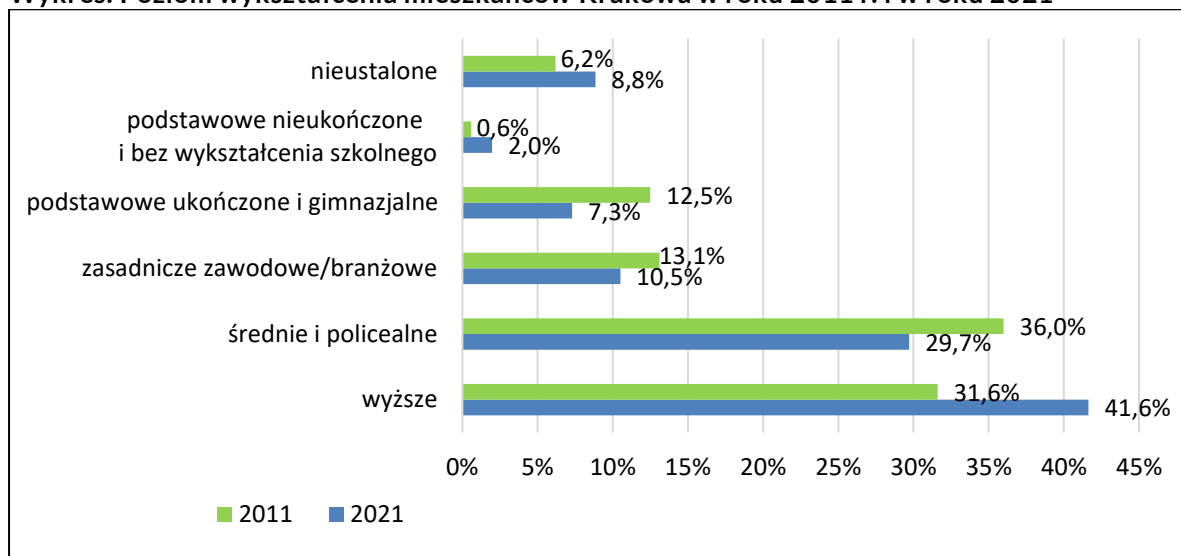
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021, Ludność – dane wstępne, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg płci i poziomu wykształcenia)

Porównanie aktualnych wyników NSP 2021 z danymi pochodzącymi z NSP 2011 wykazało iż, podobnie jak to miało miejsce w województwie małopolskim i Polsce, także w Krakowie nastąpił istotny wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym – o 10%, co wskazuje poniższy wykres. Z badań wynika, że ponad 71% mieszkańców Krakowa posiada co najmniej średnie wykształcenie. W 2011 r. liczba ta wynosiła ponad 67%.

³ Przedstawione dane mają charakter wstępny

⁴ *Ludność według cech społecznych – wyniki wstępne NSP 2021*, Informacje sygnałowe, GUS, 31 maja 2022 r., strona 1

Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców Krakowa w roku 2011 r. i w roku 2021

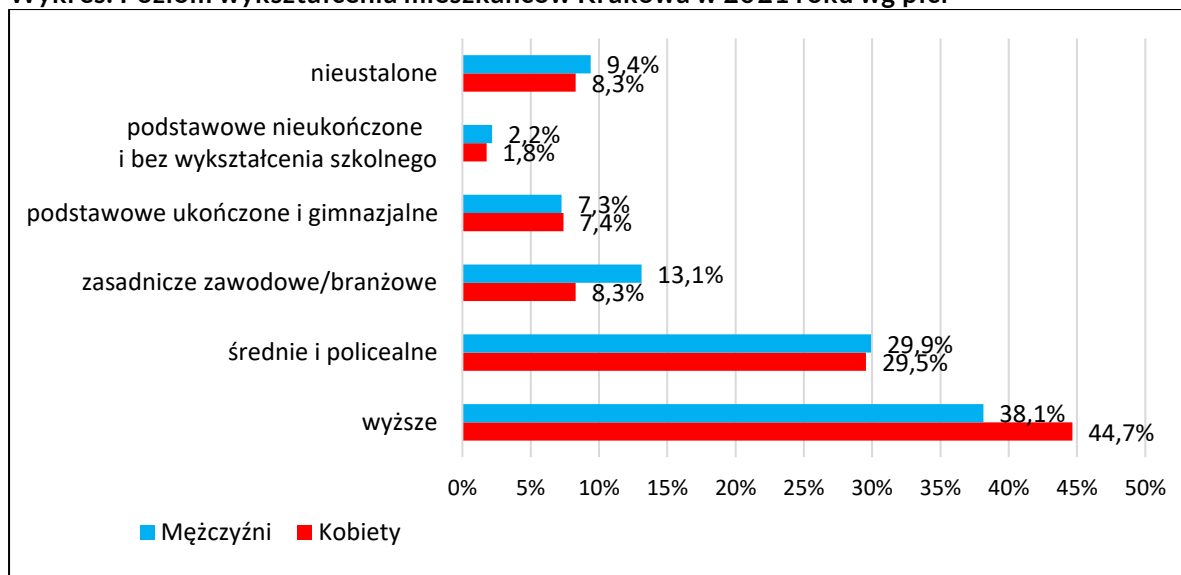

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021, Ludność – dane wstępne, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg płci i poziomu wykształcenia)

Struktura ludności według poziomu wykształcenia różni się w zależności od płci. Nadal lepiej wykształcone są w Polsce kobiety. W 2021 roku wśród ogółu mężczyzn 19% ukończyło szkoły wyższe i w porównaniu do 2011 roku odnotowano wzrost o 4,2%. Natomiast znacznie lepiej przedstawia się sytuacja kobiet w tym zakresie. W 2011 roku niemal co 5 kobieta posiadała dyplom ukończenia szkoły wyższej, natomiast 10 lat później już przeszło co 4 kobieta (26,9%) była absolwentką szkoły wyższej.

W Krakowie pod względem płci można zaobserwować większy odsetek kobiet z wyższym wykształceniem (44,7%) niż mężczyzn (38,1%) oraz większy odsetek mężczyzn z wykształceniem zawodowym (13,1%) niż kobiet (8,3%).

Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców Krakowa w 2021 roku wg płci

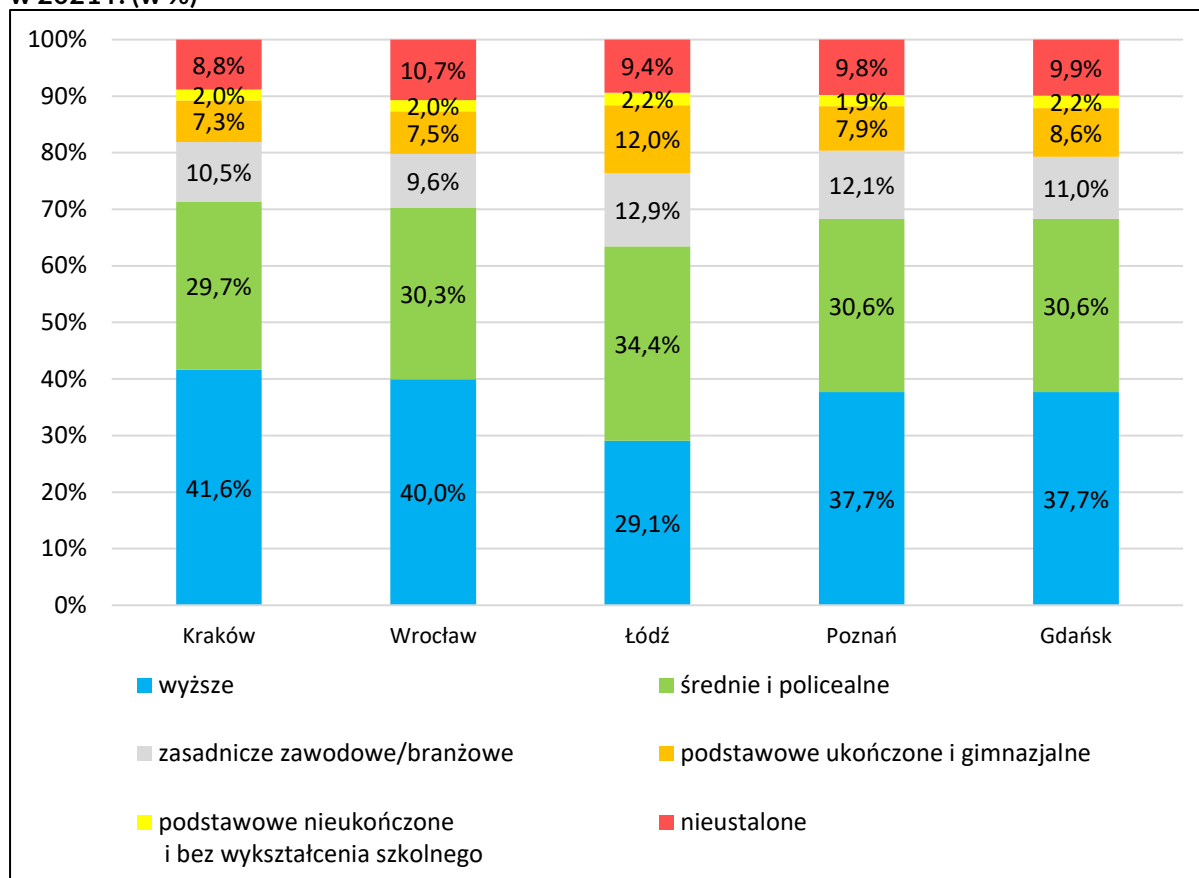
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021, Ludność – dane wstępne, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg płci i poziomu wykształcenia)

Wstępne wyniki NSP 2021 wskazują zróżnicowanie regionalne poziomu wykształcenia ludności. Najwyższy odsetek osób z wykształceniem wyższym odnotowano w województwie mazowieckim – 31,3% i był on wyższy od średniego wskaźnika dla Polski aż o 8,2 p. proc. Kolejnymi województwami o stosunkowo wysokim udziale osób o tym wykształceniu są województwa: małopolskie (24,4%) i pomorskie (23,8%). Dla porównania najniższymi

odsetkami osób posiadających wykształcenie wyższe charakteryzowały się województwa: lubuskie, opolskie i warmińsko-mazurskie z ponad 18% udziałem.

W porównaniu z wybranymi miastami wojewódzkimi, Kraków charakteryzuje się najwyższym odsetkiem osób z wykształceniem wyższym, które stanowią 41,6 % populacji osób wykształconych⁵. Najbardziej zbliżona do krakowskiej struktura wykształcenia występuje we Wrocławiu. Biorąc pod uwagę stopień wykształcenia mieszkańców Krakowa należy stwierdzić, iż Kraków jest jedną z najlepiej wykształconych społeczności miejskich w Polsce.

Wykres: Poziom wykształcenia mieszkańców Krakowa, Wrocławia, Łodzi, Poznania i Gdańska w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS ((BDL, NSP 2021, Ludność – dane wstępne, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg płci i poziomu wykształcenia)

3.3 Struktura demograficzna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych

Poniższe informacje opisują strukturę demograficzną krakowskich rodzin i gospodarstw domowych na podstawie dostępnych w tym zakresie danych. Większość danych pochodzi z Narodowego Spisu Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 oraz z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, głównie w zakresie danych wstępnych i informacji sygnałnych dotyczących gospodarstw domowych i rodzin, które zostały opublikowane w trakcie opracowania Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

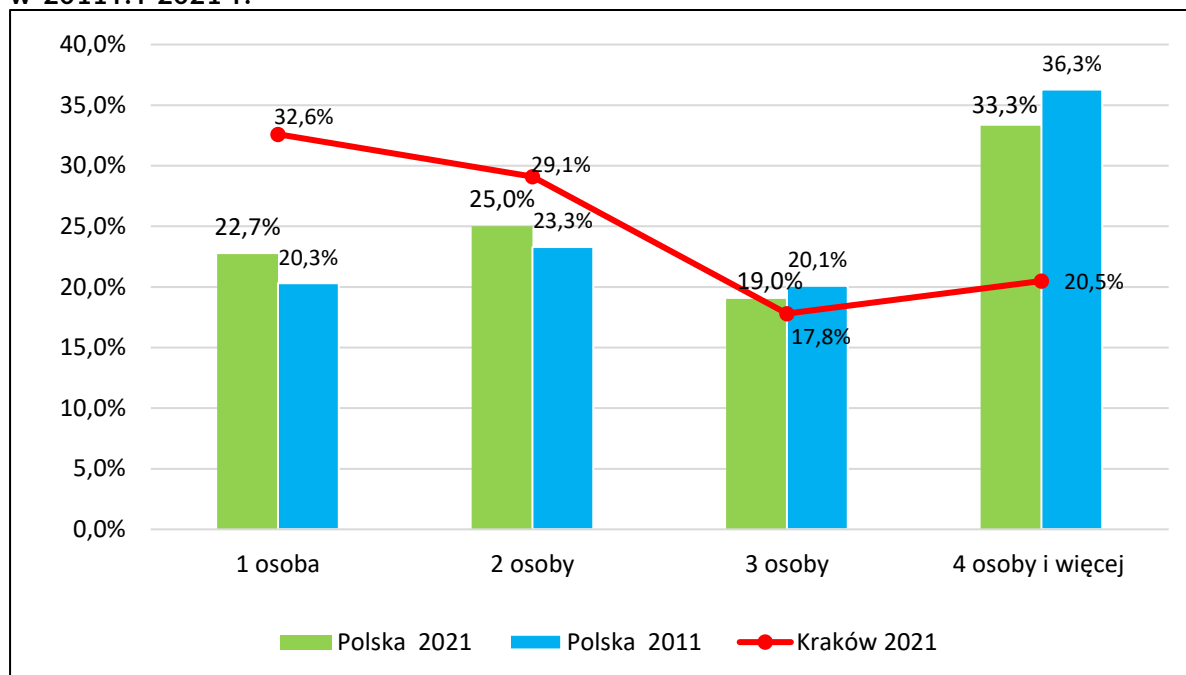
W NSP 2021 przy wyodrębnianiu gospodarstw domowych zastosowano kryterium mieszkaniowe, oznacza to, że wszystkie osoby mieszkające w jednym mieszkaniu są uważane za członków tego samego gospodarstwa domowego. Natomiast w spisie z 2011 r. dla wyodrębniania gospodarstw domowych w mieszkaniach stosowane było kryterium ekonomiczne, tj. wspólnego utrzymywania się osób zamieszkujących. Jednak dla celów porównań wyników obu spisów dane o liczbie gospodarstw domowych z 2011 r. przeliczono w oparciu o koncepcję mieszkaniową. Według wstępnych wyników NSP 2021 było

⁵ GUS, BDL, NSP 2021, Ludność dane wstępne, Ludność w wieku 13 lat i więcej wg płci i poziomu wykształcenia.

12 535,8 tys. gospodarstw domowych tj. o 360,5 tys. (o 3%) gospodarstw domowych więcej niż w 2011 r. Z kolei zmniejszeniu uległa średnia liczba osób w gospodarstwach domowych z 3,14 w roku 2011 do 2,99 w roku 2021⁶.

Dostępne informacje wskazują, że w Krakowie liczba gospodarstw domowych wynosiła w roku 2021 ponad 321,2 tys. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosiła 2,42 przy średniej dla województwa małopolskiego wynoszącej 3,29 (dla kraju, jak wyżej wskazano, 2,99).

Wykres: Struktura gospodarstw domowych wg liczby osób dla Krakowa w 2021 r. i dla Polski w 2011 r. i 2021 r.

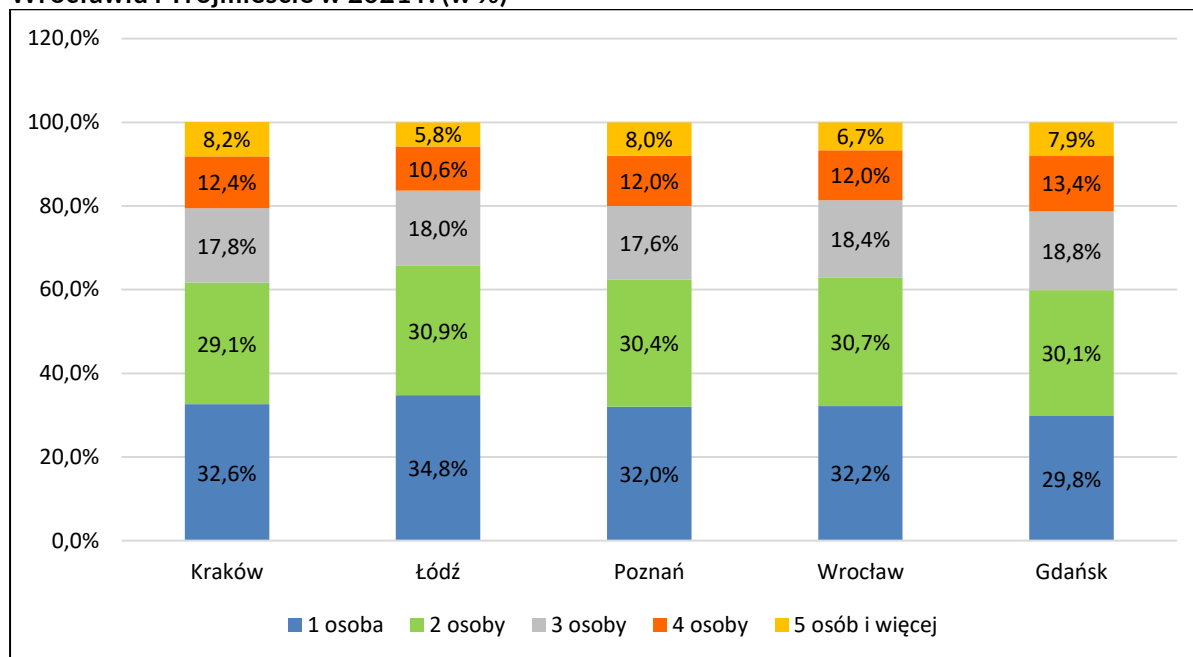
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Gospodarstwa domowe i rodziny – Dane wstępne – Gospodarstwa domowe wg liczby osób)

Jak wskazuje powyższy wykres, w Krakowie dominują jednoosobowe gospodarstwa domowe, które stanowią ponad 32% ogółu oraz gospodarstwa tworzone przez dwie osoby, których jest ponad 29%. W porównaniu do danych krajowych, na uwagę zwraca dużo wyższy odsetek gospodarstw jedno i dwuosobowych w Krakowie – 61,7% w stosunku do średniej krajowej – 47,7%. Jednocześnie można zauważyć w Krakowie dużo mniejszy odsetek gospodarstw domowych 4 i więcej osobowych – 20,5% w stosunku do danych w Polsce – 33,3%. Wynika to między innymi z faktu, iż w Krakowie występuje duża liczba osób owdowiałych, w podeszłym wieku, mieszkających samotnie. Natomiast powstawaniu gospodarstw dwuosobowych sprzyja przede wszystkim odkładanie przez młodych ludzi decyzji o posiadaniu potomstwa.

Poniższy wykres obrazuje strukturę gospodarstw domowych wg liczby osób dla Krakowa, Łodzi, Poznania, Wrocławia i Gdańska.

⁶ GUS – NSP Ludności i Mieszkań 2021, *Rodziny wyniki wstępne NSP 2021*, Informacje sygnałne, 30.01.2023 r., strona 5.

Wykres: Struktura gospodarstw domowych wg liczby osób w Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Wrocławiu i Trójmieście w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Gospodarstwa domowe i rodziny – Dane wstępne – Gospodarstwa domowe wg liczby osób)

Z wykresu wynika, iż struktura gospodarstw domowych Krakowa nie odbiega znacząco od tej występującej w pozostałych poddanych analizie miastach. Najwięcej 1- osobowych gospodarstw domowych występuje w Łodzi – 34,8%, najmniej w Gdańsku – 29,8%. Gdańsk przoduje pod względem liczby gospodarstw 3 i więcej osobowych, gdzie łącznie stanowią one 40,1% wszystkich gospodarstw domowych.

Według wstępnych wyników NSP 2021 liczba rodzin w Polsce liczyła 10 159,3 tys. i w porównaniu z wynikami spisu w 2011 r. była niższa o 813,2 tys. tj. 7,4%⁷. W porównaniu z danymi spisu z 2011 r. , w 2021 znacznie obniżyła się liczba małżeństw (zarówno z dziećmi, jak i bez dzieci) – w 2021 r. było ich ok. 7 312,0 tys., tj. ponad 72,0% ogółu rodzin (w 2011 r. odpowiednio 8 153,2 tys. co stanowiło 74,3% ogółu rodzin). Pomimo znacznego spadku liczby małżeństw z dziećmi, niezmiennie ta grupa pozostawała najczęstszym typem rodziny. W 2021 r. rodzin takich było 4 242,1 tys. i stanowiły 41,8% ogółu rodzin. W porównaniu z 2011 r. liczba rodzin tego typu zmniejszyła się o 1 214,7 tys. (22,3%).

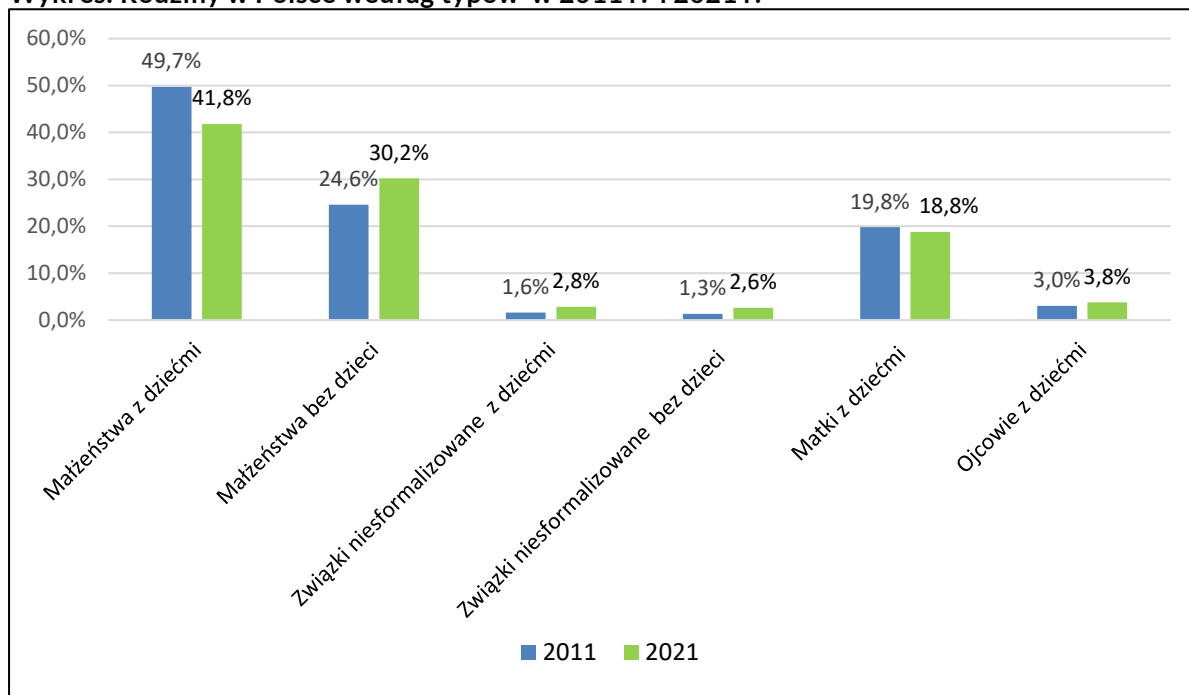
Natomiast dynamicznie (o ponad 74%) wzrosła liczba par pozostających w związkach niesformalizowanych – w 2021 r. odnotowano ich 552,8 tys. (w 2011 r. – odpowiednio 316,5 tys.). Jednakże w strukturze rodzin według typów stanowiły one nadal niewielki udział – 5,4%. W omawianym okresie zmniejszyła się liczba samotnych rodziców z dziećmi (o ponad 208 tys.) i w 2021 r. ich liczba wynosiła 2 294,4 tys.

Obserwowane w okresie międzyspisowym zmiany w strukturze rodzin mogą wynikać m.in. z malejącej liczby zawieranych małżeństw na korzyść pozostawania w związkach niesformalizowanych oraz rosnącej dość dynamicznie w okresie międzyspisowym liczby rozwodów⁸.

⁷ GUS – NSP Ludności i Mieszkań 2021, *Rodziny wyniki wstępne NSP 2021*, Informacje sygnałne, 30.01.2023 r., strona 1.

⁸ Tamże.

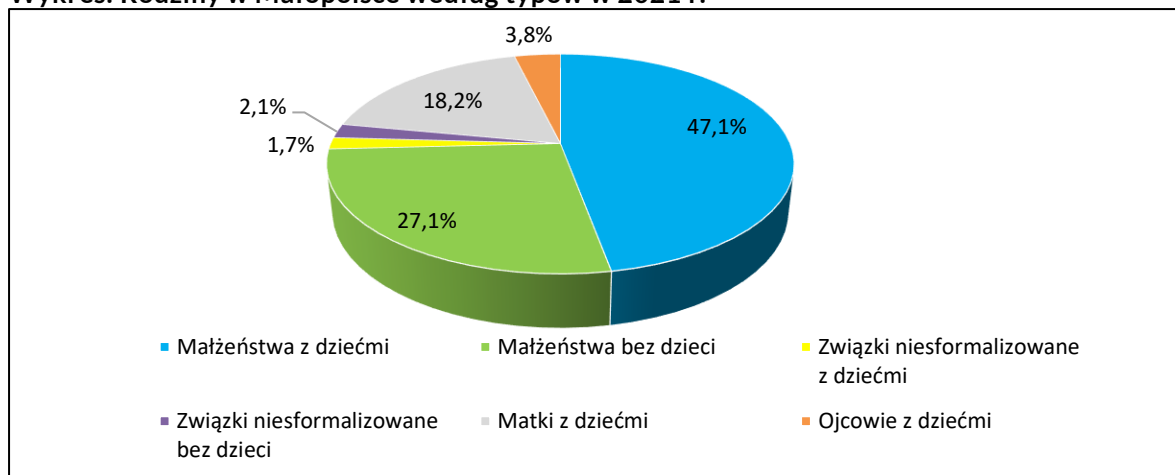
Wykres: Rodziny w Polsce według typów w 2011 r. i 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (GUS – NSP Ludności i Mieszkań 2021, Rodziny wyniki wstępne NSP 2021, Informacje sygnałne, 30.01.2023 r.)

Według wstępnych wyników spisu 2021 r. największy udział rodzin z dziećmi (par małżeńskich i związków niesformalizowanych) odnotowano w województwach: podkarpackim (50,0%), małopolskim (48,7%) i wielkopolskim i (47,1%) przy ogólnym wskaźniku dla kraju 44,6%. Natomiast najniższy udział odnotowano w woj. dolnośląskim i zachodniopomorskim (po 40,3%).

Wykres: Rodziny w Małopolsce według typów w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (GUS – NSP Ludności i Mieszkań 2021, Rodziny wyniki wstępne NSP 2021, Informacje sygnałne, 30.01.2023 r.)

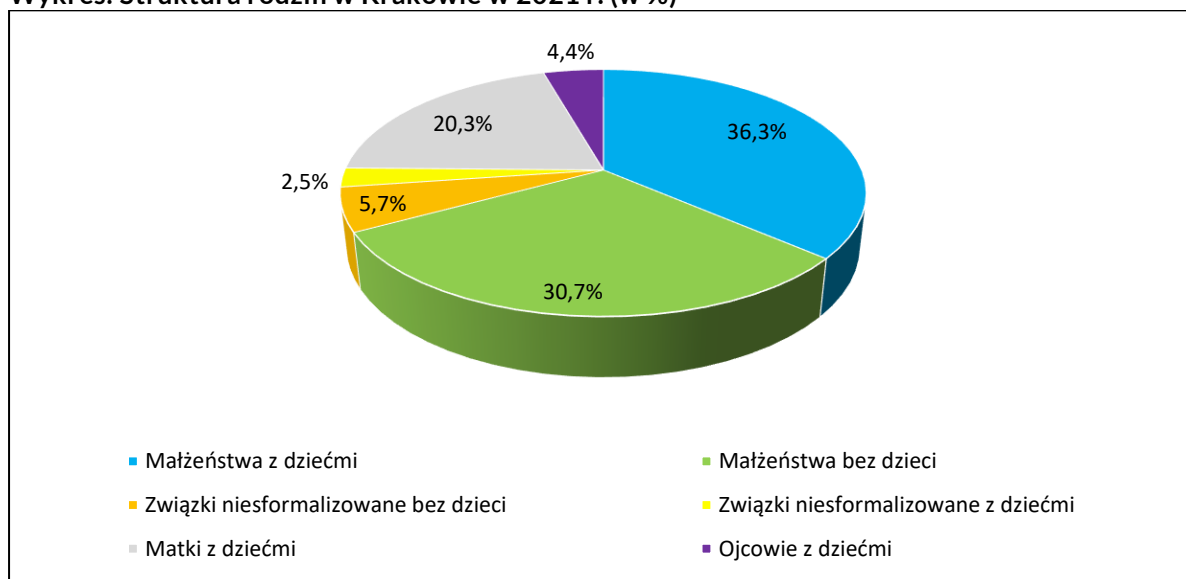
W Krakowie, w roku 2021, liczba rodzin wyniosła 195 tys. i w stosunku do roku 2011 zmniejszyła się o 6,2%.

W skład rodziny pełnej wchodzi małżonkowie z dziećmi lub bez dzieci oraz osoby tworzące związek partnerski z dziećmi lub bez dzieci i mieszkające w tym samym gospodarstwie domowym. Pod względem struktury dominują rodziny pełne, w tym małżeństwa z dziećmi 36,3%. Prawie 25% stanowią rodziny niepełne, w tym 4,4% to ojcowie wychowujący samotnie dzieci.

W opisywanej grupie ponad 16 tysięcy rodzin to rodziny oparte na związkach niesformalizowanych, wśród których 30% posiada na utrzymaniu co najmniej 1 dziecko.

W porównaniu do wyniku spisu liczby rodzin w 2011 roku znacznie zwiększyła się liczba związków niesformalizowanych o 100% z ponad 8 tysięcy do ponad 16 tysięcy.

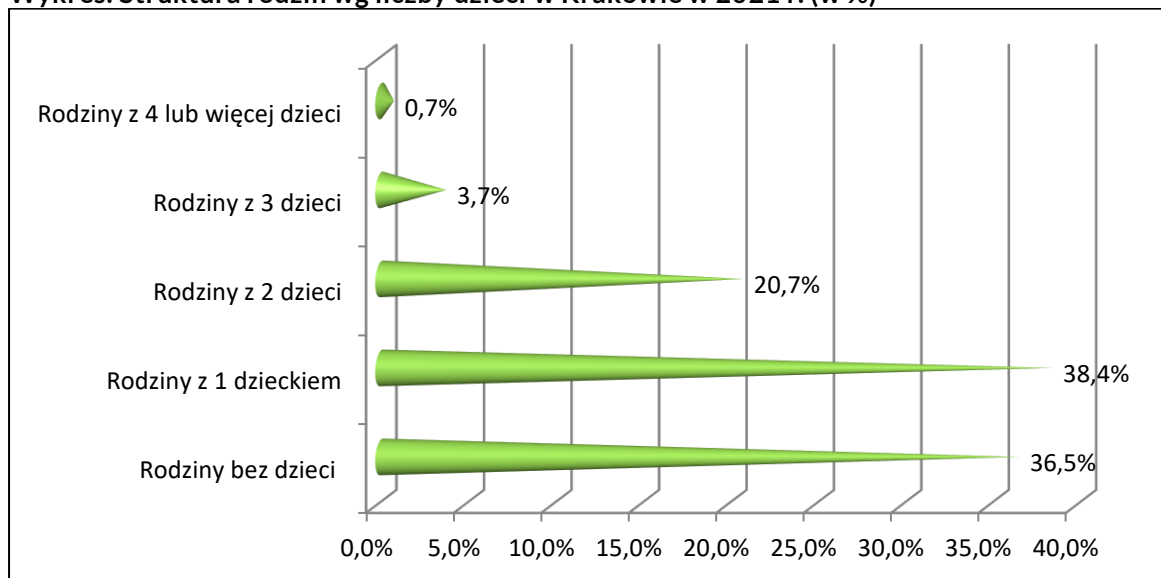
Wykres: Struktura rodzin w Krakowie w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Gospodarstwa domowe i rodziny – Dane wstępne – Rodziny według typów)

Informacje demograficzne wskazują⁹, że 123,9 tysięcy rodzin w Krakowie (63,5% ogółu rodzin) to rodziny z dziećmi. Łączna liczba dzieci w rodzinach¹⁰ to 183,2 tys. Przeciętna liczba dzieci w krakowskich rodzinach wynosi 1,48 (w województwie małopolskim 1,7, w Polsce 1,61).

Wykres: Struktura rodzin wg liczby dzieci w Krakowie w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Gospodarstwa domowe i rodziny – Dane wstępne – Rodziny według liczby dzieci)

⁹ BDL, NSP 2021 – Gospodarstwa domowe i rodziny – Dane wstępne – Rodziny według liczby dzieci.

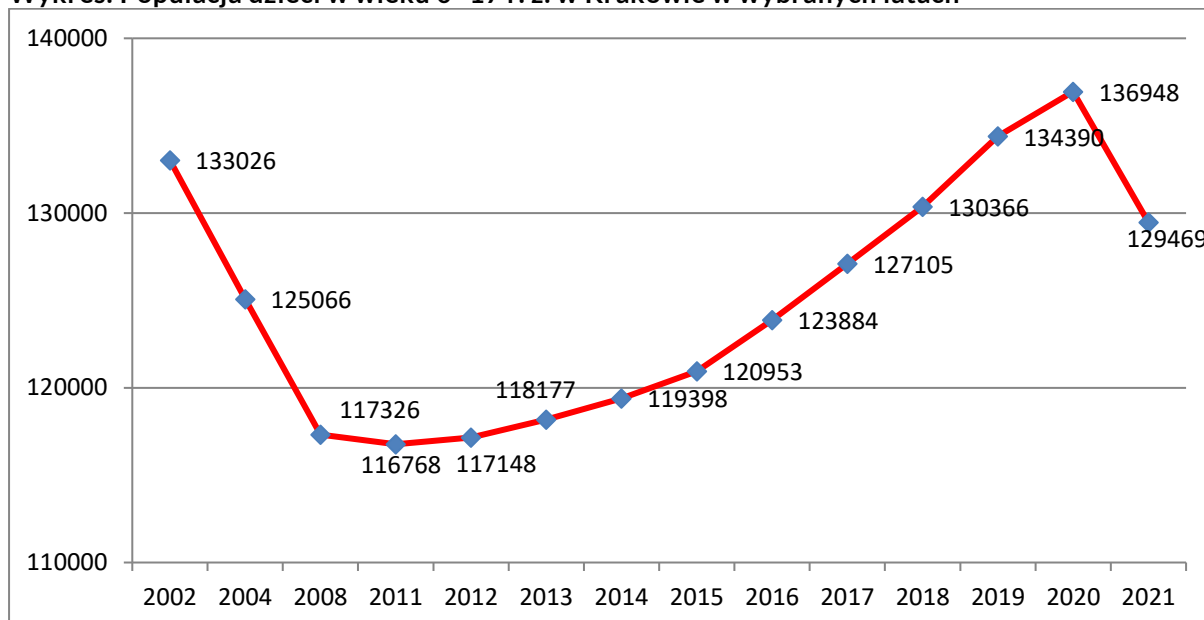
¹⁰ GUS – definicja dziecka w rodzinie: osoba w każdym wieku, która pozostaje w gospodarstwie domowym (lub przebywa w gospodarstwie zbiorowym) wraz z obojgiem lub jednym z rodziców i nie tworzy odrębnej rodziny. Do dzieci zalicza się również pasierbów oraz dzieci przysposobione.

W Krakowie wśród grupy rodzin dominują rodziny z jednym dzieckiem, które stanowią 38,4%. Rodziny z 2 dzieci stanowią 20,7%, rodziny wielodzietne (3 i więcej dzieci) stanowią zaledwie 4,4% ogółu rodzin.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego spisu 2021 wskazują na duże zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. W wyniku niekorzystnych trendów demograficznych zmniejszył się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym. W spisie w roku 2021 udział w ogólnej populacji ludności w wieku 0–17 lat wynosił 18,4% wobec 18,7% w spisie z roku 2011. Podstawowy wpływ na zmniejszenie liczebności grupy osób w wieku przedprodukcyjnym miała zapewne niska liczba urodzeń żywych, która oscylowała od 386 tys. urodzeń w 2012 r. do 355 tys. w 2020 r.¹¹

Dane statystyczne udostępniane przez GUS wskazują, że w Krakowie populacja dzieci w przedziale wiekowym 0–17 lat systematycznie malała w okresie 2002–2011 (ubytek o około 16 tys. osób), począwszy jednak od 2012 roku nastąpiła zmiana trendu i lekki wzrost liczby dzieci. Związane jest to zapewne z częstszym podejmowaniem decyzji o posiadaniu potomstwa przez osoby z wyżu demograficznego z początku lat osiemdziesiątych. W 2021 roku odnotowujemy spadek liczby dzieci w Krakowie o prawie 7,5 tys.

Wykres: Populacja dzieci w wieku 0–17 r. ż. w Krakowie w wybranych latach

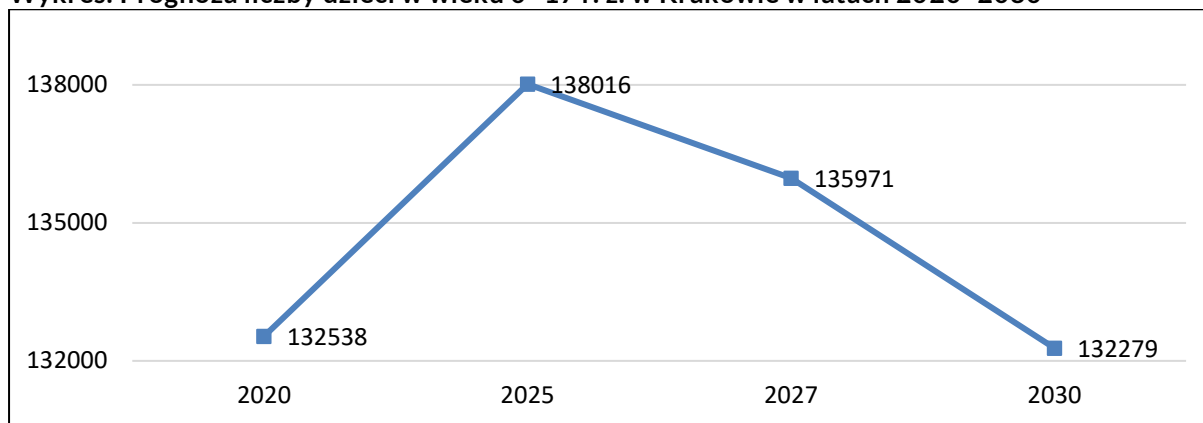
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych znajdujących się w publikacjach *Kraków w liczbach*, UMK

Według przygotowanej przez GUS „Prognozy dla gmin na lata 2017–2030”¹² liczba dzieci w wieku 0–17 będzie rosła do roku 2025 i wyniesie 138 016, a później zacznie spadać, aby w roku 2030 osiągnąć wartość 132 279. Prognoza ta została opracowana w oparciu o długoterminowe założenia „Prognozy ludności Polski na lata 2014–2050” oraz „Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu na lata 2014–2050”. Rozbieżności między rzeczywistymi a prognozowanymi wielkościami obserwowane w ciągu kolejnych lat wymagały dokonania korekty danych wejściowych i aktualizacji założeń na poziomie kraju. W związku z powyższym, wyniki prognozy dla gmin po zagregowaniu nie są w pełni spójne z opublikowanymi wynikami prognoz ludności dla jednostek wyższego poziomu.

¹¹ *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Raport z wstępnych wyników*, Główny Urząd Statystyczny Warszawa 2022, strona 24,25.

¹² *Prognoza dla gmin na lata 2017–2030*, (opracowanie eksperymentalne), Warszawa, sierpień 2017 r., strona 2.

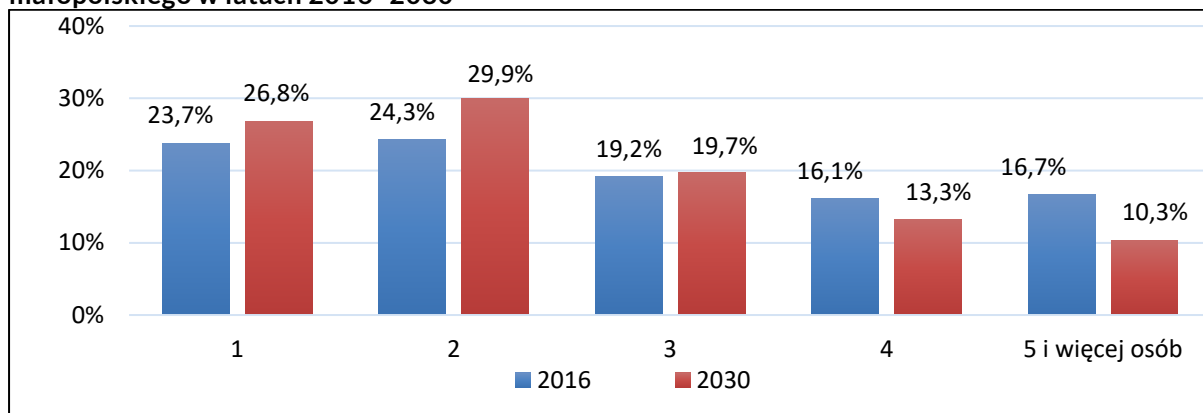
Wykres: Prognoza liczby dzieci w wieku 0–17 r. ż. w Krakowie w latach 2020–2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wyniki opracowanej przez GUS długookresowej prognozy gospodarstw domowych na lata 2016 – 2050¹³ dla województwa małopolskiego wskazują, że w latach 2016 – 2030 ogólna liczba gospodarstw domowych wzrośnie. Tempo przyrostu zwiększy się o około 14% i będzie to największy zakładany wzrost w Polsce¹⁴. Prognoza zakłada wzrost gospodarstw domowych w całym omawianym okresie. W perspektywie 2030 roku przewiduje się znaczące zmiany w strukturze gospodarstw domowych pod względem ich wielkości. Łącznie liczba gospodarstw 1- i 2- osobowych w 2030 r. wzrośnie w stosunku do 2016 r. o 8,7%, a ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw wyniesie 56,7%, natomiast łączna liczba gospodarstw 3- osobowych i większych zmaleje w tym samym okresie o 8,7%. Gospodarstwa te będą stanowić 43,3% wszystkich gospodarstw domowych.

Wykres Prognozowana struktura gospodarstw domowych wg liczby osób dla województwa małopolskiego w latach 2016–2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gospodarstwa 2-osobowe pozostaną grupą najliczniejszą. Najmniej liczną grupę stanowić będą gospodarstwa 5-osobowe i większe. Udział gospodarstw 1-osobowych w strukturze ogółem wzrośnie z 23,7% w 2016 r. do 26,8% w 2030 r. Tendencję wzrostową będą wykazywać również gospodarstwa domowe 2- i 3-osobowe. Ponadto prognozowany jest spadek przeciętnej liczby dzieci (0–17 lat) w gospodarstwie domowym – z 0,55 w 2016 r. do 0,44 w 2030 r. W okresie do 2030 roku zmaleje także przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym – z 2,94 osób w 2016 r. do 2,59 w 2030 r.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego zwiększa się liczba gospodarstw domowych z osobami starszymi, w tym mieszkających samotnie. Biorąc pod uwagę obecną strukturę wieku ludności – w perspektywie 20 lat zjawisko to nasili się, tj. wzrośnie liczba osób

¹³ Główny Urząd Statystyczny, *Prognoza gospodarstw domowych GUS na lata 2016–2050*, Warszawa 2016 r.

¹⁴ P. Szukalski, „*Prognoza gospodarstw domowych GUS z 2016 r. – co z niej wynika?*”, Demografia i Gerontologia Społeczna. Biuletyn Informacyjny Uniwersytetu Łódzkiego, Instytut Socjologii, 2016, nr 5, strona 3.

w starszym wieku. Tym samym wzrośnie liczba gospodarstw domowych z osobami starszymi, w tym starych osób samotnych¹⁵.

3.4 Sytuacja ekonomiczna krakowskich rodzin i gospodarstw domowych

Istotne znaczenie dla analizy ekonomicznych aspektów funkcjonowania gospodarstw domowych ma określenie źródeł ich utrzymania. Źródła utrzymania gospodarstwa domowego wynikają z indywidualnych źródeł dochodów uzyskiwanych przez poszczególnych członków gospodarstwa domowego. Jako główne źródło utrzymania przyjmuje się to źródło, z którego pochodzi przeważająca część środków w budżecie domowym, przeznaczana na potrzeby wszystkich członków gospodarstwa.

Poniższe informacje opisują sytuację ekonomiczną krakowskich rodzin i gospodarstw domowych na podstawie dostępnych danych. Część danych pochodzi z Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań 2011, ponieważ w momencie opracowania Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2022 nie zostały jeszcze opracowane najnowsze wyniki w tym zakresie.

Pośród wyodrębnionych ponad 320 tysięcy gospodarstw domowych w 2011 r. (w 2002 – 307 tys.), najliczniejszą grupę, bo liczącą około 181 tysięcy, stanowią gospodarstwa, których głównym źródłem utrzymania są dochody uzyskiwane z tytułu pracy (bez względu na charakter zatrudnienia)¹⁶. W ich obrębie zdecydowana większość – aż 52,9% gospodarstw utrzymuje się z dochodów z pracy świadczonej w sektorze prywatnym. Mniejszą ilościowo jest zbiorowość gospodarstw utrzymujących się z pracy świadczonej w sektorze publicznym – około 31,7%. Dane dotyczące udziału poszczególnych typów gospodarstw w ogólnej liczbie gospodarstw w Krakowie przedstawia poniższa tabela.

Tabela: Gospodarstwa domowe w Krakowie według głównego źródła utrzymania w 2011 r.

Praca				
	Najemna		Na rachunek własny	
	W sektorze publicznym	W sektorze prywatnym	Poza rolnictwem	W rolnictwie
Ogółem w tys.	57 348	95 763	27 529	508
% ogółu	17,9%	29,8%	8,6%	0,2%
Ogółem %	56,5%			

Niezarobkowe źródło				Dochody z własności i inne	Na utrzymaniu	Nieustalone
	Emerytura	Renta	Pozostałe niezarobkowe źródło			
Ogółem w tysiącach	83 307	15 862	2 906	24 312	1 062	12 332
% ogółu	26,0%	4,9%	0,9%	7,6%	0,3%	3,8%
Ogółem %	31,8%			11,7%		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Urząd Statystyczny w Krakowie

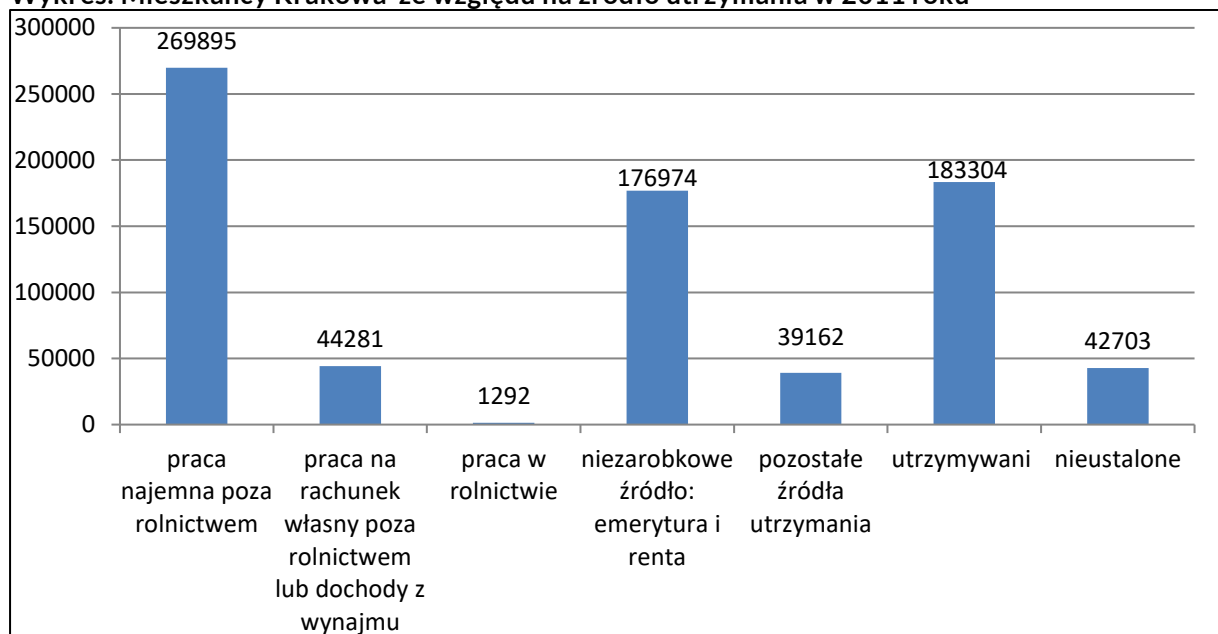
W oparciu o dostępne dane dotyczące sytuacji ekonomicznej krakowskich gospodarstw domowych można stwierdzić, że dla znaczącej większości gospodarstw domowych głównym źródłem utrzymania są dochody z pracy świadczonej poza rolnictwem – dotyczy to aż 56,3%

¹⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014–2050*, Warszawa 2014 r., strona 15.

¹⁶ Urząd Statystyczny w Krakowie, *Ludność i gospodarstwa domowe w województwie małopolskim. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Kraków 2014, str. 210–211.

gospodarstw domowych. Praca wykonywana w rolnictwie stanowi główne źródło utrzymania w znikomym odsetku gospodarstw domowych (0,2%). Liczną zbiorowość gospodarstw domowych stanowią gospodarstwa, których główne źródło utrzymania pochodzi z niezarobkowego źródła tj. emerytur, rent i pozostałych źródeł niezarobkowych (31,8%). Analiza niezarobkowych źródeł utrzymania wskazuje, że w Krakowie najliczniejszą pod tym względem grupę stanowią gospodarstwa emerytów i rencistów – w stosunku do ogółu gospodarstw domowych stanowią 30,9%.

Wykres: Mieszkańcy Krakowa ze względu na źródło utrzymania w 2011 roku

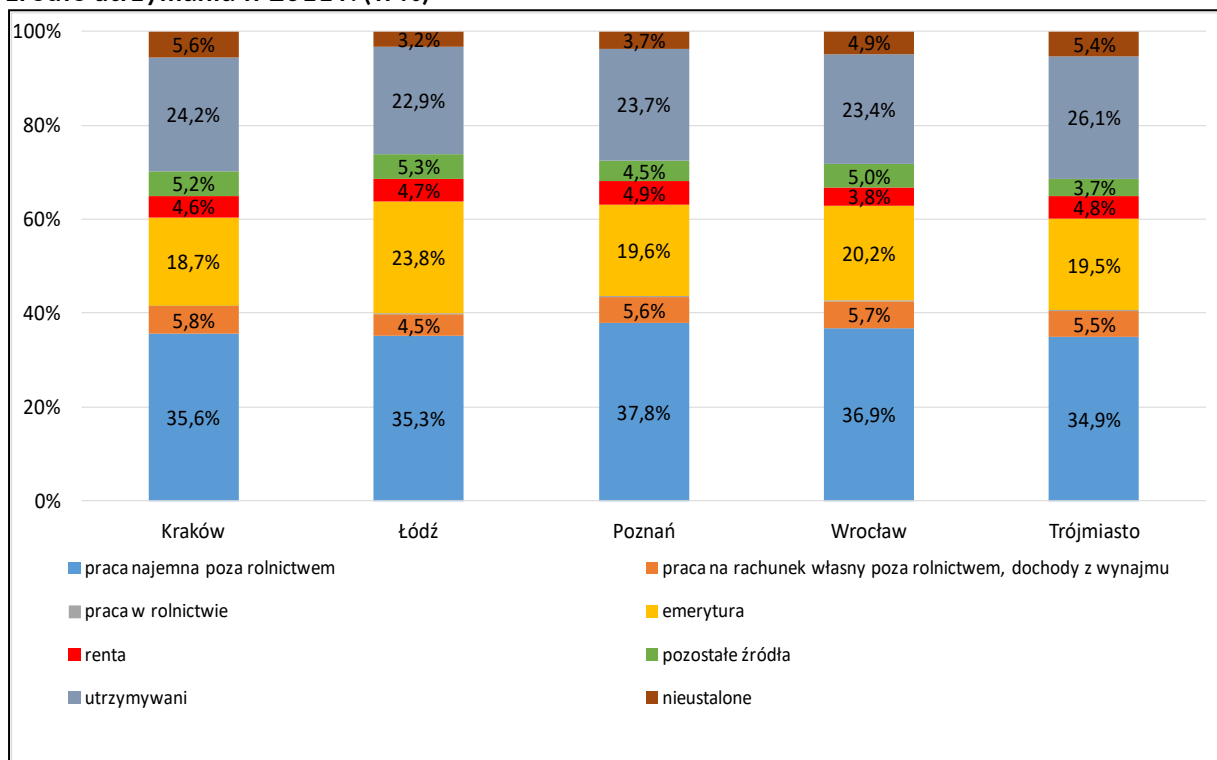

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2011, Ludność, Ludność wg płci i głównego źródła utrzymania)

W oparciu o dane z Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku należy stwierdzić, że najwięcej mieszkańców Krakowa – 35,6% utrzymywało się z pracy najemnej poza rolnictwem (przy średniej dla woj. małopolskiego wynoszącej 30,4%), 24,2% osób pozostawało na utrzymaniu innych osób (w woj. małopolskim średnio 31,6%), a dla 23,3% głównym źródłem utrzymania była renta lub emerytura (w woj. małopolskim średnio 22,5%).

Poniższy wykres prezentuje różnice dotyczące głównych źródeł utrzymania pomiędzy mieszkańcami Krakowa, oraz wybranych miast wojewódzkich i Trójmiasta. Struktura dochodów najbardziej zbliżona do krakowskiej występuje w Poznaniu i Trójmieście.

Wykres: Mieszkańcy Krakowa, Łodzi, Poznania, Wrocławia i Trójmiasta ze względu na główne źródło utrzymania w 2011 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2011, Ludność, Ludność wg płci i głównego źródła utrzymania)

Z dostępnych badań budżetów gospodarstw domowych (w okresie prac nad opracowaniem Oceny Zasobów Pomocy Społecznej), przeprowadzanych przez Główny Urząd Statystyczny¹⁷ wynika, że w roku 2021 sytuacja materialna gospodarstw domowych w Polsce nieznacznie poprawiła się, pomimo pandemii COVID-19, która miała znaczący wpływ zwłaszcza na poziom i strukturę wydatków.

Gospodarstwa domowe miały wyższe dochody, jak i wydatki. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę ukształtował się w 2021 r. na poziomie 2 062 zł i był realnie wyższy o 2,2% od dochodu z roku 2020. Tym samym tendencja wzrostowa dochodu rozporządzalnego została zachowana, a jej dynamika pozostała na poziomie zbliżonym do roku poprzedniego.

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę w 2021 r. wyniosły 1 316 zł, były realnie wyższe o 3,5% od wydatków z roku 2020. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne wyniosły 1 269 zł i były realnie wyższe o 3,6% w stosunku do 2020 r.

Należy jednocześnie zaznaczyć, że przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych zamieszkujących miasta był wyższy o 28,9% niż na wsi. Różnice te wynikały z wysokości dochodów uzyskiwanych przez gospodarstwa domowe, jak również związane były z większą liczbą osób wchodzących w skład gospodarstw domowych zamieszkujących wieś. Przeciętne miesięczne wydatki na osobę w gospodarstwach domowych zamieszkujących miasta były o 31,3% wyższe niż na wsi.

Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych systematycznie poprawia się we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych z wyjątkiem rencistów, wśród których w ostatnim roku ocena ta nieznacznie pogorszyła się.

W roku 2021 utrzymał się dalszy wzrost odsetka gospodarstw oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą albo raczej dobrą (53% gospodarstw domowych ogółem wobec 51,6% w 2020 r.). Obniżył się odsetek gospodarstw postrzegających ją jako raczej złą albo złą (5,1% wobec 5,8% w 2020 r.). Swoją sytuację materialną najlepiej oceniają gospodarstwa domowe

¹⁷ Główny Urząd Statystyczny, *Sytuacja gospodarstw domowych w 2021 r. w świetle wyników badań budżetów gospodarstw domowych*, Informacje sygnałowe, 31.05.2022 r.

pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym (75,8% ocen pozytywnych, wobec 73,4% w 2020 r.), najgorzej zaś gospodarstwa domowe rencistów (23,3% ocen pozytywnych wobec 23,5% w 2020 r.).

Podstawowe wskaźniki służące do opisywania poziomu ubóstwa w społeczeństwie to: relatywna granica ubóstwa, ustawowa granica ubóstwa oraz minimum egzystencji.

Wskaźnik relatywnej granicy ubóstwa określa się na poziomie 50% średnich miesięcznych wydatków ogółu gospodarstw domowych. Wskaźnik ten w roku 2021 wyniósł 909 zł dla gospodarstwa jednoosobowego oraz 2 454 zł dla gospodarstwa 4-osobowego (średnio w miesiącu w IV kwartale 2021 r. – dwie osoby dorosłe + dwoje dzieci do lat 14)¹⁸.

Ustawowa granica ubóstwa to kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do interwencji socjalnej. W 2021 roku kwota kryteriów dochodowych uprawniających do ubiegania się o pomoc wynosiła 701 zł dla gospodarstwa jednoosobowego i 528 zł na osobę w rodzinie, tj. 2 112 zł dla gospodarstwa 4-osobowego (od 1 stycznia 2022 r. nastąpiła zmiana kryteriów dochodowych).

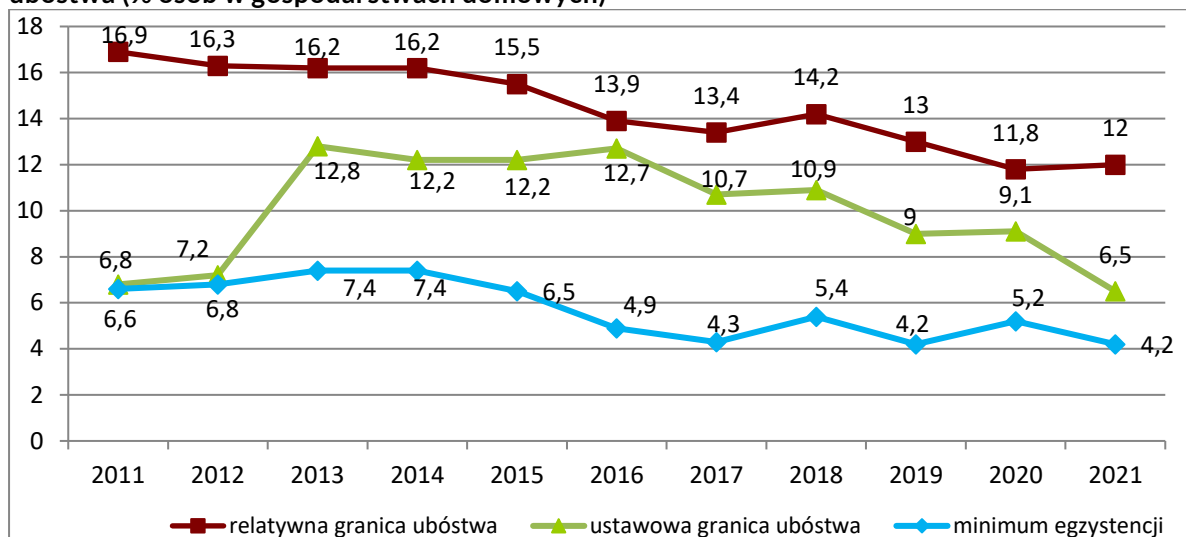
Z kolei minimum egzystencji, nazywane też minimum biologicznym, określane jako zasięg ubóstwa skrajnego, stanowi dolne kryterium ubóstwa i uwzględnia jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia. Takie ubóstwo nie wynika jedynie z krótkotrwałego pogorszenia się sytuacji rodzin, ale nabiera cech trwałości, przyczyniając się do długotrwałego pozbawienia możliwości korzystania z dóbr i usług, a tym samym prowadzi do wykluczenia społecznego. Minimum egzystencji uznaje się za dolną granicę obszaru ubóstwa. Wysokość minimum egzystencji ustala corocznie Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Dla jednoosobowego gospodarstwa wyniósł on w 2021 roku 692 zł, a dla gospodarstwa 4-osobowego (średnio w miesiącu w IV kwartale 2021 r. – dwie osoby dorosłe + dwoje dzieci do lat 14) – 1868 zł¹⁹.

Od 2016 roku stopa ubóstwa skrajnego pozostaje na podobnym poziomie 4–5%. W 2021 roku odnotowano niewielki spadek zasięgu ubóstwa skrajnego z ok. 5% osób w 2020 r. do ok. 4% oraz nieco większy – ubóstwa ustawowego z około 9% do niecałych 7% przy niezmiennym od 2018 roku progu tego ubóstwa (od 1 stycznia 2022 r. nastąpiła zmiana kryteriów dochodowych). Na zbliżonym poziomie co w roku 2020, kształtowała się natomiast wartość stopy ubóstwa relatywnego ok. 12%. Niewielkie zmiany zasięgu ubóstwa ekonomicznego w 2021 r. miały miejsce przy nieznacznej poprawie przeciętnej sytuacji materialnej gospodarstw domowych. W warunkach nadal trwającej pandemii COVID-19, wyższy w 2020 r. był zarówno realny poziom dochodów, jak i wydatków gospodarstw domowych.

¹⁸ *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r.*, GUS, Informacje sygnałne, 30.06.2022 r.

¹⁹ j.w.

Wykres: Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2011–2021 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ubóstwo w różnym stopniu dotyka poszczególne grupy ludności, jednak społeczna i terytorialna mapa zagrożenia ubóstwem w Polsce istotnie nie zmienia się od lat. Grupami szczególnie narażonymi na doświadczanie ubóstwa skrajnego były w 2021 r. gospodarstwa osób utrzymujących się przede wszystkim ze świadczeń społecznych (poza emeryturami), gospodarstwa domowe rolników, rodziny wielodzietne, a także gospodarstwa z osobami dotkniętymi niepełnosprawnością. Czynnikiem zwiększającym ryzyko ubóstwa skrajnego był brak lub niski poziom wykształcenia.

Najnowsze dostępne badania budżetów gospodarstw domowych w województwie małopolskim przeprowadzone w 2021 roku objęły 7,9% wszystkich gospodarstw zbadanych w kraju²⁰. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wyniosła, podobnie jak rok wcześniej 2,8 (w kraju – 2,6). Statystycznie na każde gospodarstwo domowe przypadała jedna osoba pracująca.

W strukturze dochodu gospodarstwa domowego dominowały dochody z pracy najemnej. W 2021 roku stanowiły one 57,2% ogółu (dla kraju – 51,1%). Drugim co do wielkości źródłem dochodów gospodarstw domowych były dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń społecznych, w tym ze świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+”. Udział dochodu ze świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+” w przeciętnym miesięcznym dochodzie rozporządzalnym na 1 osobę w gospodarstwach domowych wyniósł 5,9% (6,0% w 2020 r.). W kraju w omawianym roku wynosił on 5,6%.

Sytuacja materialna badanych gospodarstw domowych w województwie małopolskim w ujęciu rocznym w 2021 r. poprawiła się. Na przestrzeni roku nastąpił wzrost przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę wyniósł 2038,88 zł i był wyższy o 6,5% niż przed rokiem.

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę wyniosły 1085,43 zł tj. więcej o 4,2% w ujęciu rocznym. Zwiększyła się nadwyżka dochodów nad wydatkami, co pozwoliło gospodarstwom domowym na zwiększenie swoich oszczędności.

Sytuację finansową gospodarstw domowych mieszkańców Krakowa obrazują raporty z badań zleczanych od 1999 roku przez Krakowski Holding Komunalny S.A. Badania są przeprowadzane wśród mieszkańców Krakowa i dotyczą oceny jakości wykonywanych usług komunalnych oraz stopnia obciążenia budżetów domowych wydatkami na te usługi, stąd dane dotyczące budżetów gospodarstw domowych krakowian nie są pełne.

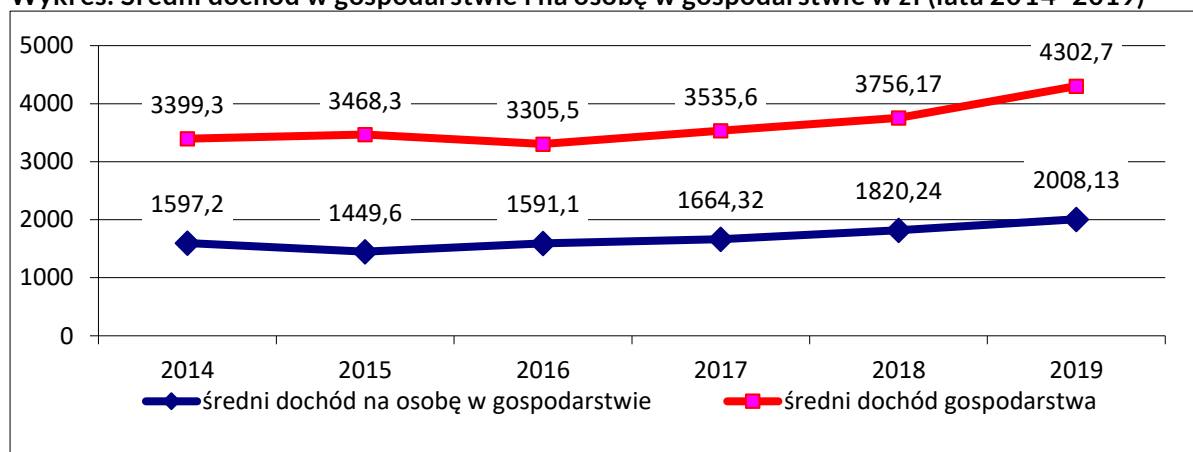
²⁰ *Budżety gospodarstw domowych w województwie małopolskim w 2021 r.*, Urząd Statystyczny w Krakowie, Informacje sygnałowe, 11.10.2022 r.

Ostatnie badania przeprowadzono w 2019 r.²¹ Badaniem objęto 1305 losowo wyłonionych gospodarstw domowych z obszaru Krakowa. Doboru respondentów dokonano warstwowo dla każdej z 18 dzielnic samorządowych, proporcjonalnie do liczby mieszkańców dzielnicy. Wywiady przeprowadzono z dorosłymi osobami, reprezentującymi gospodarstwa domowe. Podobnie jak w latach poprzednich w badaniu uczestniczył większy odsetek kobiet niż mężczyzn (65,7% kobiet i 34,3% mężczyzn). Średnia liczba osób w badanych gospodarstwach domowych wynosiła 2,57 (w 2018 roku 2,62). Najliczniejszą grupę respondentów – 67,3% stanowiły osoby nie mające na utrzymaniu dzieci, 19,8% stanowiły osoby posiadające – 1 dziecko, 9,5% – 2 dzieci, 3,4% – 3 dzieci i więcej.

Ankietowani zostali poproszeni m.in. o oszacowanie łącznych dochodów wszystkich członków ich gospodarstwa domowego. Średnia wartość dochodu miesięcznego na osobę, obliczona dla wszystkich gospodarstw domowych ogółem, wyniosła 2008,13 zł. W badaniach z roku 2018 analogiczna średnia wyniosła 1820,24 zł, zaś w roku 2017 r. 1664,32 zł.

Analizując poniższy wykres widoczny jest jednocześnie wzrost średniego dochodu na gospodarstwo oraz wzrost średniego dochodu na osobę. Wskazuje to na poprawę sytuacji finansowej krakowskich gospodarstw domowych. Można przypuszczać, że ta tendencja będzie utrzymywać się w najbliższych latach.

Wykres: Średni dochód w gospodarstwie i na osobę w gospodarstwie w zł (lata 2014–2019)

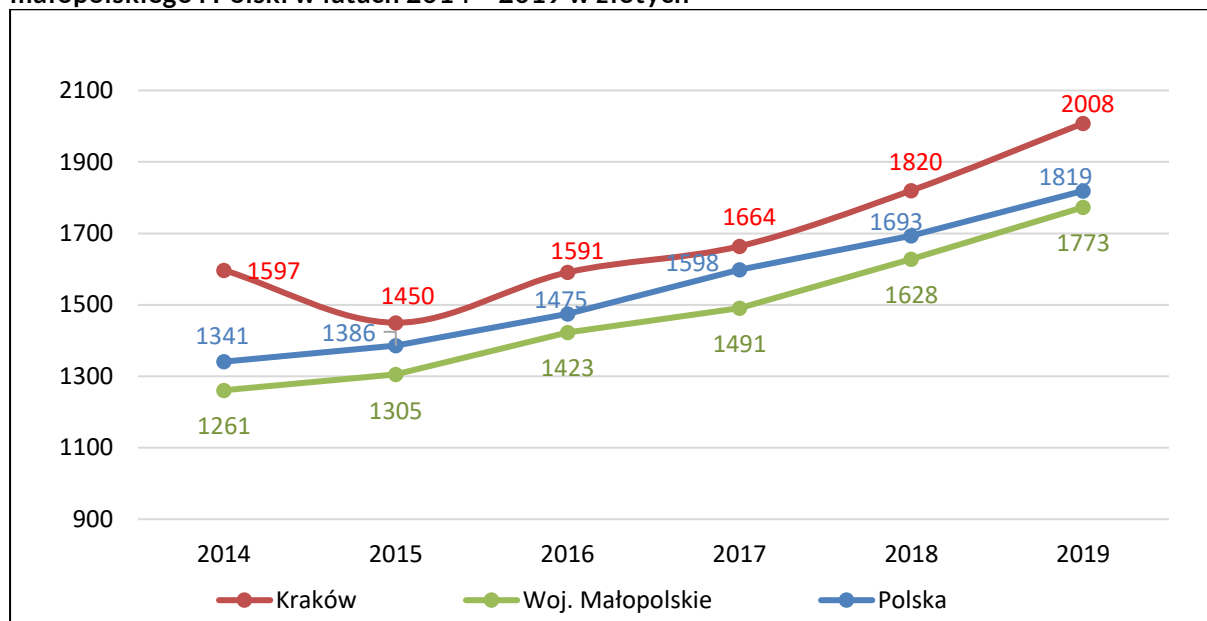
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krakowskiego Holdingu Komunalnego S.A. 2019 r.

Należy podkreślić, że w badaniach za dochód przyjęto miesięczne przychody gospodarstwa domowego, po odliczeniu należnego podatku i składek. Uzyskane wartości można jednak uznać za porównywalne z wartościami dochodu rozporządzalnego, którymi posługuje się Główny Urząd Statystyczny.

Zestawienie danych za rok 2019 wskazuje, że średnie miesięczne dochody krakowskich gospodarstw domowych przewyższają średnie miesięczne dochody gospodarstw domowych w Polsce i Małopolsce. Średnie miesięczne dochody 1 mieszkańca Krakowa (wg danych KHK) są o 189 zł (w 2018 roku o 127 zł) wyższe niż w Polsce i o 235 zł wyższe niż średnia wojewódzka (w 2018 roku o 192 zł).

²¹ Z uwagi na stan epidemii w 2020 r. i 2021 r. badania nie zostały przeprowadzone.

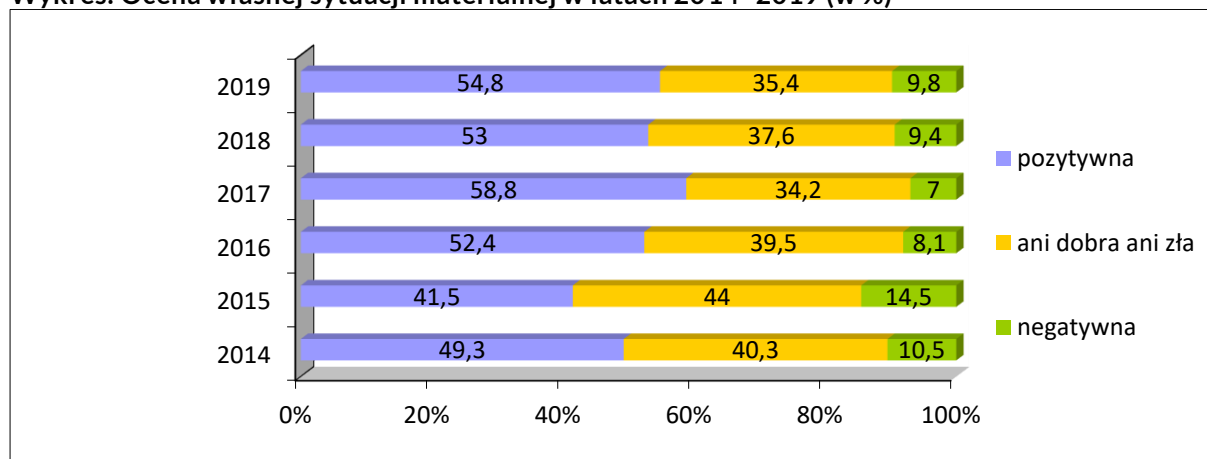
Wykres: Średni miesięczny dochód na osobę w gospodarstwie dla Krakowa, dla województwa małopolskiego i Polski w latach 2014 – 2019 w złotych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krakowskiego Holdingu Komunalnego S.A. (dane dla Krakowa), GUS (dane dla woj. małopolskiego i Polski).

Fakt, że większość krakowian nieźle ocenia swoją sytuację ekonomiczną potwierdzają wyniki subiektywnej oceny sytuacji materialnej. W roku 2019 – 54,8% respondentów oceniło swoją sytuację materialną pozytywnie. Osoby oceniające negatywnie swoją sytuację materialną stanowiły 9,8% badanych.

Wykres: Ocena własnej sytuacji materialnej w latach 2014–2019 (w %)

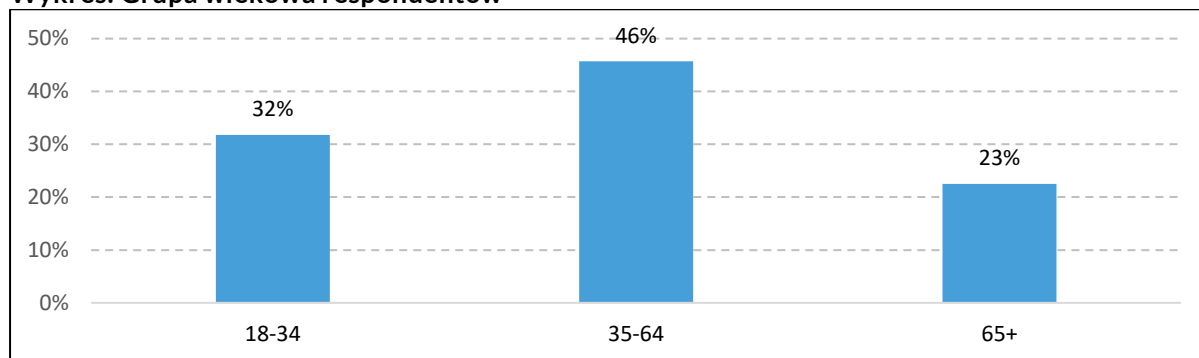

Źródło: Krakowski Holding Komunalny S.A. 2019 r.

Informacje dotyczące zadowolenia z życia mieszkańców Krakowa można znaleźć w raporcie pt. „Barometr Krakowski 2022”²², który został przeprowadzony na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa w drugim kwartale 2022 roku. Raport został opracowany na podstawie badań wśród mieszkańców Krakowa w wieku powyżej 18 lat. Założono, że dobór uczestników badania miał charakter doboru losowego, zapewniającego reprezentatywność wyników badania dla opinii i postaw mieszkańców całego miasta. Łącznie przeprowadzono 1109 wywiadów. Poniżej znajduje się charakterystyka respondentów biorących udział w badaniu:

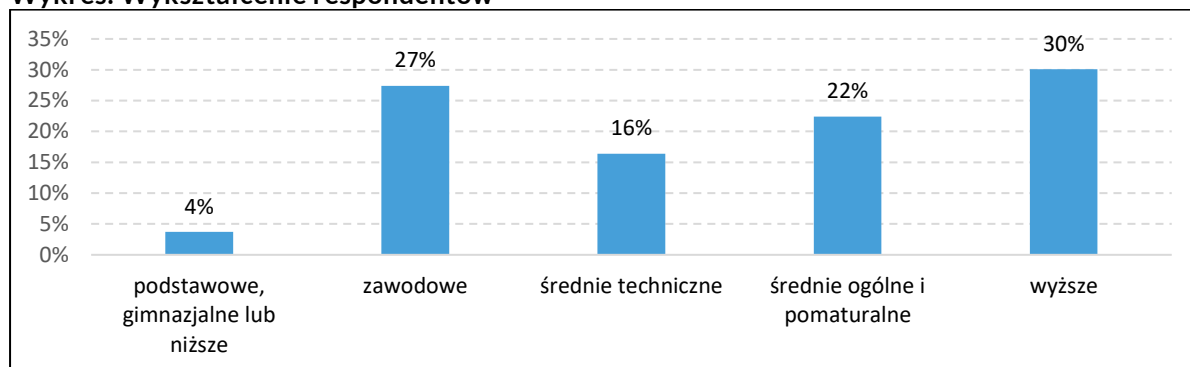
²² Raport badawczy: „Barometr Krakowski 2022” badanie społeczne jakości życia oraz jakości usług publicznych w Krakowie, edycja 2022, Opracowanie wyników: Michał Chrzanowski INQUISIO, Urząd Miasta Krakowa, Kraków, lipiec 2022.

Wykres: Grupa wiekowa respondentów

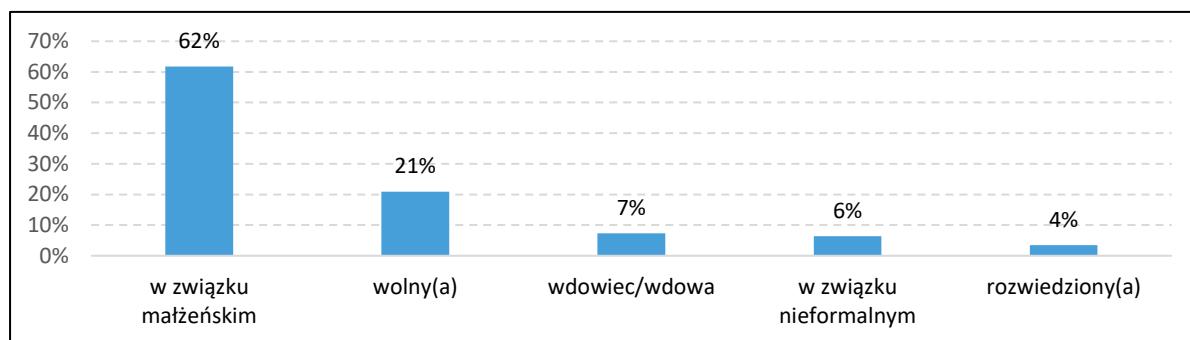
Źródło: „Barometr Krakowski 2022” UMK

Wykres: Wykształcenie respondentów

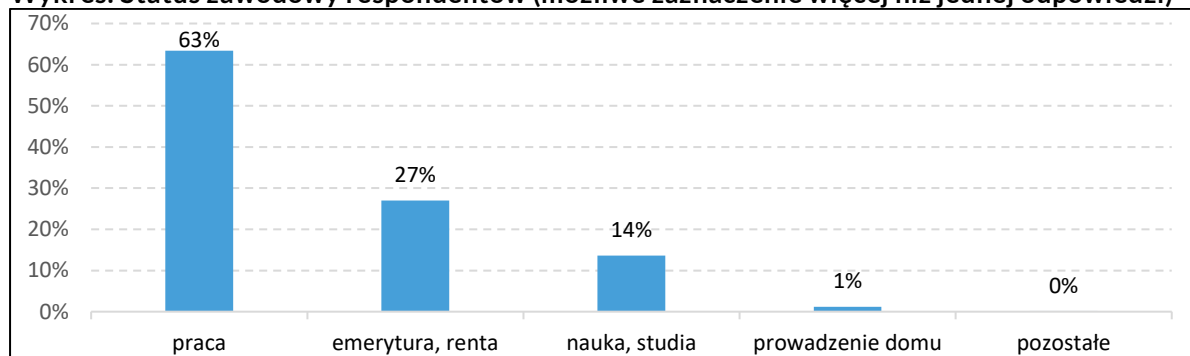
Źródło: „Barometr Krakowski 2022” UMK

Wykres: Stan cywilny respondentów

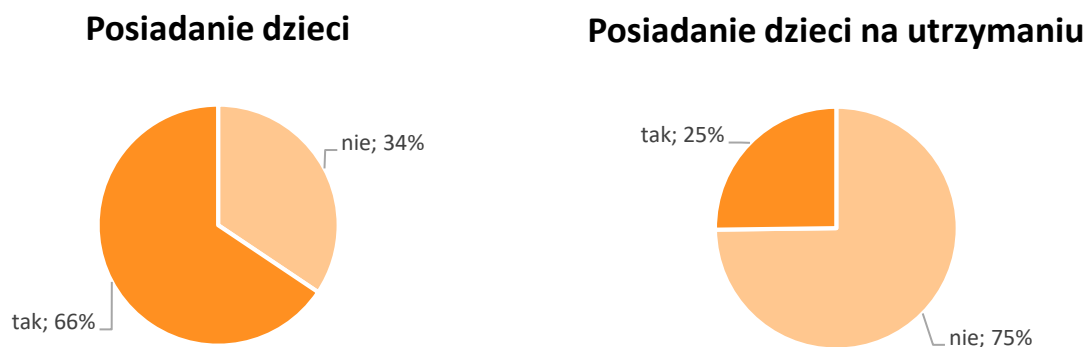
Źródło: „Barometr Krakowski 2022” UMK

Wykres: Status zawodowy respondentów (możliwe zaznaczenie więcej niż jednej odpowiedzi)

Źródło: „Barometr Krakowski 2022” UMK

Wykres: Posiadanie przez respondentów dzieci i dzieci na utrzymaniu

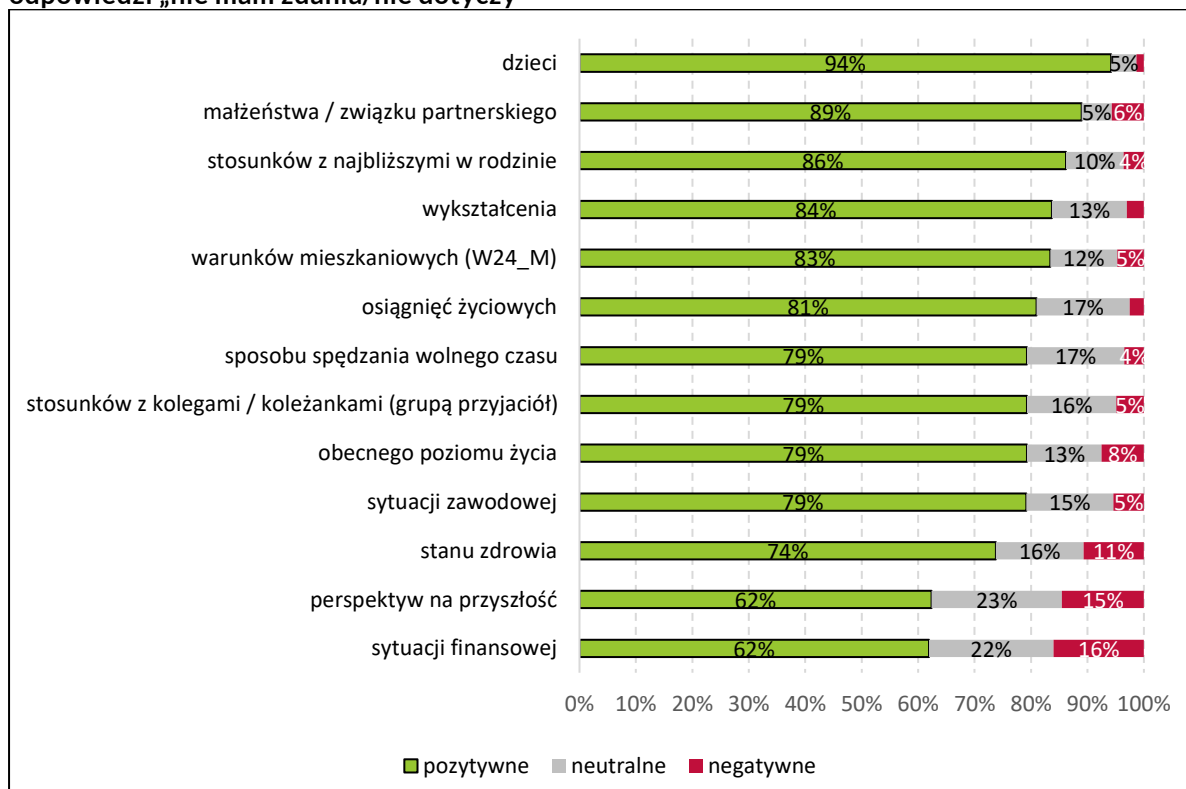

Źródło: „Barometr Krakowski 2022” UMK

Podczas przeprowadzania badań zadano mieszkańcom pytanie: *biorąc wszystko pod uwagę, w jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) ze swojej(ego/ich)...*

Według badań największy odsetek respondentów jest zadowolony z dzieci (94%), małżeństwa lub związku partnerskiego (89%) oraz stosunków z najbliższymi w rodzinie (86%). Najmniejszy odsetek mieszkańców wskazał zadowolenie ze swojej sytuacji finansowej (62%), perspektyw na przyszłość (62%) oraz stanu zdrowia (74%). Prezentowane wyniki nie uwzględniają odpowiedzi „nie mam zdania/nie dotyczy” (np. 94% zadowolonych z dzieci to odsetek osób, które wskazały, że ta kategoria ich dotyczy).

Wykres: Zadowolenia mieszkańców Krakowa z życia oraz różnych jego aspektów (bez odpowiedzi „nie mam zdania/nie dotyczy”)

Źródło: „Barometr Krakowski 2022” UMK

3.5 Beneficjenci świadczeń rodzinnych w Krakowie

Informacji na temat krakowskich rodzin, w tym również odnoszących się do ich sytuacji ekonomicznej, dostarczają także dane dotyczące świadczeniobiorców świadczeń rodzinnych.

W 2022 r. świadczenia rodzinne w Krakowie otrzymało 20 850 rodzin. Ze świadczeń skorzystało 29 381 dzieci.

Rodziny z dziećmi na utrzymaniu, w których dochód w przeliczeniu na członka rodziny nie przekracza kwoty 674 zł, a w przypadku rodzin, w skład których wchodzi dziecko z niepełnosprawnością – kwoty 764 zł²³, otrzymywały świadczenia rodzinne uzależnione od dochodu, czyli zasiłki rodzinne z dodatkami²⁴. Z zasiłku rodzinnego mogą korzystać wszystkie dzieci do ukończenia 18 lat oraz starsza młodzież ucząca się w szkole lub w szkole wyższej. Górna granica wieku określona jest na „nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności”²⁵.

Według stanu na koniec grudnia 2022 r. zasiłek rodzinny wypłacono 5601 rodzinom dla 11 011 dzieci.

W przypadku dodatków do zasiłku rodzinnego, z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej wypłacono świadczenie dla 1562 rodzin (2232 dzieci), z tytułu samotnego wychowywania dziecka dla 879 rodzin (1147 dzieci) oraz z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka z niepełnosprawnością zarówno do jak i powyżej 5 lat dla 862 rodzin (929 dzieci).

Bardziej szczegółową analizę świadczeniobiorców zasiłków rodzinnych przeprowadzono na podstawie danych za miesiąc październik 2022 r. (jest to najbardziej reprezentatywny miesiąc w roku, jeżeli chodzi o liczbę świadczeniobiorców zasiłków rodzinnych).

Tabela: Rodziny pobierające zasiłki rodzinne wg stanu – październik 2022 r.

Wyszczególnienie	Wykonanie miesięczne				
	Liczba rodzin				
	z 1 dzieckiem	z 2 dziećmi	z 3 dziećmi	z 4 i więcej dziećmi	Suma
Liczba rodzin pełnych bez dziecka niepełnosprawnego, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	557	1 092	619	277	2 545
bez dochodu	56	68	27	11	162
do 400 zł	245	432	265	134	1 076
od 400,01 do 574 zł	106	359	180	71	716
od 574,01 do 674 zł	120	167	101	41	429
od 674,01 do 754 zł	26	53	35	14	128
od 754,01 do 1 100 zł	3	10	9	5	27

²³ Dziennik Ustaw RP Warszawa, dnia 7 sierpnia 2018 r. poz. 1497 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 lipca 2018 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna.

²⁴ W przypadku przekroczenia kwoty uprawniającej daną rodzinę do zasiłku rodzinnego, o której mowa w ust. 3, zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku rodzinnego przysługują w wysokości różnicy między łączną kwotą zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami, o której mowa w ust. 3, a kwotą, o którą został przekroczony dochód rodziny – Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 615 z późn. zm).

²⁵ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 615 z późn. zm.).

od 1 100,01 do 1500 zł	0	2	2	1	5
od 1500,01 do 1922 zł	1	1	0	0	2
pow. 1922 zł	0	0	0	0	0
Liczba rodzin pełnych z dzieckiem niepełnosprawnym, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	89	180	100	65	434
bez dochodu	10	17	5	4	36
do 400 zł	31	61	29	34	155
od 400,01 do 664 zł	35	74	42	22	173
od 664,01 do 764 zł	12	21	15	4	52
od 764,01 do 844 zł	1	6	7	1	15
od 844,01 do 1100 zł	0	0	1	0	1
od 1100,01 do 1500 zł	0	1	0	0	1
od 1500,01 do 1922 zł	0	0	0	0	0
pow. 1922 zł	0	0	1	0	1
Liczba rodzin niepełnych bez dziecka niepełnosprawnego, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	749	568	173	73	1 563
bez dochodu	118	46	3	4	171
do 400 zł	374	255	97	38	764
od 400,01 do 574 zł	135	137	37	19	328
od 574,01 do 674 zł	84	77	20	11	192
od 674,01 do 754 zł	32	36	11	1	80
od 754,01 do 1100 zł	3	12	4	0	19
od 1100,01 do 1500 zł	2	4	1	0	7
od 1500,01 do 1922 zł	1	1	0	0	2
pow. 1922 zł	0	0	0	0	0

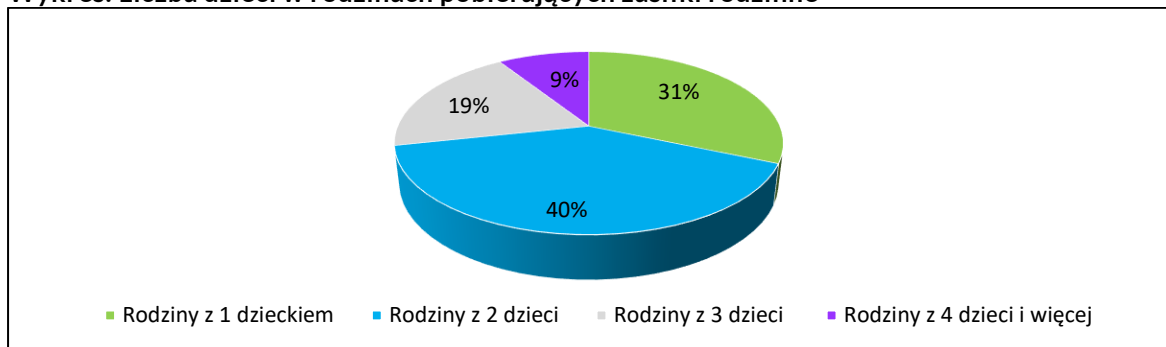
Liczba rodzin niepełnych z dzieckiem niepełnosprawnym, pobierających zasiłki rodzinne z dodatkami, z tego o dochodzie rodziny w przeliczeniu na osobę	114	88	35	20	257
bez dochodu	18	11	2	1	32
do 400 zł	50	52	19	14	135
od 400,01 do 664 zł	27	21	10	5	63
od 664,01 do 764 zł	15	3	4	0	22
od 764,01 do 844 zł	3	1	0	0	4
od 844,01 do 1100 zł	1	0	0	0	1
od 1100,01 do 1500 zł	0	0	0	0	0
od 1500,01 do 1922 zł	0	0	0	0	0
pow. 1922 zł	0	0	0	0	0

*obliczone zgodnie z Ustawą o świadczeniach rodzinnych
Źródło: Wydział Spraw Społecznych UMK

W rodzinach pobierających zasiłki rodzinne dominują rodziny pełne, które stanowią 62,1% ogółu. Wśród ogółu rodzin największy odsetek stanowią rodziny z jednym lub dwójką dzieci – odpowiednio po 31% i 40%. Rodziny z trojgiem dzieci stanowią 19%, a rodziny z czworgiem i więcej dzieci 9%. Ogółem rodzin wychowujących dziecko z niepełnosprawnością pobierających zasiłki rodzinne jest 14%.

W zbiorowości rodzin pełnych, w kontekście liczby dzieci, najwyższy jest odsetek rodzin z dwójką dzieci, natomiast w przypadku rodzin niepełnych najczęściej jest rodziców wychowujących jedno dziecko.

Wykres: Liczba dzieci w rodzinach pobierających zasiłki rodzinne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Społecznych UMK

Analiza sytuacji dochodowej rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne wskazuje, że największy odsetek rodzin – 47% wykazuje dochód między 400,01 zł a 1100 zł. Rodziny w najtrudniejszej sytuacji finansowej, tj. bez dochodu stanowią 8%. W porównaniu z rokiem 2021 widoczny jest spadek świadczeniobiorców zasiłków rodzinnych o ponad 17% zmniejszyła się liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne.

Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne dla Krakowa dotyczące liczby dzieci, zgodnie z którymi w najbliższych latach będzie się zwiększać ich liczba, mając jednocześnie na uwadze poprawiającą się sytuację ekonomiczną mieszkańców Krakowa, można przypuszczać, że liczba rodzin spełniających kryteria dochodowe uprawniające do pobierania zasiłków rodzinnych będzie się utrzymywać na zbliżonym poziomie.

3.6 Osoby pobierające świadczenia z funduszu alimentacyjnego

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznawane są na warunkach określonych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów²⁶. Do świadczenia z funduszu alimentacyjnego ma prawo osoba uprawniona do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 900 zł.

W 2022 r. liczba rodzin otrzymujących świadczenia z funduszu alimentacyjnego wyniosła 1 823, natomiast liczba osób uprawnionych 2364.

Analizę świadczeniobiorców otrzymujących świadczenia z funduszu alimentacyjnego przeprowadzono na podstawie danych za miesiąc wrzesień 2022 r. (jest to najbardziej reprezentatywny miesiąc w roku, jeżeli chodzi o liczbę świadczeniobiorców pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego).

Wśród rodzin, które pobierają świadczenia z funduszu alimentacyjnego 882 rodzin jest z jedną osobą uprawnioną do tego świadczenia. Rodzin wielodzietnych, tj. z trojgiem i więcej dzieci było 108.

W odniesieniu do sytuacji dochodowej rodzin widoczne jest, że dominują rodziny bez dochodu – 19% oraz o dochodzie w przeliczeniu na osobę w rodzinie mieszczącym się w przedziale pomiędzy 0,01 zł do 252 – 24% zł oraz pomiędzy 252,01 do 504 – 22% zł.

W 2022 r. liczba rodzin otrzymujących świadczenie z funduszu alimentacyjnego zmniejszyła się w stosunku do roku 2020 o ponad 10%.

3.7 Osoby pobierające świadczenia wychowawcze

Świadczenia wychowawcze przyznawane są na warunkach określonych w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci²⁷. Z pomocy mogą korzystać rodzice oraz opiekunowie dzieci do 18 roku życia. Od 1 lipca 2019 r. rodzina może otrzymać 500 zł na każde dziecko. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Dodatkowe wsparcie w wysokości 500 zł otrzymują także rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego oraz rodzinne domy dziecka, na każde dziecko, na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł nie jest wliczane do dochodu przy ustalaniu prawa do świadczeń z innych systemów wsparcia, dotyczy to w szczególności świadczeń z pomocy społecznej, funduszu alimentacyjnego, świadczeń rodzinnych, dodatków mieszkaniowych, oraz stypendiów dla uczniów i studentów.

W Krakowie w roku 2022 świadczenie otrzymało 86 545 rodzin. Ze świadczeń skorzystało 132 801 dzieci. W porównaniu do roku 2021 zmniejszyła się liczba rodzin otrzymujących świadczenie o 9 % oraz liczba dzieci korzystających z świadczenia o 6%.

²⁶Dz. U. z 2022 r. poz. 1205, 2140

²⁷ Dz. U. z 2022, poz. 1577, 2140

4 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków – praca socjalna

4.1 Praca socjalna prowadzona z osobami i rodzinami oraz działania pomocowe

Praca socjalna jest procesem długofalowym, charakteryzującym się maksymalnym dostosowaniem do specyfiki potrzeb odbiorców usługi. Oferując różnorodny katalog działań, służy wzmocnieniu potencjału osób i rodzin objętych usługą oraz zwiększeniu stopnia zdolności do samodzielnego przezwyciężania trudności życiowych. W 2022 r. odnotowano 587 sytuacji pozytywnego zakończenia pracy socjalnej, w tym w 380 przypadkach z uwagi na usamodzielnienie się osoby/rodziny oraz osiągnięcie ustalonych celów współpracy.

Pracownicy socjalni realizują również działania pomocowe o doraźnym charakterze, w ramach których, adekwatnie do identyfikowanych potrzeb i oczekiwań odbiorców, udzielają informacji, wskazówek, porad i pomocy, w zakresie rozwiązywania spraw życiowych, pomagają w uzyskaniu specjalistycznego poradnictwa, terapii lub innych form pomocy, podejmują współpracę z innymi specjalistami, w celu przeciwdziałania i ograniczania problemów oraz skutków negatywnych zjawisk społecznych, łagodzenia konsekwencji ubóstwa.

Poniższy wykres prezentuje wskaźniki ilościowe odzwierciedlające najczęściej osiągnięte kategorie pozytywnych rezultatów pracy socjalnej i działań pomocowych dedykowanych osobom/rodzinom:

Wykres: Rezultaty pracy socjalnej prowadzonej z osobą i rodziną w 2022 r

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Reasumując, praca socjalna i działania pomocowe stanowią efektywne wsparcie w pokonywaniu problemów mających bezpośredni, determinujący wpływ na całokształt funkcjonowania społecznego osób i rodzin, w istotny sposób zapobiegając pogorszeniu się ich sytuacji życiowej.

4.2 Organizowanie społeczności lokalnej – rewitalizacja społeczna

W Gminie Miejskiej Kraków prowadzenie pracy socjalnej metodą środowiskową realizowane jest w formie Programów Aktywności Lokalnej (PAL), których cele szczegółowe są dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb konkretnej społeczności. Część z nich jest natomiast wspólna dla wszystkich programów, m.in. zwiększenie kompetencji społecznych mieszkańców oraz motywacji do działania głównie na rzecz społeczności lokalnej, wzrost poczucia sprawczości oraz odpowiedzialności za miejsce zamieszkania, wzmocnienie więzi międzypokoleniowych, zbudowanie i konsolidacja współpracy między partnerami lokalnymi, działania o charakterze edukacyjnym, integracyjnym, aktywizującym, informacyjnym, wzrost kompetencji rodzicielskich i wychowawczych.

W 2022 r. funkcjonowało 13 Programów Aktywności Lokalnej:

- PAL „Jeziorko” dla mieszkańców os. Ruszcza,
- PAL „Ugorek” dla mieszkańców os. Ugorek oraz osiedli sąsiadujących,
- PAL „Stare Podgórze – Zabłocie” dla mieszkańców wyodrębnionego fragmentu Dzielnicy XIII – Stare Podgórze i Zabłocie,
- PAL „Na Olszy” dla mieszkańców os. Olsza i Olsza II,
- PAL „Zesławice i Kantorowice” dla mieszkańców os. Zesławice i Kantorowice,
- PAL „Na Skarpie” dla mieszkańców os. Na Skarpie,
- PAL „Siemaszki” dla mieszkańców ul. Ks. Siemaszki oraz okolic,
- PAL „Azory” dla mieszkańców os. Azory,
- PAL „Rybitwy i Przewóz” dla mieszkańców os. Przewóz i Rybitwy,
- PAL „Mistrzejowice” dla mieszkańców Dzielnicy XV oraz Dzielnicy XVI (w szczególności os. Złotej Jesieni),
- PAL „Streetwork – odkryj potencjał osiedla” dla młodzieży do 25 roku życia, zagrożonej wykluczeniem społecznym z terenu Dzielnic III, IV i XVIII Gminy Miejskiej Kraków,
- PAL „Znaczenie Rodziny” dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin,
- PAL skierowany do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka z terenu Gminy Miejskiej Kraków.

Zrealizowano 20 486 godzin animacji lokalnej, 10 077 godzin treningów kompetencji społecznych (m.in. warsztaty, wyjścia grupowe), 852 godziny wsparcia w postaci konsultacji psychologicznych oraz 2002 godziny zajęć dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Łączna liczba uczestników wyniosła 1186 osób. Podjęto również realizację działań związanych z pomocą uchodźcom – program „Kraków bez Granic” (zobacz rozdział nr 2). Pomoc dla dzieci i rodzin z Ukrainy w ramach projektu współfinansowanego ze środków UNICEF wyniosła 1739 godziny, udzielono wsparcia 391 osobom.

W poszczególnych PAL-ach założone cele na rok 2022 zostały zrealizowane poprzez działania takie jak: prowadzenie animacji lokalnej na rzecz uczestników, spotkania ze społecznością, organizacja i prowadzenie zajęć i warsztatów, współpraca z wolontariuszami, diagnoza środowiska lokalnego, wspomaganie grup inicjatywnych, współpraca z instytucjami, organizacjami, konsultacje psychologiczne czy udzielanie informacji i wskazówek. W 2022 r. część działań w PAL-ach była kierowana do uchodźców z uwagi na wojnę w Ukrainie. Początkowo były to działania związane ze wsparciem interwencyjnym, a w późniejszym czasie podjęto działania integrujące społeczność polską i ukraińską.

Kwota środków finansowych wydatkowanych na realizację zadań Programów Aktywności Lokalnej wyniosła 421 779,75 zł.

Na realizację programu „Kraków bez Granic” współfinansowanego ze środków UNICEF przeznaczono kwotę 715 998,22 zł.

4.2.1 Najważniejsze inicjatywy zrealizowane w ramach Programów Aktywności Lokalnej

Najważniejsze inicjatywy podejmowane w ramach Programów Aktywności Lokalnej obejmowały:

- Koncert plenerowy w Nowej Hucie organizowany przez PAL Na Skarpie, PAL Zesławice i Kantorowice oraz PAL Mistrzejowice zorganizowany 25 września 2022 r. na scenie plenerowej pod Nowohuckim Centrum Kultury. Koncert odbył się w ramach integracji polsko-ukraińskiej, dzięki realizacji projektu „Kraków Bez Granic” współfinansowanego ze środków UNICEF. Na scenie pojawili się wykonawcy z różnych kultur, stylów i gatunków muzycznych, m. in. muzycy z zespołu Que Passa, Karolina Leszko, która wystąpiła z projektem „Leszko Unplugged” oraz kubańską wokalistką Yaremi Kordos. Gośćmi specjalnymi byli ukraińscy soliści prowadzeni przez Valentynę Matiesh oraz ukraińska grupa hip-hopowa. Podczas wydarzenia najmłodsi uczestniczyli w konkursach i zabawach pod kierownictwem grupy teatralnej „Skrzat”.
- Spotkania i działania w Ogrodzie Społecznym przy ul. Jaremy i Lentza. Mieszkańcy byli motywowani do sadzenia i pielęgnowania swoich upraw. W ogrodzie odbywały się spotkania sąsiedzkie. Inicjatywa była wspierana przez pracowników Zarządu Zieleni Miejskiej oraz młodzież z AFS Polska. Odbyło się spotkanie ogrodników z Ogrodów Społecznych z kilku europejskich krajów, podczas spotkania dzielono się swoimi doświadczeniami i umiejętnościami.
- Piknik Sąsiedzki dla mieszkańców os. Azory organizowany z partnerami lokalnymi: TPD Chatka Puchatka, CAS Nie dzieli nas wiek, Stowarzyszenie AFS Polska oraz ze szkołami SP nr 119 oraz XIV LO, przy współpracy z Policją, Strażą Pożarną i Strażą Miejską.
- Akcja Społeczna w PAL Siemaszki, podczas której można było wymieniać się ubraniami, książkami, zabawkami oraz innymi rzeczami, które nadal są w dobrym stanie, ale są nieużywane przez obecnych właścicieli.
- Programowanie z Java – „Zostań Programistą Java”. Warsztaty realizowane od marca 2022 r. do lutego 2023 r. – kurs dla osób dorosłych. Działania podejmowane we współpracy ze Szkołą Podstawową nr 85, która udostępnia salę na zajęcia oraz wolontariuszem prowadzącym kurs. Niektórzy z absolwentów poprzedniej edycji dzięki zdobytej wiedzy, wytrwałości i pracy własnej znaleźli pracę w branży IT.
- W ramach PAL Na Olszy regularnie odbywały się spotkania Klubu Podróżnika, Wieczory z Poezją, konwersacje z języka hiszpańskiego, zajęcia logopedyczne. Mieszkańcy podczas spotkań mieli okazję do wymiany doświadczeń, umiejętności i wiedzy.
- W siedzibie PAL „Zesławice i Kantorowice” odbywały się zajęcia z gimnastyki słowiańskiej, spotkania z logopedą dla dzieci, Dzień Dziecka, pikniki osiedlowe, indywidualne spotkania z animatorami lokalnymi, wycieczka integracyjna do Tarnowskich Gór, prowadzony był także ogród sąsiedzki przez aktywnych mieszkańców Zesławic.
- OdPALamy kino letnie w Bieńczycach. Po raz kolejny zostało zorganizowane kino plenerowe w PAL Mistrzejowice. Projekcja odbyła się 25 sierpnia 2022 r. na Plantach Bieńczyckich obok MDK na os. Kalinowym. Uczestnicy wydarzenia obejrzeli film „C'mon C'mon”. Odbiór po seansie filmowym był bardzo pozytywny, osoby uczestniczące zgłaszały potrzebę powtórzenia tego rodzaju inicjatywy.
- PAL „Rybitwy i Przewóz” we współpracy z Klubem Przewóz Centrum Kultury Podgórze, OSP Przewóz i Radą Dzielnicy XIII Podgórze zorganizował wydarzenie lokalne „Mobilny Orszak Świętego Mikołaja”. Zaplanowano i zorganizowano przejazd Orszaku Świętego Mikołaja ulicami os. Przewóz i Rybitwy, podczas którego wręczane były drobne upominki dla dzieci. Do akcji włączyli się lokalni liderzy i przedstawiciele instytucji działających na rzecz społeczności lokalnej. Było to kolejne wspólne partnerskie działanie lokalnych instytucji dla budowania sieci wsparcia i zacieśniania więzi sąsiedzkich.
- Prowadzenie zajęć w ramach Akademii Młodego Krakowianina dla uczniów klas I–III krakowskich szkół podstawowych z tematów: „Uchodźcy/uchodźczynie”, „Nie przemocy”. Odbyło się 9 spotkań warsztatowych, w których uczestniczyło 198 osób.

4.2.2 Dodatkowe działania na rzecz rodzin

W ramach Programów Aktywności Lokalnej podejmowano szereg dodatkowych aktywności na rzecz rodzin:

- we współpracy ze Stowarzyszeniem Piękne Anioły oraz dzięki anonimowemu sponsorowi przeprowadzono w siedzibie PAL Na Skarpie remont pomieszczeń wraz z piwnicą, pozyskano oraz doposażono Klub Rodziców w meble, elementy wystroju, dekoracji, wyposażenia niezbędnego do prowadzenia zajęć,
- w ramach przedsięwzięcia „Trzy Kolory” (we współpracy z Zespołem Szkół Zawodowych na os. Złotej Jesieni oraz z anonimowym przedsiębiorcą) przeprowadzono remont mający na celu poprawę warunków mieszkaniowych dwóch niepełnosprawnych uczestniczek PAL (m.in. poprzez zakup oraz wstawienie okien, remont toalety, instalację grzejników),
- zrealizowano przedsięwzięcie „Wszystkiego Dobrego”, dzięki któremu 25 rodzin wielodzietnych otrzymało paczki żywnościowe przed świętami Wielkanocnymi oraz Bożego Narodzenia,
- dzięki współpracy z prezesem Towarzystwa Krzewienia Kultury i Tradycji Romskiej odbyły się spotkania muzyczne w siedzibie PAL, koncerty muzyki romskiej w Nowohuckim Centrum Kultury oraz w Teatrze Ludowym,
- prowadzono cykliczną współpracę z grupą wsparcia osób z niepełnosprawnościami „Przyjaciele”, organizowano spotkania integracyjne, Wigilię, przygotowanie oprawy wokalo-instrumentalnej dzięki współpracy z Państwową Szkołą Muzyczną przy ul. Basztowej,
- dzięki współpracy ze Stowarzyszeniem Piękne Anioły zorganizowano spotkanie mikołajkowe dla 25 dzieci; wspólnie wykonano ozdoby świąteczne, odbyła się zabawa, poczęstunek oraz przekazanie prezentów.

4.2.3 Wybrane Programy Aktywności Lokalnej

Szczególne miejsce wśród przedsięwzięć realizowanych w ramach rewitalizacji społecznej zajmują Programy „Streetwork – odkryj potencjał osiedla” dla młodzieży do 25 roku życia, zagrożonej wykluczeniem społecznym z terenu Dzielnic III, IV i XVIII Gminy Miejskiej Kraków oraz „Znaczenie Rodziny” dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin, a także Program Aktywności Lokalnej skierowany do rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka.

Praca socjalna na ulicy – streetworking

W 2022 r. ze wsparcia streetworkerów skorzystało 74 uczestników i uczestniczek; udzielano wsparcia indywidualnego (w tym konsultacje psychologiczne) i grupowego (m.in. warsztaty na temat stresu). Młodzież uczestnicząca w PAL w ramach środków z inicjatywy lokalnej zaplanowała i zrealizowała w sierpniu turniej sportowy „Huta Champions League 2022”, w którym wzięło udział około 200 osób.

Program Aktywności Lokalnej „Znaczenie Rodziny”

PAL „Znaczenie Rodziny”, z siedzibą przy ul. Ugorek 1 w Krakowie, jest programem skierowanym do osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin. Jego głównym celem jest podniesienie aktywności społecznej i wzrost integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, ich rodzin i opiekunów. W 2022 r. z oferty PAL skorzystało 61 osób. Wzięły one udział w różnorodnych zajęciach umożliwiających rozwój osobisty, podnoszenie własnych kompetencji, poprawę funkcjonowania psychospołecznego (m.in. treningi pamięci, komunikacji, warsztaty ceramiczne, plastyczne). Zorganizowane zostały również spotkania grupowe o charakterze edukacyjnym, podczas których specjaliści z różnych dziedzin

przewodzili zajęcia z zakresu profilaktyki i promocji zdrowego trybu życia. Dzięki zaangażowaniu wolontariuszy powstała grupa wsparcia. Organizowane indywidualne spotkania z psychologiem, w formie konsultacji, skierowano do osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i wymagają wsparcia krótkoterminowego.

Program Aktywności Lokalnej skierowany do rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka z terenu Gminy Miejskiej Kraków.

Program realizowany był przez organizację pozarządową w dwóch lokalizacjach – przy ul. Basztowej 15 oraz na os. Słonecznym 14. Zlecone w ramach PAL działania miały na celu wyrównywanie szans rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka poprzez:

- zwiększenie kompetencji rodzin zastępczych,
- integrację rodzin zastępczych z terenu Gminy Miejskiej Kraków,
- rozwój pasji i zainteresowań dziecięcych,
- pomoc w nauce,
- poprawę warunków funkcjonowania społeczności rodzin w Krakowie,
- zaoferowanie rodzinom możliwości dostępu do usług specjalistycznych.

W zajęciach organizowanych przez PAL w 2022 r. uczestniczyło 168 osób (105 rodzin). W sumie przeprowadzono 2002 godziny zajęć. Łączna kwota środków Gminy Miejskiej Kraków wydatkowanych na realizację zadania w 2022 r. wyniosła 200 000 zł.

W ramach PAL dla rodzin zastępczych realizowane były:

- konsultacje logopedyczne,
- konsultacje dietetyczne,
- konsultacje psychiatryczne,
- pomoc w nauce i odrabianiu zadań domowych, realizowana w pierwszej kolejności dla dzieci, w przypadku których brak jest możliwości zapewnienia pomocy wolontaryjnej,
- jazda konna,
- nauka pływania,
- zajęcia rozwijające talenty (taneczne, językowe, plastyczne, karate),
- cykl przedsięwzięć o charakterze ogólnorozwojowym realizowanych w okresie wakacji i ferii zimowych.

W ramach zajęć rodziny wychodziły między innymi do kina, teatru, Muzeum Lotnictwa Polskiego, ZOO, Centrum Edukacji Przyrodniczej, parku trampolin. Rodziny brały również udział w wyjeździe integracyjno-edukacyjnym do Korzkwi oraz pikniku zorganizowanym z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego.

4.3 Organizacja i koordynacja wolontariatu w MOPS

W 2022 r. MOPS kontynuował prowadzenie organizacji wolontariatu na rzecz podopiecznych ośrodka. Współpracę podjęto z 62 wolontariuszami. Podobnie, jak w latach ubiegłych, podtrzymywana była współpraca ze środowiskami studenckimi i szkolnymi (w szczególności z liceami). Wolontariat podejmowali uczniowie liceów, techników, studenci oraz osoby pracujące i emeryci.

W obszarze pomocy osobom z niepełnosprawnością, starszym i samotnym, korzystającym ze wsparcia angażowało się 18 wolontariuszy, którzy pomagali 84 osobom. Działania obejmowały m.in. wsparcie emocjonalne, towarzyszenie, zakupy, wspólne spacerowanie, czytanie prasy i książek, pomoc w drobnych czynnościach domowych, których ze względu na schorzenie lub wiek osoby objęte wolontariatem nie mogły wykonać samodzielnie.

W obszarze pomocy dzieciom w nauce (również prowadzonej zdalnie) angażowało się 20 wolontariuszy, którzy objęli wsparciem 66 dzieci i młodzieży.

W ramach działań środowiskowych 19 wolontariuszy angażowało się w pomoc animatorom lokalnym PAL poprzez prowadzenie zajęć językowych dla młodzieży i dorosłych, zajęć taneczno-ruchowych, plastycznych, rękodzieła, współprowadzenie zajęć w grupach wsparcia i warsztatach. Swym wsparciem objęli 78 uczestników.

Wolontariusze byli pomocni w pracy z uchodźcami z Ukrainy ubiegającymi się o wsparcie, 4 osoby udzielały wskazówek na temat praw i uprawnień, tłumaczyły z języka ukraińskiego na język polski i z języka polskiego na ukraiński.

W Klubie Integracji Społecznej wolontariusz pomagał przy realizacji Warsztatów Integracji Społecznej, z których skorzystało 18 osób. W 2022 r. nadal prowadzono współpracę ze Stowarzyszeniem Mali Bracia Ubogich, które realizowało wolontariat towarzyszący, dedykowany 33 osobom powyżej 60 roku życia, stanowiący wsparcie dla osób samotnych.

Łączna liczba objętych pomocą wolontaryjną to 266 osób.

4.4 Praca socjalna prowadzona w ramach projektów socjalnych

W ramach wsparcia osób i rodzin, obok pracy socjalnej prowadzonej metodą indywidualnego przypadku, w MOPS realizowane są projekty socjalne oparte na oddziaływaniach grupowych.

Pracownicy socjalni na podstawie zdiagnozowanych potrzeb osób objętych pomocą społeczną opracowywali i wdrażali działania mające na celu integrację, reintegrację społeczną i tworzenie sieci współpracy. Projekty służyły przełamywaniu stereotypu osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, a poprzez angażowanie grup odbiorców niebędących klientami Ośrodka, także poprawę wizerunku instytucji pomocy społecznej i zwiększenie wiedzy na temat jej roli i zadań. Projekty socjalne tworzone były z myślą o poszczególnych grupach odbiorców i kierowane do dzieci i młodzieży, osób starszych i niepełnosprawnych, rodzin (w tym niepełnych i wielodzietnych), a także lokalnych społeczności. Celem podejmowanych działań było zaktywizowanie osób i rodzin oraz zachęcanie ich do udziału w życiu społecznym.

Projekty socjalne realizowane w celu reintegracji społecznej dotyczyły w szczególności kształtowania i wzmacniania kompetencji społecznych, osobistych i komunikacyjnych osób korzystających z pomocy. Realizacja niektórych projektów w latach ubiegłych odbywała się w formie spotkań okolicznościowych, wycieczek oraz udziału w wydarzeniach o charakterze kulturalnym lub społecznym.

Rady Dzielnic, zgodnie z podjętymi uchwałami, przeznaczyły na realizację zadań przez MOPS w 2022 r., w tym na dofinansowanie realizacji projektów socjalnych oraz przyznanie pomocy finansowej na wypłatę zasiłków celowych i celowych specjalnych, łączną kwotę 339 967 zł, z czego wydatkowano kwotę 339 935,04 zł.

W 2022 r. zrealizowano łącznie 28 projektów socjalnych, które miały na celu reintegrację społeczną klientów MOPS i ich rodzin, tworzenie sieci współpracy z podmiotami działającymi w środowisku lokalnym, specjalistami innych instytucji, integrację ze środowiskiem oraz tworzenie grupy wsparcia. W ramach projektów socjalnych wsparciem zostało objętych 704 osoby.

5 Zasoby pomocy społecznej – poradnictwo specjalistyczne, terapia rodzin oraz interwencja kryzysowa

5.1 Poradnictwo specjalistyczne, terapia

Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Poradnictwo jest ogólnodostępne, świadczone bez względu na dochód oraz bez rejonizacji. Poradnictwo psychologiczne realizowane jest poprzez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje zaś szeroko rozumiane problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy wychowawcze w rodzinach naturalnych i zastępczych oraz problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną i grupową.

5.1.1 Infrastruktura

W 2022 roku zadanie to było realizowane przez psychologa zatrudnionego w MOPS Kraków (poradnictwo psychologiczne) oraz przez 4 ośrodki terapii i poradnictwa prowadzone na zlecenie Gminy Miejskie Kraków prowadzone przez dwie organizacje pozarządowe.

Zakres świadczonych przez ww. ośrodki usług obejmował działania diagnostyczne, terapeutyczne oraz z zakresu poradnictwa specjalistycznego, w szczególności pomocy psychologicznej. Pomoc świadczona przez ośrodki terapii i poradnictwa skoncentrowana była głównie wokół złożonej problematyki wychowawczej, między innymi napotykanych przez rodziców trudności w postępowaniu z dziećmi, nieprawidłowych relacji rodzic – dziecko, problemu rozvodu rodziców, zachowań destrukcyjnych dzieci (wagary, ucieczki, używki, itp.), a także wspieraniu osób znajdujących się w kryzysie psychicznym. Podmioty prowadzące ośrodki terapii i poradnictwa zapewniały funkcjonowanie ośrodków co najmniej 5 dni w tygodniu w wymiarze nie mniejszym niż 40 godzin tygodniowo, w godzinach pomiędzy 10.00 a 20.00. Z uwagi na trwający stan epidemii, a następnie stan zagrożenia epidemicznego ośrodki realizowały usługi również przy wykorzystaniu systemów teleinformatycznych.

Tabela: Wykaz ośrodków realizujących usługi poradnictwa i terapii

Nazwa jednostki	Adres jednostki
Krakowski Instytut Psychoterapii „Podbrzezie”, „Krakowiaków”, „Ptaszyckiego”	ul. Podbrzezie 6
	os. Krakowiaków 2
	ul. Ptaszyckiego 6
Ośrodek poradnictwa i terapii rodzin „Dobra Nadzieja”	ul. Batorego 5 i ul. Stoczniowców 7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

5.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Ośrodki poradnictwa i terapii prowadzone były przez Stowarzyszenie Siemacha oraz Stowarzyszenie Dobrej Nadziei w ramach zlecenia realizacji zadań.

5.1.3 Kadra

Poradnictwo specjalistyczne świadczone w ramach MOPS w 2022 r. realizowane było przez 1 pracownika (w ramach 0,25 etatu). Organizacje pozarządowe zatrudniały 48 pracowników (w ramach 26,5 etatu). Ponadto w ww. organizacjach pozarządowych zaangażowanych do pomocy było 28 wolontariuszy.

5.1.4 Osoby i rodziny korzystające ze świadczeń w formie poradnictwa specjalistycznego i terapii

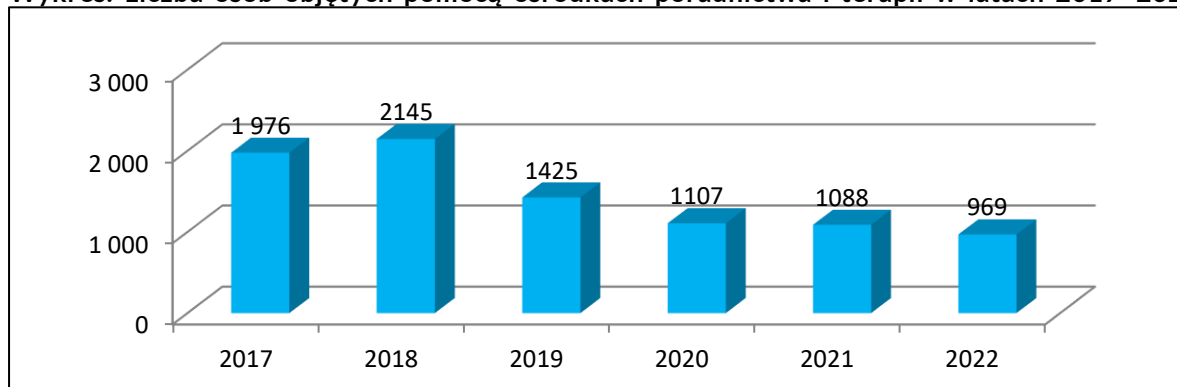
Podstawowym celem realizacji poradnictwa specjalistycznego jest poprawa jakości życia osób zwracających się o pomoc, ich rozwój i optymalizacja poczynąń związanych z różnymi aspektami funkcjonowania indywidualnego, grupowego, rodzinnego, zawodowego, itp.

Ze wsparcia w ramach poradnictwa psychologicznego, świadczonego w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej, skorzystało 101 osób. Udzielono łącznie 1552 porad psychologicznych. Porady psychologiczne natomiast udzielane były najczęściej z zakresu zdrowia psychicznego i zaburzeń psychicznych. Dotyczyły również rozwiązywania problemów rodzinnych i wychowawczych, funkcjonowania społecznego poza rodziną, problemów dotyczących przemocy w rodzinie, uzależnień.

Działania ośrodków poradnictwa i terapii obejmują rodziny i osoby zamieszkałe na terenie Gminy Miejskiej Kraków. W ramach prowadzonej działalności ośrodki poradnictwa i terapii udzielają wsparcia rodzinom, w których występują problemy związane z: przemocą, przeżywaniem żałoby, chorobą psychiczną, występującymi uzależnieniami w rodzinie, sytuacjami kryzysowymi. Ponadto prowadzone są terapie grupowe mające na celu wspieranie i rozwijanie kompetencji społecznych uczestników. Najczęstszą przyczyną korzystania ze wsparcia udzielanego przez ośrodki były kryzys i konflikt rodzinny, zaburzenia osobowości i zachowania, różnorodne zaburzenia nerwicowe oraz uzależnienia. W ośrodkach znajdują wsparcie również osoby z zaburzeniami lękowymi, zaburzeniami depresyjnymi, stanami po próbach samobójczych, zaburzeniami psychotycznymi.

W 2022 r. z pomocy ośrodków skorzystało 969 osób. W ośrodkach przeprowadzono 1044 diagnozy oraz 8480 spotkań terapeutycznych (indywidualne, rodzinne, grupowe). Ponadto udzielono 2357 porad specjalistycznych.

Wykres: Liczba osób objętych pomocą ośrodków poradnictwa i terapii w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

5.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania polegającego na prowadzeniu ośrodków poradnictwa i terapii przekazano dotację w wysokości:

- w 2017 r.: 1 484 000 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2018 r.: 1 621 131,76 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2019 r.: 1 675 040 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2020 r.: 1 685 765,20 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2021 r.: 1 839 660,39 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2022 r.: 1 962 000 zł, dotacja ze środków Gminy Miejskiej Kraków.

5.1.6 Wnioski

Liczba osób korzystających ze wsparcia ośrodków poradnictwa i terapii w przeciągu ostatnich trzech lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Zaznaczyć należy, że liczba osób, przedstawiona jest jako liczba osób narastająco w skali roku. Spośród osób zgłaszających się o pomoc obecnie większa ilość osób decyduje się na podjęcie terapii. W związku z powyższym liczba usług wzrasta przy jednocześnie stałej liczbie osób korzystających. Rok 2022 r. jak i rok poprzedni, wiązały się z trudnościami w realizacji usług z uwagi na ogłoszony stan epidemii i stan zagrożenia epidemicznego. Ośrodki poradnictwa i terapii funkcjonowały w reżimie sanitarnym, zapewniając konieczne wsparcie również przy wykorzystaniu systemów teleinformatycznych.

Pomimo wspomnianych wyżej ograniczeń, liczba usług realizowanych przez ośrodki poradnictwa i terapii utrzymuje się na stałym poziomie, co świadczy o tym, że wśród mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków nadal istnieje zapotrzebowanie na tę formę pomocy.

5.2 Poradnictwo specjalistyczne: usługi wzmacniające lub odbudowujące naturalny system wsparcia – rodzinę

5.2.1 Infrastruktura

Poradnictwo i terapia prowadzone są również w ramach usług wzmacniających lub odbudowujących naturalny system wsparcia, tj. rodzinę. Usługi te skierowane są do osób i rodzin, które utraciły lub są zagrożone utratą dziecka, przeżywających trudności życiowe, wychowawcze i opiekuńcze, usamodzielnianych wychowanków. Realizacja zadania obejmuje:

- sporządzenie pisemnej diagnozy przed przystąpieniem osoby/rodziny do usług,
- indywidualne poradnictwo psychologiczne,
- grupowe poradnictwo psychologiczne,
- poradnictwo rodzinne,
- terapię indywidualną, rodzinną i grupową,
- mediacje.

5.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków, w 2022 r. zadanie realizowane było przez Stowarzyszenie Dobrej Nadziei.

5.2.3 Kadra

Zadanie realizowane było przez kadrę zatrudnioną przez Stowarzyszenie Dobrej Nadziei – 25 osób.

5.2.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

W 2022 r. na realizację zadania Stowarzyszenie Dobrej Nadziei przeznaczyło 294 604,39 zł dotacji.

5.2.5 Wnioski

Usługi wzmacniające lub odbudowujące naturalny system wsparcia, tj. rodzinę stanowią znaczące wsparcie dla odbiorców, do których są skierowane. Do 29 lipca 2022 r. zadanie realizowane było w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej pn. „Aktywni Zawodowo–Aktywni Społecznie”, gdzie założony wskaźnik średniomiesięcznej liczby godzin usług wynosił 350 godzin. Szczegółowe informacje o projekcie zawiera rozdział 16 „Działania w ramach projektu „Aktywni Zawodowo–Aktywni Społecznie”.

Od 1 września 2022 r. zadanie finansowane jest ze środków własnych Gminy Miejskiej Kraków. W związku z zapotrzebowaniem na usługi terapeutyczne, średniomiesięczny wskaźnik liczby godzin usług utrzymany został na dotychczasowym poziomie.

5.3 Interwencja kryzysowa

W stosunku do osób i rodzin znajdujących się w sytuacji kryzysu konieczne jest podjęcie szeregu działań interdyscyplinarnych zwanych interwencją kryzysową. Jej celem jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb, poradnictwa socjalnego lub prawnego oraz w szczególnych sytuacjach, schronienia do 3 miesięcy²⁸.

5.3.1 Infrastruktura

Zadanie interwencji kryzysowej w Krakowie realizowane jest przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej oraz Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. (Szczegółowe informacje dotyczące SOW znajdują się w podrozdziale 10.2).

Ośrodek Interwencji Kryzysowej zapewnia kompleksową pomoc psychologiczną dla osób i rodzin w sytuacji kryzysu, poprzez prowadzenie pomocy w ramach interwencji kryzysowej w siedzibie ośrodka oraz w miejscu pobytu, prowadzenie interwencji telefonicznych, długoterminową pomoc psychologiczną w sytuacjach skrajnie urazowych, a także poradnictwo prawne i pomoc socjalną. Celem interdyscyplinarnych działań, podejmowanych przez specjalistów ośrodka jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie. W sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa osoby z uwagi na doświadczany kryzys, ośrodek zapewnia interwencyjne miejsca całodobowego pobytu. Ośrodek Interwencji Kryzysowej realizował również zadanie interwencji kryzysowej dla mieszkańców powiatu krakowskiego, na podstawie porozumienia Gminy Miejskiej Kraków z powiatem krakowskim z dnia 8 października 2019 roku, na lata 2020 – 2022.

5.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie było realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (szerzej zob. podrozdział 10.2).

5.3.3 Kadra

Zadanie interwencji kryzysowej realizowane było w 2022 roku przez 27 pracowników Ośrodka Interwencji Kryzysowej (w ramach 24,5 etatu).

5.3.4 Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach interwencji kryzysowej

W roku 2022 ze wsparcia świadczonego przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej dla mieszkańców Krakowa skorzystało 5185 osób, dla których była to pomoc świadczona po raz pierwszy w okresie sprawozdawczym. W ramach porozumienia pracownicy OIK realizowali też zadania na rzecz powiatu krakowskiego. Spośród mieszkańców powiatu krakowskiego z pomocy OIK skorzystały 224 osoby.

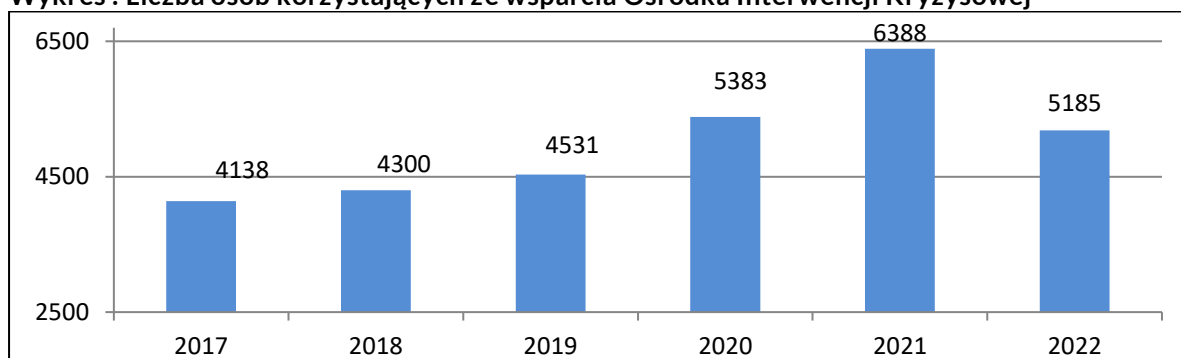
Od stycznia 2016 roku Ośrodek Interwencji Kryzysowej realizuje Program korekcyjno- edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będący elementem Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy

²⁸ Art. 47 ust. 1 i ust. 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.)

Miejskiej Kraków. W 2022 r. 14 osób zostało zakwalifikowanych do udziału w grupie korekcyjno-edukacyjnej, a 7 osób ukończyło cykl spotkań.

Od 1 lipca 2020 r. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie rozpoczął realizację projektu pn.: „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemoc” finansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Beneficjentami projektu są osoby zagrożone przemocą oraz osoby doświadczające przemocy w bliskich relacjach rodzinnych i partnerskich, które mieszkają, pracują lub uczą się na terenie Krakowa. Pomoc skierowana jest do osób dorosłych, młodzieży i dzieci. W ramach działań projektowych dla uczestników zapewnione jest bezpłatne wsparcie terapeutyczne, indywidualne dla dorosłych i dzieci, dla par lub rodzin, grupowe dla dorosłych, psychoedukacyjne grupowe dla dzieci, konsultacje psychiatryczne.

Wykres : Liczba osób korzystających ze wsparcia Ośrodka Interwencji Kryzysowej²⁹

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Ponadto, w związku z koniecznością zapewnienia wsparcia psychologicznego dla uchodźców z Ukrainy, Ośrodek realizował pomoc przez kontakt osobisty, telefoniczny lub przez komunikatory internetowe. Pomocą objęto 305 osób. Na realizację zadania wydatkowano kwotę 128 213,70 zł. Zadanie finansowane było z Funduszu Pomocy Ukrainie.

5.3.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Koszty realizacji zadania interwencji kryzysowej przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej wyniosły:

- w 2017 r.: 2 201 425 zł w tym środki w wysokości 217 785 zł na realizację projektu pn. „Rozszerzenie usług wsparcia psychologicznego dla osób i rodzin w sytuacjach trudnych i kryzysowych” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014–2020;
- w 2018 r.: 2 482 817 zł, w tym środki w wysokości 247 714 zł na realizację projektu „Rozszerzenie usług wsparcia psychologicznego dla osób i rodzin w sytuacjach trudnych i kryzysowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014–2020”;
- w 2019 r.: 2 501 801 zł, w tym środki w wysokości 241 883 zł na realizację projektu „Rozszerzenie usług wsparcia psychologicznego dla osób i rodzin w sytuacjach trudnych i kryzysowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014–2020”;
- w 2020 r.: 2 512 006 zł, w tym środki w wysokości 124 351 zł na realizację projektu „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemoc” finansowany przez Unię Europejską ze środków

²⁹ Mieszkańcy Krakowa, którzy w danym roku po raz pierwszy skorzystali z pomocy w OIK.

- Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020;
- w 2021 r.: 2 841 568 zł, w tym środki w wysokości 233 357 zł na realizację projektu „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemocy” finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 oraz 69 891 zł na modernizację budynku;
 - w 2022 r.: 3 260 354 zł, w tym środki w wysokości 312 353 zł na realizację projektu „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemocy” finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.

5.3.6 Wnioski

Analiza dostępnych danych wskazuje, że w 2022 roku liczba osób korzystających z pomocy w obszarze interwencji kryzysowej ukształtowała się na poziomie z 2020 r. Potrzeba realizacji tej formy pomocy dla mieszkańców Krakowa jest zasadna, na co odpowiedzią jest realizacja projektu pn. „Rozszerzenie zakresu pomocy psychologicznej dla osób zagrożonych przemocą i doświadczających przemocy”, finansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Dzięki temu możliwe jest rozszerzenie zakresu realizowanego wsparcia poprzez realizację zadań na rzecz rodzin z dziećmi oraz osób starszych.

6 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom starszym

6.1 Procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej Gminy Miejskiej Kraków

Ludność Krakowa, podobnie jak ludność Polski i Europy, charakteryzuje wzrastający odsetek osób w wieku poprodukcyjnym.

Według wstępnych wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, w Polsce w ciągu 10 lat wyraźnie zwiększył się udział ludności w wieku poprodukcyjnym – z 16,9% w 2011 r. do 22,3% w 2021 tj. o ponad 5 p. proc. Oznacza to, że w ciągu dekady przybyło blisko 2 miliony osób w grupie wieku 60–65 i więcej lat, a tym samym już więcej niż co 5 mieszkańców Polski ma ponad 60 lat³⁰.

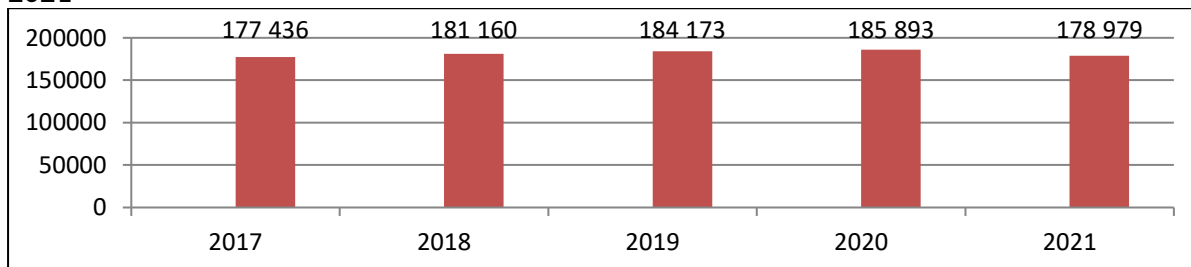
Porównując wyniki spisów powszechnych z roku 2011 i z roku 2021 można zauważyć bardzo szybki proces starzenia się ludności, który ma miejsce obecnie w Polsce. Odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w 2011 r. był wyższy niż 20% w zaledwie 51 gminach (tj. około 2%). Gminy te były położone przede wszystkim w województwie lubelskim i podlaskim. W 2021 r. liczba gmin z udziałem osób starszych przekraczającym 20% wzrosła dziesięciokrotnie, stanowiły one ponad 1/5 wszystkich gmin w Polsce. Warto również zaznaczyć, że w 2011 r. liczba gmin, gdzie udział osób w wieku 65 lat i więcej nie przekraczał 10%, wynosiła aż 221. Dziesięć lat później takich gmin pozostało zaledwie siedem³¹.

Wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym ma bezpośredni wpływ na stan i strukturę rodzin i gospodarstw domowych zamieszkujących także Kraków.

Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w Krakowie (powyżej 60 roku życia w przypadku kobiet i powyżej 65 lat dla mężczyzn) w ogólnej populacji mieszkańców Krakowa w 2021 roku wyniósł 22,3% (w roku 2017 – 23,1%, w roku 2018 – 23,5%, w roku 2019 – 23,6%, w roku 2020 – 23,8%).

Pod koniec 2021 roku ludność w wieku poprodukcyjnym liczyła 178 979 osób (prawie 7 tys. osób mniej niż w 2020 roku). W ciągu 10 lat liczba ta wzrastała z 146,5 tys. w 2010 r. do 185,9 tys. w 2020 r., w tj. o 39,4 tys. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Krakowa wzrósł z 19,4% w 2010 roku do poziomu 23,8% w 2020 r. W roku 2021 obserwujemy po raz pierwszy od wielu lat zmniejszenie liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Krakowa. Stan ten wynika niewątpliwie z pandemii wywołanej przez wirusa SARS-CoV-2, która spowodowała ogromne straty w zdrowiu ludności w całej Polsce i przyczyniła się bezpośrednio i pośrednio do dużego wzrostu umieralności i w konsekwencji do skrócenia długości życia ludności Polski, w szczególności osób starszych. Większa liczba zgonów związana była z zachorowaniem na COVID-19, jak również z przeciążeniem systemu ochrony zdrowia, zaburzeniami w jego działaniu, ale także z unikaniem korzystania z niego przez pacjentów.

Wykres: Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2017–2021

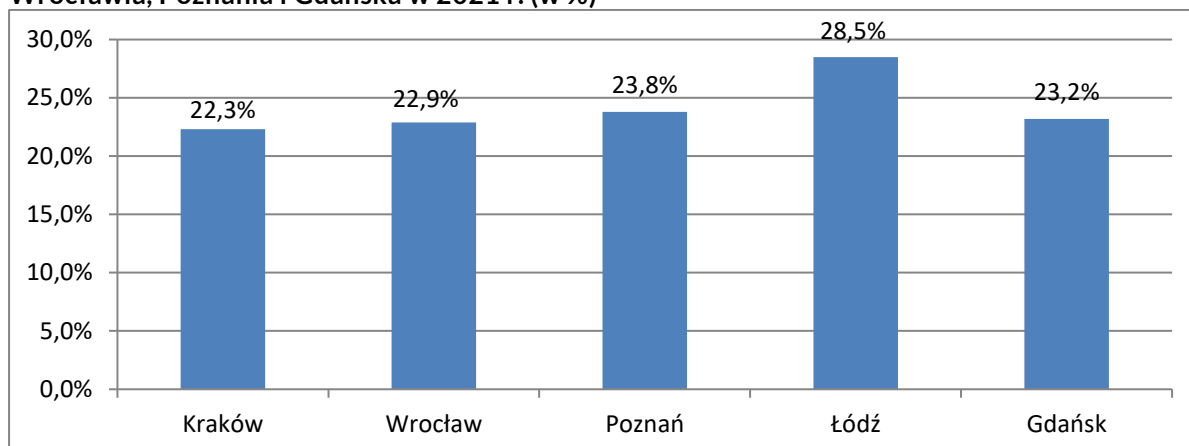
Źródło: *Kraków w liczbach 2021*, Kraków 2022

³⁰ Informacja o wstępnych wynikach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, Informacje sygnałowe, GUS, 26 kwietnia 2022 r., strona 4.

³¹ Informacja o wynikach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 na poziomie województw, powiatów i gmin, Informacje sygnałowe, GUS, 20.09.2022, strona 6

Wobec powyższego Kraków już obecnie jest miastem, które znacznie przekracza próg starości zaawansowanej, podobnie jak duże miasta Polski ujęte na wykresie poniżej.

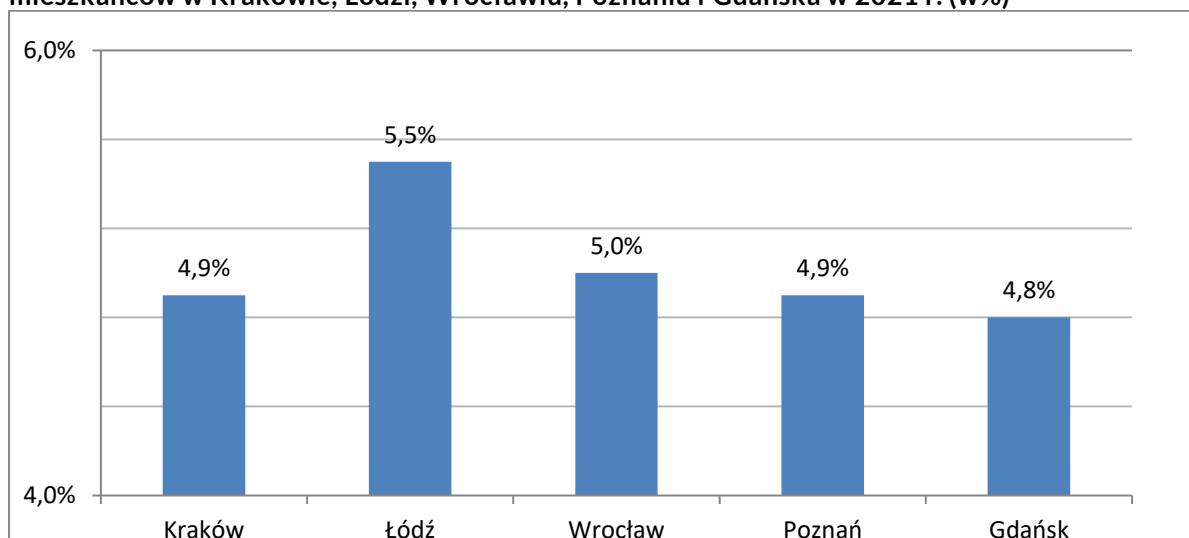
Wykres: Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Krakowa, Łodzi, Wrocławia, Poznania i Gdańska w 2021 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Stan ludności, Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej, produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci)

Kraków posiada także podobną jak Poznań liczbę seniorów powyżej 80 r. ż. w ogólnej liczbie mieszkańców. Największa ich liczba występuje w Łodzi – 5,5%.

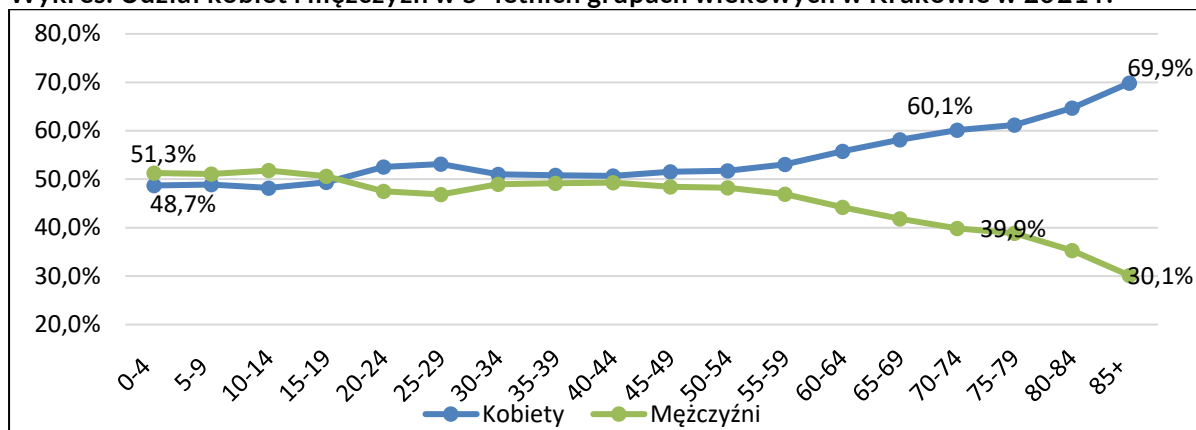
Wykres: Udział seniorów tzw. sędziwych starców (osoby powyżej 80 r. ż.) w ogólnej liczbie mieszkańców w Krakowie, Łodzi, Wrocławiu, Poznaniu i Gdańsku w 2021 r. (w%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Stan ludności, Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej, produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci)

Należy podkreślić, że w grupie mieszkańców Krakowa w wieku poprodukcyjnym w roku 2021 66,8% stanowiły kobiety. Przewagę liczebną kobiet odnotowuje się również we wszystkich rocznikach powyżej 20 roku życia. Wraz z wiekiem ta dysproporcja staje się coraz większa. W grupie wiekowej 65–69 lat populacja kobiet liczyła 27 952 osób, a populacja mężczyzn wynosiła 20 089 osób (nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn wynosiła 7 863 osób).

Wykres: Udział kobiet i mężczyzn w 5-letnich grupach wiekowych w Krakowie w 2021 r.

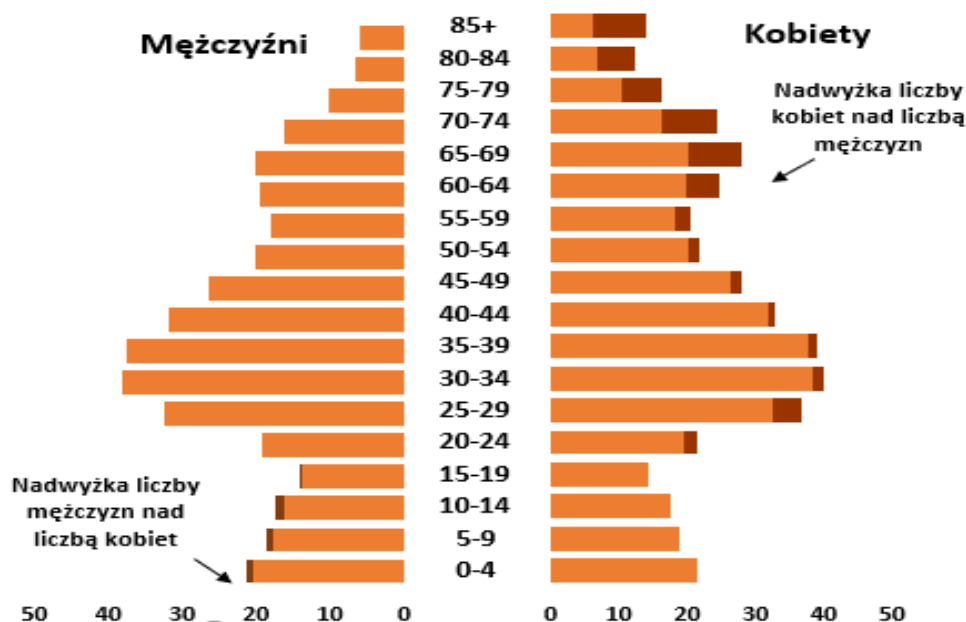
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Stan ludności, Ludność wg grup wieku i płci)

Największa liczba ludności występowała w przedziale wiekowym 30–34 lata i wynosiła 38 143 osób w populacji mężczyzn oraz 39 779 kobiet.

Piramida wieku dla Krakowa w 2021 roku wskazuje ponadto na niski potencjał pielęgnacyjny społeczności, czyli proporcję liczby kobiet w wieku 45–64 do liczby osób w wieku 80 lat i więcej, co może stanowić zagrożenie dla osób wchodzących obecnie i w przyszłości w wiek poprodukcyjny oraz wyzwanie dla polityki społecznej.

Coraz później podejmowane są również decyzje o założeniu rodziny i posiadaniu dzieci. Obserwowane po 1990 roku zmiany w Polsce spowodowały przesunięcie najwyższej płodności kobiet z grupy wieku 20–24 lata do grupy 25–29, a obecnie także do grupy 30–34 lata. W latach 1990–2018 udział matek w wieku co najmniej 30 lat podwoił się i stanowią one 52% kobiet, które urodziły dziecko w 2018 r. Zmiany wzorca płodności kształtują średni wiek matek w chwili rodzenia. W konsekwencji wzrostu płodności, w starszych grupach wieku rozrodczego nastąpiło podwyższenie mediany wieku kobiet rodzących dziecko, która w 2018 r. wyniosła 30 lat wobec około 26 lat w latach 1990–2000. W tym okresie zwiększył się także – o prawie 5 lat – średni wiek urodzenia pierwszego dziecka³².

Wykres: Piramida wieku dla Krakowa w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, Stan ludności, Ludność wg grup wieku i płci)

³² Sytuacja demograficzna Polski do 2018 r. Tworzenie i rozpad rodzin, GUS, Warszawa, 2019 r.

Dokonując analizy wskaźników dotyczących prognoz liczby ludności społeczności Miasta Krakowa warto odnotować pozytywne zjawisko, jakim jest dodatnie saldo migracji wewnętrznej – więcej osób przyjeżdża na pobyt stały do Krakowa z innych rejonów Polski niż się z niego wyprowadza. Za rok 2021 roku saldo migracji wewnętrznej objęło 2525 osób.

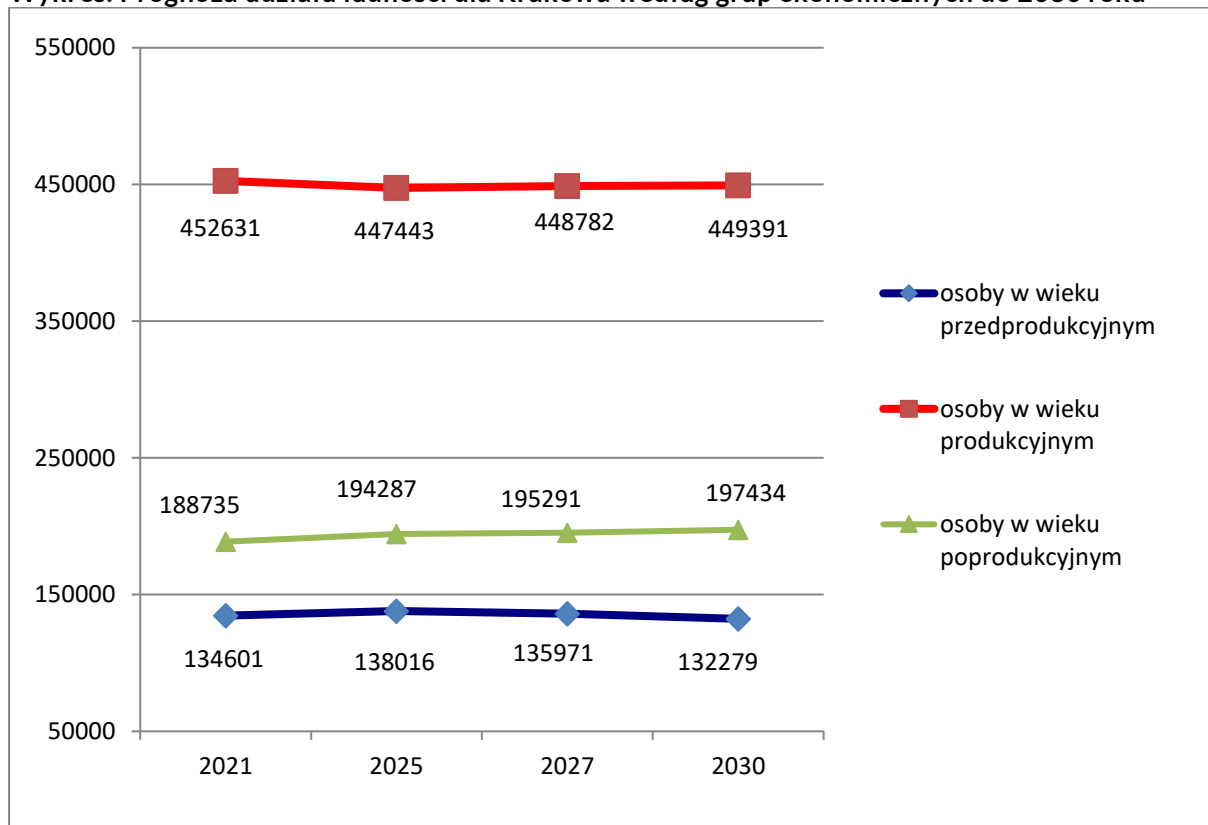
W obliczu prognoz demograficznych istotny jest również fakt, że po raz pierwszy od 13 lat w 2020 r. przyrost naturalny w Krakowie okazał się ujemny – o 65 osób. W 2021 roku przyrost naturalny również był ujemny – o 798 osób.

Liczba ludności mieszkańców Krakowa w latach 2010–2021 uległa zwiększeniu. Wzrost wyniósł w całym analizowanym okresie 44 843 mieszkańców, przy czym największy wzrost dotyczy lat 2020–2021.

Według „Prognozy dla gmin na lata 2017–2030”³³, opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny w 2017 r., liczba ludności Krakowa będzie wolno rosła i wyniesie w 2027 roku 780 044 osoby, a później lekko zacznie spadać, aby w roku 2030 osiągnąć wartość 779 104. Jednak już teraz jednak widzimy, że liczba mieszkańców Krakowa przekroczyła 800 tys. osób.

Wykres poniżej obrazuje prognozę ludności dla Krakowa według grup ekonomicznych. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy (od 18 r. ż. do wieku emerytalnego). Prognozy według ekonomicznych grup wieku zostały oszacowane zgodnie z obowiązującymi zasadami w momencie opracowania prognozy.

Wykres: Prognoza udziału ludności dla Krakowa według grup ekonomicznych do 2030 roku

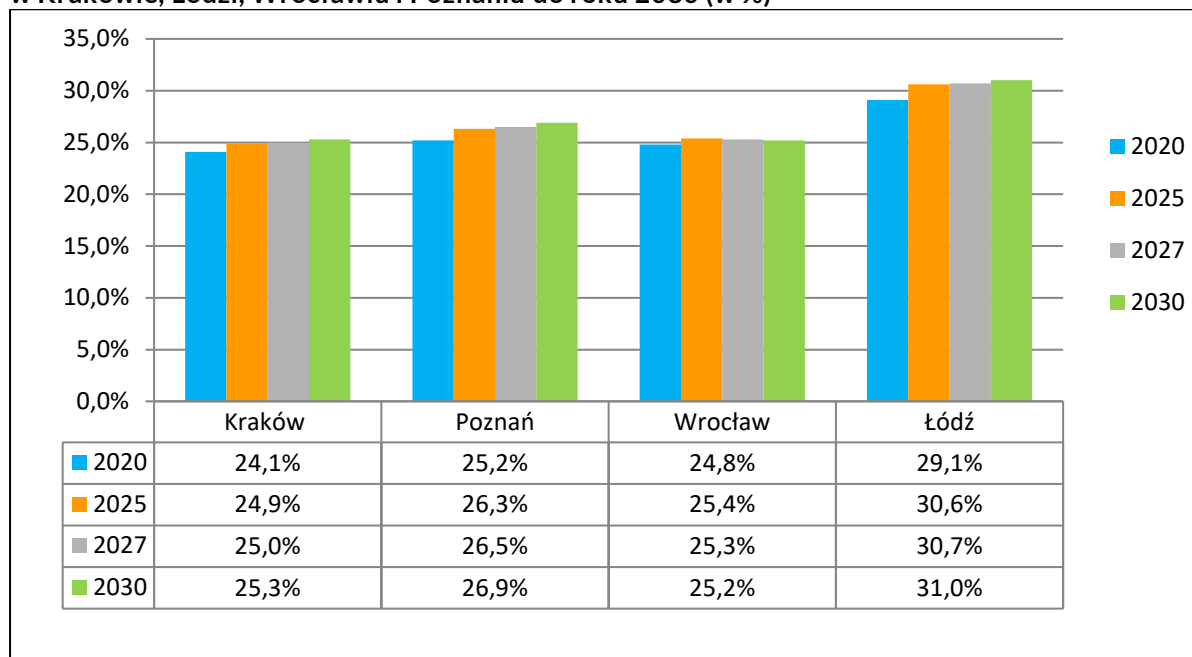
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według prognoz³⁴, podobnie jak w Krakowie, w najbliższych latach będzie wzrastać również liczba osób w wieku poprodukcyjnym w innych dużych miastach Polski. Szacuje się, że w 2030 roku 25,3% mieszkańców Krakowa będzie w wieku poprodukcyjnym.

³³ Prognoza dla gmin na lata 2017–2030, GUS, (opracowanie eksperymentalne), Warszawa, sierpień 2017 r.

³⁴ Prognoza dla gmin na lata 2017–2030, GUS, (opracowanie eksperymentalne), Warszawa, sierpień 2017 r.

Wykres: Prognoza udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w Krakowie, Łodzi, Wrocławiu i Poznaniu do roku 2030 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wzrost odsetka ludzi starszych w społeczeństwach jest nieuniknioną konsekwencją długookresowych przemian dwóch składowych ruchu naturalnego – rozrodności i umieralności. Dla pełniejszego obrazu tego procesu należy dodać jeszcze zjawisko systematycznego wydłużania się przeciętnego dalszego trwania życia (tabela poniżej).

Tabela: Przeciętne dalsze trwanie życia mieszkańców Krakowa

Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku lat					
	0	15	30	45	60
2000					
Kobiety	79,9	65,5	50,8	36,4	23,1
Mężczyźni	73,2	58,8	44,1	30,2	18,3
2017					
Kobiety	82,7	68,2	53,3	38,7	24,9
Mężczyźni	76,8	62,1	47,5	33,3	21,0
2018					
Kobiety	83,2	68,4	53,6	39	25,2
Mężczyźni	76,7	62,1	47,5	33,3	20,8
2019					
Kobiety	83,0	68,2	53,4	38,8	25,0
Mężczyźni	76,5	61,9	47,4	33,3	20,9
2020					
Kobiety	82,0	67,3	52,4	37,8	24,1
Mężczyźni	75,4	60,7	46,1	32,1	19,7

2021					
Kobiety	81,8	67	52,2	37,7	24,1
Mężczyźni	74,8	60	45,5	31,4	19,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Korzyści wynikające z rozwoju nowych technologii medycznych i nowoczesnych metod diagnostycznych oraz poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców Polski realizowana przez prozdrowotny styl życia, wpływają na trwający już od ponad dwudziestu lat spadek natężenia zgonów, a tym samym wydłużanie przeciętnego trwania życia. Jednakże analiza danych o długości życia i umieralności mieszkańców Polski w 2020 i 2021 r. wskazuje, że w latach pandemii COVID-19 nastąpiło zasadnicze pogorszenie stanu zdrowia Polaków, w szczególności osób starszych. Pandemia spowodowała także niespotykane w okresie powojennym skrócenie długości życia ludności Polski³⁵.

Średnia długość życia w Polsce w 2021 roku dla mężczyzn wyniosła 71,8 lat, a dla kobiet 79,7. W porównaniu z rokiem 2019, trwanie życia skróciło się odpowiednio o 2,3 i 2,1 roku, co było związane z epidemią COVID-19³⁶. W porównaniu z 1990 r. trwanie życia wydłużyło się odpowiednio o 5,6 i 4,5 lat.

W Polsce występuje duże zróżnicowanie przeciętnego trwania życia w przekroju wojewódzkim. W 2021 r. rozpiętość między skrajnymi wartościami wskaźnika dla mężczyzn wynosiła 3 lata. Najkrócej żyli mężczyźni mieszkający w województwie lubelskim (70,5 roku), natomiast najdłużej w województwie małopolskim (73,5 roku). Wśród kobiet zróżnicowanie było mniejsze i wynosiło 2,1 roku. Kobiety żyły najkrócej w województwie kujawsko-pomorskim i śląskim (78,9 roku), z kolei najdłużej w małopolskim (81 lat)³⁷.

W Krakowie przeciętna długość życia dla mężczyzn wynosi 74,8 lat, dla kobiet 81,8 lata (jest to najdłuższe trwanie życia wśród mężczyzn i kobiet zamieszkałych w miastach w Polsce)³⁸.

Tak duża różnica pomiędzy długością trwania życia u mężczyzn i kobiet, jest skutkiem występującej zarówno w Polsce jak i województwie wysokiej nadumieralności mężczyzn. Mimo pozytywnych zmian przeciętnego trwania życia, Polska nadal wypada niekorzystnie na tle czołówki krajów europejskich.

Na terenie Europy występuje duże zróżnicowanie przeciętnej długości trwania życia (dane za 2020 r.). Najdłuższe trwanie życia mężczyzn odnotowano w Islandii i Norwegii – 81,6 lat, najkrótsze w Bułgarii – 70 lat. Wśród kobiet najwyższe oczekiwane trwanie życia odnotowano we Francji – 85,3 lat, najkrótsze w Macedonii Północnej – 76,7 roku³⁹.

Z charakterystyki społeczno-demograficznej osób w podeszłym wieku w Polsce, opracowanej przez MRPiS⁴⁰, wynika że w końcu 2021 roku 25,8% ludności Polski stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej (ponad 9,8 mln). W stosunku do 2020 r. liczba ta wzrosła o 28,6 tys. osób tj. o 0,3%.

W subpopulacji osób w starszym wieku najliczniejszą grupę (26,3%) stanowią osoby 60–64 – letnie. Drugą pod względem liczebności grupę stanowią osoby w wieku 65–69 (ponad jedna czwarta osób w wieku senioralnym). 16,8% osób starszych stanowią osoby w wieku co najmniej 80 lat.

Wraz z wiekiem zwiększa się również współczynnik feminizacji. W grupie osób liczących 60 lat i więcej na 100 mężczyzn przypada 139 kobiet (dla ludności Polski wskaźnik feminizacji wyniósł 107).

³⁵ *Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania 2022*, pod redakcją Bogdana Wojtyniaka i Pawła Goryńskiego, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2022.

³⁶ *Trwanie życia w 2021 r.* GUS, Warszawa 2022, strona 7.

³⁷ *Trwanie życia w 2021 r.* GUS, Warszawa 2022, strona 15.

³⁸ *Trwanie życia w 2021 r.* GUS, Warszawa 2022, strona 17,64.

³⁹ *Trwanie życia w 2021 r.* GUS, Warszawa, 2022, strona 19.

⁴⁰ *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2021*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2022.

Przewaga liczebna kobiet wzrasta wraz z przechodzeniem do kolejnych grup wieku, np. w grupie 60–64 lata kobiety w 2021 r. stanowiły 52,9% zbiorowości, a współczynnik feminizacji wyniósł 113. Wśród osób co najmniej 85–letnich 72,1% to kobiety, a na 100 mężczyzn przypadało ich 259.

W strukturze ludności według stanu cywilnego najbardziej liczną grupą stanowią osoby pozostające w związku małżeńskim. Jednakże wraz ze wzrostem wieku tendencja ta ulega znaczącym zmianom. Wśród osób w wieku sędziwym – aż 2/3 to osoby owdowiałe. Przedstawione tendencje wynikają ze zjawiska wyższej umieralności mężczyzn, która w konsekwencji powoduje częstsze owdowienia kobiet. W rezultacie najczęściej starsi mężczyźni do końca życia pozostają żonaci, a starsze kobiety są wdowami.

Zgodnie z wynikami badania budżetów gospodarstw domowych w 2021 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych zamieszkiwanych wyłącznie przez osoby starsze, w wieku 60 lat i więcej wyniósł 2 346,26 zł i był o 12,1% wyższy niż w gospodarstwach, w skład których wchodziły wyłącznie osoby młodsze, mające poniżej 60 lat. W porównaniu do 2020 r. nastąpił wzrost dochodów na 1 osobę w gospodarstwach domowych wyłącznie z osobami starszymi o 8,1%.

Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej utrzymywały się przede wszystkim z emerytur lub rent, które stanowiły 79,3% ich dochodów.

Gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej, w porównaniu z gospodarstwami bez osób starszych, rzadziej oceniały swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą lub dobrą (41,8% wobec 60,6%), a częściej jako przeciętną (50,8% wobec 35,5%). Najgorzej swoją sytuację materialną oceniały osoby starsze mieszkające samotnie, w szczególności na wsi – 14,2% z nich oceniło swoją sytuację jako raczej złą lub złą.

Czynnikami istotnie różnicującym poziom, dynamikę i strukturę dochodów oraz wydatków jest miejsce zamieszkania gospodarstwa domowego. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych zamieszkujących w miastach jest lepsza niż gospodarstw domowych na wsi.

W miastach gospodarstwa domowe wyłącznie z osobami w wieku 60 lat i więcej miały dochody o 19,7% wyższe niż gospodarstwa na wsi.

Cechą charakterystyczną starzejącego się organizmu ludzkiego jest zmniejszająca się sprawność zarówno fizyczna, jak i psychiczna. Po przekroczeniu 75 roku życia, proces starzenia postępuje stosunkowo szybko, co jednocześnie wymusza zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne i usługi opiekuńcze. W przedziale wiekowym 80–85 lat znaczny odsetek osób potrzebuje już najczęściej stałej opieki. Grupa osób starszych wymagających opieki będzie stale wzrastać, a liczba potencjalnych opiekunów stopniowo maleć. W Małopolsce według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego do 2050 roku potencjał pielęgnacyjny (tj. stosunek liczby kobiet w wieku 45–64 lat do osób w wieku 80+) zmaleje i będzie wynosić 128 opiekunów na 100 osób potrzebujących w stosunku do 325 potencjalnych opiekunów rodzinnych w roku 2013⁴¹.

Zgodnie z wnioskami i rekomendacjami znajdującymi się w dokumencie przygotowanym przez MRPiPS „Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2021 r. zmiany demograficzne zachodzące w polskim społeczeństwie, a także zjawisko pandemii COVID–19 wymagają dostosowania prowadzonej polityki publicznej do stale zmieniających się potrzeb i oczekiwań osób starszych. Odpowiedzią na ten proces jest aktywna polityka społeczna wobec seniorów prowadzona zarówno na poziomie centralnym jak i regionalnym.⁴² W nadchodzących latach niezbędny jest więc dalszy rozwój oferty usług i zajęć skierowanych do osób starszych, w szczególności przeciwdziałających marginalizacji, separacji i samotności, wzmacniających samodzielność oraz gwarantujących pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Wyzwaniem jest także zadbanie o dobrą kondycję psychofizyczną seniorów – zintensyfikowanie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej, a generalnie – przedłużanie, w miarę możliwości, okresu

⁴¹ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, *Opiekunowie rodinni osób starszych–problemy, potrzeby wyzwania dla polityki społecznej*. Raport z badania, Kraków 2015 r.

⁴² *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2021*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2022 r., strona 5.

niezależności seniorów i zachowania umiejętności radzenia sobie przez osoby starsze w sytuacjach stresowych i kryzysowych.

Kraków wyróżnia się pozytywnie na tle innych miast pod względem rozwoju demograficznego. Liczba jego ludności rośnie na skutek relatywnie wysokiej dzietności kobiet w stosunku do innych metropolii, aczkolwiek ciągle jest to dużo poniżej prostej zastępowalności pokoleń. Dzieje się to dzięki atrakcyjności dawnej stolicy Polski, dużej sile przyciągania, a w rezultacie dodatniemu saldu migracji. Należy podkreślić, że znaczny wpływ na ten korzystny rozwój Krakowa ma wysokie trwanie życia kobiet i mężczyzn, jedno z najwyższych w Polsce. Przy tym należy mocno podkreślić, że jest to wynik dobrej koniunktury demograficznej utrzymującej się od dłuższego czasu oraz mocnego oparcia Krakowa w swoim regionie, który również charakteryzuje się wysoką, jak na polskie warunki, płodnością i trwaniem życia⁴³.

6.2 Świadczenia na rzecz osób starszych

Podstawowym założeniem systemu wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnością w Krakowie jest umożliwienie im jak najpełniejszego i najdłuższego funkcjonowania w środowisku rodzinnym, sąsiedzkim, w miejscu zamieszkania. Instytucjonalne, całodobowe formy opieki są formą pomocy, która powinna być stosowana tylko w przypadku niemożności rozwiązywania problemów innymi sposobami. Jednocześnie działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej zmierzają do tego, aby system wsparcia osób starszych i osób z niepełnosprawnością był na tyle zróżnicowany, by zapewniał ofertę dostosowaną do stanu zdrowia oraz sytuacji rodzinnej i bytowej każdej osoby wymagającej wsparcia.

6.2.1 Praca socjalna z osobami starszymi

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej podejmują działania w tych obszarach funkcjonowania, w których osoba/rodzina napotyka trudności, których nie jest w stanie samodzielnie pokonać i wymaga wsparcia. Jednym z takich obszarów jest podeszły wiek. Podeszły wiek jest stanem, który nie wynika z zakłócenia funkcjonowania osobistego czy społecznego. Jego nadejście jest naturalne i obszar zmiany nie dotyczy „wyjścia z sytuacji podeszłego wieku”, jak w przypadku innych wyróżnionych obszarów problemowych. Zmiana polegać ma na zmianie podejścia do siebie, postrzeganiu siebie i swojej sytuacji. Praca socjalna w tym obszarze skupia się przede wszystkim na utrzymywaniu, wspieraniu i poszerzaniu niezależności osobistej oraz aktywności poprzez wzmacnianie jej zdolności sprawczej, a także rozwiązywaniu (lub pomocy w rozwiązywaniu) problemów w osobistych związkach z innymi osobami oraz szerszym otoczeniu.

6.2.2 Usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych

Pomoc w formie usług przyznawana jest osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępní, zstępni, nie mogą takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem⁴⁴.

Kwestie dotyczące szczegółowych zasad przyznawania pomocy w formie usług opiekuńczych w Krakowie, zakresu czynności wchodzących w skład usług opiekuńczych oraz

⁴³ J. Paradyś, *Hybrydowa prognoza demograficzna dla Krakowa na lata 2020–2050 według 18 pomocniczych dzielnic – etap I*, raport na zlecenie Wydziału Strategii, Planowania i Monitorowania Inwestycji UMK, Kraków 2020, s. 25.

⁴⁴ Art. 17 ust. 1 pkt 11, art. 50 ust. 1–3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.)

szczegółowych zasad ustalania wysokości odpłatności za usługi opiekuńcze reguluje Uchwała Nr XXI/272/07 Rady Miasta Krakowa z dnia 26 września 2007 roku (tekst jedn. Dz. Urz. Woj. Małop. z 2021 r. poz. 4957). Realizacja zadania odbywa się w oparciu o umowy zlecenia realizacji zadania publicznego zawarte z podmiotami świadczącymi usługi.

Liczba godzin dziennie oraz liczba dni w tygodniu, w których świadczone są usługi jest określana indywidualnie, w zależności od sytuacji i potrzeb danej osoby. Zakres przyznawanych usług wynika z indywidualnej sytuacji: stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej, potrzeb zgłaszanych przez samą osobę objętą usługami bądź jej rodzinę. Usługi nie przysługują w sytuacji, gdy dochód osoby lub rodziny przekracza 450% kryterium dochodowego (w przypadku osoby samotnie gospodarującej jest to 3492 zł, natomiast w przypadku osoby w rodzinie 2700 zł). Ograniczenie to nie dotyczy osób samotnych, czyli takich, które samotnie gospodarują, nie pozostają w związku małżeńskim i nie posiadają wstępnych ani zstępnych.

W przypadku, gdy dochód osoby lub na osobę w rodzinie nie przekracza kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej (776 zł „netto” dla osoby samotnie gospodarującej oraz 600 zł „netto” na osobę w rodzinie), świadczeniobiorcy korzystają z usług nieodpłatnie. W pozostałych przypadkach stosuje się tabele odpłatności zamieszczone w w/w uchwale. Odpłatność maksymalna (tj. 100%) wynosiła w 2022 roku 29 zł.

Usługi opiekuńcze mogą być świadczone w dni robocze w godzinach od 7.00 do 20.00, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach w godzinach od 6.00 do 21.00 oraz w soboty, niedziele i święta w uzgodnionych godzinach. W przypadku osób samotnych, w szczególnie uzasadnionych okolicznościach, w tym zwłaszcza w przypadku osób wymagających opieki w większym zakresie ze względu na stan zdrowia, czas świadczenia usług może zostać wydłużony maksymalnie do 10 godzin dziennie. Maksymalny czas świadczenia usług może przekroczyć 10 godzin dziennie tylko w przypadku osób, wobec których wydana została decyzja administracyjna o skierowaniu do domu pomocy społecznej, oczekujących na jej realizację.

W pierwszej połowie 2022 r. na realizację usług opiekuńczych wpływ miała utrzymująca się pandemia. Część usług opiekuńczych została ograniczona, w szczególności czynności takie jak załatwianie spraw urzędowych czy wyjścia związane z utrzymywaniem kontaktów z otoczeniem. Również podmioty realizujące zadanie napotykały znaczne trudności związane z dostępnością opiekunów, wynikające m.in. z absencji spowodowanej kwarantanną czy izolacją. W okresach największych ograniczeń zrezygnowano również z przeprowadzania spotkań diagnostycznych w miejscu zamieszkania osoby obejmowanej usługami, aby nie narażać podopiecznego na ryzyko zakażenia. Pomimo znacznych ograniczeń pomoc usługowa dla osób jej wymagających została zapewniona.

Usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w 2022 r. świadczone były przez trzy podmioty niepubliczne oraz pilotażowo przez jeden z domów pomocy społecznej. Od 1 września 2022 r. na mocy porozumienia pomiędzy MOPS, a DPS Radziwiłłowska rozpoczęto pilotażowo realizację usług opiekuńczych przez DPS dla osób niebędących mieszkańcami DPS, a wymagających opieki w miejscu ich zamieszkania na terenie Gminy Miejskiej Kraków.

6.2.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Usługi opiekuńcze świadczone są przez podmioty wyłonione w drodze otwartych konkursów ofert, którymi były w 2022 roku Fundacja na Rzecz Chorych na SM im. Bł. Anieli Salawy, Małopolski Zarząd Wojewódzki Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej oraz Małopolski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża.

6.2.2.2 Kadra

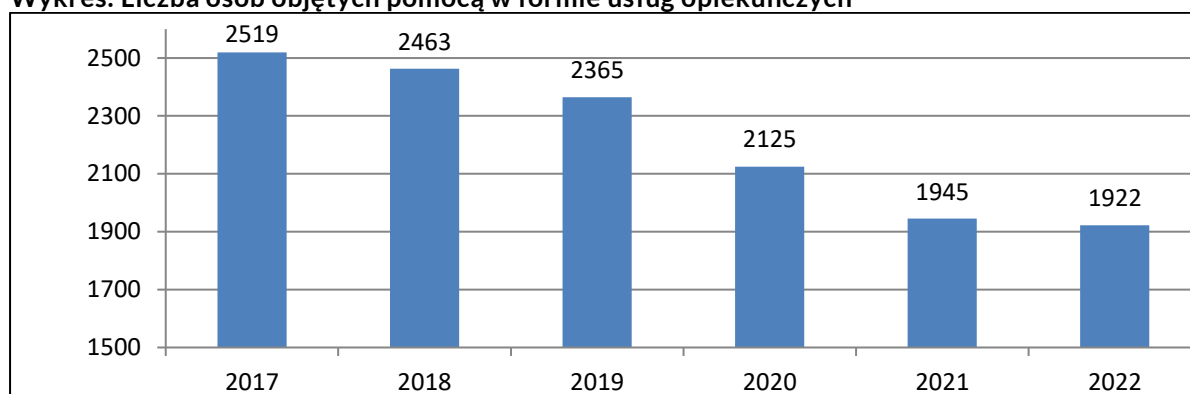
W realizację zadania polegającego na świadczeniu usług opiekuńczych w roku 2022 bezpośrednio zaangażowanych było w organizacjach pozarządowych wskazanych powyżej oraz przez DPS Radziwiłłowska: 569 osób (opiekunów) świadczących usługi opiekuńcze

w ramach umowy zlecenia oraz 19 osób (17,5 etatu) koordynujących realizację usług opiekuńczych. Wykonano 682 458 godzin usług opiekuńczych.

6.2.2.3 Osoby korzystające ze świadczeń w formie usług opiekuńczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych w 2022 roku jest najniższa z obserwowanych w ostatnich 10 latach. W latach 2014–2017 miała miejsce tendencja wzrostowa. W 2014 r. był to nieznaczny wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 3,4%, a w 2015 r. bardziej znaczący o 10,2%. W 2017 r. nastąpił kolejny wzrost liczby osób objętych usługami opiekuńczymi o 6,2% w stosunku do roku poprzedniego; w 2018 r. i 2019 r. nastąpił niewielki spadek liczby osób, odpowiednio o 2,2% i 4%. Natomiast w 2020 r. spadek wyniósł 10%, w 2021 r. 9,2%. W 2022 r. liczba osób utrzymała się na poziomie porównywalnym do roku poprzedniego.

Wykres: Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych⁴⁵

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności MOPS w Krakowie

Świadczeniobiorcy usług opiekuńczych to przede wszystkim kobiety, które stanowią ponad 75% ogółu. Zdecydowana większość odbiorców usług opiekuńczych to osoby w starszym wieku tj. 65 lat i więcej. Zbiorowość ta obejmuje 86,9% ogółu świadczeniobiorców. 90,9% kobiet oraz 74,7% mężczyzn objętych usługami opiekuńczymi to osoby powyżej 65 roku życia. Kobiety korzystające z usług opiekuńczych to przede wszystkim wdowy (53,4%) oraz panny (23,5%), natomiast mężczyźni to głównie kawalerowie (30,8%), osoby pozostające w związku małżeńskim (25,1%) i wdowcy (23%). W populacji świadczeniobiorców usług opiekuńczych największą grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim (ponad 39% ogółu). Kolejne, co do wielkości grupy stanowią osoby legitymujące się wykształceniem podstawowym lub niższym (18,9%), wyższym (18,5%) oraz zasadniczym zawodowym (15,9%). Odnosząc te dane do płci świadczeniobiorców, można stwierdzić, że wykształceniem średnim legitymuje się więcej kobiet niż mężczyzn, natomiast więcej mężczyzn posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe. W porównaniu z rokiem 2021 cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców usług opiekuńczych nie uległy znaczącym zmianom.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców usług opiekuńczych

Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców usług opiekuńczych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
25-34	0,3%	0,6%	0,4%
35-44	0,8%	1,3%	0,9%
45-59	3,4%	12,2%	5,6%

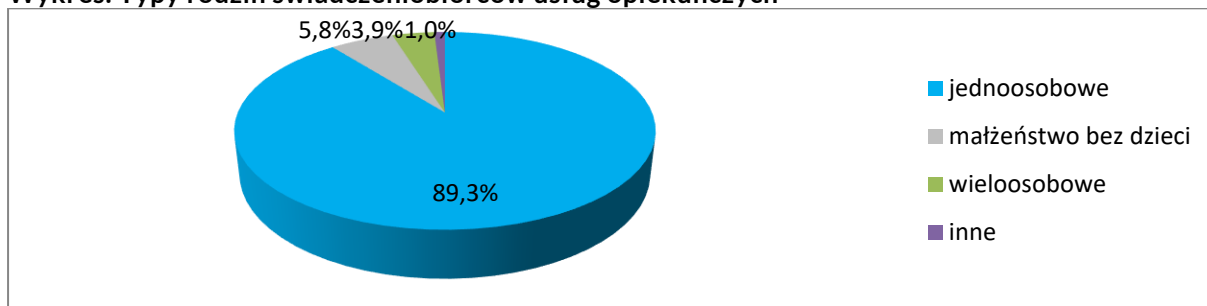
⁴⁵ Źródło: Pomost Std.

60–64	4,6%	11,2%	6,2%
65 i więcej	90,9%	74,7%	86,9%
stan cywilny			
panna/kawaler	23,5%	30,8%	25,3%
rozwidziona/rozwidziony	12,2%	20,7%	14,3%
separowana/separowany	0,5%	0,4%	0,5%
wdowa/wdowiec	53,4%	23,0%	45,9%
zamężna/zonaty	10,4%	25,1%	14,0%
wykształcenie			
podstawowe i poniżej	19,7%	16,5%	18,9%
zasadnicze zawodowe	13,1%	24,3%	15,9%
średnie ogólne i zawodowe	41,4%	32,7%	39,2%
policealne	1,7%	1,0%	1,5%
wyższe	18,7%	17,7%	18,5%
nieustalony poziom wykształcenia	5,4%	7,8%	6,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Świadczeniobiorcy usług opiekuńczych to przede wszystkim osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe (89,3%). Procent tych gospodarstw w stosunku do roku 2021 pozostał na zbliżonym poziomie.

Wykres: Typy rodzin świadczeniobiorców usług opiekuńczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Osoby korzystające z pomocy w formie usług opiekuńczych żyją w większości w gospodarstwach domowych, w których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta – ponad 92% ogółu.

Generalnie wysokość dochodu na osobę w rodzinie świadczeniobiorców usług opiekuńczych kształtuje się w przedziale pomiędzy 1500–2499 zł miesięcznie (ponad 60%), z tego 28,9% rodzin osiąga dochód w przedziale 1500–1999 zł miesięcznie, a 32% w przedziale 2000–2499 zł miesięcznie. 16,5% rodzin osiąga dochód poniżej 1500 zł, a 15,4% w wysokości 2500–2999 zł miesięcznie.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinie

0–499	1,4%
500–999	6,1%
1000–1499	9,1%
1500–1999	28,9%
2000–2499	32,0%
2500–2999	15,4%
3000 i powyżej	7,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Do najczęstszych problemów występujących w rodzinach świadczeniobiorców usług opiekuńczych należy długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

6.2.2.4 *Nakłady finansowe na realizację zadania*

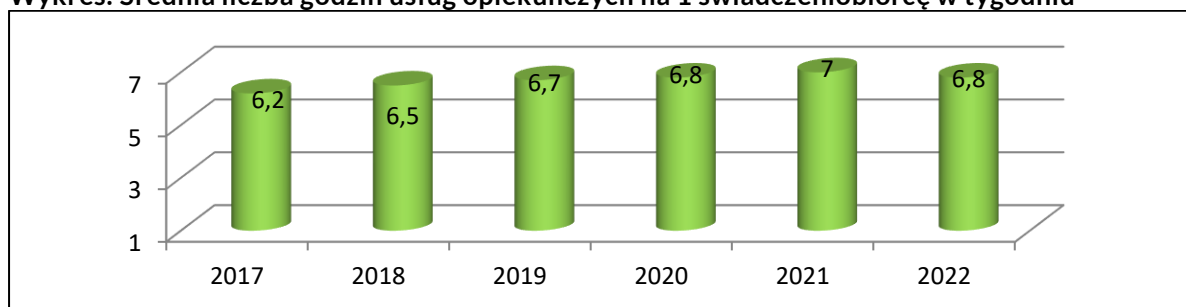
Nakłady finansowe w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków na świadczenie usług opiekuńczych wyniosły:

- w roku 2017: 15 431 324 zł;
- w roku 2018: 16 312 962 zł;
- w roku 2019: 18 520 621 zł, w tym 280 353 zł to środki pozyskane w ramach Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych;
- w roku 2020: 19 087 803 zł, w tym 388 875 zł to środki pozyskane w ramach Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych;
- w roku 2021: 19 029 160,95 zł;
- w roku 2022: 19 529 303,42 zł.

6.2.2.5 *Wnioski*

W związku ze wzrostem kosztów pracy osób świadczących usługi opiekuńcze oraz w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu świadczenia usług opiekuńczych w 2015 r. przeprowadzono proces zwiększania stawki za godzinę usług – w październiku 2015 r. podpisano umowę na świadczenie usług opiekuńczych na terenie Dzielnic IV–VII w okresie od 1.X.2015 r. do 30.IX.2019 r., zgodnie z którą koszt 1 godziny usługi wynosił 18 zł, a zleceniobiorca miał obowiązek zapewnienia osobom wykonującym czynności opiekuńcze minimalnego wynagrodzenia w wysokości 10 zł brutto. Na terenie pozostałych dzielnic Gminy Miejskiej Kraków wzrost stawki za godzinę usług oraz wzrost wynagrodzenia opiekunek obowiązywał od 1 stycznia 2016 r. W 2017 r. w związku z wprowadzeniem minimalnej stawki godzinowej dla osób pracujących w ramach umów cywilnoprawnych płaca opiekunek nie mogła być niższa niż 13 zł za godzinę, co wiązało się ze wzrostem stawki za 1 godz. usług opiekuńczych do kwoty 19,20 zł. W kolejnych latach z uwagi na waloryzację minimalnej stawki godzinowej koszt 1 godz. usług opiekuńczych wzrósł do kwoty 19,90 zł w 2018 r., 22,60 zł w 2019 r., 25,5 zł w 2020 r., 27,2 zł w 2021 r. i 29 zł w 2022 r.

Wykres: Średnia liczba godzin usług opiekuńczych na 1 świadczeniobiorcę w tygodniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności MOPS w Krakowie

Biorąc pod uwagę aktualną średnią tygodniową liczbę godzin usług opiekuńczych na 1 świadczeniobiorcę w kontekście cech charakteryzujących grupę adresatów świadczenia (osoby starsze o ograniczonej możliwości funkcjonowania), można postawić tezę, że ogólna liczba godzin usług powinna zostać zwiększona. Zwłaszcza uwzględniając ogólnie przyjęty kierunek działań polegający na podejmowaniu działań, mających na celu zapewnienie możliwości jak najdłuższego funkcjonowania w środowisku i zapobieganie instytucjonalizacji.

W celu poszerzenia diagnozy potrzeb i barier osób objętych usługami zaangażowano przedstawicieli Podmiotów realizujących usługi w proces diagnozy sytuacji osób ubiegających się o wsparcie w formie usług opiekuńczych polegający na udziale przedstawiciela

Zleceńbiorcy w spotkaniu diagnostycznym przeprowadzanym u osoby obejmowanej usługami. W okresach największych ograniczeń związanych z pandemią zrezygnowano z przeprowadzania spotkań diagnostycznych w miejscu zamieszkania osoby obejmowanej usługami, tak, aby nie narażać podopiecznego.

W 2022 r. liczba zrealizowanych godzin usług opiekuńczych wyniosła 682 458 godzin i była niższa o ponad 32 tys. godzin niż w roku 2021. Wpływ na zmniejszenie usług opiekuńczych miała utrzymująca się w pierwszym półroczu 2022 r. pandemia. Osoby starsze, w okresie pandemii ograniczyły kontakty społeczne, co zmniejszyło zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze. Ponadto w okresie pandemii wiele osób przeszło na pracę zdalną co umożliwiło im opiekę nad starszymi członkami rodziny. Wpływ na zmniejszenie liczby godzin usług opiekuńczych miały również inne formy pomocy realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Jak wskazano w podrozdziale 6.1 Procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej Gminy Miejskiej Kraków, prognoza ludności dla Krakowa opracowana przez GUS wskazuje na trwałość tendencji związanej ze wzrostem liczebności populacji w wieku poprodukcyjnym, co w konsekwencji spowoduje dalsze zwiększanie się liczby jednoosobowych gospodarstw domowych osób w starszym wieku, głównie kobiet. Już teraz znajduje to odzwierciedlenie w populacji świadczeniobiorców usług opiekuńczych, którymi w zdecydowanej większości są kobiety prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe. Starzenie się przynosi również pogorszenie stanu zdrowia, a w konsekwencji potencjalny wzrost liczby osób wymagających ze względu na wiek zintensyfikowanej opieki. Ze względu na obniżający się potencjał pielęgnacyjny rodziny, w przyszłości można spodziewać się zwiększania liczby osób wymagających przyznania i dofinansowania pomocy w tej formie.

6.2.3 Ośrodki Wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami

Podstawową formą pomocy, dzięki której osoby w podeszłym wieku mogą zaspokajać potrzebę kontaktu i integracji społecznej, bez ostatecznego zerwania więzi z rodziną i środowiskiem lokalnym są ośrodki wsparcia dziennego pobytu. Ich uczestnikami mogą być osoby, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych⁴⁶. Placówki te świadczą szeroką ofertę usług w tym m.in.: terapię zajęciową, porady, organizację czasu wolnego. Wszystkie zajęcia odbywają się pod opieką specjalistów. Prowadzenie i zapewnienie miejsc w ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki należy do zadań własnych gminy.

6.2.3.1 Infrastruktura

W 2022 r. funkcjonował Miejski Dzienny Dom Pomocy Społecznej (MDDPS) będący jednostką budżetową, w skład którego wchodziło 6 Domów i 13 Klubów Samopomocy, w tym: Klub „Senior+”, Klub Samopomocy Specjalistyczny realizowany w ramach Projektu „W sile wieku 2” oraz w ramach realizacji efektu trwałości projektu „W sile wieku” – 4 Kluby Samopomocy – Aktywizacyjne oraz 1 Klub Samopomocy – Specjalistyczny, zapewniający wsparcie dla osób z chorobą Alzheimera, zespołem otępiennym i po udarze. Dodatkowo należy zaznaczyć, że infrastruktura MDDPS wykorzystywana jest do przygotowywania posiłków dla Domu Pomocy Społecznej Nowa Huta, Domu Pomocy Społecznej ul. Radziwiłłowska 8 (filia ul. Ułanów 25), Domu Pomocy Społecznej ul. Rozrywka 1, klientów Filii MOPS i noclegowni dla osób w kryzysie bezdomności.

Ponadto Gmina Miejska Kraków zlecała organizacjom pozarządowym prowadzenie 3 ośrodków wsparcia – klubów samopomocy dla osób starszych oraz prowadzenie ośrodka wsparcia – klubu samopomocy przeznaczonego dla 30 osób wymagających częściowej pomocy ze względu na chorobę.

⁴⁶ Art. 51 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

Ośrodki wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami w roku 2022 dysponowały 848 miejscami. Z pomocy w tej formie skorzystały łącznie 1 333 osoby.

Tabela: Wykaz ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami, funkcjonujących na terenie Gminy Miejskiej Kraków w latach 2017– 2022 wraz z liczbą miejsc*

Nazwa i adres jednostki	Liczba miejsc 2017	Liczba miejsc 2018	Liczba miejsc 2019	Liczba miejsc 2020	Liczba miejsc 2021	Liczba miejsc 2022
Dzienne Domy znajdujące się w strukturze MDDPS	385	385	385	385	385	385
Niepubliczne Ośrodki Wsparcia – Kluby Samopomocy	210	184	185	155	125	125
Kluby Samopomocy znajdujące się w strukturze MDDPS w tym: Klub Senior + oraz Klubu Samopomocy „W sile Wieku” i „W sile wieku 2”	155	130	160	190	320	338
Kluby Samopomocy**	100	100	100	100	0	0
Klub Samopomocy – Specjalistyczny „W sile wieku 2” ***	–	–	–	18	18	0
Łączna liczba miejsc	850	799	830	848	848	848

*wg danych na 31 grudnia danego roku

** Kluby Samopomocy „W Sile Wieku” w latach 2017–2020 funkcjonowały w strukturach MOPS. Od roku 2021 znajdują się w strukturze MDDPS

*** Klub Samopomocy „W sile wieku 2” w latach 2020–2021 funkcjonowały w strukturach MOPS. Od roku 2022 znajduje się w strukturze MDDPS

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Tabela: Ośrodki wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami

Adres	Liczba miejsc (wg stanu na 31.12.2022 r.)	Liczba korzystających w 2022 r.
Miejski Dzienny Dom Pomocy Społecznej os. Szkolne 20, w tym: Klub Senior +, Kluby Samopomocy „W sile wieku”, os. Krakowiaków 2, ul. Grzegorzewska 19/1–2, ul. Gdańska 5, ul. Okulickiego 51/279, ul. Bronowicka 19/5 oraz Klub Samopomocy „W sile wieku 2”, ul. Naczelną 12a	723	1068
Ośrodki wsparcia – kluby samopomocy dla osób starszych oraz osób wymagających częściowej pomocy ze względu na chorobę	125	265
SUMA	848	1333

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

6.2.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków wg stanu na 31 grudnia 2022 r. były: Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Zgromadzenie Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej Gaudium et Spes, Stowarzyszenie Unicorn.

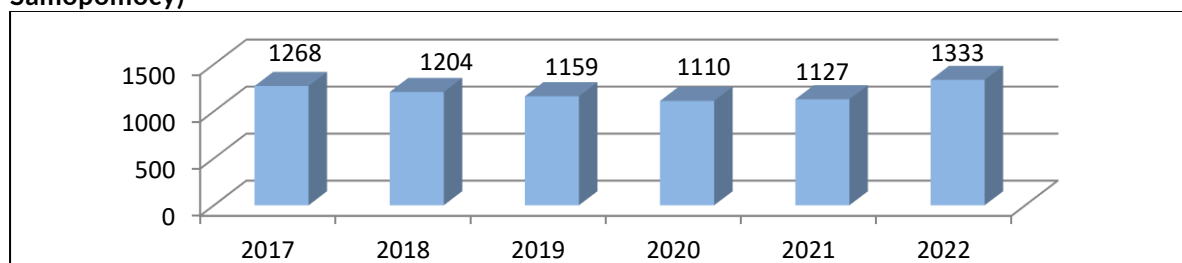
6.2.3.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2022 zaangażowanych było 7 osób (w wymiarze 5,25 etatu) w organizacjach pozarządowych. Ponadto zadanie realizowało 129 pracowników (w wymiarze 114,98 etatów) Miejskiego Dziennego Domu Pomocy Społecznej (wg stanu na dzień 31.12.2022 r.).

6.2.3.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w ośrodkach wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Ze świadczeń oferowanych przez ośrodki w latach 2017–2022 średniorocznie korzystało około 1200 osób. W roku 2022 ze świadczeń skorzystały 1 333 osoby.

Wykres: Liczba uczestników krakowskich ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami starszych w latach 2017–2022 (MDDPS, OW, Kluby Samopomocy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności MOPS w Krakowie

Do opisu charakterystyki uczestników ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami w Krakowie wykorzystano informacje z próby 348 osób⁴⁷, które korzystały z tej formy pomocy w roku 2022. Ponad 74% uczestników ośrodków wsparcia stanowią kobiety. Wśród najczęstszych przyczyn wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy wymienić można niepełnosprawność i długotrwałą lub ciężką chorobę.

W analizowanej grupie prawie 87% osób prowadzi jednoosobowe gospodarstwo domowe. W grupie kobiet najwięcej jest wdów 62,6% i rozwiedzionych 14%. Wśród mężczyzn korzystających z tej formy pomocy najwięcej 39,6% jest wdowcami oraz 26,4% pozostaje w związkach małżeńskich. Ponad 43,1% uczestników ośrodków wsparcia legitymuje się wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym.

Głównym źródłem utrzymania ponad 99% osób jest świadczenie emerytalno-rentowe. Ponad 78% uczestników ośrodka wsparcia dla osób starszych jest w wieku między 70 a 89 rokiem życia. 90 i więcej lat ma ponad 7% uczestników. W porównaniu z rokiem 2021 cechy demograficzno-społeczne uczestników ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami pozostają na podobnym poziomie.

Tabela: Uczestnicy ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami starszych według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne uczestników ośrodków wsparcia dla osób starszych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 60 r.ż.	1,9%	2,2%	2,0%
60-69	11,3%	12,1%	11,5%

⁴⁷ Źródło: Pomost Std.

70-79	41,6%	51,6%	44,3%
80-89	37,4%	26,4%	34,5%
90 i więcej	7,8%	7,7%	7,8%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	18,7%	5,5%	15,2%
zasadnicze zawodowe	14,0%	29,7%	18,1%
średnie ogólne i zawodowe	42,4%	45,1%	43,1%
policealne	0,8%	0,0%	0,6%
wyższe	14,8%	12,1%	14,1%
nieustalony poziom wykształcenia	9,3%	7,7%	8,9%
stan cywilny			
panna/kawaler	10,5%	13,2%	11,2%
rozwidziona/rozwidziony	14,0%	20,9%	15,8%
wdowa/wdowiec	62,6%	39,6%	56,6%
zamężna/żonaty	12,8%	26,4%	16,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Wysokość dochodu na osobę w rodzinach uczestników ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami zawiera się głównie w przedziale pomiędzy 2000 zł–2499 zł miesięcznie – 38,8%. U prawie 36% uczestników dochód na osobę w rodzinach wynosi ponad 2500 zł miesięcznie.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach uczestników ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami (w zł)

500–999	0,3%
1000–1499	2,9%
1500–1999	22,1
2000–2499	38,8%
2500 i powyżej	35,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

6.2.3.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na bieżącą działalność dziennych ośrodków wsparcia dla osób w podeszłym wieku, chorych i z niepełnosprawnościami w ostatnich 6 latach wyniosły:

Tabela: Wydatki na bieżącą działalność dziennych ośrodków wsparcia

Rok	Środki GPK	Środki pochodzące z budżetu państwa	Suma
2017 r.	8 913 645,59 zł	86 400,00 zł	9 000 045,59 zł
2018 r.	6 853 600,01 zł	99 828,00 zł	6 953 428,01 zł
2019 r.	7 060 385,65 zł	150 000,00 zł	7 210 385,65 zł
2020 r.	7 692 581,53 zł	54 857,29 zł	7 747 438,82 zł
2021 r.	10 542 037,41 zł	0,00 zł	10 542 037,41 zł
2022 r.	12 583 687,13 zł	58 281,08 zł	12 641 968,21 zł

Tabela: Wydatki w ramach projektu "W sile wieku 2"

Rok	Środki UE	Środki GMK	Suma
2017 r.	2 677 458,16 zł	0,00 zł	2 677 458,16 zł
2018 r.	2 809 665,62 zł	250 853,52 zł	3 060 519,14 zł
2019 r.	2 725 748,41 zł	224 110,41 zł	2 949 858,82 zł
2020 r.	627 298,98 zł	1 736 754,51 zł	2 364 053,49 zł
2021 r.	831 076,78 zł	87 152,10 zł	918 228,88 zł
2022 r.	1 274 473,85 zł	95 984,33 zł	1 370 458,18 zł

6.2.3.6 Wnioski

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonująienne domy oraz kluby samopomocy dla osób starszych i chorych zlokalizowane w różnych dzielnicach Krakowa. Jednakże wychodząc naprzeciw potrzebom mieszkańców i ich rodzin zasadny jest sukcesywny rozwój infrastruktury w zakresie tworzenia nowych miejsc w ośrodkach wsparcia, w których znajdą dzienną opiekę i wsparcie osoby starsze wymagające opieki specjalistycznej np. po przebytych udarach, z chorobą Alzheimera lub zespołami otępiennymi. Utworzenie specjalistycznych klubów samopomocy przyczyni się do wydłużenia funkcjonowania osób starszych w ich środowisku, pozwoli na utrzymanie ich optymalnego poziomu psychofizycznego, zapewni wsparcie opiekunom faktycznym oraz wpłynie na wzrost świadomości na temat chorób otępiennych w środowisku lokalnym.

Należy jednocześnie podkreślić, że na terenie Krakowa funkcjonują również inne formy wspierania aktywności seniorów, np. Centra Aktywności Seniorów. Na dzień 31 grudnia 2022 r. funkcjonowało w Krakowie 51 Centrów Aktywności Seniorów.

6.2.4 Domy Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych

Podstawową formą instytucji zapewniających całodobową opiekę są domy pomocy społecznej. Prawo do uzyskania pomocy w tej formie przysługuje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w środowisku, której nie można zapewnić takiej opieki w miejscu zamieszkania⁴⁸.

Głównym zadaniem domów pomocy społecznej jest świadczenie usług bytowych, opiekuńczych, wspomagających i edukacyjnych, na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb mieszkańców. Organizacja domu oraz świadczony zakres usług musi uwzględniać w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności⁴⁹.

Kierowanie do domów pomocy społecznej osób tego wymagających i ponoszenie odpłatności za pobyt należy do zadań własnych gminy, natomiast do zadań własnych powiatu należy prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób⁵⁰. Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny, a obowiązek opłaty za pobyt ciąży w kolejności na mieszkańcu domu, małżonku, zstępnych i wstępnych mieszkańca, gminie kierującej do domu pomocy społecznej, która wnosi opłatę

⁴⁸ Art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

⁴⁹ Art. 55 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

⁵⁰ Art. 17 ust. 1 pkt 16 i art. 19 pkt 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

w wysokości różnicy między średnim miesięcznym kosztem utrzymania, a opłatą wnoszoną przez mieszkańca i jego rodzinę⁵¹.

Domy Pomocy Społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone dzielą się na następujące typy:

- dla osób w podeszłym wieku,
- dla osób przewlekle somatycznie chorych,
- dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie,
- dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie,
- dla osób uzależnionych od alkoholu,
- dla osób niepełnosprawnych fizycznie⁵².

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonują wszystkie wymienione typy placówek poza jednostkami przeznaczonymi dla osób niepełnosprawnych fizycznie.

W roku 2022 w domach pomocy społecznej wszystkich typów umieszczono 417 osób, z czego 390 w domach zlokalizowanych na terenie Gminy Miejskiej Kraków, a 27 osób w domach znajdujących się na terenie innych powiatów. W 2022 r. poniesiona została odpłatność za 180 osób umieszczonych w domach pomocy społecznej poza Gminą Miejską Kraków, a wydatki związane z pobytem tych osób wyniosły 6 147 482 zł.

W roku 2022, w związku ze stanem epidemii, w krakowskich domach pomocy społecznej zastosowano szereg rozwiązań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom i pracownikom oraz ciągłości realizacji wsparcia, w tym uzupełniano na bieżąco środki ochrony indywidualnej mające zastosowanie zarówno przy profilaktyce jak i w sytuacji zakażenia.

Łącznie na walkę z COVID-19 w domach pomocy społecznej w roku 2022 wydatkowano kwotę 2 117 166 zł, w tym:

- 1 373 287 zł – środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19;
- 742 879 zł – środki własne (zarządzanie kryzysowe).

6.2.4.1 Infrastruktura

Domy pomocy społecznej są jedyną formą pomocy społecznej świadczącą całodobową opiekę nad osobami niezdolnymi do samodzielnego egzystowania z uwagi na schorzenia, wiek, niepełnosprawność. Są placówkami przeznaczonymi dla osób, które nie kwalifikują się do leczenia szpitalnego, lecz z uwagi na podeszły wiek, schorzenia, warunki rodzinne, niepełnosprawność oraz sytuację życiową wymagają stałej opieki. Aby sprawnie pełnić swoją funkcję, domy pomocy społecznej realizują zadania w oparciu o obowiązujące standardy.

Na terenie Krakowa w 2022 r. funkcjonowało 9 domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych, które wg stanu na 31 grudnia 2022 r. dysponowały 1 150 miejscami. 6 domów to miejskie jednostki organizacyjne, natomiast prowadzenie 3 placówek zlecono organizacjom pozarządowym.

Tabela: Wykaz domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych prowadzonych przez Gminę Miejską Kraków w latach 2017–2022 wraz z liczbą miejsc*

	nazwa i adres jednostki	typ Domu	liczba miejsc 2017 r.	liczba miejsc 2018 r.	liczba miejsc 2019 r.	liczba miejsc 2020 r.	liczba miejsc 2021 r.	Liczba miejsc 2022 r.
1	DPS ul. Łanowa 39	dla osób przewlekle somatycznie chorych	140	140	140	140	130	130
2	DPS ul. Radziwiłłowska 8		55	55	55	79	79	79

⁵¹ Art. 60 i art. 61 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

⁵² Art. 56 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

3	DPS ul. Helclów 2		312	387	387	387	387	387
4	DPS ul. Nowaczyńskiego 1		175	175	175	175	175	175
5	DPS os. Sportowe 9**		45	45	45	45	45	45
6	DPS ul. Praska 25		81	81	81	81	81	81
7	DPS ul. Kluzeka 6		-	-	-	50	50	50
8	DPS ul. Ułanów 25***		20	24	24	0	0	0
9	DPS ul. Łanowa 1B***		37	46	46	46	46	46
10	DPS ul. Podgórki Tynieckie 96****		50	50	50	50	50	50
			911	1003	1003	1053	1043	1043
11	DPS ul. Praska 25	dla osób w podeszłym wieku	0	0	0	0	0	0
12	DPS ul. Kluzeka 6		90	90	90	40	40	40
13	DPS ul. Sołtysowska 13d***		67	67	67	67	67	67
Łączna liczba miejsc			157	157	157	107	107	107
			1072	1160	1160	1160	1150	1150

*wg danych na 31 grudnia danego roku

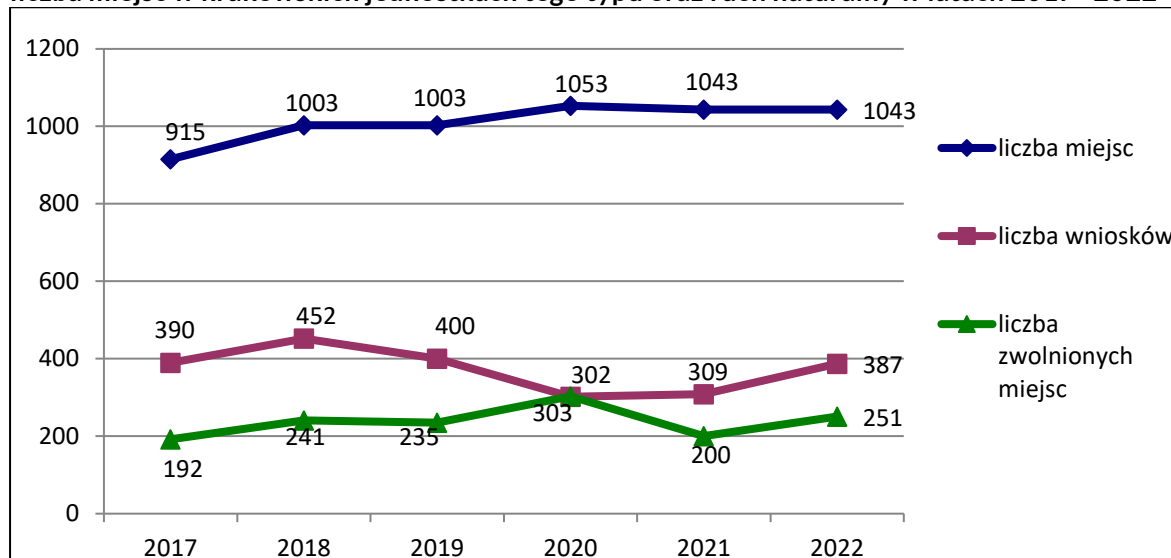
** DPS os. Sportowe 9 – w strukturze DPS Nowa Huta

***jednostki prowadzone na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Liczba wniosków o skierowanie do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych w roku 2022 wzrosła w porównaniu do roku 2021. W ogólnej liczbie wniosków o skierowanie do domu pomocy społecznej, zdecydowana większość dotyczy przyznania pomocy w formie pobytu w DPS tego typu. Jest to tendencja utrzymująca się od kilku lat. W roku 2017 wnioski te stanowiły – 64% ogólnej liczby wniosków o skierowanie do domu pomocy społecznej, w 2018 odsetek ten wynosił – 65%, w roku 2019, w roku 2020 oraz 2021 – 60%, natomiast w roku 2022 – 67%.

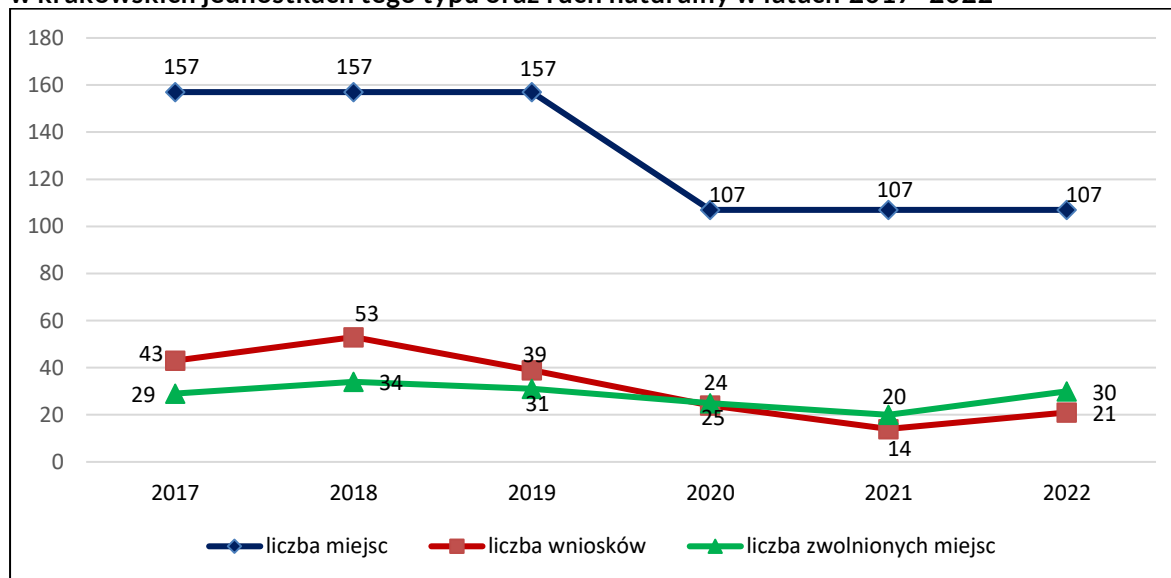
Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wnioski osób skierowanych do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku stanowiły 5% ogółu złożonych wniosków w roku 2022. Ilość wpływających wniosków w roku 2022 w porównaniu do roku 2021 zwiększyła się.

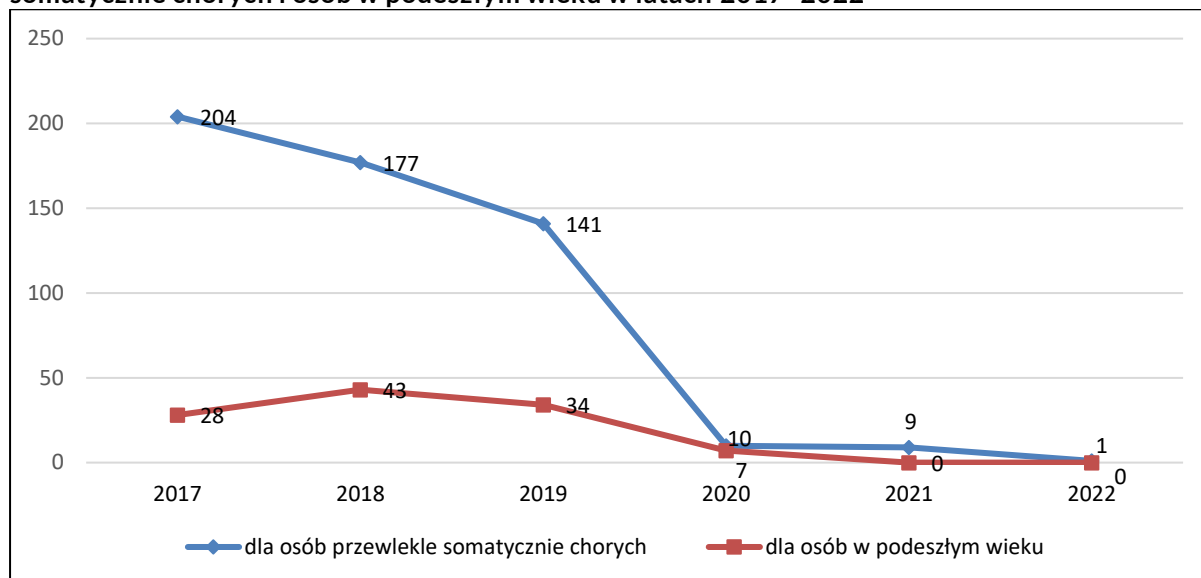
Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób w podeszłym wieku, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Od roku 2017 do 2018 rosła liczba wniosków osób wymagających pomocy w formie umieszczenia w domach dla osób przewlekle somatycznie chorych, co miało bezpośredni wpływ na liczbę osób oczekujących na miejsce. Wg stanu na 31 grudnia 2017 r. liczba oczekujących wyniosła 204 osoby, natomiast od roku 2018 w związku z uruchomieniem nowych miejsc w domach dla osób przewlekle somatycznie chorych liczba oczekujących na DPS stopniowo maleje. Od roku 2021 w związku z mniejszą ilością wniosków osób ubiegających się o skierowanie do DPS oraz rezygnacjami z umieszczenia, wynikającymi w znacznej części z obawy przed zakażeniem COVID-19, osoby przewlekle somatycznie chore i w podeszłym wieku umieszczane są w dps na bieżąco. Na dzień 31 grudnia 2022 r. na umieszczenie w domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych czekała 1 osoba.

Wykres: Liczba osób oczekujących na miejsce w Domach Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Tabela: Średni okres oczekiwania na miejsce w Domach Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku w latach 2017–2022

Typ placówki	Średni okres oczekiwania na miejsce w danym roku											
	2017 r.		2018 r.		2019 r.		2020 r.		2021 r.		2022 r.	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
dla osób w podeszłym wieku	9 miesięcy	9 miesięcy	6 miesięcy	6 miesięcy	6 miesięcy	6 miesięcy	1 miesiąc	1 miesiąc	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy
dla osób przewlekle somatycznie chorych	12 miesięcy	12 miesięcy	10 miesięcy	10 miesięcy	8 miesięcy	8 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy	0 miesięcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

6.2.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi w 2022 r. zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych, na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków były: Zgromadzenie Sióstr Służebniczek NMP NP Prowincja Krakowska, Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Wspólna Radość”, oraz Zakon Przenajświętszej Trójcy OO. Trynitarzy.

6.2.4.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2022 zaangażowanych było 959 osób (w ramach 881,62 etatu), w tym 128 osób (w ramach 113,27 etatu) w organizacjach pozarządowych (według stanu na dzień 31.12.2022 r.). Wszystkie jednostki spełniają wymagany wskaźnik zatrudnienia pracowników zespołu opiekuńczo-terapeutycznego, który dla DPS przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku wynosi nie mniej niż 0,4 na jednego mieszkańca,

a w przypadku DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych – 0,5 na jednego mieszkańca domu.

6.2.4.4 Osoby skierowane do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz osób w podeszłym wieku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Dla scharakteryzowania osób przewlekle somatycznie chorych, którym przyznano pomoc w formie skierowania do domu pomocy społecznej tego typu, posłużono się danymi z próby 285 osób⁵³, które zostały skierowane do tego typu jednostek w 2022 r.

W grupie osób, które zostały skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych, kobiety stanowią 62% ogółu. Wśród najczęstszych przyczyn wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy wymienić można długotrwałą lub ciężką chorobę i niepełnosprawność.

W analizowanej grupie 85% prowadziło jednoosobowe gospodarstwo domowe. Wśród kobiet największy odsetek stanowią osoby owdowiałe – 47,2%, a wśród mężczyzn – rozwiedzeni 29,4%. Najwięcej osób posiada wykształcenie średnie ogólne i zawodowe 35,1%. Najwięcej osób, które zostały skierowane do DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych znajduje się w wieku powyżej 80 lat – 46,7%. Kobiety w tym przedziale wiekowym jest najwięcej – 60,8%, a mężczyzn – 23,9%. Prawie 46% mężczyzn w chwili złożenia wniosku nie miało ukończonego 70. roku życia. U kobiet analogiczny odsetek wynosi 15,9%. Głównym źródłem dochodu dla ponad 97% osób są niezarobkowe źródła utrzymania, w tym dla 85% emerytura lub renta.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne osób przewlekle somatycznie chorych skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 60 r. ż.	5,7%	18,3%	10,5%
60–69	10,2%	27,5%	16,8%
70–79	23,3%	30,3%	26,0%
80–89	32,4%	14,7%	25,6%
90 i więcej	28,4%	9,2%	21,1%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	19,9%	17,4%	18,9%
zasadnicze zawodowe	11,9%	22,0%	15,8%
średnie ogólne i zawodowe	36,9%	32,1%	35,1%
wyższe	21,6%	18,3%	20,4%
policealne	2,3%	1,8%	2,1%
nieustalony poziom wykształcenia	7,4%	8,4%	7,7%
stan cywilny			
panna/kawaler	24,4%	23,9%	24,2%
rozwiedziona/rozwiedziony	11,4%	29,4%	18,2%
wdowa/wdowiec	47,2%	26,6%	39,3%
zameżna/żonaty	17,0%	20,1%	18,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

⁵³ Źródło: Pomost Std.

Największy odsetek osób skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych – 34,7% wykazuje dochód powyżej 2500 zł.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych (w zł)

0-499	2,8%
500-999	14,4%
1000-1499	6,7%
1500-1999	19,3%
2000-2499	22,1%
2500 i wyżej	34,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Dla scharakteryzowania grupy osób skierowanych do DPS dla osób w podeszłym wieku wykorzystano dane z próby 27 osób⁵⁴, które otrzymały decyzję o skierowaniu do tego typu jednostek.

Wśród skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku 74% stanowią kobiety. Najczęstszą przyczyną wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy jest: długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. 93% analizowanej grupy prowadzi jednoosobowe gospodarstwo domowe. Największą grupę stanowią osoby owdowiałe 59,3%. Wśród kobiet 65% to wdowy, a wśród mężczyzn 42,9% to wdowcy. Największy odsetek badanych to osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne i poniżej 25,9%. Wśród kobiet najwięcej jest osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej 35%, a wśród mężczyzn z wykształceniem zasadniczym zawodowym 57,1%. Ponad 92% skierowanych do DPS dla osób w podeszłym wieku to osoby znajdujące się w wieku powyżej 70. roku życia.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne osób w podeszłym wieku skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 70 r. ż.	10,0%	0,0%	7,5%
70-79	20,0%	71,4%	33,3%
80-89	55,0%	14,3%	44,4%
90 i więcej	15,0%	14,3%	14,8%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	35,0%	0,0%	25,9%
zasadnicze zawodowe	10,0%	57,1%	22,2%
średnie ogólne i zawodowe	30,0%	0,0%	22,2%
policealne	5,0%	0,0%	3,8%
wyższe	20,0%	28,6%	22,2%
nieustalony poziom wykształcenia	0,0%	14,3%	3,7%
stan cywilny			
panna/kawaler	15,0%	14,3%	14,8%
rozwidziona/rozwidziony	5,0%	14,3%	7,4%
wdowa/wdowiec	65,0%	42,9%	59,3%
zamężna/zonaty	15,0%	14,3%	14,8%
separowana/separowany	0,0%	14,3%	3,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

⁵⁴ Źródło: Pomost Std.

Największy odsetek osób skierowanych do domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku – 48,1,% wykazuje dochód powyżej 2500 zł i więcej.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku (w zł)

500-999	7,4%
1000-1499	3,7%
1500-1999	29,6%
2000-2499	11,2%
2500 i wyżej	48,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

6.2.4.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Pobyt w domu pomocy społecznej jest najbardziej kosztownym świadczeniem z pomocy społecznej. Wydatki na bieżącą działalność domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych z roku na rok stopniowo się zwiększają, a w ostatnich 6 latach kształtowały się na następującym poziomie:

Rok	Środki GMK	Środki pochodzące z budżetu państwa	Suma
2017 r.	56 649 635,76 zł	6 403 339,64 zł	63 052 975,40 zł
2018 r.	63 258 182,44 zł	6 820 592,43 zł	70 078 774,87 zł
2019 r.	71 234 712,25 zł	6 481 815,00 zł	77 716 527,25 zł
2020 r.	74 670 270,15 zł	5 797 871,43 zł	80 468 141,58 zł
2021 r.	81 935 686,20 zł	5 409 585,43 zł	87 345 271,63 zł
2022 r.	92 021 046,27 zł	5 030 703,29 zł	97 051 749,56 zł

6.2.4.6 Wnioski

W roku 2022 złożono 415 wniosków o umieszczenie w domach pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i somatycznie chorych – o 92 wnioski więcej niż w roku 2021. Większa liczba wniosków w roku 2022 nie miała wpływu na okres oczekiwania na miejsce. Osoby wymagające pomocy umieszczane były w jednostkach na bieżąco.

Jednakże mając na uwadze procesy demograficzne oraz tendencję wzrostową liczby wpływających wniosków, można założyć, że liczba osób ubiegających się o skierowanie do DPS-ów będzie stale rosła. Zasadne jest zatem rozbudowywanie infrastruktury w tym obszarze oraz podwyższanie standardów, celem poprawy jakości świadczonych usług.

6.2.5 Rodzinny Dom Pomocy

Szczególnym przykładem placówki zapewniającej pomoc całodobową, jest rodzinny dom pomocy. Z usług opiekuńczych i bytowych świadczonych w jednostkach mogą korzystać osoby wymagające z powodu wieku lub niepełnosprawności pomocy innych osób, w przypadku braku możliwości zapewnienia opieki w miejscu zamieszkania. Placówki te przeznaczone są dla bardzo małej liczby mieszkańców – co najmniej 3 i maksymalnie 8 osób⁵⁵.

⁵⁵Art. 52 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

Mieszkańcy rodzinnego domu pomocy, w efekcie prowadzonej działalności mają zapewnioną całodobową opiekę, w warunkach zbliżonych do domowych. Wszystkim umożliwia się dostęp do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej oraz zapewnia pomoc w zakupie leków i załatwianiu spraw osobistych. Seniorzy mają również zorganizowany czas wolny. Ważnym aspektem różnicującym rodzinny dom pomocy i dom pomocy społecznej, poza poziomem sprawności psychofizycznej osób skierowanych, jest podejmowanie przez mieszkańców placówek rodzinnych aktywności na rzecz domu i jego użytkowników. Seniorzy przebywający w rodzinnych domach pomocy uczestniczą w przygotowaniu posiłków, pomagają w utrzymaniu czystości, prowadzą przydomowe ogródki. Formy aktywności dostosowane są do indywidualnych możliwości.

6.2.5.1 Infrastruktura

W 2022 r. na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonował 1 rodzinny dom pomocy przeznaczony dla 8 osób.

6.2.5.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Funkcjonujący w Krakowie Rodzinny Dom Pomocy prowadzony był na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

6.2.5.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2022 zaangażowane były 2 osoby (1,5 etatu) oraz 2 osoby w ramach umowy zlecenie

6.2.5.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w rodzinnym domu pomocy dla osób starszych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Ze względu na małą liczbę osób, które korzystają ze świadczenia w formie pobytu w rodzinnym domu pomocy, biorąc pod uwagę fakt, że do domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku i funkcjonujących na terenie Krakowa rodzinnych domów pomocy, kierowane są osoby o podobnym stanie zdrowia i potrzebach można przyjąć, że charakterystyki seniorów, kwalifikujących się do przyznania pomocy w formie pobytu w rodzinnym domu pomocy i domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku są zbliżone. Z całodobowych usług opiekuńczych w rodzinnym domu pomocy w 2022 roku skorzystało 7 osób.

6.2.5.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość przekazanych środków Gminy Miejskiej Kraków w poszczególnych latach wyniosła:

Rok	Środki GMK	Środki pochodzące z budżetu państwa	Suma
2017 r.	213 734,00 zł	0,00 zł	213 734,00 zł
2018 r.	255 034,00 zł	0,00 zł	255 034,00 zł
2019 r.	268 800,00 zł	0,00 zł	268 800,00 zł
2020 r.	268 800,00 zł	0,00 zł	268 800,00 zł
2021 r.	273 135,32 zł	0,00 zł	273 135,32 zł
2022 r.	285 679,00 zł	50 321,00 zł	336 000,00 zł

6.2.5.6 Wnioski

Wsparcie w formie skierowania do tego rodzaju placówki jest formą pośrednią pomiędzy świadczeniem pomocy w postaci usług opiekuńczych, realizowanych w miejscu zamieszkania, a skierowaniem do domu pomocy społecznej, przy czym miesięczny koszt utrzymania osoby w rodzinnym domu pomocy jest niższy niż wysokość nakładów finansowych niezbędnych na zapewnienie pomocy usługowej w wymaganym wymiarze godzinowym. Jednocześnie brak jest osób oczekujących na przyznanie tej formy pomocy. Ze względu natomiast na utrzymujące się zapotrzebowanie na pomoc w formie mieszkania chronionego dla osób w podeszłym wieku należy uznać, że mieszkania chronione są ofertą tańszą, bardziej adekwatną do potrzeb seniorów, cieszącą się większym zainteresowaniem niż rodzinne domy pomocy.

6.2.6 Mieszkania chronione wspierane dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych

Pobyt w mieszkaniu chronionym tego typu może być przyznany osobie, która ze względu na wiek lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki. Pobyt w mieszkaniu chronionym może zastępować pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę⁵⁶. Pod opieką specjalistów mieszkańcy otrzymują istotne wsparcie w codziennym życiu.

6.2.6.1 Infrastruktura

W roku 2022 uruchomiono mieszkanie chronione dla osób w podeszłym wieku w nowo powstałym budynku przy ul. Ludwisarzy 6. Jednocześnie zmieniono przeznaczenie mieszkania chronionego przy pl. Gen. Sikorskiego. Na koniec 2022 roku na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonowało 5 mieszkań przeznaczonych łącznie dla 24 osób w podeszłym wieku prowadzonych przez jednostki organizacyjne oraz na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków. Dodatkowo w roku 2022 dokonano zmiany przeznaczenia mieszkania chronionego przy ul. Babińskiego 19/10–12 z mieszkania przeznaczonego dla osób z zaburzeniami psychicznymi na mieszkanie dla 6 osób przewlekle chorych.

Tabela: Liczba miejsc w mieszkaniach chronionych dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych w latach 2017–2022

	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
	Liczba miejsc	Liczba miejsc	Liczba miejsc	Liczba miejsc	Liczba miejsc	Liczba miejsc
mieszkania chronione dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych	8	13	17	17	23	30

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPS

6.2.6.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotem realizującym zadanie prowadzenia mieszkań chronionych wspieranych dla osób w podeszłym wieku było Stowarzyszenie „Być”.

⁵⁶ Art. 53 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm).

6.2.6.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2022 zaangażowane były 3 osoby (w ramach 1,26 etatu) z organizacji pozarządowej. Ponadto zadanie realizowało 10 pracowników (1,8 etatu) jednostek budżetowych (wg stanu na dzień 31 grudnia 2022 r.).

6.2.6.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Ze względu na małą liczbę osób, które korzystają ze świadczenia w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych można przyjąć, że charakterystyki seniorów, kwalifikujących się do przyznania pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym i ośrodkach wsparcia są zbliżone.

Z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym wspieranym dla osób w podeszłym wieku w roku 2022 skorzystało 26 osób.

6.2.6.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Nakłady finansowe w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków wyniosły:

Rok	Środki GMK – bieżące funkcjonowanie	Remont i wyposażenie	Suma
2017 r.	74 164,40 zł	0,00 zł	74 164,40 zł
2018 r.	83 983,26 zł	87 995,01 zł	171 978,27 zł
2019 r.	122 180,69 zł	135 200,00 zł	257 380,69 zł
2020 r.	159 734,31 zł	0,00 zł	159 734,31 zł
2021 r.	230 115,43 zł	0,00 zł	230 115,43 zł
2022 r.	246 139,42 zł	190 477,31 zł	436 616,73 zł

6.2.6.6 Wnioski

Pomoc w formie mieszkań chronionych wpisuje się w procesy deinstytucjonalizacji wsparcia mającego na celu zapewnienie opieki osobom starszym w warunkach zbliżonych do domowych. Mieszkania chronione dla osób w podeszłym wieku i przewlekle chorych są alternatywą dla instytucjonalnych form pomocy dla osób mniej samodzielnych, którzy w codziennym funkcjonowaniu wymagają wsparcia innych osób. Tworzenie nowych mieszkań przyczynia się do zmiany statusu społecznego, poprawy trudnej sytuacji osób w podeszłym wieku, zwiększenia poczucia bezpieczeństwa wyrównania ich szans życiowych, nabycia umiejętności dbania o drugiego człowieka i budowania prawidłowych relacji między ludzkich oraz utrzymania i poprawy stanu psychofizycznego. Powstawanie nowych mieszkań w sposób istotny przyczynia się do deinstytucjonalizacji usług w odniesieniu do wsparcia realizowanego na rzecz osób starszych, a trwający od kilku lat sukcesywny rozwój infrastruktury, w tym zakresie doprowadził do sytuacji, że w chwili obecnej potrzeby są zabezpieczone.

Obecnie na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonuje 5 mieszkań przeznaczonych łącznie dla 24 osób w podeszłym wieku, prowadzonych przez jednostki organizacyjne oraz na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków oraz jedno mieszkanie chronione przeznaczone dla 6 osób przewlekle chorych.

6.2.7 Dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze objęte dofinansowaniem ujęte są w katalogu, który jest załącznikiem do Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie⁵⁷.

Osoby z niepełnosprawnością, które otrzymały dofinansowanie z Narodowego Funduszu Zdrowia (dalej: NFZ) mogą starać się również o dofinansowanie z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (dalej: PFRON), w przypadku, gdy otrzymane z NFZ dofinansowanie nie pokryło całkowitego kosztu zakupu. Wysokość dofinansowania dla osób z niepełnosprawnością wynosi do 150% limitu przyznanego w ramach NFZ oraz udziału własnego osoby z niepełnosprawnością, jeżeli taki udział był wymagany.

6.2.7.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

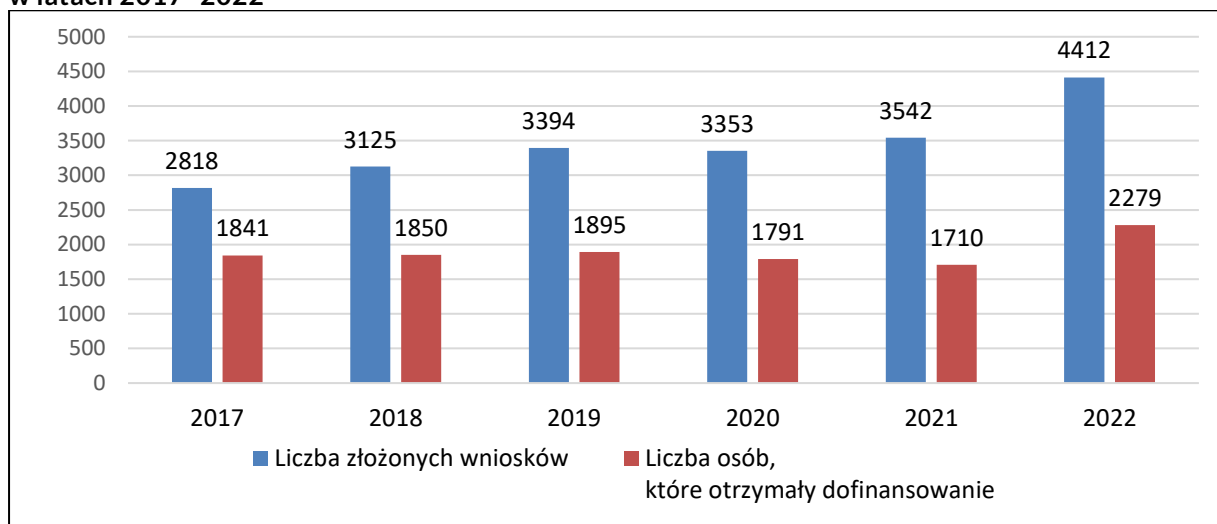
6.2.7.2 Kadra

Zadanie było realizowane przez 2 pracowników MOPS (w ramach 1,5 etatu).

6.2.7.3 Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W 2022 r. złożonych zostało 4412 wniosków o dofinansowanie do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Dofinansowanie otrzymało 2279 osób z niepełnosprawnością, w tym 2130 osób dorosłych i 149 dzieci i młodzieży. Średnia wartość dofinansowania wyniosła 2309 zł na rok na osobę i była wyższa o 280 zł od roku poprzedniego. Dofinansowano zakupy między innymi: wózków inwalidzkich, protez, ortez, pieluchomajtek, cewników, obuwia ortopedycznego, aparatów słuchowych itp.

Wykres: Wnioski na zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Duża różnica między liczbą złożonych wniosków, a liczbą osób objętych dofinansowaniem wynika z faktu, że jedna osoba z niepełnosprawnością ubiegała się o dofinansowanie kilka razy (najczęstszą formą wsparcia w tym przypadku są pieluchomajtki).

⁵⁷ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 sierpnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie.

6.2.7.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze wyniosła:

- w roku 2017: 2 552 876 zł;
- w roku 2018: 2 656 322 zł;
- w roku 2019: 3 184 911 zł;
- w roku 2020: 2 859 161 zł,
- w roku 2021: 3 470 197 zł;
- w roku 2022: 5 262 064 zł.

6.2.7.5 Wnioski

Począwszy od 2012 roku zwiększa się roczna kwota dofinansowania do zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych. Znaczny wzrost środków przeznaczonych na dofinansowanie w 2022 r. wynikał ze zwiększonej liczby złożonych wniosków, co mogło być spowodowane wstrzymaniem dofinansowania do aparatów słuchowych od 10 sierpnia 2021 r. W 2022 roku wydatkowano w ramach zadania kwotę wyższą o 1 791 867 zł w porównaniu do roku poprzedzającego.

Pomimo, iż zadanie traktowane jest jako priorytetowe, pod koniec każdego roku brakuje środków finansowych, aby wszystkie złożone wnioski mogły być objęte dofinansowaniem. Aby zapewnić jak największej liczbie osób z niepełnosprawnością pomoc finansową przy zakupie podstawowych środków ułatwiających codzienne funkcjonowanie, należałoby zmniejszyć maksymalne kwoty dofinansowania do poszczególnych przedmiotów, co z kolei mogłoby doprowadzić do trudnej sytuacji finansowej wnioskodawców. Prognozuje się zatem konieczność zwiększenia środków na realizację zadania.

7 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi

7.1 Osoby cierpiące na zaburzenia psychiczne w społeczności Krakowa

Zgodnie z ustawą z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, pojęcie „osoba z zaburzeniami psychicznymi” odnosi się do osób, które są:

- chore psychiczne (wykazujące zaburzenia psychotyczne);
- upośledzone umysłowo;

wykazujące inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoby te wymagają świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym⁵⁸.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ochronę tę winny zapewnić organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane, w szczególności poprzez działania polegające na:

- promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym,
- zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
- kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.

Opieka nad osobami z zaburzeniami psychicznymi jest sprawowana głównie w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, zwłaszcza psychiatrycznej opieki zdrowotnej – w formie opieki doraźnej, ambulatoryjnej, dziennej, szpitalnej oraz w ramach świadczeń pomocy społecznej poprzez: m.in.: pracę socjalną, specjalistyczne usługi opiekuńcze, uczestnictwo w środowiskowych domach samopomocy, pobyt w mieszkaniach chronionych czy, w ostateczności, w domach pomocy społecznej.

Działania zapobiegawcze w zakresie ochrony zdrowia psychicznego powinny być podejmowane przede wszystkim wobec dzieci, młodzieży, osób starszych oraz wobec osób znajdujących się w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla ich zdrowia psychicznego.

Brak aktualnych, wyczerpujących danych statystycznych dotyczących liczby osób chorujących psychicznie będących mieszkańcami Krakowa wynika z faktu, iż w zakresie leczenia psychiatrycznego Kraków nie jest poddawany odrębnym, pełnym analizom lub też niektóre dane w tym zakresie nie są gromadzone systematycznie, a jedynie na potrzeby jednorazowych opracowań, a niektóre z gromadzonych informacji prezentowane są ze znacznym opóźnieniem.

Z danych Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy⁵⁹ wynika, że liczba pacjentów psychiatrycznej opieki ambulatoryjnej leczonych ogółem w Polsce wynosi ponad 1,6 mln osób. Liczba leczonych w okresie 2017–2020 charakteryzowała się niewielkimi zmianami, choć daje się zaobserwować pewien wzrost, w tym wśród pacjentów leczonych po raz pierwszy. Od wielu lat utrzymują się tendencje polegające na tym, że kobiety leczą się o ponad jedną piątą częściej niż mężczyźni, a w samych poradniach zdrowia psychicznego aż o 50% częściej. Mieszkańcy miast są leczeni zdecydowanie częściej niż mieszkańcy wsi – w psychiatrycznej opiece ambulatoryjnej w 2020 r. nadwyżka ta wynosiła aż 128%. Różnica ta wskazuje na niejednakowe zaspokojenie potrzeb zdrowotnych populacji miast i wsi. Do najczęstszych problemów zdrowotnych wśród osób leczonych w ramach psychiatrycznej opieki ambulatoryjnej należą, niezmiennie od kilku

⁵⁸ Art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (j.t.: Dz. U. z 2022 r. poz. 2123).

⁵⁹ *Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania 2022*, pod redakcją Bogdana Wojtyniaka i Pawła Goryńskiego, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy Warszawa 2022, strony 23,24

lat, zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne oraz zaburzenia nastroju (afektywne). W latach 2011–2020 liczba mieszkańców Polski leczonych w oddziałach psychiatrycznej opieki całodobowej wzrastała, wyjątkiem jest tu 2020 r., w którym z powodu pandemii ograniczono przyjęcia. W 2020 r. z powodu zaburzeń psychicznych leczono 142 tys. osób. Mężczyźni byli aż o 103% częściej leczeni niż kobiety, a mieszkańcy miast byli leczeni częściej niż mieszkańcy wsi o 28%. Różnica ta była znacznie mniejsza niż w przypadku leczenia ambulatoryjnego, jednak powiększyła się w ostatnich 10 latach prawie dwukrotnie. Zdecydowanie najczęstszym rozpoznaniem wśród osób leczonych w oddziałach całodobowych były zaburzenia psychiczne spowodowane używaniem alkoholu. Liczba leczonych w pierwszym roku pandemii była niższa o około jedną trzecią niż rok wcześniej.

Dane dotyczące województwa małopolskiego oraz Krakowa pochodzą z publikacji Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego⁶⁰ i wskazują, iż łączna liczba leczonych ambulatoryjnie osób z zaburzeniami psychicznymi (bez uzależnień) w województwie małopolskim wyniosła w roku 2018 ponad 123 tys. osób (w 2017 – 124,5 tys. osób), leczonych z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu prawie 12,5 tys. (w 2017 r. – 11,5 tys.), leczonych z zaburzeniami spowodowanymi używaniem substancji psychoaktywnych ponad 2,7 tys. (w 2017 – 2,5 tys.)⁶¹.

Wśród leczonych z zaburzeniami psychicznymi (bez uzależnień) 9% pacjentów stanowiły osoby w wieku 0 do 18 lat. Liczba leczonych po raz pierwszy wynosiła ponad 28 tys., co stanowi ponad 23% ogółu leczonych. Mężczyźni stanowili 40,5% leczonych. Wśród leczonych z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu mężczyźni stanowili 76%.

W Krakowie wśród osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych (bez uzależnień) w roku 2018 r. (66 667 osób ogółem) najczęstszymi rozpoznaniem były: zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne – 31,5%, epizody afektywne, depresje, zaburzenia dwubiegunowe i inne zaburzenia nastroju – 21,5%, zaburzenia organiczne – 13,5%, schizofrenia – 10,5% oraz zaburzenia schizoafektywne i urojeniowe – 2%.

U części chorych głębokość zaburzenia wymaga trwałego bądź okresowego wsparcia, nie tylko służb psychiatrycznych, ale również zróżnicowanych służb społecznych. Ta grupa osób powinna zostać objęta świadczeniami pomocy społecznej ze względu na narastające zagrożenie trwałym społecznym wykluczeniem.

Ponadto na uwagę zasługuje fakt, iż w problem niepełnej sprawności psychicznej jednej osoby, niejednokrotnie uwikłana jest cała rodzina, którą choroba dotyka, zniekształcając podstawowe jej funkcje we wszystkich wymiarach egzystencji. W związku z powyższym, wsparciem w postaci pracy socjalnej, ułatwiającej radzenie sobie z trudnościami, powinny zostać objęte całe rodziny, dotknięte problemem choroby psychicznej jednego z członków.

7.2 Świadczenia skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi

7.2.1 Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym⁶². Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi obejmują czynności polegające na:

- 1) uczeniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia:
- a) kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji,

⁶⁰ Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie Wydział Polityki Społecznej, *Biuletyn statystyczny ochrony zdrowia województwa małopolskiego w 2018 roku*, Kraków 2020 r.

⁶¹ *Biuletyn statystyczny ochrony zdrowia województwa małopolskiego ...*, op. cit.

⁶² Art. 18 ust.1 pkt 3, art. 50 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.)

- prorowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych, wspieranie w codziennych czynnościach życiowych,
- b) interwencje i pomoc w życiu w rodzinie,
 - c) pomoc w załatwianiu spraw urzędowych,
 - d) pomoc w gospodarowaniu pieniędzmi,
- 2) pielęgnacji, jako wspierania procesu leczenia:
- a) pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych,
 - b) uzgadnianie i pilnowanie wizyt lekarskich, badań diagnostycznych, kontakt z lekarzem w sprawach dotyczących zdrowia osoby objętej opieką,
 - c) pomoc w wykupywaniu lub zamawianiu leków oraz obserwowanie ewentualnych skutków ubocznych ich stosowania,
 - d) w szczególnie uzasadnionych przypadkach zmiana opatrunków, pomoc w użyciu środków pomocniczych i materiałów medycznych, przedmiotów ortopedycznych, a także w utrzymaniu higieny,
 - e) pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia,
 - f) pomoc w dotarciu do placówek rehabilitacyjnych.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być świadczone przez 7 dni w tygodniu. Liczba godzin dziennie oraz liczba dni w tygodniu, w których świadczone są usługi, jest określona indywidualnie, zależnie od sytuacji i potrzeb danej osoby.

Szczegółowe zasady realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym również zasady ustalania wysokości odpłatności za usługi, określa rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. (z późn. zm.) w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych⁶³. W przypadku, gdy dochód osoby lub na osobę w rodzinie nie przekracza kryterium dochodowego, określonego w ustawie o pomocy społecznej (art. 8 ust. 1 pkt. 1 ustawy) specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone są nieodpłatnie. W pozostałych przypadkach wysokość odpłatności ustalana jest na podstawie tabeli zawartej w rozporządzeniu. Odpłatność maksymalna (tj. 100%) wynosiła w 2022 r. 34,00 zł za godzinę.

7.2.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone były przez podmiot wyłoniony w drodze otwartego konkursu ofert. W 2022 roku zadanie realizowane było przez Fundację na Rzecz Chorych na SM im. Bł. Anieli Salawy.

7.2.1.2 Kadra

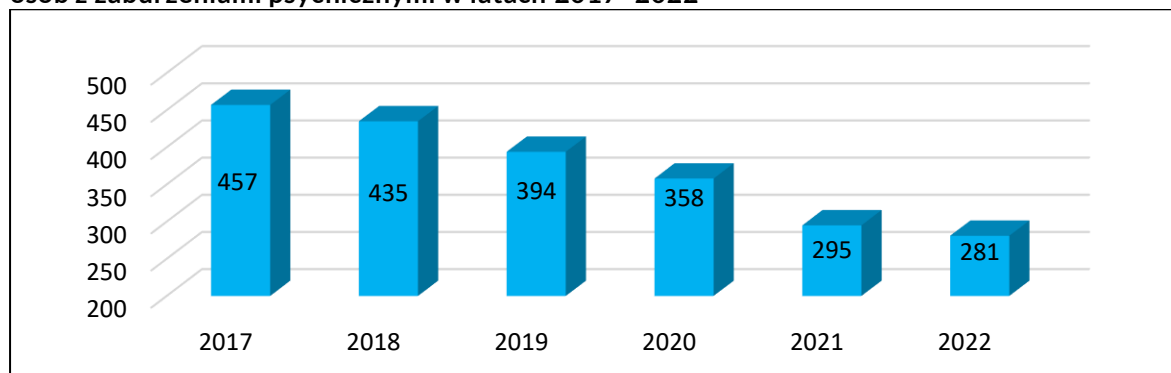
W bezpośrednią realizację zadania polegającego na świadczeniu specjalistycznych usług opiekuńczych w roku 2022 zaangażowanych było 77 opiekunów oraz 3 koordynatorów.

7.2.1.3 Osoby korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Liczba osób objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2020–2022 kształtowała się na względnie stałym poziomie około 300 osób w skali roku. W roku 2022 wykonano 86 007,5 godzin specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

⁶³ Dz. U. Nr 189 poz. 1598 z późn. zm.

Wykres: Liczba świadczeniobiorców pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności MOPS w Krakowie

Do opisu charakterystyki osób korzystających ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w Krakowie wykorzystano informacje dotyczące próby 281 osób, które korzystały z tej formy pomocy w roku 2022⁶⁴. Wśród świadczeniobiorców 61% stanowią kobiety.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0–25	1,7%	2,8%	2,1%
26–35	4,7%	10,1%	6,9%
36–45	11,6%	20,2%	14,9%
46–55	16,3%	19,2%	17,4%
56–65	22,1%	32,1%	26,0%
66 i więcej	43,6%	15,6%	32,7%
wykształcenie			
gimnazjalne i niższe	20,9%	28,4%	23,8%
zasadnicze zawodowe	18,6%	21,1%	19,6%
średnie ogólne i zawodowe	33,1%	26,6%	26,0%
policealne	2,9%	1,8%	2,5%
wyższe	14,0%	11,0%	12,7%
nieustalony poziom wykształcenia	10,5%	11,1%	11,4%
stan cywilny			
konkubinat	0,0%	0,9%	0,4%
panna/kawaler	47,7%	79,8%	60,1%
rozwidziona/rozwidziony	16,3%	11,9%	14,6%
separowana/separowany	1,2%	0,0%	0,7%
wdowiec/wdowa	19,8%	2,8%	13,2%
zamężna/żonaty	15,0%	4,6%	11,0%
pozycja na rynku pracy			
bezrobotni	4,7%	2,8%	3,9%

⁶⁴ Źródło: Pomost Std.

bierni zawodowo	95,3%	96,3%	95,7%
pracujący	0,0%	0,9%	0,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Do najliczniejszej grupy odbiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi należą osoby w starszym wieku, tj. 66 lat i więcej (32,7%). Stosunkowo liczną grupą świadczeniobiorców są również osoby w przedziale wiekowym 56–65 lat. Analizując zmienną, jaką jest wiek w odniesieniu do płci w przypadku kobiet największa jest grupa osób w wieku 66 lat i więcej (43,6%), natomiast w przypadku mężczyzn najliczniejsza jest grupa osób w przedziale wiekowym 56–65 lat (32,1%). Kobiety korzystające ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi to przede wszystkim panny (47,7%), natomiast mężczyźni to głównie kawalerowie (79,8%). W populacji świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi najbardziej liczebną grupę tworzą osoby z wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym (26%), biernie zawodowo lub bezrobotne.

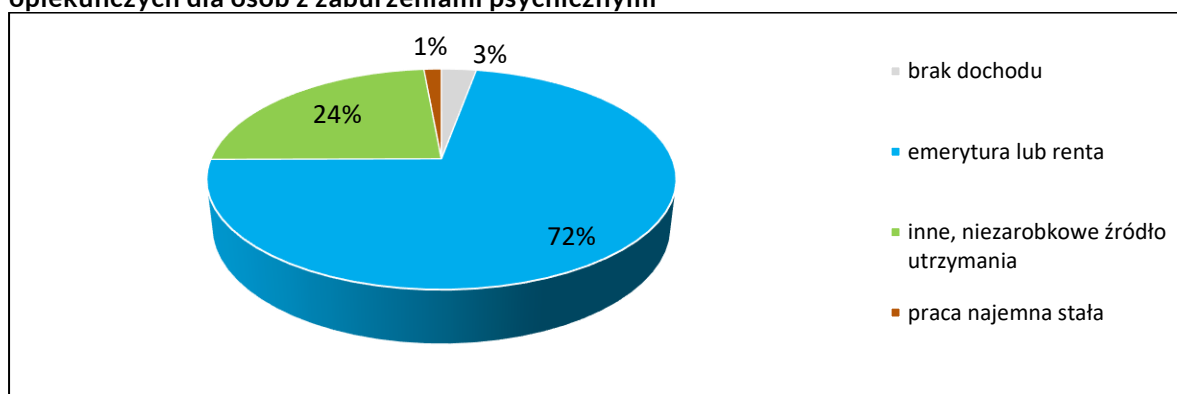
Tabela: Typy rodzin świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Jednoosobowe	82%
Małżeństwo bez dzieci	3,9%
Wielooosobowe	0,7%
Matka z jednym dzieckiem	6%
Małżeństwo z jednym dzieckiem	1,8%
Inne	5,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Większość osób korzystających z pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzi jednoosobowe gospodarstwa domowe 82%. Świadczeniobiorcy specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi żyją w większości w gospodarstwach domowych, w których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta – 72 % ogółu.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

50% rodzin świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi osiąga dochód w przedziale 999 zł–1999 zł miesięcznie.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinie (w zł)

0 *	3%
0,01–499	1%
499,01–999,00	20%
999,01–1499,00	26%
1499,01–1999,00	24%
1999,01–2499,00	17%
2499,01–2999,00	7%
2999,01 i więcej	2%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

7.2.1.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przekazanej podmiotom świadczącym specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w ramach środków z budżetu państwa kształtuje się następująco:

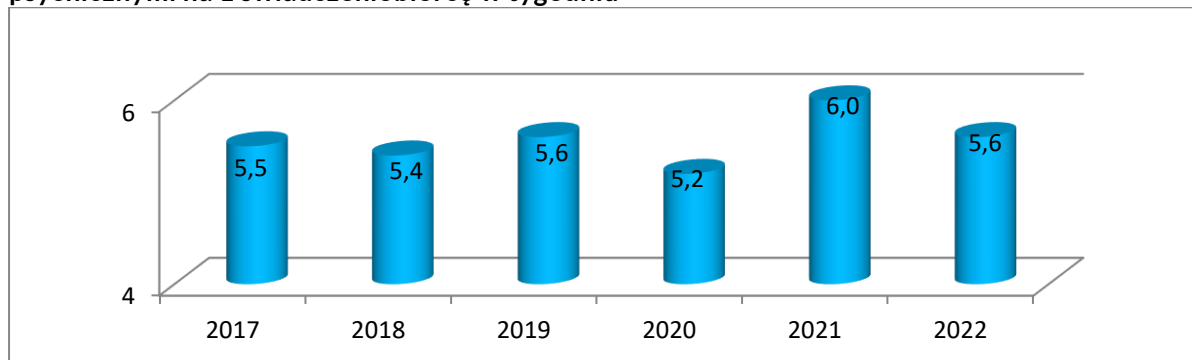
- w roku 2017: 3 030 744 zł;
- w roku 2018: 2 894 742 zł;
- w roku 2019: 2 891 635 zł;
- w roku 2020: 2 904 582,95 zł;
- w roku 2021: 2 930 249,93 zł;
- w roku 2022: 2 874 304,09 zł.

7.2.1.5 Wnioski

Liczba osób objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi do 2020 roku utrzymywała się na względnie stałym poziomie (średnia liczba osób korzystających z pomocy w tej formie 311). W roku 2020, z uwagi na panujący stan epidemii, zanotowano spadek liczby świadczeniobiorców, co przyczyniło się także do mniejszej liczby zrealizowanych specjalistycznych usług opiekuńczych. Stan ten utrzymywał się również w 2021 i 2022 roku.

Podobnie jak w przypadku usług opiekuńczych, przy ustalaniu wartości wynagrodzenia za 1 godzinę specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi założono, że powinno być ono adekwatne do poziomu wynagrodzeń oczekiwanych przez osoby wykwalifikowane, stosownie do specyfiki usług. W związku z powyższym od 2013 r. podwyższono stawkę do kwoty 18 zł za godzinę, od 2016 roku do kwoty 23 zł za godzinę, a w roku 2018 stawka za godzinę wyniosła 23,90 zł. W okresie I–VIII 2019 r. stawkę za godzinę usług zwiększono do 25 zł, a od IX 2019 r. koszt usług wynosił 26 zł. Stawka za godzinę specjalistycznych usług w 2020 r. wynosiła 30 zł, w roku 2021 – 32 zł, a w 2022 r. – 34 zł. Wzrost kosztu jednej godziny usług ma na celu zapewnienie stabilizacji w sferze zatrudnienia osób świadczących specjalistyczne usługi opiekuńcze, gwarantując tym samym zatrudnienie osób z odpowiednim doświadczeniem i kwalifikacjami.

Wykres: Średnia liczba godzin specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 1 świadczeniobiorcę w tygodniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności MOPS w Krakowie

Średnia liczba godzin specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na 1 świadczeniobiorcę w tygodniu w okresie ostatnich trzech lat utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

Na realizację świadczenia w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi mają wpływ oprócz specyfiki przyznawania i realizacji pomocy, również czynniki niezależne od Gminy. Możliwość faktycznej realizacji przez zleceniobiorcę godziny usług osobie z zaburzeniami psychicznymi zależna jest także od indywidualnej sytuacji osób objętych pomocą. Brak realizacji usług najczęściej wynika z odwołania spowodowanego krótkotrwałym pobytem poza miejscem zamieszkania osoby np. pobyt w szpitalu, sanatorium, u rodziny; złym samopoczuciem czy chociażby terminem wizyty u lekarza. W 2022 r. częstym powodem rezygnacji z tej formy wsparcia było umieszczenie w DPS, oraz brak zgody świadczeniobiorcy na realizację usług w ramach zastępstwa przez innego specjalistę.

Zadanie polegające na świadczeniu specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi zamieszkałych na terenie Gminy Miejskiej Kraków jest zlecane do realizacji w trybie otwartego konkursu ofert organizacji pozarządowej. Wartość umowy równa jest kwocie środków z dotacji otrzymanej przez wojewodę.

Wsparcie w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi przyczynia się do osiągnięcia poprawy jakości życia, wzrostu samodzielności i aktywności świadczeniobiorców, co jednoznacznie wskazuje na poprawę funkcjonowania w społeczeństwie osób objętych pomocą w formie usług.

7.2.2 Mieszkania chronione wspierane dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Mieszkania chronione wspierane dla osób z zaburzeniami psychicznymi są uzupełnieniem form wsparcia skierowanych do tej grupy osób, których celem nadrzędnym jest zapobieganie utrwalaniu zależności klientów od instytucji pomocowych. W trakcie pobytu w mieszkaniu chronionym osobom z zaburzeniami psychicznymi udziela się wsparcia w zakresie poprawy kontaktów społecznych, przywrócenia możliwości pełnienia satysfakcjonujących ról społecznych, zapewnienia bezpiecznego, całodobowego zakwaterowania. Wsparcie w wykonywaniu codziennych obowiązków połączone z treningiem umiejętności społecznych może pozwolić na częściowe lub całkowite usamodzielnienie.

7.2.2.1 Infrastruktura

W roku 2022 przeprowadzono kilka zmian w obrębie mieszkań chronionych w celu dostosowania systemu do aktualnych potrzeb społeczności Krakowa:

- uruchomione zostało nowe mieszkanie chronione wspierane dla 7 osób z zaburzeniami psychicznymi w nowo powstałym budynku przy ul. Ludwisarzy 6;
- nastąpiła zmiana typu z mieszkania chronionego dla osób w podeszłym wieku przy pl. Sikorskiego 2/5 na mieszkanie treningowe dla osób uzależnionych od alkoholu;

- uruchomione zostało nowe mieszkanie chronione wspierane dla 7 osób z zaburzeniami psychicznymi w nowo wyremontowanym budynku przy ul. Ludwisarzy 22;
- z zasobów Gminy Miejskiej Kraków pozyskano dodatkowy lokal przy ul. Cieślowskiego, który w roku 2022 został wyremontowany i dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. W lokalu prowadzone będzie mieszkanie chronione wspierane dla 4 osób z zaburzeniami psychicznymi.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonowało 13 mieszkań przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które zapewniały 67 miejsc. Prowadzenie 6 mieszkań chronionych Gmina Miejska Kraków zlecała organizacjom pozarządowym, a 7 mieszkań prowadzonych było przez jednostki budżetowe – domy pomocy społecznej.

7.2.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W okresie od stycznia do grudnia 2022 r., sześć mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi prowadzonych było na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez podmioty niepubliczne: Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Stowarzyszenie Rodzin „Zdrowie Psychiczne” oraz Fundację Pomocy Chorym Psychicznym im. Tomasza Dece.

7.2.2.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2022 zaangażowanych było 39 osób (w ramach 7,866 etatu), w tym 13 osób w organizacjach pozarządowych (w ramach 3,486 etatu).

7.2.2.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym wspieranym dla osób przewlekle psychicznie chorych korzystało w latach 2017–2021 średniorocznie 67 osób. W roku 2022 z tej formy pomocy skorzystało 68 osób.

Tabela: Liczba miejsc w mieszkaniach chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2017 – 2022.

mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
	liczba miejsc	liczba miejsc	liczba miejsc	liczba miejsc	Liczba miejsc	Liczba miejsc
	52	60	60	60	57	67

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPS

7.2.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Nakłady finansowe w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków oraz z budżetu państwa w latach 2017–2022 wynosiły:

Rok	Środki GMK – bieżące funkcjonowanie oraz remont i wyposażenie	Środki pochodzące z budżetu państwa w ramach Programu Kompleksowego Wsparcia dla Rodzin "Za życiem"	Suma
2017 r.	489 697,70 zł	83 697,00 zł	573 394,70 zł
2018 r.	563 925,46 zł	55 000,00 zł	618 925,46 zł

2019 r.	525 045,83 zł	0,00 zł	525 045,83 zł
2020 r.	570 338,06 zł	0,00 zł	570 338,06 zł
2021 r.	589 370,75 zł	0,00 zł	589 370,75 zł
2022 r.	824 555,36 zł	121 600,00 zł	946 155,36 zł

7.2.2.6 Wnioski

Z dostępnych danych wynika, że odsetek osób z zaburzeniami psychicznymi, którym udzielane są specjalistyczne usługi opiekuńcze w Krakowie, w ogólnej liczbie osób objętych pomocą utrzymuje tendencję wzrostową. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, można spodziewać się wzrostu zapotrzebowania na wsparcie środowiskowe dla tej grupy. Poza usługami opiekuńczymi, innymi formami wsparcia środowiskowego są m.in. mieszkania chronione. Z analizy infrastruktury w zakresie mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, wynika, że liczba miejsc w mieszkaniach chronionych od kilku lat utrzymuje tendencję wzrostu.

W związku z systematycznym rozwojem, od kilku lat infrastruktury w zakresie mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi i tworzeniem nowych miejsc, można stwierdzić, że na dzień dzisiejszy potrzeby w tym zakresie są zabezpieczone.

7.2.3 Środowiskowe Domy Samopomocy

Środowiskowe domy samopomocy to ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi różnego typu, w tym przewlekłe psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie, działające w ramach zleconych gminie zadań z zakresu administracji rządowej⁶⁵. ŚDS to jednostki organizacyjne pomocy społecznej zapewniające w systemie dziennym różnorodne formy pomocy, do których należą:

- trening umiejętności życia codziennego (np. pranie i higiena, przygotowywanie posiłków, gospodarowanie pieniędzmi),
- trening umiejętności społecznych i interpersonalnych (kontakty społeczne, aktywność, odpowiedzialność),
- terapia zajęciowa (rzeźbienie, malowanie, itp.),
- poradnictwo psychologiczne i socjalne, psychoedukacja.

Pomoc ta ma na celu utrzymanie osoby w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałanie instytucjonalizacji, czyli umieszczaniu osoby w placówce całodobowej opieki. Specyfika środowiskowych domów samopomocy polega m.in. na tym, że uczestnictwo w oferowanych zajęciach może stanowić oparcie dla rehabilitacji psychiatrycznej w środowisku poprzez konkretne programy rehabilitacyjne. Usługi w środowiskowym domu samopomocy mogą też pomagać w utrzymaniu się osób w środowisku poprzez kształtowanie akceptowanych przez otoczenie zachowań, wyrabianie nawyków celowej aktywności, treningu w samodzielnych funkcjonowaniu, itp.

Szczególnym przykładem placówek tego typu są funkcjonujące w Krakowie dwa środowiskowe domy samopomocy dla osób z „zespołem otępiennym typu Alzheimer’a”. Jedną z nich prowadzona jest przez organizację pozarządową, na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków.

Wysokość miesięcznej kwoty dotacji na jednego uczestnika środowiskowego domu samopomocy ustala Małopolski Urząd Wojewódzki, z tym, że dotacja nie może być niższa niż 250% kryterium dochodowego dla osoby samotnie gospodarującej.

⁶⁵ Art. 18 ust. 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm)

W okresie od stycznia do września roku 2022 dotacja ze środków budżetu państwa na jednego uczestnika środowiskowego domu samopomocy wynosiła 1940 zł, natomiast od października wzrosła do poziomu 2056,40 zł. Oprócz kwoty podstawowej, w ramach Programu Kompleksowego Wsparcia dla Rodzin „Za życiem” dla 156 osób z niepełnosprawnością sprzężoną lub spektrum autyzmu zostały przekazane dodatkowe środki w łącznej wysokości 1 037 647,80 zł. W okresie od stycznia do września roku 2022 dotacja ze środków budżetu państwa na jednego uczestnika z niepełnosprawnością sprzężoną lub spektrum autyzmu wynosiła 582,00 zł, natomiast od października wzrosła do poziomu 616,92 zł.

Ogółem na funkcjonowanie środowiskowych domów samopomocy w roku 2022 wydatkowano z budżetu państwa kwotę 11 709 473,59 zł.

7.2.3.1 Infrastruktura

Według stanu na 31.12.2022 r. w Krakowie funkcjonowało 12 środowiskowych domów samopomocy: jeden działający w formie jednostki budżetowej oraz 11 (z 2 filiami) prowadzonych przez podmioty niepubliczne na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków. Łącznie placówki dysponowały 453 miejscami.

Wśród środowiskowych domów samopomocy:

- 5 dysponowało 180 miejscami dla osób z niepełnosprawnością intelektualną;
- 3 dysponowały 126 miejscami dla osób chorujących psychicznie;
- 2 dysponowały 44 miejscami dla osób z innymi rodzajami zaburzeń psychicznych;
- 3 domy łączące różne typy dysponowały 103 miejscami.

Ze świadczeń oferowanych przez ŚDS w latach 2017–2021 korzystało średniorocznie około 515 osób, w roku 2022 skorzystało 540 osób.

Tabela: Wykaz środowiskowych domów samopomocy, funkcjonujących na terenie Gminy Miejskiej Kraków w latach 2017–2022 wraz z liczbą miejsc*

lp	nazwa i adres jednostki	typ ŚDS	Liczba miejsc 2017	Liczba miejsc 2018	Liczba miejsc 2019	Liczba miejsc 2020	Liczba miejsc 2021	Liczba miejsc 2022
1	ŚDS "Vita", os. Młodości 9*, z filią os. Szkolne 15**	dla osób przewlekłe psychicznie chorych	57	57	57	57	80	80
2	ŚDS, ul. Józefa 1	dla osób przewlekłe psychicznie chorych	27	22	22	22	22	22
3	ŚDS, ul. Olszańska	dla osób przewlekłe psychicznie chorych	47	47	47	47	47	47
4	ŚDS, ul. Pasteura 1 z filią ul. Komandosów 18	dla osób z upośledzeniem umysłowym i przewlekłe psychicznie chorych	58	58	58	58	58	58
5	ŚDS, ul. Piekarska 3	dla osób z upośledzeniem umysłowym	48	48	48	48	48	48
6	ŚDS, os. Szkolne 30	dla osób z upośledzeniem umysłowym oraz dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych	30	30	30	30	30	30
7	ŚDS, os. Tysiąclecia 86	dla osób z upośledzeniem umysłowym	29	29	29	29	29	29
8	ŚDS, ul. Aleksandry 1 z filią ul. Teligi 26 b	dla osób z upośledzeniem umysłowym	60	60	60	60	60	60

9	ŚDS, al. Pokoju 7	dla osób z upośledzeniem umysłowym	21	21	21	21	21	21
10	ŚDS, ul. Grottgera 3	dla osób z upośledzeniem umysłowym, w tym cierpiących na autyzm	22	22	22	22	22	22
11	ŚDS, os. Słoneczne 15	dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (choroba Alzheimera)	23	23	23	23	0	0
12	ŚDS, ul. Żywiecka 16	dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (choroba Alzheimera)	22	22	22	22	21	21
13	ŚDS, os. Wandy 23	dla osób z upośledzeniem umysłowym, w tym cierpiących na autyzm lub schorzenia pokrewne oraz dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych	15	15	15	15	15	15
Łączna liczba miejsc			459	454	454	454	453	453

*wg danych na 31 grudnia danego roku

**jednostka budżetowa Gminy Miejskiej Kraków

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

7.2.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków w 2022 r. były: Krakowska Fundacja „Hamlet”, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Przystanek Betlejem”, Krajowe Towarzystwo Autyzmu – Oddział Kraków, Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Fundacja Wspierania Rozwoju Społecznego „Leonardo” oraz Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Zespołem Downa „Tęcza”.

7.2.3.3 Kadra

Wg. stanu na 31.12.2022 r. w bezpośrednią realizację zadania zaangażowanych było 119 osób (w ramach 104,68 etatu) w organizacjach pozarządowych. Ponadto zadanie realizowało 19 pracowników (w ramach 17,25 etatu) jednostki budżetowej – ŚDS „VITA”.

7.2.3.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie uczestnictwa w środowiskowym domu samopomocy, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Do omówienia charakterystyki uczestników środowiskowych domów samopomocy w Krakowie wykorzystano informacje z próby 484 osoby⁶⁶, które korzystały z tej formy pomocy w roku 2022.

⁶⁶ Źródło: Pomost Std.

W grupie osób korzystających z Środowiskowych Domów Samopomocy 53% stanowiły kobiety. Najczęstszą przyczyną przyznania pomocy była niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Większość uczestników środowiskowych domów samopomocy nie założyła własnej rodziny, prawdopodobnie ze względu na występującą chorobę psychiczną lub upośledzenie umysłowe: 74,2% kobiet korzystających z tej formy pomocy to panny, 90,2% mężczyzn to kawalerowie. Głównym źródłem ich utrzymania jest świadczenie emerytalno-rentowe. Uczestnicy środowiskowych domów samopomocy to w większości osoby młode – 40,5% ma do 39 lat. Najwięcej osób posiada wykształcenie gimnazjalne – 30,2% , a u 24% nie został ustalony poziom wykształcenia. W porównaniu z rokiem 2021 cechy demograficzno-społeczne uczestników środowiskowych domów samopomocy pozostają na podobnym poziomie.

Tabela: Uczestnicy środowiskowych domów samopomocy według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne uczestników środowiskowych domów samopomocy	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
do 29	9,2%	21,6%	15,7%
30-39	22,7%	26,7%	24,8%
40-49	25,3%	22,0%	23,6%
50-59	13,5%	14,1%	13,8%
60-69	10,9%	9,4%	10,1%
70-79	8,8%	2,7%	5,6%
80 i więcej	9,6%	3,5%	6,4%
poziom niepełnosprawności			
brak orzeczenia	16,6%	10,6%	13,4%
znaczny	48,9%	51,8%	50,4%
umiarkowany	30,6%	33,3%	32,0%
lekki	3,5%	2,7%	3,2%
dziecko z niepełnosprawnością	0,4%	1,6%	1,0%
stan cywilny			
kawaler/panna	74,2%	90,2%	82,6%
rozwód/rozwódka	3,9%	0,8%	2,3%
wdowiec/wdowa	13,1%	0,8%	6,6%
żonaty/zamężna	8,4%	8,2%	8,3%
separowany/separowana	0,4%	0,0%	0,2%
główne źródło utrzymania			
inne, niezarobkowe źródło utrzymania: w tym emerytura lub renta	96,1%	95,7%	95,9%
praca najemna stała	0,8%	1,2%	1,0%
brak dochodu	3,1%	3,1%	3,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Wśród świadczeniobiorców tej formy pomocy przeważają osoby posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, jednak prawie 17% osób jest ubezwłasnowolnionych całkowicie.

56% gospodarstw domowych uczestników środowiskowych domów samopomocy osiąga dochód na osobę powyżej 2000 zł miesięcznie.

Tabela: Wysokość dochodu na osobę w rodzinach uczestników środowiskowych domów samopomocy (w zł)

0-499	1%
500-999	6,8%
1000-1499	14,3%
1500-1999	21,9%
2000-2499	21,7%
2500 i powyżej	34,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

7.2.3.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na działalność środowiskowych domów samopomocy wydatkowano środki z budżetu państwa w wysokości:

Rok	Środki pochodzące z budżetu państwa
2017 r.	7 378 244,17 zł
2018 r.	8 688 971,36 zł
2019 r.	10 294 968,64 zł
2020 r.	10 325 815,00 zł
2021 r.	10 248 785,26 zł
2022 r.	11 709 473,59 zł

7.2.3.6 Wnioski

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonuje 12 środowiskowych domów samopomocy przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dla łącznej liczby 453 osób. Liczba ta od kilku lat utrzymuje się na jednakowym poziomie. Analizując czas uczestnictwa osób z zaburzeniami psychicznymi w warsztatach terapii zajęciowej, konieczne jest utworzenie nowych miejsc w ŚDS dla osób, które podczas dokonanej oceny kompleksowej w WTZ uzyskały opinię, iż wymagają skierowania do ośrodków wsparcia ze względu na brak postępów w rehabilitacji i złe rokowania, co do możliwości osiągnięcia postępów.

Ponadto, korzystając z możliwości jaką dał ustawodawca wprowadzając do przepisów prawa środowiskowe domy samopomocy typu D, a także wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców i ich rodzin, zasadny jest sukcesywny rozwój infrastruktury w zakresie tworzenia placówek, w których wsparcie i specjalistyczną opiekę znajdą osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub ze spektrum autyzmu.

W roku 2022 z pomocy środowiskowych domów samopomocy skorzystało 127 osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz 29 osób ze spektrum autyzmu, co stanowi niemal 29% korzystających z w/w placówek. Z uwagi na brak środowiskowych domów samopomocy typu D wskazane osoby muszą korzystać z pomocy ośrodków innych typów. Utworzenie specjalistycznego środowiskowego domu samopomocy typu D, zapewniającego opiekę adekwatną do specyficznych potrzeb tej grupy, przyczyni się do poprawy funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub ze spektrum autyzmu w środowisku zamieszkania i pozwoli na utrzymanie ich optymalnego poziomu psychofizycznego oraz zapewni wsparcie opiekunom faktycznym.

7.2.4 Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi działa w oparciu o aktywność własną uczestników, wspieranych przez pracowników. W klubie można skorzystać z warsztatów kulinarnych, tanecznych, plastycznych, kulturalnych oraz komputerowych.

Świadczone jest także poradnictwo psychologiczne. Z pomocy mogą skorzystać osoby, które ukończyły 18 lat, mają problem ze zdrowiem psychicznym i pozostają w stałym leczeniu.

7.2.4.1 Infrastruktura

Klub Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi funkcjonuje od 2017 roku. Przeznaczony jest dla 20 osób. W roku 2022 z oferty Klubu skorzystało 25 osób.

7.2.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie realizowane było w 2022 r. na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Krakowską Fundację „Hamlet”.

7.2.4.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2022 zaangażowana była 1 osoba zatrudniona na 0,5 etatu. Dodatkowo 4 osoby wykonywały pracę na umowę zlecenie w wymiarze 0,6 etatu.

7.2.4.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na działalność klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi zostały przekazane środki z budżetu państwa w wysokości:

Lata	Środki pochodzące z budżetu państwa
2017 r.	56 061,51 zł
2018 r.	124 944,00 zł
2019 r.	134 952,00 zł
2020 r.	134 592,00 zł
2021 r.	134 592,00 zł
2022 r.	148 992,00 zł

7.2.4.5 Wnioski

Tego rodzaju placówka jest alternatywą dla osób z zaburzeniami psychicznymi dla pomocy w formie skierowania do środowiskowego domu samopomocy.

7.2.5 Domy Pomocy Społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób uzależnionych od alkoholu

Szczegółową charakterystykę domu pomocy społecznej jako instytucjonalnej formy pomocy dla osób wymagających całodobowej opieki osób innych, przedstawiono w podrozdziale 6.2.4 „Domy Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku i osób przewlekle somatycznie chorych”. W niniejszym rozdziale skupiono się na placówkach przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi: przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla osób uzależnionych od alkoholu.

7.2.5.1 Infrastruktura

W roku 2022 krakowski system domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi tworzyło 6 domów pomocy społecznej. Wszystkie funkcjonujące w formie

jednostek budżetowych. Ponadto na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonuje dom pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu.

Tabela: Wykaz domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz dla osób uzależnionych od alkoholu prowadzonych przez Gminę Miejską Kraków w latach 2017–2022 wraz z liczbą miejsc*

wraz z liczbą miejsc								
	nazwa i adres jednostki	typ Domu	Liczba miejsc 2017 r.	Liczba miejsc 2018 r.	Liczba miejsc 2019 r.	Liczba miejsc 2020 r.	Liczba miejsc 2021 r.	Liczba miejsc 2022 r.
1	DPS ul. Łanowa 43	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie oraz dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	165	165	165	165	165	165
			165	165	165	165	165	165
2	DPS ul. Krakowska 55	dla osób przewlekłe psychicznie chorych	260	260	260	260	260	260
3	DPS ul. Łanowa 41		378	378	378	378	378	378
4	DPS os. Szkolne 28**		50	50	50	55	55	55
			688	688	688	693	693	693
5	DPS ul. Babińskiego 25	dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	87	87	87	87	87	87
6	DPS os. Hutnicze 5***		45	45	45	40	40	40
			132	132	132	127	127	127
7	DPS ul. Ułanów 25	dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	25	25	25	0	0	0
			25	25	25	0	0	0
8	DPS ul. Rozrywka 1	dla osób uzależnionych od alkoholu	60	60	60	60	55	55
			60	60	60	60	55	55
Łączna liczba miejsc			1070	1070	1070	1045	1040	1040

*wg danych na 31 grudnia danego roku

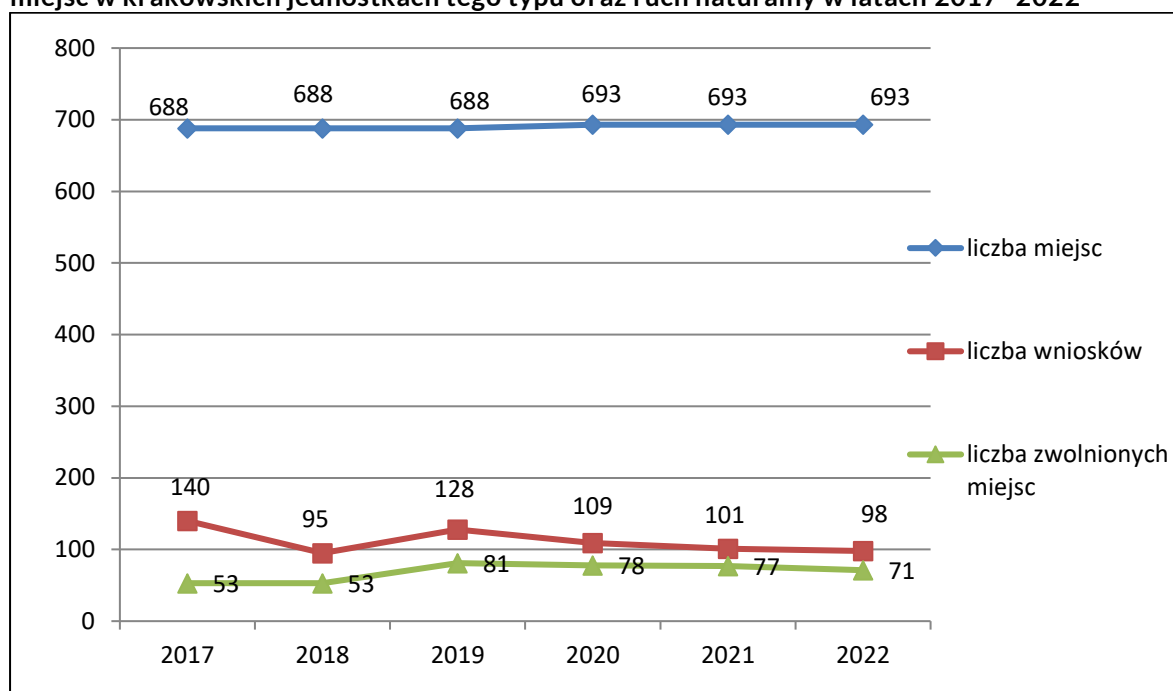
** 55 miejsc w budynku os. Szkolne 28 w strukturze DPS Nowa Huta, os. Hutnicze 5

*** 40 miejsc w budynku os. Hutnicze 5 w strukturze DPS Nowa Huta, os. Hutnicze 5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

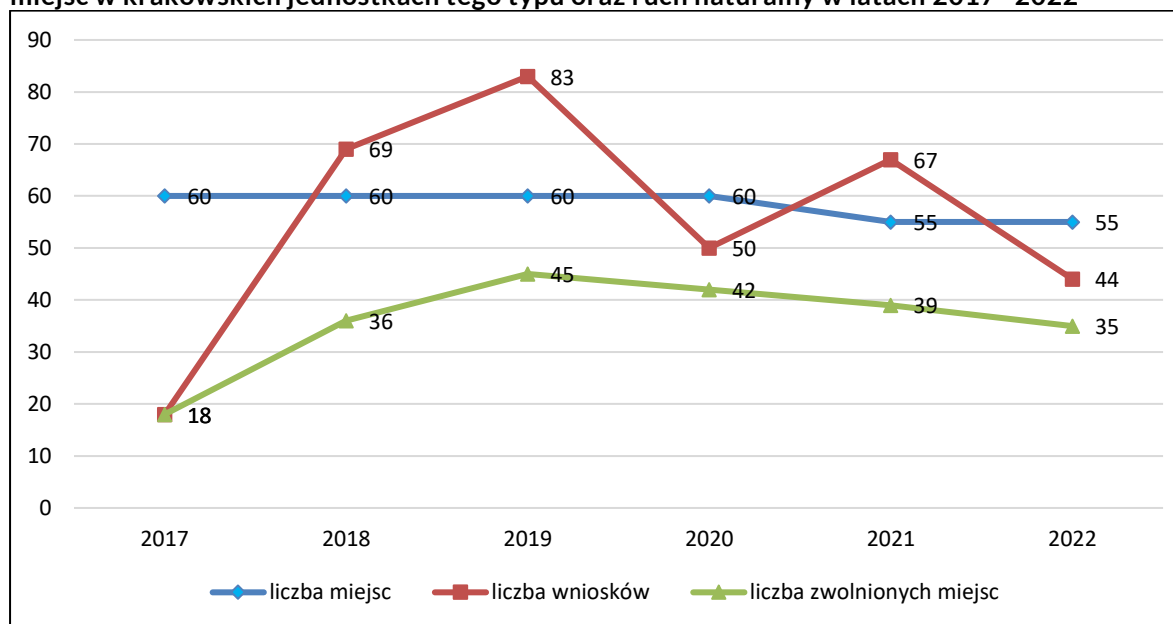
W roku 2022 pozytywnie rozpatrzono 98 wniosków w sprawie umieszczenia osób przewlekłe psychicznie chorych, co stanowi 17% wszystkich wniosków osób ubiegających się o umieszczenie w DPS-ach. Kolejną znaczną grupą są osoby uzależnione od alkoholu. W roku 2022 wpłynęły 44 wnioski o skierowanie do DPS ul. Rozrywka 1, co stanowi 8% wniosków osób wymagających wsparcia w formie umieszczenia w domu pomocy społecznej. W roku 2022 dps dla osób przewlekłe psychicznie chorych opuściło 71 osób, natomiast dla osób uzależnionych od alkoholu – 35 osób. Na jedno zwolnione miejsce w domach pomocy społecznej dla osób przewlekłe psychicznie chorych w roku 2022 przypadało 1,38 nowych wniosków. Natomiast dla osób uzależnionych od alkoholu 1,3. Osoby przyjęte do domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu stanowiły w 2022 roku 8% ogółu osób przyjętych do domów pomocy społecznej.

Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

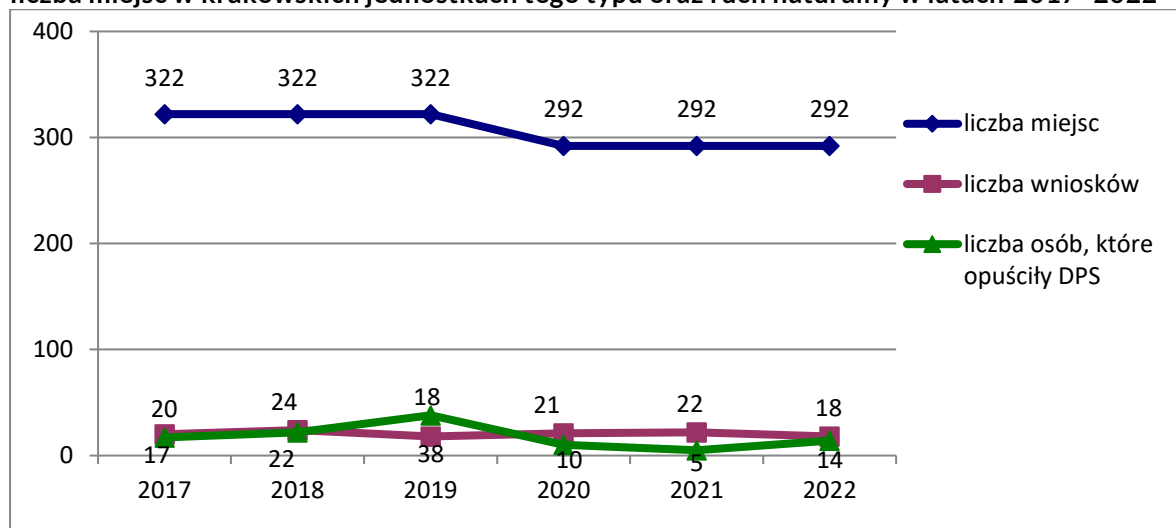
Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób uzależnionych od alkoholu, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Osoby przyjęte do domów pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie (dzieci, młodzieży i dorosłych) stanowiły w 2022 roku 3% ogółu osób przyjętych do domów pomocy społecznej.

Wykres: Liczba wniosków o umieszczenie w DPS dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, liczba miejsc w krakowskich jednostkach tego typu oraz ruch naturalny w latach 2017–2022

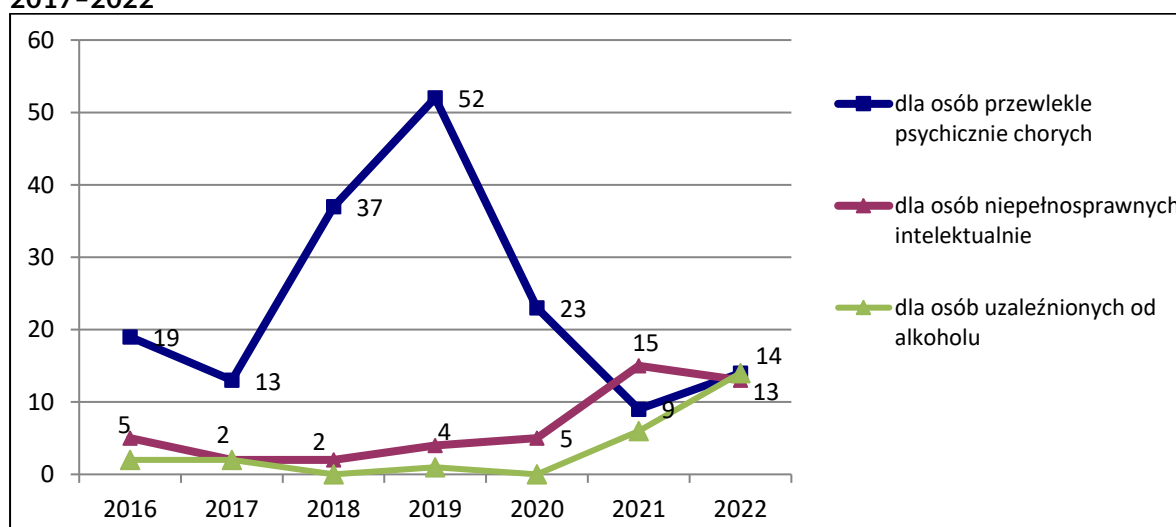
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W roku 2017 na umieszczenie w domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych czekało 13 osób. Natomiast w latach 2018–2019 nastąpił zauważalny wzrost liczby osób oczekujących na miejsce w tych domach. Wg stanu na dzień 31.12.2019 r., na umieszczenie w DPS tego typu oczekiwały 52 osoby. W latach 2020–2021 liczba osób oczekujących spadła, natomiast w roku 2022 ponownie wzrosła. Wg stanu na 31.12.2022 r., na umieszczenie czekało 14 osób.

Liczba osób niepełnosprawnych intelektualnie oczekujących na umieszczenie w latach 2017–2020 utrzymywała się na podobnym poziomie. W roku 2021 nastąpił znaczny wzrost liczby osób oczekujących i ta tendencja utrzymała się również w roku 2022. Wg stanu na 31.12.2022 r. na umieszczenie oczekiwało 13 osób.

W latach 2021–2022 odnotowano wzrost liczby osób oczekujących do dps dla osób uzależnionych od alkoholu. W roku 2021 na liście oczekujących było 9 osób, a wg stanu na 31.12.2022 r. – 14.

Wykres: Liczba osób oczekujących na miejsce w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych, uzależnionych od alkoholu i niepełnosprawnych intelektualnie w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Średni czas oczekiwania na miejsce w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych wyniósł, zarówno dla kobiet jak i mężczyzn, 6 miesięcy, dla osób

dorostych niepełnosprawnych intelektualnie bez względu na płeć – 12 miesięcy, natomiast w przypadku domu dla osób uzależnionych od alkoholu – 4 miesiące.

Tabela: Średni okres oczekiwania na miejsce w Domach Pomocy Społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2017–2022 wg typów

Typ placówki	Średni okres oczekiwania na miejsce w danym roku											
	2017 r.		2018 r.		2019 r.		2020 r.		2021 r.		2022 r.	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
dla osób przewlekłe psychicznie chorych	6 miesięcy	6 miesięcy	6 miesięcy	6 miesięcy	10 miesięcy	10 miesięcy	0 miesięcy	5 miesięcy	3 miesiące	3 miesiące	6 miesięcy	6 miesięcy
dla dorosłych niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	1 miesiąc	3 miesiące	1 miesiąc	3 miesiące	3 miesiące	3 miesiące	6 miesięcy	6 miesięcy	12 miesięcy	12 miesięcy	12 miesięcy	12 miesięcy
dla osób uzależnionych od alkoholu	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	na bieżąco	4 miesiące	4 miesiące

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

7.2.5.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2022 zadanie realizowały wyłącznie jednostki publiczne.

7.2.5.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2022 zaangażowanych było 840 pracowników (w ramach 801,05 etatu) jednostek budżetowych (wg stanu na dzień 31.12.2022 r.). Wszystkie jednostki spełniają wymagany standardem wskaźnik zatrudnienia pracowników zespołu opiekuńczo – terapeutycznego, który dla DPS przeznaczonych dla osób przewlekłe psychicznie chorych, osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz uzależnionych od alkoholu wynosi 0,5. Natomiast dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie wynosi on nie mniej niż 0,6 na jednego mieszkańca.

7.2.5.4 Osoby skierowane do domów pomocy społecznej dla osób przewlekłe psychicznie chorych, dla osób uzależnionych od alkoholu, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Dla scharakteryzowania osób przewlekłe psychicznie chorych, którym przyznano pomoc w formie skierowania do domu pomocy społecznej posłużono się danymi z próby 86 osób⁶⁷, które zostały skierowane do tego typu jednostek w 2022 r.

⁶⁷ Źródło: Pomost Std.

W grupie osób, które zostały skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych było 58% kobiet. Najczęstszą przyczyną wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy jest tu niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Ponad 87% analizowanej grupy prowadziło jednoosobowe gospodarstwo domowe. Wśród kobiet najwięcej jest panien 38% oraz wdów 28%, a wśród mężczyzn kawalerów – 63,9%. Brak rodziny oznacza, że główny ciężar opieki nad osobami przewlekle psychicznie chorymi, zwłaszcza w poprodukcyjnej fazie życia, spoczywa na gminie.

W ogólnym rozkładzie kobiet i mężczyzn wg poziomu wykształcenia największą grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym 23,3%. Najbardziej liczną grupą osób skierowanych do DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych ma powyżej 60 lat – 60,5%. Głównym źródłem utrzymania dla 80,2% rodzin jest emerytura lub renta.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne osób przewlekle psychicznie chorych skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 30 r. ż.	8,0%	5,6%	7,0%
30-39	4,0%	8,3%	5,7%
40-49	10,0%	16,7%	12,8%
50-59	10,0%	19,4%	14,0%
60-69	22,0%	25,0%	23,3%
70-79	20,0%	13,9%	17,4%
80 i więcej	26,0%	11,1%	19,8%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	14,0%	25,0%	18,6%
zasadnicze zawodowe	25,0%	14,7%	20,3%
średnie ogólne i zawodowe	22,0%	25,0%	23,3%
policealne	2,0%	2,8%	2,3%
wyższe	28,0%	16,7%	23,3%
nieustalony poziom wykształcenia	12,0%	2,8%	8,2%
stan cywilny			
panna/kawaler	38,0%	63,9%	48,8%
rozwidziona/rozwidziony	18,0%	11,1%	15,1%
wdowa/wdowiec	28,0%	11,1%	20,9%
zamężna/zonaty	16,0%	13,9%	15,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Miesięczny dochód na osobę w przypadku 55,8% badanych przekracza 1500 zł. 5,8% nie posiada żadnego dochodu.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych (w zł)

brak dochodu*	5,8%
500-999	19,8%
1000-1499	18,6%
1500 i powyżej	55,8%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Dla scharakteryzowania osób uzależnionych od alkoholu, którym przyznano pomoc w formie skierowania do domu pomocy społecznej, posłużono się danymi z próby 38 osób⁶⁸, które zostały skierowane do tego typu jednostek w 2022 r.

W grupie osób, które zostały skierowane do domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu, przeważali mężczyźni. Było ich ponad 81%. Najczęstszą przyczyną wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy jest tu niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba.

Ponad 97% analizowanej grupy prowadziło jednoosobowe gospodarstwo domowe. Wśród kobiet najwięcej jest rozwiedzionych 42,8%, a wśród mężczyzn kawalerów i rozwiedzionych – po 41,9%.

W ogólnym rozkładzie kobiet i mężczyzn wg poziomu wykształcenia, największą grupę stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 39,5%. Najbardziej liczną grupa osób skierowanych do DPS dla osób uzależnionych od alkoholu ma powyżej 60 lat – 52,6%. Głównym źródłem utrzymania dla 42,1% osób jest emerytura lub renta, 39% utrzymuje się głównie z zasiłków z pomocy społecznej.

Tabela: Osoby skierowane do domu pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu według cech demograficzno-społecznych

Cechy demograficzno-społeczne osób przewlekłe psychicznie chorych skierowanych do domu pomocy społecznej	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
30-39	14,3%	3,1%	5,3%
40-49	14,3%	19,4%	18,4%
50-59	14,3%	25,8%	23,7%
60-69	28,5%	45,2%	42,1%
70-79	14,3%	6,5%	7,9%
80 i więcej	14,3%	0,0%	2,6%
wykształcenie			
gimnazjalne i poniżej	0,0%	29,0%	23,6%
zasadnicze zawodowe	14,3%	45,2%	39,5%
średnie ogólne i zawodowe	42,9%	19,4%	23,7%
wyższe	14,3%	3,2%	5,3%
nieustalony poziom wykształcenia	28,6%	3,2%	7,9%
stan cywilny			
panna/kawaler	0,0%	41,9%	34,2%
rozwiedziona/rozwiedziony	42,8%	41,9%	42,1%
separowana/separowany	0,0%	3,2%	2,6%
wdowa/wdowiec	28,6%	9,7%	13,2%
zamężna/żonaty	28,6%	3,3%	7,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Miesięczny dochód na osobę w przypadku 42,1% badanych mieści się w przedziale 500–999, 31,6% przekracza dochód 1500 zł.

Tabela: Miesięczny dochód na osobę w rodzinach osób skierowanych do domów pomocy społecznej dla osób uzależnionych od alkoholu (w zł)

brak dochodu*	15,8%
01-499	2,6%
500-999	42,1%

⁶⁸ Źródło: Pomost Std.

1000–1499	7,9%
1500 i powyżej	31,6%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Z uwagi na małą liczebność próby, nie dokonano szczegółowej charakterystyki dzieci, młodzieży i dorosłych skierowanych do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych intelektualnie. Ustalono jedynie najbardziej charakterystyczne cechy tej grupy świadczeniobiorców.

W grupie osób niepełnosprawnych intelektualnie, które zostały skierowane do domu pomocy społecznej, było 57% mężczyzn. Ponad 92% osób było stanu wolnego. Największą liczbą osób skierowanych do domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych intelektualnie stanowiły osoby w przedziale wieku 30–39 lat – 43%. Ponad 64% osób posiada wykształcenie gimnazjalne i poniżej, a utrzymują się głównie z emerytur lub rent.

7.2.5.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na bieżącą działalność domów pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz dla osób uzależnionych od alkoholu wyniosły:

Rok	Środki GMK	Środki pochodzące z budżetu państwa	Suma
2017 r.	44 396 893,96 zł	13 641 281,71 zł	58 038 175,67 zł
2018 r.	50 639 333,78 zł	13 933 406,79 zł	64 572 740,57 zł
2019 r.	53 352 040,64 zł	14 336 004,00 zł	67 688 044,64 zł
2020 r.	55 631 093,31 zł	13 684 500,57 zł	69 315 593,88 zł
2021 r.	64 576 358,95 zł	13 655 233,57 zł	78 231 592,52 zł
2022 r.	74 694 100,74 zł	14 553 344,71 zł	89 247 445,45 zł

7.2.5.6 Wnioski

Osoby przewlekłe psychicznie chore stanowią drugą, co do wielkości grupę, wymagającą zapewnienia całodobowej opieki w warunkach domu pomocy społecznej. Fakt ten wpływa bezpośrednio na liczbę osób oczekujących oraz czas oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej. W związku z powyższym, koniecznym staje się rozszerzanie infrastruktury domów pomocy społecznej osób przewlekłe psychicznie chorych.

Ponadto, ze względu na rosnące potrzeby w zakresie zapewnienia specjalistycznej opieki dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w tym osób ze spektrum autyzmu, wymagających całodobowej opieki oraz ich opiekunów, postawiono na rozwój infrastruktury w tym zakresie.

7.2.6 Warsztaty terapii zajęciowej

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, jedną z podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością, jest uczestnictwo tych osób w warsztatach terapii zajęciowej. Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej należy do zadań powiatu. WTZ oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę, stwarzającą osobom z niepełnosprawnością niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Uczestnikami warsztatów mogą być osoby z niepełnosprawnością, ze wskazaniem do terapii zajęciowej. Celem

funkcjonowania WTZ jest zdobycie samodzielności, umiejętności i kwalifikacji umożliwiających w efekcie podjęcie pracy przez korzystających z terapii uczestników.

W 2022 roku 4 WTZ oprócz ww. terapii w warsztatach prowadziły program „Zajęcia klubowe”. 3 z nich realizują program od 1 lutego 2022 r. do 31 stycznia 2023 r., a jeden w okresie od 1 sierpnia 2022 r. do 31 stycznia 2023 r. Celem zajęć klubowych jest wsparcie osób z niepełnosprawnością w utrzymaniu samodzielności i niezależności w życiu społecznym i zawodowym poprzez prowadzenie przez warsztaty terapii zajęciowej dodatkowych zajęć klubowych jako zorganizowanej formy rehabilitacji dla osób, które opuściły warsztat i weszły na rynek pracy oraz osób z niepełnosprawnością przed rozpoczęciem procesu rehabilitacji w WTZ. W ramach programu objęto wsparciem 34 osoby z niepełnosprawnością: 5 w WTZ ul. Królowej Jadwigi 81; 16 w WTZ ul. Podchorążych 3, 6 w WTZ ul. Rondo Mogiłskie 1, 7 w WTZ ul. Wandy 18.

Miesięczna stawka na jednego uczestnika wynosiła 465 zł. Łączna kwota środków finansowych przeznaczona na realizację programu w 2022 roku wynosiła 161 820 zł. W październiku 2022 roku ogłoszony był nabór na kontynuację programu w 2023 roku. Do MOPS wpłynęły cztery wnioski złożone przez warsztaty. Wnioski dotyczyły kontynuacji programu przez warsztaty, które już prowadziły Zajęcia Klubowe w 2022 roku.

W 2022 roku Miasto Kraków przeznaczyło kwotę 24 209 zł na pokrywanie kosztów rehabilitacji w WTZ dla osób z niepełnosprawnością, mieszkańców Krakowa poza GMK. W tym zakresie zostało podpisane porozumienie w sprawie pokrywania kosztów rehabilitacji uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w Konarach oraz Rzozowie, działających na terenie powiatu krakowskiego dla osób z niepełnosprawnością będących mieszkańcami Gminy Miejskiej Kraków w części nieobjętej dofinansowaniem ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Ze wsparcia skorzystało w sumie 9 osób.

7.2.6.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w roku 2022 roku funkcjonowało 12 WTZ: 2 publiczne oraz 10 niepublicznych, prowadzonych przez organizacje pozarządowe.

Z dniem 1 lipca 2022 r. nastąpiło rozszerzenie działalności WTZ przy ul. Podchorążych 3 o 7 miejsc, z nową pracownią przy ul. Dietla 27. Dotychczasowy niepubliczny WTZ prowadzony dla 48 uczestników przez Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół „Klika” powiększył tym samym liczbę uczestników do 55. Natomiast WTZ przy ul. Cechowej 142 (z drugą lokalizacją przy ul. Kamieńskiego 51), prowadzony przez Dom Pomocy Społecznej Łanowa 41 pomniejszył liczbę uczestników z 87 na 80 również od 1 lipca 2022 r.

Tabela: Wykaz warsztatów terapii zajęciowej funkcjonujących w Gminie Miejskiej Kraków w latach 2017–2022

Lp.	Adres Warsztatu Terapii Zajęciowej	Liczba miejsc w poszczególnych latach:					
		2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
1	WTZ ul. Miodowa 9	75	75	75	75	75	75
2	WTZ os. Górali 19	70	70	70	70	70	70
3	WTZ ul. Basztowa 3	40	40	40	40	40	40
4	WTZ ul. Babińskiego 29*	40	40	40	40	40	40
5	WTZ os. Wandy 18	38	38	38	38	38	38
6	WTZ ul. Królowej Jadwigi 81	35	35	35	35	35	35
7	WTZ ul. Rondo Mogiłskie 1	35	35	35	35	35	35

8	WTZ os. Dywizjonu 303 nr 65	35	35	35	35	35	35
9	WTZ os. Centrum C 7	35	35	35	35	35	35
10	WTZ ul. Cechowa 142**	35	35	35	35	35/87	87/80
11	WTZ ul. Za Torem 22***	28	28	28	28	28/0	0
12	WTZ ul. Truskawkowa 4	25	25	25	25	25	25
13	WTZ ul. Łanowa 43****	24	24	24	24	24/0	0
14	WTZ ul. Podchorążych*****	28	48	48	48	48	48/55
Łączna liczba miejsc		560	563	563	563	563	563

*WTZ przy Szpitalu Klinicznym im. dr Józefa Babińskiego

**WTZ przy Domu Pomocy Społecznej ul. Łanowa 41, zmniejszenie liczby miejsc od 01.07.2022 r.

***WTZ przy Domu Pomocy Społecznej ul. Łanowa 43, WTZ funkcjonował do 21.09.2021 r.

**** WTZ funkcjonował do 21.09.2021 r.

***** WTZ przy ul. Podchorążych 3, zwiększenie liczby miejsc od 01.07.2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

7.2.6.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W 2022 roku Gmina Miejska Kraków dofinansowała prowadzenie WTZ, które były prowadzone przez następujące organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Psychiatrii i Opieki Środowiskowej, Stowarzyszenie Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół „Ognisko”, Oddział Miejski Krakowski Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, Stowarzyszenie Integracji oraz Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych „EMAUS”, Fundacja im. Brata Alberta, Duszpasterskie Stowarzyszenie Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół „KLIKA”.

7.2.6.3 Kadra

W realizację zadania zaangażowanych było 183 pracowników (w ramach 151,9 etatu), w tym 149 pracowników (w ramach 119,9 etatów) WTZ w organizacjach pozarządowych oraz 34 pracowników (w ramach 32 etatów) WTZ prowadzonych przez jednostki publiczne (Szpital Kliniczny im. dr Józefa Babińskiego i Domy Pomocy Społecznej przy ul. Łanowej 41 – stan na 31.12.2021 r.).

Koordinacją zadania z ramienia MOPS zajmowało się dwóch pracowników (w ramach 2 etatów).

W zależności od profilu warsztatu bezpośrednią opiekę nad uczestnikami sprawuje kadra WTZ, której rodzaj kwalifikacji zawodowych jest zgodny z danym profilem. Zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 roku w sprawie warsztatów terapii zajęciowej, na jedną osobę pracującą bezpośrednio z uczestnikami nie może przypadać więcej niż pięciu uczestników warsztatu.

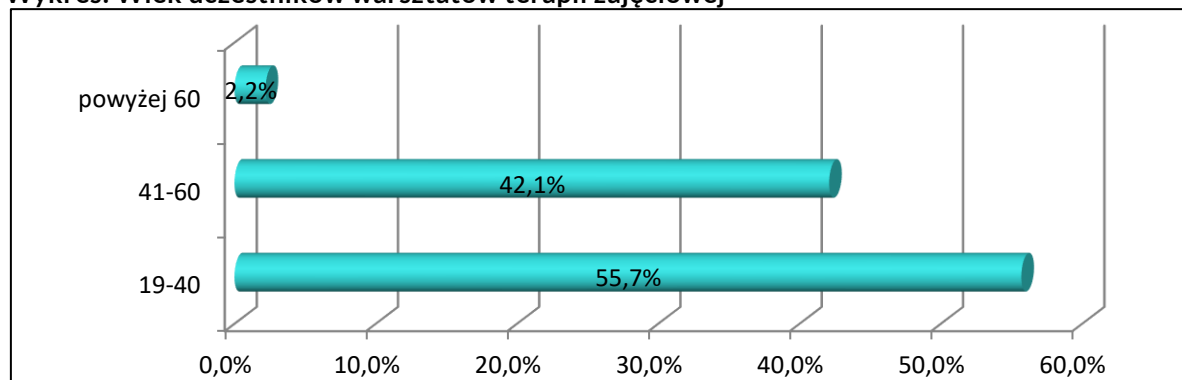
W warsztatach muszą znaleźć zatrudnienie kierownik warsztatu, specjaliści do spraw rehabilitacji lub rewalidacji, instruktorzy terapii zajęciowej oraz psycholog.

7.2.6.4 Osoby korzystające z uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej

Łączna liczba miejsc przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnością, posiadających wskazanie do uczestnictwa w WTZ w GMK w 2022 roku wynosiła 563. Z rehabilitacji społecznej i zawodowej w warsztatach terapii zajęciowej w 2022 r. skorzystało 622 osób niepełnosprawnych.

Największy odsetek uczestników warsztatów terapii zajęciowej – 55,7%, stanowią osoby w wieku 19–40 lat. Drugą, co do wielkości, grupą są osoby w wieku od 41. do 60. roku życia, stanowią oni 42,1% uczestników warsztatów. Osoby powyżej 60. roku życia (kobiety) stanowią 2,2 % uczestników.

Wykres: Wiek uczestników warsztatów terapii zajęciowej

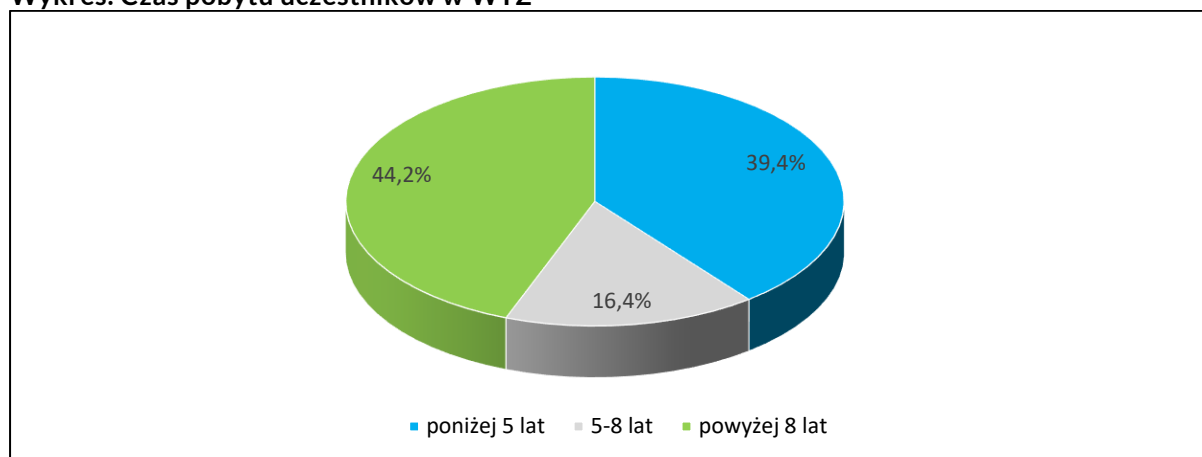

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Największą grupę – 44,2% uczestników, stanowią osoby uczestniczące w zajęciach WTZ – powyżej 8 lat. Z jednej strony zjawisko to może być odbierane negatywnie jako sprzeczne z ideą funkcjonowania Warsztatów Terapii Zajęciowej jako narzędzia aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością. Z drugiej jednak strony pokazuje, jak ważne jest to miejsce dla osoby z niepełnosprawnością oraz jej najbliższego otoczenia. Terapia, która jest realizowana w pracowniach warsztatów, wpływa na poczucie podniesienia ich własnej wartości, a w konsekwencji jest czynnikiem zapobiegającym wykluczeniu społecznemu.

Równie duża grupa – 39,4% uczestników, to osoby korzystające z terapii zajęciowej poniżej 5 lat, co wskazuje na rotację uczestnictwa w WTZ. Rotacja spowodowana jest zmianą WTZ, rezygnacją z terapii, celem skorzystania z innej formy wsparcia środowiskowego lub co jest celem WTZ tj. – wejściem lub powrotem na rynek pracy.

Wykres: Czas pobytu uczestników w WTZ

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

7.2.6.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Środki finansowe przyznane przez PFRON i GMK na działalność warsztatów w danym roku wynosiły:

Rok	Środki PFRON przyznane wg algorytmu	Środki należne PFRON	Środki należne GMK	Razem PFRON i GMK
2017	9 005 748 zł	8 961 695 zł	1 215 147 zł	10 176 842 zł
2018	9 343 548 zł	9 297 909 zł	1 565 907 zł	10 863 816 zł
2019	10 019 148 zł	10 138 284 zł	1 709 304 zł	11 847 588 zł
2020	11 539 248 zł	11 482 882 zł	1 853 676 zł	13 336 558 zł
2021	12 214 848 zł	12 171 559 zł	2 095 095 zł	14 266 654 zł
2022	14 579 448,00 zł	14 579 448,00 zł	2 160 622,00 zł	16 740 070,00 zł

Kwota dofinansowania ze środków PFRON rocznego pobytu uczestników w Warsztatach Terapii Zajęciowej obliczana jest na podstawie iloczynu liczby uczestników w WTZ, według stanu na 31 grudnia roku poprzedniego oraz kwoty wskazanej w Rozporządzeniu w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym. Kwota dofinansowania gminy musi stanowić co najmniej 10% łącznych kosztów działalności WTZ w danym roku.

W 2022 roku kwota ta stanowiła średnio 12,64% łącznych kosztów działalności WTZ (publicznych pomiędzy 12,30% a 16,05% i niepublicznych pomiędzy 12,30% a 12,64%).

7.2.6.6 Wnioski

Warto zwrócić uwagę na potrzebę zmian legislacyjnych umożliwiających zwiększenie dostępności do Warsztatów Terapii Zajęciowej, poprzez kierowanie nowych osób na miejsca uczestników długotrwale nieobecnych w WTZ.

Alternatywne rozwiązanie zostało wprowadzone w umowach z jednostkami, celem uzyskania przez podmiot mechanizmu umożliwiającego wykreślenie z listy uczestników osób długotrwale nieobecnych. Dzięki temu następuje większa rotacja uczestników w WTZ i umożliwia się innym osobom z niepełnosprawnością korzystanie z terapii.

Analiza danych z lat 2014–2022 pokazuje wzrost liczby osób, które są zainteresowane uczestnictwem w terapii w warsztatach. Należy zauważyć, iż pomimo skutków mających negatywny wpływ na zdrowie osób z niepełnosprawnością jakie wywołała epidemia oraz izolacja społeczna, 4 uczestników warsztatów podjęło w 2022 roku zatrudnienie w zakładach aktywności zawodowej. Główny cel warsztatów w stosunku do ww. osób został osiągnięty.

8 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom z niepełnosprawnością

8.1 Osoby z niepełnosprawnością w społeczności Miasta Krakowa

W definiowaniu niepełnosprawności wyróżnia się model medyczny i społeczny. W modelu medycznym uznaje się niepełnosprawność za bezpośrednią konsekwencję choroby czy uszkodzenia, natomiast zgodnie z modelem społecznym niepełnosprawność powstaje wskutek ograniczeń, których doświadczają osoby nią dotknięte w różnych obszarach życia.

Termin „niepełnosprawność” jest różnorodnie rozumiany i definiowany ze względu na fakt, iż do grupy osób z niepełnosprawnościami zalicza się jednostki o bardzo różnych zaburzeniach i różnym stopniu upośledzenia funkcji bio-psychospołecznych.

W polskim prawie do tej pory nie przyjęto jednej powszechnie obowiązującej definicji niepełnosprawności. Istnieją także dwa odrębne systemy orzecznictwa: o niepełnosprawności oraz o niezdolności do pracy. Równolegle funkcjonuje system orzekania o specjalnych potrzebach edukacyjnych, obejmujący część dzieci z niepełnosprawnościami, które, ze względu na wynikające z niepełnosprawności potrzeby, wymagają szczególnego wsparcia w zakresie systemu edukacji⁶⁹. Orzecznictwo o niepełnosprawności regulują przepisy ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z 27 sierpnia 1997 roku. Zgodnie z art.2 w/w ustawy „niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”. Inaczej definiuje niepełnosprawność Karta Praw Osób Niepełnosprawnych przyjęta przez Sejm uchwałą z dnia 1 sierpnia 1997 roku: osoby niepełnosprawne to osoby, „których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi”⁷⁰.

Zgodnie z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych⁷¹ „do osób niepełnosprawnych zalicza się te osoby, które mają długotrwale naruszona sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami”.

Dane wstępne uzyskane w trakcie Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 roku⁷² wykazały, że osoby z niepełnosprawnością stanowiły 14,3% ludności kraju (5 447,5 tys. osób z niepełnosprawnością). W porównaniu do przeprowadzonego w 2011 roku spisu – liczba osób z niepełnosprawnością zwiększyła się o 750,5 tys.

Według wyników spisu w 2021 roku wśród ogółu osób z niepełnosprawnością nadal przeważały kobiety – 54,9% wobec 45,1% mężczyzn, natomiast w 2011 roku udział kobiet z niepełnosprawnością był nieco niższy – 53,9%.

Istotne zmiany można zauważyć analizując poszczególne kategorie osób z niepełnosprawnością. Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w 2021 r. wyniosła w Polsce 3 471,2 tys. i zwiększyła się w stosunku do 2011 r. o 339,7 tys. osób. Zwiększyła się też liczba osób niepełnosprawnych tylko biologicznie z 1 565,6 tys. w 2011 r. do 1 976,3 tys. w 2021 r.

W 2021 r. osoby z niepełnosprawnością w województwie małopolskim stanowili 13,7% z ogółu Małopolan z czego 55,4% stanowiły kobiety z niepełnosprawnością.

W województwie małopolskim świadczenie z pomocy społecznej w 2021 r. z tytułu niepełnosprawności, otrzymało 24 106 osób. Natomiast liczba osób, którym przyznano

⁶⁹ Załącznik do uchwały Nr XVI/323/19 Rady Miasta Krakowa z dnia 22 maja 2019 r. *Powiatowy Program Działania Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2019–2022*, Zespół Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego oraz Utilitia Sp. z o.o., Urząd Miasta Krakowa, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia – Referat ds. Problematyki Osób z Niepełnosprawnościami, Kraków 2019 r.

⁷⁰ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych.

⁷¹ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r., art.1 akapit 2 (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 25 października 2012 r., poz. 1169).

⁷² GUS, BDL, NSP 2021 – Ludność – Dane wstępne – osoby niepełnosprawne ogółem.

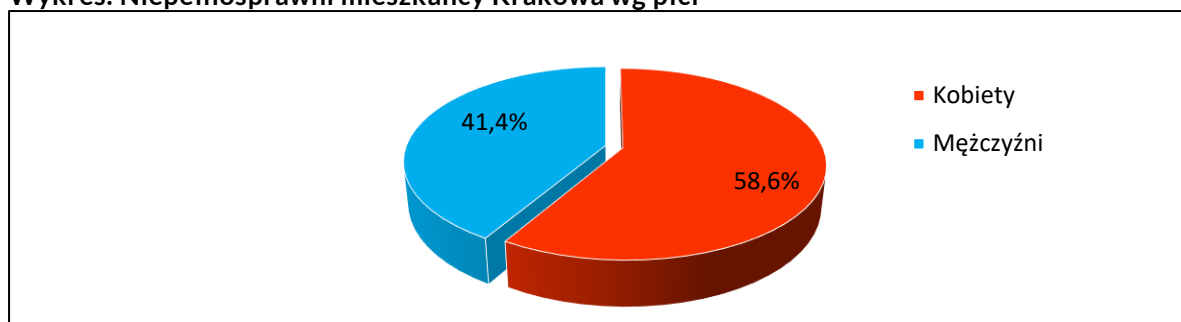
decyzją wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przez sąd, wynosi 1051 osób⁷³.

Według wstępnych danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 roku populacja osób z niepełnosprawnością w Krakowie liczyła 111 tys. osób tj. 13,8% ogólnej liczby mieszkańców Krakowa. W porównaniu z wynikami z Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2011, liczba osób z niepełnosprawnością w Krakowie wzrosła z 107 460 osób do 111 000, choć w stosunku do ogółu ludności nieznacznie zmalała (w 2011 r. – 14%).

Sytuacja ta, może mieć wpływ na wysokość środków przeznaczonych przez PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Środki te wyliczane są na podstawie algorytmu, który obejmuje między innymi liczebność populacji osób z niepełnosprawnością w powiecie.

Wśród mieszkańców Krakowa z niepełnosprawnością kobiety stanowią 58,6%.

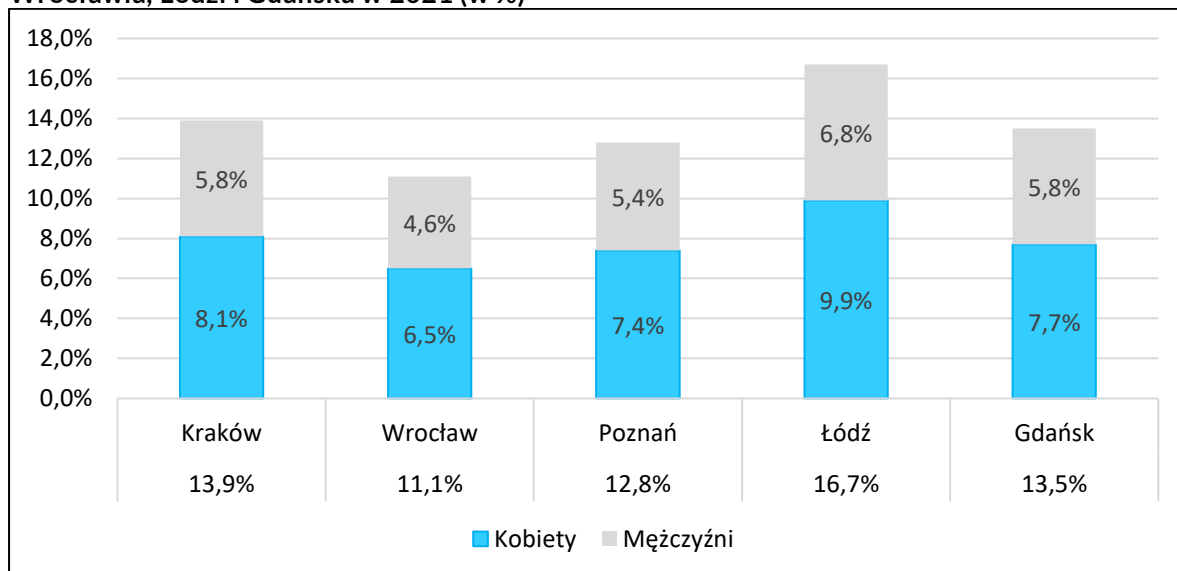
Wykres: Niepełnosprawni mieszkańcy Krakowa wg płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Ludność – Dane wstępne – Osoby niepełnosprawne ogółem)

Biorąc pod uwagę wskaźnik liczby osób z niepełnosprawnością w stosunku do ogólnej liczby ludności, Kraków plasuje się na drugim miejscu (po Łodzi) wśród największych miast w Polsce.

Wykres: Liczba osób z niepełnosprawnością w populacji mieszkańców Krakowa, Poznania, Wrocławia, Łodzi i Gdańska w 2021 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL, NSP 2021 – Ludność – Dane wstępne – Osoby niepełnosprawne ogółem)

Na podstawie sprawozdań Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie można natomiast stwierdzić, że do roku 2015 systematycznie wzrastała liczba

⁷³ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2021 Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2022 r., strona 321.

wydawanych orzeczeń z określonym stopniem niepełnosprawności: z niespełna 7000 w roku 2005 do ponad 9000 na koniec dekady. W 2014 roku takich orzeczeń wydano 9615, a w 2015 r. – 12 739 (w tym o zaliczeniu do stopnia lekkiego – 2459, do stopnia umiarkowanego – 8565 i do stopnia znacznego – 1715). W 2016 roku nastąpił znaczny spadek w stosunku do roku 2015 liczby wydanych orzeczeń – o ponad 42% (7307 w tym: o zaliczeniu do stopnia lekkiego – 1794, do stopnia umiarkowanego – 4239 i do stopnia znacznego – 1274).

W 2022 roku zaobserwowano lekki wzrost liczby wydanych orzeczeń w stosunku do roku 2021.

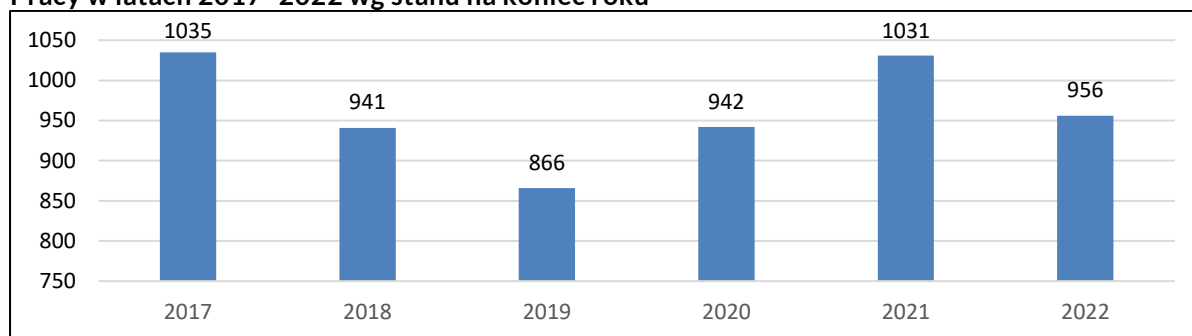
W 2022 roku wydano 6815 orzeczeń, w tym: 1379 o zaliczeniu do stopnia lekkiego, 3826 do stopnia umiarkowanego, 1610 do stopnia znacznego (osoby powyżej 16 roku życia). Można zaobserwować wzrost liczby wydanych orzeczeń – o prawie 7% w stosunku do roku 2021.

W 2022 r. wydano 1102 orzeczeń o zaliczeniu do osób z niepełnosprawnością (dot. osób, które nie ukończyły 16. roku życia). Jest to o 11,5% więcej niż w roku 2021.

Znaczącym problemem osób z niepełnosprawnością jest pozostawanie bez pracy.

Na dzień 31 grudnia 2022 r., liczba osób z niepełnosprawnością pozostających w rejestrach Grodzkiego Urzędu Pracy uległa zmniejszeniu o 7,2%, tj. o 75 osób w stosunku do roku 2021.

Wykres: Liczebność osób z niepełnosprawnością pozostających w rejestrach Grodzkiego Urzędu Pracy w latach 2017–2022 wg stanu na koniec roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Naturalną konsekwencją postępującego procesu starzenia się jest pojawiająca się z czasem niepełnosprawność. Wraz z wiekiem nasilają się procesy degeneracyjne i chorobowe, które skutkują ograniczeniem funkcji organizmu. Po osiągnięciu wieku starszego, wraz z dalszym upływem czasu, występuje nieuchronnie wcześniej czy później utrata sprawności⁷⁴.

Postępujący proces starzenia się społeczności Krakowa, przy uwzględnieniu towarzyszących tej fazie życia deficytów różnego typu, pozwala postawić tezę, że odsetek mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z niepełnosprawnością w najbliższych latach będzie wzrastał. Należy liczyć się z poważnym narastaniem problemu samodzielnej egzystencji wśród osób starszych, a szczególnie wśród seniorów wymagających pomocy – opieki, leczenia i rehabilitacji.

8.2 Świadczenia na rzecz osób z niepełnosprawnością

8.2.1 Praca socjalna z osobami z niepełnosprawnością

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej podejmują działania w tych obszarach funkcjonowania, w których osoba/rodzina napotyka trudności, których nie jest w stanie samodzielnie pokonać i wymaga wsparcia. Jednym z takich obszarów jest niepełnosprawność. Celem działań w tym obszarze jest dążenie do stanu, w którym osoba z niepełnosprawnością jest zdolna do samodzielnej egzystencji. Dotyczy to funkcjonowania w warunkach domowych, społecznych i w dziedzinach składających się na całokształt ludzkiego działania.

⁷⁴ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2020, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2021 r., 49 strona.

8.2.2 Usługa asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej

W 2022 r. po raz kolejny Gmina Miejska Kraków przystąpiła do realizacji Programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej – edycja 2022”. Program, finansowany ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, zapewniał usługę asystenta osobistego, mającą na celu pomoc osobom niepełnosprawnym ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz dzieciom w wieku do 16 r.ż. z orzeczeniem o niepełnosprawności, łącznie ze wskazaniem określonymi w programie w wykonywaniu codziennych czynności oraz w funkcjonowaniu w życiu społecznym. Asystenci między innymi towarzyszyli w działaniach wspierających proces leczenia, rehabilitacji, pomagali w dotarciu do placówek ochrony zdrowia oraz placówek rehabilitacyjnych, zakupie leków, wspierali w uzyskaniu zatrudnienia. Asystenturą osobistą w 2022 roku zostało objętych 266 osób z orzeczoną niepełnosprawnością w stopniu przynajmniej umiarkowanym oraz dzieci w wieku do 16 r.ż. z orzeczeniem o niepełnosprawności. Osoby z niepełnosprawnością nie ponosiły żadnych kosztów w związku z realizacją usługi.

8.2.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.2.2 Kadra

W 2022 r. podpisano umowę z firmą zewnętrzną, która realizowała usługi asystenckie do końca roku. Firma ta do realizacji zadania skierowała 179 asystentów.

8.2.2.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację usługi wydatkowano:

- w 2020 roku łącznie 259 073,30 zł ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych;
- w 2021 roku łącznie 1 231 001,01 zł, w tym ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych 1 146 001,01 zł;
- w 2022 roku łącznie 2 173 183,92 zł, w tym ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych 1 946 183,92 zł.

8.2.2.4 Wnioski

Asystowanie w codziennych czynnościach życiowych, pomaganie przy załatwianiu spraw urzędowych, kształtowanie właściwych relacji interpersonalnych efektywnie przyczynia się do przywrócenia możliwości funkcjonowania społecznego osoby z niepełnosprawnością. Usługa asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej stanowi ważną formę wsparcia, a rosnące zainteresowanie ze strony odbiorców wskazuje na potrzebę rozwijania pomocy w tej formie.

8.2.3 Indywidualny trening kompetencji i umiejętności społecznych dla osób z orzeczoną niepełnosprawnością

Usługa indywidualnego treningu kompetencji i umiejętności społecznych skierowana jest do osób z orzeczoną niepełnosprawnością, znajdujących się w wieku aktywności zawodowej. Realizacja zadania polega na świadczeniu przez trenerów usług w formie bezpośrednich, osobistych spotkań trenerów z odbiorcami zadania, obejmujących w szczególności:

- uczenie i rozwijanie u beneficjentów umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia,
- towarzyszenie w czynnościach wspierających proces leczenia,

- wspomaganie kształtowania i utrzymywania właściwych relacji osoby z orzeczoną niepełnosprawnością z otoczeniem,
- wspomaganie procesu nawiązywania i utrzymywania kontaktu usługobiorców z instytucjami i organizacjami społecznymi, w celu zapewnienia optymalnych warunków do jej samodzielnej rehabilitacji;
- doradzanie w zakresie uzyskania specjalistycznej pomocy dotyczącej przekwalifikowania zawodowego, kontaktów społecznych, usług medycznych, rehabilitacyjnych, usług kulturalnych, rekreacji i integracji ze środowiskiem,
- wspomaganie beneficjentów w zrozumieniu i radzeniu sobie ze zmieniającymi się realiami życia społeczno-zawodowego.

W 2022 r. z usługi skorzystało 111 osób.

8.2.3.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W 2022 r. realizacja zadania zlecona została przez Gminę Miejską Kraków organizacjom pozarządowym:

- Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego, która realizowała zadanie od 1 stycznia 2022 r. do 30 kwietnia 2022 r.,
- Fundacji ARISE, która realizowała zadanie od 1 września 2022 r. do 31 grudnia 2022 r.

8.2.3.2 Kadra

W 2022 r. zadanie realizowane było przez kadrę zatrudnioną przez organizacje pozarządowe (łącznie 24 osoby).

8.2.3.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

W 2022 r. na realizację zadania organizacje pozarządowe wydatkowały łącznie 282 326,83 zł dotacji.

8.2.3.4 Wnioski

Indywidualny trening kompetencji i umiejętności społecznych dla osób z orzeczoną niepełnosprawnością, w zakresie w jakim jest świadczony, stanowi znaczące wsparcie dla odbiorców do których jest skierowany. Do kwietnia 2022 r. zadanie współfinansowane było ze środków Unii Europejskiej, w ramach projektu „Aktywni Zawodowo-Aktywni Społecznie”. Aktualnie finansowane jest ze środków Gminy Miejskiej Kraków. Usługa wzmacnia beneficjentów w zakresie ich samodzielności i podejmowanej aktywności, jak i pozwala na minimalizowanie barier psychospołecznych. Ten rodzaj wsparcia stanowi jedną z form wzmacniania pozycji osób z orzeczoną niepełnosprawnością w życiu społecznym i zawodowym. Na chwilę obecną kontynuacja realizacji zadania wydaje się być w pełni uzasadniona na dotychczasowym poziomie.

8.2.4 Mieszkanie wspomagane w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”

Od 2019 r. Gmina Miejska Kraków realizuje projekt pn. „Sami-Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Celem projektu jest opracowanie i przetestowanie jednego standardu funkcjonowania mieszkań wspomaganych dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym: z niepełnosprawnością fizyczną i intelektualną, głuchoniewidomych, niewidomych z niepełnosprawnością fizyczną, chorujących psychicznie z niepełnosprawnością fizyczną, które ze względu na swoje ograniczenia wymagają pomocy w codziennym życiu oraz stworzenie warunków, które umożliwią im niezależne funkcjonowanie w społeczności lokalnej. W ramach projektu świadczone są

usługi o charakterze społecznym, opiekuńczo-wspierającym, zawodowym oraz pomoc psychologiczną.

Usługi w ramach projektu w 2022 r. realizowane były w:

- mieszkaniu wspomaganym treningowym przy ul. Ludwisarzy 12,
- mieszkaniu wspomaganym – wspieranym przy ul. Tokarskiej 16,
- mieszkaniach własnych uczestników.

Pierwsi uczestnicy zostali objęci wsparciem w mieszkaniu przy ul. Ludwisarzy 12 w dniu 10 marca 2020 r. W mieszkaniu wspomaganym – wspieranym przy ul. Tokarskiej 16 pierwsze osoby zamieszkały 21 lutego 2022 r. Ponadto w grudniu 2022 r. zakończono realizację inwestycji polegającej na dostosowaniu kolejnego lokalu na potrzeby mieszkania wspomaganego – treningowego przy ul. Ludwisarzy 22, przeznaczonego dla 6 osób.

Czas udziału w projekcie wynosi od 3 tygodni do 6 miesięcy z możliwością jego przedłużenia. Wsparciem obejmowane są również rodziny i opiekunowie osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, a oferowane im usługi są dopasowane do indywidualnych potrzeb.

Od początku realizacji projektu objęto wsparciem 45 osób – 27 w ramach mieszkania wspomaganego – treningowego, 8 w ramach mieszkania wspomaganego – wspieranego oraz 25 w ramach mieszkań własnych. W 2022 r. z pomocy skorzystało 15 osób w mieszkaniu wspomaganym – treningowym, 8 osób w mieszkaniu wspomaganym – wspieranym i 13 osób w mieszkaniach własnych.

Szczegółowe informacje o realizacji projektu znajdują się w rozdziale 15: „Działania w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”.

8.2.4.1 Wnioski

Uruchomione mieszkania wspomagane przeznaczone są dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, które ze względu na swoje ograniczenia wymagają pomocy w codziennym życiu. Osoby te otrzymają wsparcie w formie treningów umiejętności dnia codziennego, pomoc prawną, psychologiczną, terapeutyczną i socjalną. Usługi wspierające osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi są świadczone również w mieszkaniach tych osób. Interdyscyplinarność wsparcia umożliwi osobom z niepełnosprawnościami funkcjonowanie w środowisku lokalnym i zmniejszy koszty opieki instytucjonalnej.

8.2.5 Zasiłek stały

Wypłacanie zasiłków stałych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Zasiłek stały przysługuje:

- a) pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- b) pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek stały ustala się w wysokości:

- 1) w przypadku osoby samotnie gospodarującej – różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 719 zł miesięcznie
- 2) w przypadku osoby w rodzinie – różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie. W przypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i renty socjalnej, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku

z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, zasiłek stały nie przysługuje⁷⁵.

8.2.5.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.5.2 Kadra

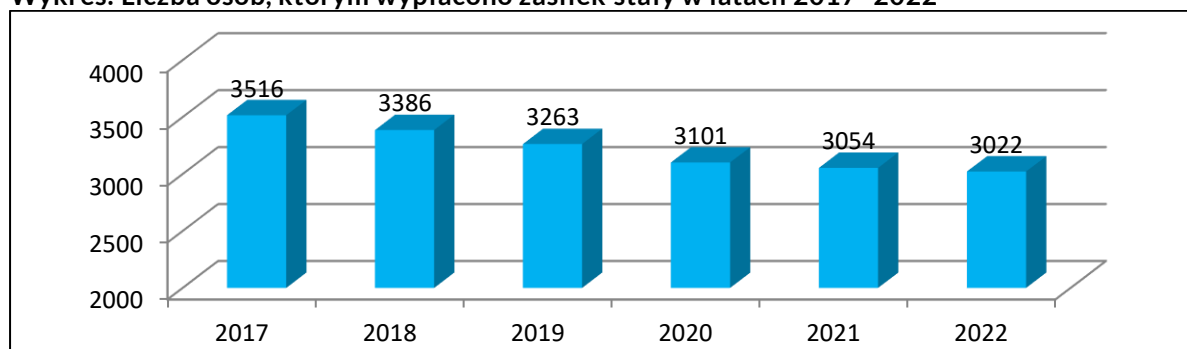
Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

8.2.5.3 Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku stałego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W perspektywie wieloletniej, liczbę świadczeniobiorców zasiłku stałego cechuje tendencja spadkowa. Wyjątkiem jest tu rok 2017, gdzie w związku z wejściem w życie od 1 października 2017 r. ustawy, która przywróciła obniżony wiek emerytalny, kilka roczników uzyskało uprawnienie do emerytury/do zasiłku stałego z tytułu wieku.

W 2022 r. nastąpił dalszy spadek liczby świadczeniobiorców do poziomu najniższego od 2010 r., pomimo, że w 2022 r. wzrosły kwoty kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń z pomocy społecznej. W 2022 r. spadek liczby osób w stosunku do roku poprzedniego wyniósł 1% i jest niższy niż odnotowany w 2021 r. W 2021 r. liczba osób w stosunku do roku poprzedniego spadła o 1,5 %.

Wykres: Liczba osób, którym wypłacono zasiłek stały w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Cechy demograficzno-społeczne tej grupy biorców rok do roku nie ulegają znaczącym zmianom, co wynika bezpośrednio ze specyfiki świadczenia (długiego okresu korzystania z tej formy pomocy).

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków stałych

Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków stałych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0–24	1,0%	0,7%	0,9%
25–34	4,7%	4,5%	4,5%
35–44	10,9%	10,9%	10,9%
45–59	35,0%	31,6%	32,6%
60–64	17,8%	23,4%	21,7%
65 i więcej	30,5%	28,9%	29,4%

⁷⁵ Art. 17 ust. 1 pkt 19, art. 37 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

wykształcenie			
nieustalony poziom wykształcenia	11,7%	6,6%	8,3%
gimnazjalne i poniżej	28,8%	28,9%	28,8%
zasadnicze zawodowe	21,3%	35,6%	31,3%
średnie ogólne i zawodowe	26,2%	22,5%	23,6%
policealne	1,9%	0,8%	1,1%
wyższe	10,1%	5,6%	6,9%
stan cywilny			
panna/kawaler	36,6%	49,3%	45,5%
konkubina/konkubent	0,4%	0,3%	0,2%
rozwidziona/rozwidziony	29,7%	32,7%	31,8%
separowana/separowany	1,7%	2,7%	2,4%
wdowa/wdowiec	15,2%	4,2%	7,6%
zamężna/zonaty	16,4%	10,8%	12,5%

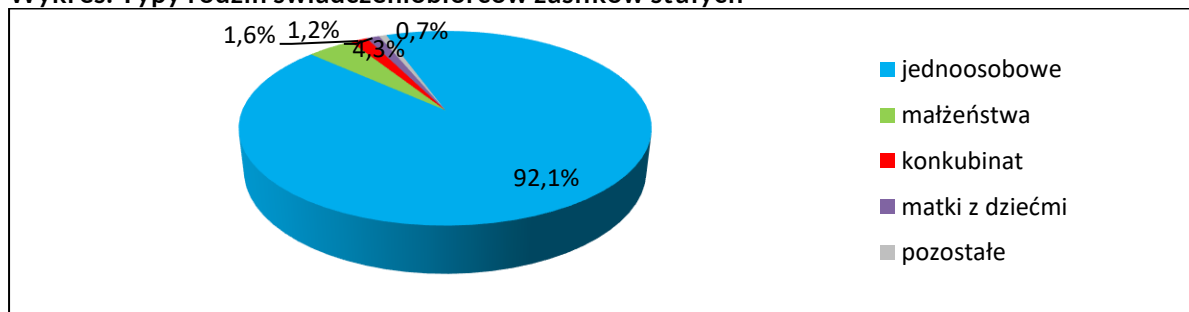
Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków stałych (z próby 2884 osób) to przede wszystkim mężczyźni stanowiący 70% ogółu osób. Najliczniejszą grupę odbiorców, zarówno wśród kobiet jak i wśród mężczyzn, reprezentują osoby w wieku między 45 a 59 lat. Kobiety w wieku 45–59 lat stanowią 35%, natomiast mężczyźni 31,6%.

Wśród ogółu świadczeniobiorców 31,3% posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, 28,8% gimnazjalne i poniżej. Odsetek osób z wykształceniem średnim ogólnym i zawodowym wynosi 23,6%, a łącznie policealnym i wyższym 8%.

Pod względem stanu cywilnego wśród kobiet dominują: panny 36,6% oraz osoby po rozwodzie 29,7%. W przypadku mężczyzn: kawalerowie 49,3% oraz osoby po rozwodzie 32,7%.

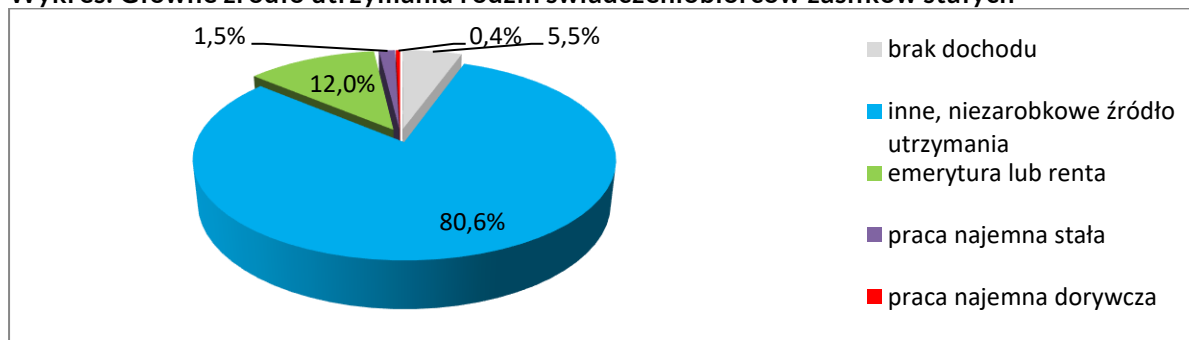
Wykres: Typy rodzin świadczeniobiorców zasiłków stałych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków stałych to przede wszystkim osoby prowadzące samodzielne, jednoosobowe gospodarstwa domowe – 92,1% ogółu świadczeniobiorców.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców zasiłków stałych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków stałych pochodzą najczęściej z gospodarstw domowych których dochody pochodzą z niezarobkowych źródeł utrzymania – 80,6% lub utrzymują się ze świadczeń emerytalno-rentowych – 12%. 5,5% nie posiada żadnego własnego dochodu. Prawie 11,5% osób osiąga dochód nieprzekraczający 500 zł.

Poza niepełnosprawnością i długotrwałą ciężką chorobą, głównymi problemami występującymi w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców zasiłków stałych są kolejno: ubóstwo, bezrobocie, bezdomność i alkoholizm.

W porównaniu z rokiem 2021 cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków stałych pozostają na podobnym poziomie.

8.2.5.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania wydatkowano następujące środki z budżetu państwa:

- w 2017 r.: 17 044 351 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 495 zł;
- w 2018 r.: 16 669 734,61 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 498 zł;
- w 2019 r.: 17 203 879,20 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 520 zł;
- w 2020 r.: 16 902 190,29 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 524 zł;
- w 2021 r. – 16 372 331,41 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 526 zł;
- w 2022 r. – 17 401 228,08 zł. Średnia miesięczna wysokość świadczenia na osobę wyniosła 584 zł.

8.2.5.5 Wnioski

W Gminie Miejskiej Kraków notowana jest tendencja spadkowa liczby osób objętych pomocą w formie zasiłku stałego.

Szacuje się, że na liczbę świadczeniobiorców zasiłków stałych w kolejnych latach będą wpływać następujące czynniki:

- skala uzyskiwania przez świadczeniobiorców kontynuacji uprawnień wynikających z posiadanych orzeczeń o niepełnosprawności w zakresie stopnia niepełnosprawności. W grupie osób pobierających zasiłek stały mniej niż połowa świadczeniobiorców legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności wydanym na czas nieokreślony.
- sytuacja demograficzna Gminy Miejskiej Kraków, głównie znaczący wzrost odsetka gospodarstw jednoosobowych w skali zbiorowości oraz wydłużanie się średniej długości życia. Prognoza ludności dla Krakowa opracowana przez GUS wskazuje na trwałość tendencji związanej ze wzrostem liczebności populacji w wieku poprodukcyjnym, co w konsekwencji spowoduje dalsze zwiększanie się liczby jednoosobowych gospodarstw domowych osób w starszym wieku. Znajduje to odzwierciedlenie w populacji świadczeniobiorców zasiłków stałych, którymi w zdecydowanej większości są osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe. Ponadto wydłuża się przeciętne dalsze trwanie życia w związku z czym liczba osób starszych, niepełnosprawnych w populacji będzie wzrastać;
- skala aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, rozumiana jako odpływ świadczeniobiorców, zaktywizowanych zawodowo z powodu uzyskania własnego źródła dochodu z tytułu pracy zarobkowej.

Przewiduje się również, że koszty udzielania świadczeń w formie zasiłków stałych w roku 2023 będą na poziomie z 2022 r.

8.2.6 Turnusy rehabilitacyjne

Formą wsparcia adresowaną do osób z niepełnosprawnością jest udział w turnusie rehabilitacyjnym. Turnus oznacza zorganizowaną formę aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także poprzez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. Czas trwania turnusów wynosi co najmniej 14 dni. Osoba z niepełnosprawnością, której przyznano dofinansowanie, dokonuje wyboru turnusu sama, zgodnie z zaleceniami lekarza zawartymi we wniosku lekarskim.

8.2.6.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.6.2 Kadra

Zadanie realizowane było przez jednego pracownika MOPS (w ramach 1 etatu).

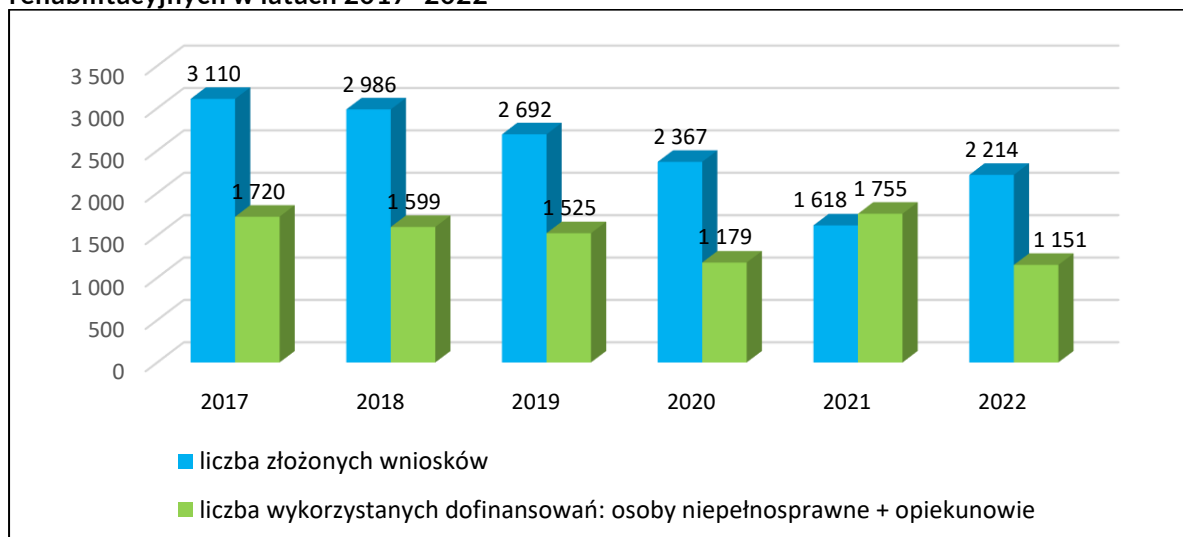
8.2.6.3 Osoby korzystające z dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych

Analiza danych z lat 2017–2022 pokazuje zróżnicowaną liczbę osób ubiegających się o dofinansowanie uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym.

Do roku 2021 odnotowano spadek liczby złożonych wniosków. Natomiast w 2022 r. wpłynęło 2214 wniosków, tj. 596 więcej niż w roku 2021 (wzrost o ponad 36%).

W związku z limitem środków na realizację zadania, dofinansowanie do udziału w turnusie rehabilitacyjnym otrzymało łącznie 792 osób z niepełnosprawnością, w tym 650 dorosłych oraz 142 dzieci i młodzieży (plus 359 opiekunów).

Wykres: Wnioski osób z niepełnosprawnością o dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

8.2.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych wyniosła:

Rok	Kwota
2017	1 799 116,00 zł
2018	1 799 999,00 zł
2019	1 849 462,00 zł
2020	1 349 161,00 zł
2021	2 385 022,00 zł
2022	1 700 000,00 zł

Średnie dofinansowanie na osobę z niepełnosprawnością wyniosło 2146 zł i było większe o 267 zł od dofinansowania w poprzednim roku. Limit środków przeznaczonych na realizację zadania wynosił 1 700 000 zł i został w pełni zrealizowany.

8.2.6.5 Wnioski

W 2022 r. wydatkowano w ramach zadania kwotę niższą o 685 022 zł w porównaniu do roku poprzedniego. Wydatkowanie wyższej kwoty w 2021 roku na realizację zadania było spowodowane przeznaczeniem na ten cel większych środków finansowych. Spośród osób, które złożyły wnioski o dofinansowanie: w roku 2017, z turnusów rehabilitacyjnych skorzystało 55,3%, w roku 2018 – 53,5%, w roku 2019 – 56,6%, w roku 2020 – 49,8%, w roku 2021 znacznie więcej – 78,4%, a w roku 2022 znacznie mniej – 35,7%.

Ośrodek określa szczegółowe zasady przyznawania dofinansowania wg hierarchii dotyczącej stopnia niepełnosprawności uwzględniając przy tym ostatni rok przyznanego dofinansowania ze środków PFRON, przy czym dzieci dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych mogą otrzymać co roku.

8.2.7 Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością

Barier architektoniczne to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i jego elementach zewnętrznych, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub zmniejszają swobodę ruchu osobom z niepełnosprawnością. Likwidacja barier w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością ma na celu umożliwienie jej lub w znacznym stopniu ułatwienie wykonywania podstawowych, codziennych czynności, a przede wszystkim poruszania się w miejscu zamieszkania.

W ramach tego zadania najczęściej ośrodek przyznaje dofinansowanie do budowy:

- pochylni dla osób z niepełnosprawnością ruchową umożliwiające samodzielne poruszanie się,
- zakupu i montażu podnośników,
- platform schodowych,
- dostosowania łazienki i innych pomieszczeń pod indywidualne potrzeby osób z niepełnosprawnością, z uwzględnieniem m.in. wolnego miejsca kąpielowego, uchwytów, krzeselka, dostosowanej umywalki oraz wc.,
- wyrównywania powierzchni podłogowej w celu polepszenia warunków samodzielnego funkcjonowania osoby z niepełnosprawnością.

Bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie z niepełnosprawnością swobodne porozumiewanie się lub przekazywanie informacji.

Bariery techniczne to przeszkody wynikające z braku zastosowania lub niedostosowania odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności przedmiotów lub urządzeń.

Likwidacja barier w komunikowaniu się i technicznych ma na celu umożliwienie lub w znacznym stopniu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością wykonywania podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem.

W ramach tych 2 zadań najczęściej Ośrodek przyznaje dofinansowanie do:

- oprogramowania do komunikacji wspomagającej i alternatywnej MÓWik,
- programów logopedycznych,
- programów wspierających rozwój,
- specjalistycznych myszek,
- oprogramowania do komunikacji za pomocą wzroku,
- komputerów,
- krzeseł toaletowych,
- wózków toaletowych,
- schodolazów,
- podnośników wannowo kąpielowych,
- uchwytów wspomagających,
- słuchawek wzmacniających słuch.

Dofinansowanie nie może obejmować kosztów zakupu sprzętu poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON.

8.2.7.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.7.2 Kadra

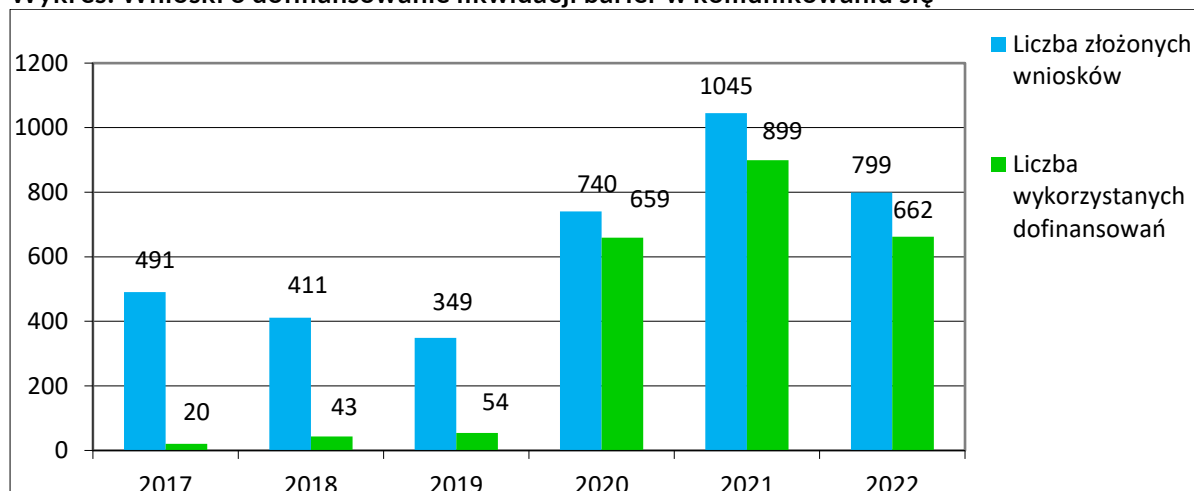
Zadanie realizowało 2 pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (w ramach 2 etatów).

8.2.7.3 Osoby korzystające z dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością

W roku 2022 liczba złożonych wniosków w ramach dofinansowania likwidacji barier architektonicznych wyniosła 173, w komunikowaniu się wyniosła 799, technicznych wyniosła 156. W związku z ograniczonymi środkami na realizację zadania, dofinansowanie otrzymały 913 osoby, w tym 95 osób do likwidacji barier architektonicznych, 662 osoby do likwidacji barier w komunikowaniu się i 156 osób do likwidacji barier technicznych.

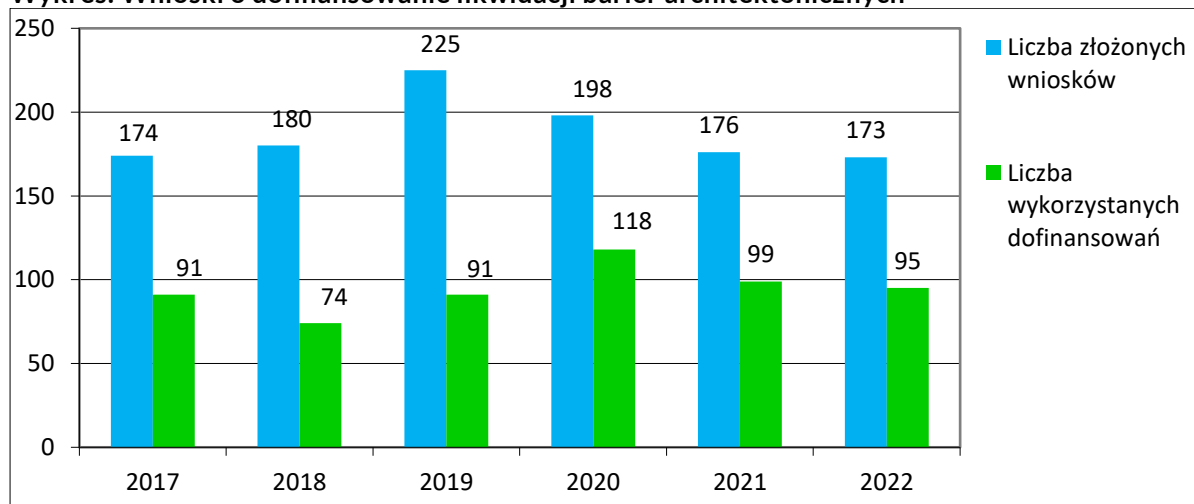
Najwięcej składanych wniosków z zakresu likwidacji barier dotyczyło barier w komunikowaniu się.

Wykres: Wnioski o dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się

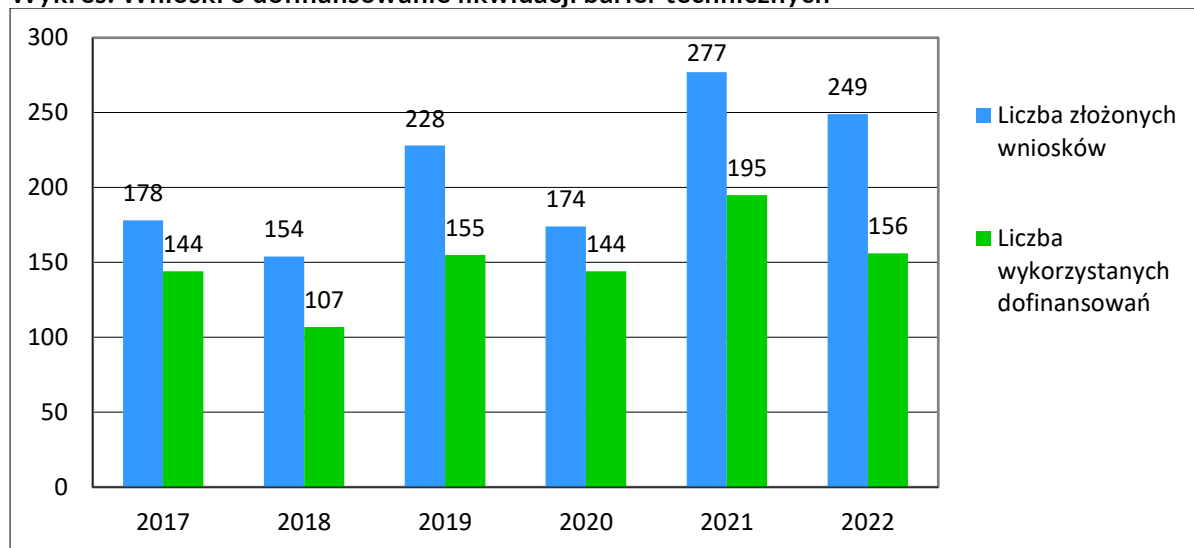
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wykres: Wnioski o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wykres: Wnioski o dofinansowanie likwidacji barier technicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

8.2.7.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość przeznaczonych środków na dofinansowania do likwidacji barier wyniosła:

Rok	likwidacja barier architektonicznych	likwidacja barier w komunikowaniu się	likwidacja barier technicznych	Razem
2017	1 289 425,00 zł	77 516,00 zł	639 425,00 zł	2 006 366,00 zł
2018	1 417 576,00 zł	75 556,00 zł	569 905,00 zł	2 063 037,00 zł
2019	1 327 235,86 zł	78 378,75 zł	594 385,39 zł	2 000 000,00 zł
2020	1 612 749,00 zł	1 284 485,00 zł	768 766,00 zł	3 666 000,00 zł
2021	1 629 430,00 zł	2 545 854,00 zł	752 329,00 zł	4 927 613,00 zł
2022	1 648 565,00 zł	1 894 464,00 zł	755 841,00 zł	4 298 870,00 zł

8.2.7.5 Wnioski

Dofinansowanie w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych realizowane jest na wniosek osób zainteresowanych tą formą pomocy.

W latach 2016–2019 przeznaczone środki to około 2 miliony złotych rocznie, w latach 2020 i 2021 znacznie wzrosły kwoty przeznaczone na dofinansowanie. W 2022 roku kwota wydatkowana na likwidację barier była niższa o 628 743 zł niż w roku poprzednim. Z uwagi na analizę procesów demograficznych można wnioskować, że grupa osób z niepełnosprawnością, wymagających przyznania tej formy pomocy, będzie systematycznie wzrastać, niezależnie od sytuacji pandemicznej w kraju.

8.2.8 Pozostałe formy pomocy osobom z niepełnosprawnością

8.2.8.1 Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny

Osoba z niepełnosprawnością może ubiegać się o dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, stosownie do potrzeb wynikających z jej niepełnosprawności, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty:

- 65% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia – w przypadku osoby samotnej;
- 50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym oraz zachodzi potrzeba prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych przy użyciu danego sprzętu.

Wysokość dofinansowania wynosiła do 80% kosztów zakupu sprzętu, nie więcej jednak niż do wysokości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Minimum 20% kosztów ponosił sam zainteresowany.

MOPS proponując wnioskodawcy kwotę dofinansowania, uwzględniał średnie ceny rynkowe sprzętu, będącego w powszechnej sprzedaży. Dofinansowanie nie mogło obejmować kosztów zakupu sprzętu poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków PFRON.

8.2.8.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.8.1.2 Kadra

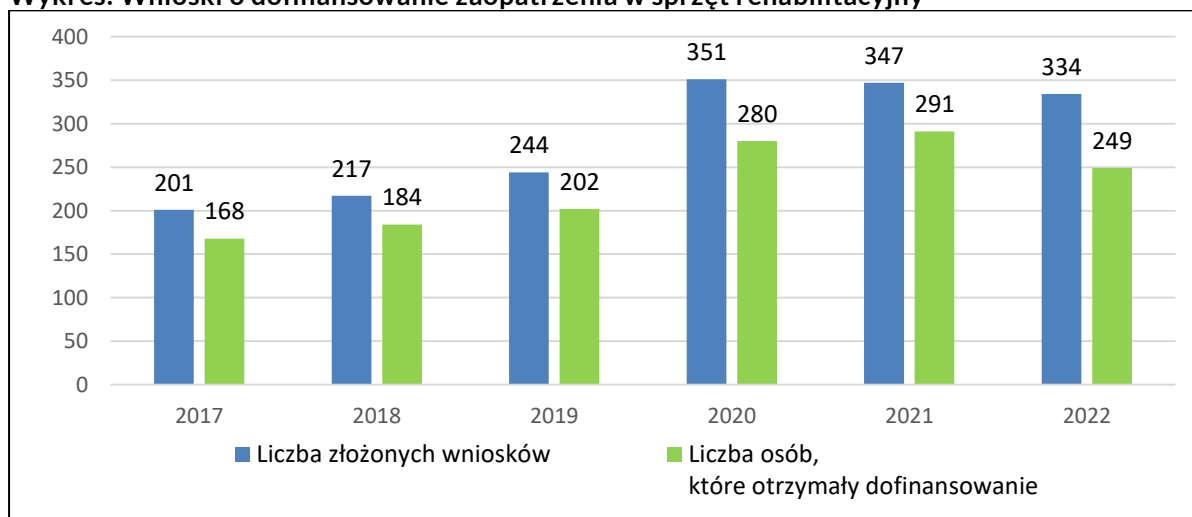
Zadanie realizował pracownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, który w ramach 1 etatu zajmował się również dofinansowaniem do przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych (po 0,5 etatu).

8.2.8.1.3 Osoby korzystające z dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny

W 2022 r. złożono 334 wniosków. Dofinansowanie otrzymało 249 osób, w tym 229 to dorosłe osoby z niepełnosprawnością, a 20 dzieci i młodzież. W ramach dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny – instytucje złożyły 3 wnioski i 1 uzyskał dofinansowanie.

Osoby z niepełnosprawnością w ramach zadania otrzymały między innymi dofinansowanie do zakupu: łóżek rehabilitacyjnych wraz z wyposażeniem, rowerów rehabilitacyjnych, rotorów, urządzenia typu orbitrek, mat masujących, drobnego sprzętu do wykonywania ćwiczeń i rehabilitacji w warunkach domowych (poduszki, linki, taśmy, kliny, piłki rehabilitacyjne itp.).

Wykres: Wnioski o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

8.2.8.1.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON wyniosła:

Rok	Kwota
2017	287 098,00 zł
2018	379 390,00 zł
2019	350 000,00 zł
2020	585 830,00 zł
2021	729 314,00 zł
2022	706 016,00 zł

Łączna kwota dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny wyniosła 709 765 zł w tym 706 016 zł przeznaczono na dofinansowania dla osób indywidualnych, a 3749 zł dla instytucji. Średnia wartość dofinansowania wynosiła 2835 zł na osobę z niepełnosprawnością.

8.2.8.1.5 Wnioski

Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny realizowane jest na wniosek osób zainteresowanych tą formą pomocy. W 2022 roku kwota wydatkowana na zadanie jest niższa o około 23 tys. w porównaniu z rokiem 2021. W związku ze zniesieniem stanu epidemii dostęp do rehabilitacji w systemie stacjonarnym poprawił się, czego wynikiem było mniejsze zainteresowanie rehabilitacją prowadzoną w warunkach domowych. Jednakże biorąc pod uwagę występujące procesy demograficzne, zauważa się, że grupa osób z niepełnosprawnością, wymagających przyznania pomocy w formie dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny systematycznie wzrasta.

8.2.8.2 Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego – tłumacza przewodnika

W roku 2022 nie złożono żadnego wniosku w ramach dofinansowania usług tłumacza języka migowego – tłumacza przewodnika.

8.2.8.3 Program „Aktywny Samorząd”

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2022 r. kontynuował realizację pilotażowego programu pn. „Aktywny Samorząd”, finansowanego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji poprzez:

- przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu, słuchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych, umożliwienie im włączenia się do tworzącego się społeczeństwa informacyjnego,
- przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych,
- umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie,
- poprawę szans beneficjentów programu w rywalizacji o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji.

Do dnia 31 grudnia 2022 r. MOPS zawarł 397 umów na łączną kwotę 1 991 517 zł w następujących zadaniach:

Lp.	Zadanie	Kwota wydatkowana	Liczba osób objętych wsparciem
1.	pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu	56 460 zł	16
2.	pomoc w uzyskaniu prawa jazdy	17 502 zł	8
3.	pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania	836 688 zł	100
4.	dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach Programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania	11 800 zł	6
5.	pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, zakupionego w ramach Programu	2960 zł	2
6.	pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	95 899 zł	9

7.	pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	16 176 zł	7
8.	pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	195 300 zł	9
9.	pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	13 892 zł	3
10.	pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego	105 749 zł	15
11.	opieka nad dzieckiem (opłata za pobyt dziecka w żłobku lub przedszkolu albo inny koszt zapewnienia opieki nad dzieckiem)	65 683 zł	43
12.	uzyskanie wykształcenia na poziomie wyższym	573 683 zł	179
Suma		1 991 517	397*

* w ramach 397 dofinansowań wsparcia udzielono 384 osobom

Wykonanie na dzień 31 grudnia 2022 r. Ostateczne rozliczenie Programu „Aktywny Samorząd” nastąpi po zakończeniu Programu, tj. do 15 kwietnia 2023 r.

W 2022 r. złożono łącznie 603 wnioski, podpisano 397 umów. Dofinansowaniem objęto 384 osoby. Na realizację programu „Aktywny Samorząd” wydatkowano łącznie kwotę: 1 991 517 zł⁷⁶.

8.2.8.3.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.8.3.2 Kadra

Zadanie realizuje 3 pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (w ramach 3 etatów).

8.2.8.3.3 Nakłady finansowe

Na realizację programu „Aktywny Samorząd” MOPS wykorzystał dotację PFRON w następujących wysokościach:

Rok	Kwota
2017	1 974 917,00 zł
2018	1 923 297,00 zł
2019	2 698 281,00 zł
2020	2 374 892,00 zł
2021	2 438 898,00 zł
2022	1 991 517,00 zł *

*stan na 31.12.2022 r.

8.2.8.3.4 Wnioski

Program Aktywny Samorząd realizowany jest od 2012 roku. Realizacja programu „Aktywny Samorząd” przyczynia się do ograniczania skutków niepełnosprawności poprzez aktywizację

⁷⁶ Wykonanie na dzień 31.12.2022 r. Ostateczne zakończenie programu 15.04.2023 r.

osób z niepełnosprawnością. Konsekwentnie prowadzi do zmniejszenia się liczby osób, które z powodu wielu barier mają trudności: z pozyskaniem pracy, osiągnięciem życiowej samodzielności oraz z dostępem do edukacji.

Co roku najliczniejsze grono beneficjentów ma Moduł II programu tj. dofinansowanie do uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym. W 2022 roku znaczącą grupę w ramach Modułu I programu stanowiły osoby z dysfunkcją wzroku i słuchu, które skorzystały z dofinansowania do zakupu sprzętu elektronicznego, jego elementów oraz oprogramowania.

8.2.8.4 Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością

W 2022 roku podpisano 33 umowy na dofinansowanie ze środków PFRON przedsięwzięć organizowanych przez organizacje pozarządowe, z czego 31 zostało zrealizowanych. W dofinansowanych przedsięwzięciach wzięło udział 1349 osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów.

Wnioski na realizację powyższych przedsięwzięć zostały złożone w MOPS do 30 listopada 2021 roku.

Natomiast na realizację zadania w 2022 r. organizacje pozarządowe złożyły 36 wniosków, które będą realizowane w 2023 roku.

8.2.8.4.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.8.4.2 Kadra

Zadanie realizuje jeden pracownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w ramach etatu obsługującego również inne zadania m.in. program „Aktywny Samorząd”.

8.2.8.4.3 Nakłady finansowe

Wysokość środków finansowych PFRON przeznaczonych na dofinansowanie wynosiła:

Rok	Kwota
2017	173 581,00 zł
2018	137 881,00 zł
2019	134 000,00 zł
2020	81 513,00 zł
2021	162 844,00 zł
2022	201 973,00 zł

8.2.8.4.4 Wnioski

W 2022 roku kwota wydatkowana na zadanie jest wyższa o 39 129 zł w porównaniu z rokiem 2021.

8.2.8.5 Inne Programy Rady Nadzorczej PFRON

W ramach podpisanych umów z PFRON w 2022 roku MOPS realizował 4 inne Programy Rady Nadzorczej PFRON tj.:

- Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Mieszkanie dla absolwenta. W grudniu 2022 r. MOPS zawarł umowę z PFRON na realizację programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Mieszkanie dla absolwenta. Celem programu jest wsparcie osób z niepełnosprawnościami poprzez pokrycie kosztów wynajęcia lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego beneficjenta w celu zwiększenia jego niezależności oraz ułatwienia mu aktywności zawodowej i społecznej poprzez zapewnienie samodzielnego mieszkania spełniającego jego indywidualne kryterium dostępności. W 2022 r. zostało złożonych 6 wniosków w ramach programu.
- Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Dostępne mieszkanie. W grudniu 2022 r. MOPS zawarł umowę z PFRON na realizację programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Dostępne mieszkanie. Celem programu jest wsparcie osób z niepełnosprawnościami poprzez dofinansowanie kosztów zamiany lub zakupu mieszkania pozbawionego barier architektonicznych, umożliwiającego samodzielne opuszczanie budynku do poziomu zero przed budynkiem. W 2022 r. nie został złożony żaden wniosek w ramach programu.
- Program „Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością” – Moduł I. W maju 2022 r. MOPS zawarł umowę z PFRON na realizację programu „Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością” – Moduł I. Celem programu jest wsparcie osób z niepełnosprawnościami z Ukrainy poprzez sfinansowanie wymaganego udziału własnego w limicie ceny NFZ w zakupie lub naprawie wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie, wskazanych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie. W 2022 r. w ramach programu zostały złożone 3 wnioski. Środki w wysokości 693 zł zostały wypłacone 2 osobom. Udzielono dofinansowania do aparatów słuchowych oraz obuwia ortopedycznego.
- Program „Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością” – Moduł II. W czerwcu 2022 r. MOPS zawarł umowę z PFRON na realizację programu „Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością” – Moduł II. Celem wsparcia było doposażenia miejsc pobytu niepełnosprawnych obywateli Ukrainy, przebywających pierwotnie w czterech Centrach Pomocy Ukrainie, prowadzonych przez Gminę Miejską Kraków, a tym samym stworzenie niepełnosprawnym obywatelom Ukrainy, warunków pozwalających na codzienne funkcjonowanie, niezależne od istniejących barier. W ramach doposażenia miejsca pobytu niepełnosprawnych obywateli Ukrainy zakupiono łóżka rehabilitacyjne z materacem, stoliki przyłóżkowe, bieliznę pościelową, wózki toaletowo-prysznicowe, podnośniki transportowo-kąpielowe, schodolazy oraz pralko-suszarki. Wsparciem zostało objętych 32 obywateli Ukrainy, w tym 4 dzieci. Na realizację wsparcia wydatkowano kwotę 90 744 zł.

8.2.8.5.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2.8.5.2 Kadra

Zadanie realizowane było przez jednego pracownika MOPS (w ramach 1 etatu).

8.2.8.5.3 Nakłady finansowe

Program "Samodzielność – Aktywność – Mobilność!" Mieszkanie dla absolwenta	Program "Samodzielność – Aktywność – Mobilność!" Dostępne mieszkanie	Program "Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością" – Moduł I	Program "Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością" – Moduł II
--	--	--	---

0	0	693 zł	90 744 zł
---	---	--------	-----------

8.2.8.6 System Obsługi Wsparcia

System Obsługi Wsparcia (dalej: SOW) przygotowany przez PFRON to platforma, za pomocą której osoby z niepełnosprawnością mogą elektronicznie składać wnioski o wsparcie finansowane ze środków PFRON za pośrednictwem jednostki samorządu terytorialnego.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2022 r. przyjmował przez SOW wnioski o dofinansowanie ze środków PFRON do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się, technicznych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, a także w ramach programu „Aktywny Samorząd”.

Pracownicy MOPS, zaangażowani w prace związane z obsługą systemu, przesyłali szereg uwag do PFRON, dotyczących prawidłowego działania systemu.

9 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy rodzinom z dziećmi

9.1 Praca socjalna z rodzinami z dziećmi

W ramach pracy socjalnej podejmowane są działania na rzecz rodzin przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych. Pracownicy socjalni inicjują działania ukierunkowane na wzmacnianie lub odzyskanie zdolności rodziny do zapewniania dzieciom prawidłowych warunków rozwojowych, dążą do uzyskania przez rodzinę wsparcia adekwatnego do identyfikowanych potrzeb. W 2022 roku odnotowano 196 pozytywnych rezultatów oddziaływań pracowników socjalnych podejmowanych na rzecz podniesienia kompetencji rodzicielskich i poprawy sytuacji życiowej rodzin z dziećmi.

Informację na temat pracy socjalnej zawiera rozdział 4 : „Zasoby Pomocy Społecznej Gminy Miejskiej Kraków – praca socjalna”.

9.2 Rodziny wspierające

Pomoc ze strony rodzin wspierających stanowi jedną z form wsparcia na rzecz rodzin przeżywających trudności związane z opieką i wychowaniem, także w przypadku dzieci z niepełnosprawnością, prowadzeniem gospodarstwa domowego. Do ich zadań należy również pomaganie dzieciom w nauce, a także wsparcie w organizowaniu czasu wolnego. Rodziny wspierające wyłaniane są z bezpośredniego otoczenia dziecka z rodziny wspieranej. W 2022 roku ustanowiono dwie rodziny wspierające.

9.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

9.2.2 Nakłady finansowe na realizację zadania

Kwota wydatkowana na realizację tego zadania w 2022 r. wyniosła 1827,20 zł

9.2.3 Wnioski

Mając na uwadze skuteczność oddziaływania opierającego się na bezpośrednich interakcjach pomiędzy rodziną wspierającą a wspieraną, kontynuowane będą działania promujące tego rodzaju pomoc w przezwyciężaniu trudności w opiece i wychowaniu. Doświadczenia zgromadzone w toku realizacji zadania w 2022 roku wskazują jednocześnie na potrzebę ich modyfikacji pod kątem implementacji nowych rozwiązań pozwalających na poszerzenie katalogu wykorzystywanych narzędzi i kanałów przekazu informacji.

9.3 Usługa „Pomoc w domu”

Usługa „Pomoc w domu” dedykowana jest opiekunom osób z orzeczoną znacznym stopniem niepełnosprawnością oraz rodzinom, w których wychowywane jest dziecko z niepełnosprawnością, charakteryzującą się wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Realizacja usługi wynika z Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”, a jej celem, obok udzielania wsparcia rodzicom i opiekunom osób z niepełnosprawnością w realizacji codziennych obowiązków domowych, jest aktywizacja osób bezrobotnych wykonujących usługę w ramach prac społecznie użytecznych. W 2022 r. usługa została zrealizowana w łącznym wymiarze 468 godzin. Z pomocy skorzystały 3 rodziny, w tym 2 z dziećmi do lat 18.

9.3.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

9.3.2 Kadra

Usługę wykonywało 3 uczestników Klubu Integracji Społecznej w ramach prac społecznie użytecznych.

9.3.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację usługi wydatkowano:

- w 2017 r.: 891 zł. Koszt jednej godziny usługi wyniósł 8,10 zł. W 2017 roku usługa była realizowana przez 3 uczestników KIS MOPS w ramach prac społecznie użytecznych dla 3 rodzin. W 2017 roku zrealizowano 110 godzin usług. Podana wartość przedstawia łączny koszt wydatków poniesionych na realizację usługi, w całości refundowanych przez GUP na podstawie Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4. uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2018 r.: 5033,30 zł – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z 4 września 2017 roku dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2019 r.: 10 265,90 zł – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2020 r.: 2193,50 zł – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2021 r.: 5691,00 zł. – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”;
- w 2022 r. : 4252,50 zł – wydatki w całości były refundowane przez GUP na mocy Porozumienia o współpracy z dnia 4 września 2017 r. dotyczącego określenia zasad współpracy w związku z realizacją priorytetu 3.4 uchwały nr 160 Rady Ministrów w sprawie Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”.

9.3.4 Wnioski

Usługa „Pomoc w domu”, poprzez ułatwianie radzenia sobie z codziennymi obowiązkami domowymi, pełni uzupełniającą rolę oferty pomocowej. Wymiar jej realizacji od 2020 roku utrzymuje się na podobnym poziomie.

9.4 Usługa asystenta rodziny

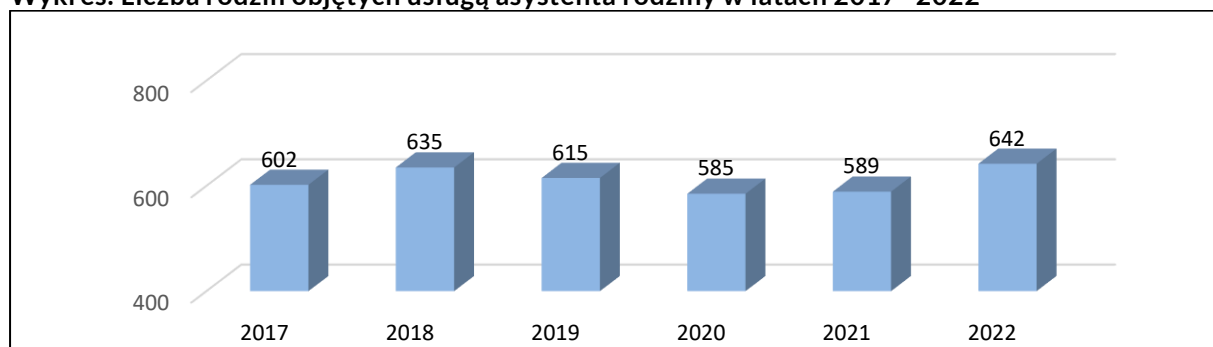
Asystentura rodziny stanowi cenną pomoc dla całej rodziny w procesie przezwyciężania trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych. Asystenci rodziny realizują zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Pomagają także tym rodzicom, którzy dążą do powrotu swoich dzieci pod ich bezpośrednią opiekę. Wspierają i koordynują różnorodne usługi

dedykowane kobietom w ciąży, szczególnie w przypadku ciąży powikłanej, rodzinom dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie, nieodwracalne upośledzenie lub nieuleczalną chorobę zagrażającą ich zdrowiu i życiu, powstałe w prenatalnym okresie rozwoju dziecka albo w czasie porodu.

9.4.1 Rodziny korzystające z usługi asystenta rodziny

W 2022 r. asystenturą rodziny zostały objęte 642 rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze i różnorodne kryzysy życia rodzinnego, w tym 8 rodzin skorzystało z tej formy pomocy w ramach ustawy „Za życiem”. W badaniu ankietowym, umożliwiającym poznanie oceny usługi i stopnia zadowolenia z otrzymanej pomocy, wzięło udział 97 osób – w badanej populacji najbardziej liczną grupę stanowiły kobiety między 31. a 40. rokiem życia, posiadające dwoje dzieci. Udział osób deklarujących samotne rodzicielstwo kształtował się na poziomie podobnym do reprezentacji rodziców wspólnie sprawujących opiekę nad dziećmi (54% w stosunku do 46%). Korzystne oddziaływanie asystentury na relacje pomiędzy rodzicami a dziećmi zaobserwowało aż 70% badanych. 60% ankietowanych oceniło, że wsparcie asystenta zdecydowanie dało im poczucie, że jest ktoś na kogo mogą liczyć, w razie potrzeby zwrócić się o pomoc. Respondenci w większości dostrzegali wpływ asystentury rodziny na wzrost wiedzy i rozwój umiejętności w zakresie opieki i wychowania dzieci. Zauważali również, że lepiej radzą sobie z pokonywaniem różnych trudności i czują się pewniej w roli rodziców (57%). Ankietowani w większości nie wskazywali potrzeby dokonania zmian w sposobie wykonywania asystentury, jednakże uwagę zwracają powtarzające się wypowiedzi na temat częstotliwości wizyt, czasu, jaki asystent poświęca rodzinie oraz rodzaju i intensywności działań podejmowanych przez asystentów, również w aspekcie uwzględniania pracy zarówno z matką, jak i ojcem.

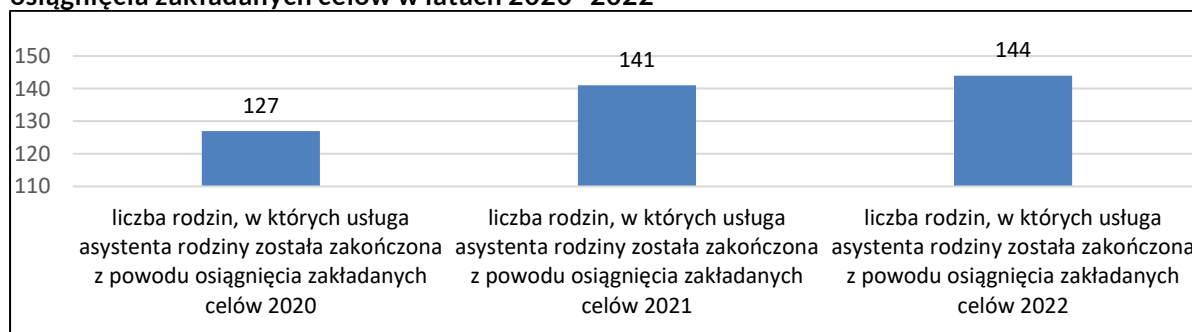
Wykres: Liczba rodzin objętych usługą asystenta rodziny w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2022 roku, w przypadku 144 rodzin usługa została zakończona ze względu na osiągnięcie zakładanych celów. Poniższy wykres prezentuje wskaźniki ilościowe odzwierciedlające poziom efektywności asystentury rodzinnej na przestrzeni ostatnich trzech lat:

Wykres: Liczba rodzin, w których usługa asystenta rodziny została zakończona z powodu osiągnięcia zakładanych celów w latach 2020–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

9.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

9.4.3 Kadra

Usługa realizowana jest przez pracowników MOPS.

9.4.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację usługi wydatkowano:

- w 2017 roku ze środków budżetu państwa 159 470,49 zł, ze środków Funduszu Pracy (środki poza budżetowe) 323 375,87 zł, ze środków Unii Europejskiej 236 239,49 zł, ze środków Gminy Miejskiej Kraków 945 386,02 zł;
- w 2018 roku ze środków budżetu państwa 299 158,08 zł, ze środków Funduszu Pracy (środki pozabudżetowe) 117 651,35 zł, ze środków Unii Europejskiej 189 461,47 zł, ze środków Gminy Miejskiej Kraków 1 272 893,08 zł;
- w 2019 roku łącznie 1 866 205,39, w tym dotacja MUW w ramach programu 422 000 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków 1 400 706,75, ze środków Unii Europejskiej 43 498,64 zł;
- w 2020 roku łącznie 1 965 871,23 zł w tym. dotacja MUW w ramach programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pn. „Program asystent rodziny 2020” 37 586,28 zł, ze środków Gminy Miejskiej Kraków 1 772 048,60 zł, ze środków Unii Europejskiej 156 236,35 zł;
- w 2021 r. usługa była współfinansowana w ramach: projektu współfinansowanego ze środków europejskich pn. „Zawsze Rodzina”, programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „Program asystent rodziny na rok 2021”. Łącznie wydatkowano na ten cel 2 291 277,94 zł;
- w 2022 r. 2 687 622,07 zł, w tym dotacja MUW w ramach programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pn. „Program asystent rodziny na rok 2022” 76 425,00 zł, ze środków Gminy Miejskiej Kraków 1 490 212,76 zł, ze środków Unii Europejskiej 1 120 984,31 zł.

9.4.5 Wnioski

W 2022 roku obserwowalny jest dalszy wzrost liczby rodzin korzystających z asystentury rodziny (585 w roku 2020, 589 w roku 2021, 642 w roku 2022), natomiast skala sytuacji, w przypadku których usługa została zakończona ze względu na osiągnięcie zakładanych celów utrzymuje się na podobnym poziomie, co obrazuje powyższy wykres. Biorąc pod uwagę unikalną specyfikę asystentury rodziny i wysoki poziom zapotrzebowania na tę formę pomocy celowym jest dalsze dążenie do stałego podnoszenia jakości usługi. Ważny element tego procesu stanowi systematyczne poznawanie opinii odbiorców asystentury rodziny – uzyskane wyniki badania ankietowego posłużą doskonaleniu oferty wsparcia dostępnego w ramach asystentury rodziny.

9.5 Placówki wsparcia dziennego

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte nieodpłatną opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego, prowadzonej w formie:

- opiekuńczej;
- specjalistycznej;
- pracy podwórkowej.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę, zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. Placówka wsparcia dziennego prowadzone w formie specjalistycznej oprócz zapewnienia opieki i wychowania organizuje również zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne i logopedyczne oraz realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychoedukacyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię. Natomiast placówka prowadzona w formie pracy podwórkowej realizuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne. W zakresie realizowanych zadań, placówki wsparcia dziennego są zobowiązane do współpracy z rodzicami lub opiekunami dziecka oraz placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Pobyt w placówkach jest dobrowolny, z wyłączeniem przypadków gdy dziecko zostanie skierowane do placówki przez sąd rodzinny⁷⁷. Podstawowym zadaniem realizowanym przez placówki wsparcia dziennego jest zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych poprzez pomoc w opiece i wychowaniu dziecka. Placówki wsparcia dziennego zaspokajają niezbędne potrzeby dziecka: bytowe, rozwojowe, emocjonalne, społeczne. Proponując i ukazując właściwe postawy i wartości, których niejednokrotnie brakuje w rodzinie biologicznej dziecka, placówka zapobiega powielaniu negatywnych wzorców i tworzeniu pokoleniowej patologii. Zadaniem placówek jest nie tylko bezpośrednia praca z dzieckiem, ale również praca z rodzinami wychowanków. Dzieci uczestniczą w zajęciach edukacyjnych, specjalistycznych i rekreacyjnych, mają również zapewniony posiłek w formie poczęstunku. Placówki organizowały swoim wychowankom również wypoczynek letni oraz zimowy w formie np. wyjazdów kolonijnych, obozów sportowych czy językowych. Placówki funkcjonują przez cały rok, we wszystkie dni robocze.

9.5.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w 2022 r. funkcjonowały łącznie 32 placówki wsparcia dziennego prowadzone przez organizacje pozarządowe na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków.

Ponadto w 2022 roku, zgodnie z art. 19 i art. 20 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w oparciu o wydaną przez Prezydenta Miasta Krakowa, prowadzonych było 19 placówek wsparcia dziennego. Jedna organizacja prowadziła 18 placówek wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej, zapewniających 270 miejsc (15 miejsc każda placówka). Również jedna organizacja prowadziła placówkę wsparcia dziennego w formie opiekuńczo–specjalistycznej, zapewniającej 30 miejsc.

Tabela: Charakterystyka placówek wsparcia dziennego prowadzonych na zlecenie GMK

Lp.	Typ placówki	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba osób korzystających	Środki finansowe wydatkowane na realizację zadania
1.	Placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej	24	957	1616	3 817 397,37 zł
2.	Placówki wsparcia dziennego w formie specjalistycznej	5	950	1502	5 727 728,74 zł

⁷⁷ Art. 18 ust. 1, art. 23, art. 24 ust. 1–4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2022 r. poz. 447).

3.	Placówki wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej	3	120	851	649 095,56 zł
Suma		32	2027	3969	10 194 221,67

W 2022 r., na mocy porozumienia pomiędzy Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF) a Gminą Miejską Kraków 6 organizacji pozarządowych otrzymało środki na rozszerzenie działalności już istniejących placówek wsparcia dziennego. Łącznie swoją działalność rozszerzyło 18 placówek wsparcia dziennego w tym: 5 w formie specjalistycznej, 10 w formie opiekuńczej oraz 3 w formie pracy podwórkowej. Z pomocy skorzystało łącznie 772 dzieci obywateli Ukrainy. Przeznaczone środki finansowe na rozszerzenie działalności placówek w 2022 r. w związku z powyższym porozumieniem wyniosły łącznie 3 000 000,00 zł, z czego wykorzystano 2 989 385,79 zł (szerzej zob. rozdział nr 2).

9.5.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych placówek wsparcia dziennego na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków były: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Miejski Krakowski, Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka, Stowarzyszenie Na Rzecz Integracji, Zgromadzenie SS św. Michała Archanioła, Salezjański Ruch Troski o Młodzież, Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Parafia M.B. Częstochowskiej, Stowarzyszenie Pomocy Młodym Rita, Stowarzyszenie Siemacha, Parafia pw. św. Maksymiliana Kolbe, Fundacja Pomocy Rodzinie w Wychowaniu „Dom dla Dziecka”, Centrum Profilaktyki i Edukacji Społecznej Parasol, Fundacja Nowe Centrum, Fundacja Ukryte Skrzydła, Stowarzyszenie Rodzin Adopcyjnych i Zastępczych Pro Familia.

9.5.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania w roku 2022 zaangażowanych było ponad 250 osób w organizacjach pozarządowych, posiadających kwalifikacje, o których mowa w art. 25 – 27 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Dodatkowo przy zapewnieniu opieki nad dziećmi oraz w wykonywaniu innych czynności w placówce pracę zatrudnionych pracowników wspierali wolontariusze.

9.5.4 Dzieci i młodzież korzystająca ze świadczeń w formie pobytu w placówkach wsparcia dziennego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Liczba dzieci i młodzieży, które w 2022 skorzystały ze świadczeń oferowanych przez placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej, wynosiła 3118. Około 6% uczestników placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie specjalistycznej to dzieci i młodzież z rodzin z problemem alkoholowym. Analogiczny odsetek dla placówek prowadzonych w formie opiekuńczej wynosi około 4%. Adresatami działań realizowanych przez placówki wsparcia dziennego w formie podwórkowej są dzieci i młodzież do 18 roku życia – osoby spędzające czas w przestrzeni publicznej (podwórko, ulica, środowisko wirtualne – internet). Przyczyną takiego trybu życia są często problemy w rodzinie, tj. mieszkaniowe, uzależnienia, przemoc, bezrobocie, brak wsparcia ze strony rodziców czy opiekunów. Opisywana grupa dzieci i młodzieży często alienuje się z otoczenia, doświadcza problemów szkolnych, emocjonalnych, jest zagrożona uzależnieniami, wchodzi w konflikt z prawem. W 2022 r. placówki podwórkowe objęły swoimi działaniami 851 dzieci.

9.5.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na bieżącą działalność placówek wsparcia dziennego w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków wyniosły:

- w 2017 r.: 9 189 530 zł;

- w 2018 r.: 9 700 687 zł;
- w 2019 r.: 9 883 276,21 zł;
- w 2020 r.: 9 208 163,04 zł;
- w 2021 r.: 9 873 514,99 zł;
- w 2022 r.: 10 194 221,67 zł

9.5.6 Wnioski

Placówki wsparcia dziennego dla dzieci stanowią skuteczny instrument wspierania rodzin, szczególnie tych, które doświadczają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Realizują prawidłowo swoje zadania, a ich praca przynosi wymierne pozytywne efekty w zakresie rozwoju osobowości dziecka, postępów w nauce oraz kształtowania relacji społecznych opartych na wzajemnej pomocy, współpracy i solidarności. Placówki zapewniają wychowankom wszechstronne wsparcie, począwszy od potrzeb podstawowych, jak: opieka, bezpieczeństwo, wyżywienie, przez pomoc w nauce, wsparcie emocjonalne w sytuacjach trudnych, aż po ciekawe zajęcia rozwojowe.

Infrastruktura jednostek realizujących zadania wspierania rodziny powinna być sukcesywnie rozbudowywana z uwzględnieniem potrzeb wynikających między innymi z faktu powstawania nowych osiedli, w rejonie których nie funkcjonują placówki wsparcia dziennego.

Ważne jest także, aby podejmować działania informacyjne i promocyjne, mające na celu stworzenie pozytywnego obrazu placówki na zewnątrz.

9.6 Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi⁷⁸. Zadanie to jest realizowane z zakresu pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób.

Ponadto na zlecenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej realizowane jest również zadanie w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej i w ramach projektu unijnego „Zawsze Rodzina” pn. Specjalistyczne usługi dla rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością (szerzej zob. rozdział 17 „Działania w ramach projektu Zawsze Rodzina”).

Pomoc w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością przeznaczona jest dla rodzin zamieszkałych w Krakowie, w których wychowywane jest przynajmniej jedno dziecko niepełnosprawne i które, w związku z niepełnosprawnością dziecka wymagają specjalistycznego wsparcia.

Celem przyznania tej formy pomocy jest ograniczenie negatywnego wpływu niepełnosprawności dziecka na kształtowanie wzajemnych relacji pomiędzy członkami rodziny oraz na funkcjonowanie rodziny w otoczeniu społecznym.

Adresatami pomocy są niepełnosprawne dzieci, które mają zdiagnozowane różnego rodzaju dysfunkcje, między innymi autyzm i inne zaburzenia zachowania i rozwoju, dziecięce porażenie mózgowe oraz inne choroby uwarunkowane genetycznie.

Specyfika opisywanej formy pomocy polega na tym, że usługi skierowane są nie tylko do dziecka niepełnosprawnego, ale przede wszystkim do całej jego rodziny (rodzice, rodzeństwo, także dziadkowie). Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością świadczone mogą być przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym, posiadające wykształcenie psychologa, pedagoga, logopedy, asystenta osoby niepełnosprawnej, terapeuty zajęciowego, pielęgniarki, pracownika socjalnego lub innego zawodu, dającego wiedzę i umiejętności, pozwalające świadczyć wymagane usługi.

⁷⁸ Art. 17 ust.1 pkt 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.).

W uzasadnionych przypadkach specjalistyczne usługi mogą być świadczone przez osoby, które zdobywają wymagane kwalifikacje zawodowe i posiadają co najmniej roczny staż w pracy w: placówce terapii lub placówce oświatowej, do której uczęszczają dzieci z zaburzeniami rozwoju lub upośledzeniem umysłowym, ośrodku terapeutyczno-edukacyjno-wychowawczym, zakładzie rehabilitacji, szpitalu psychiatrycznym, jednostce organizacyjnej pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi i innej jednostce świadczącej specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Dobór opiekuna o określonych kwalifikacjach podyktowany jest zdiagnozowanymi potrzebami rodziny.

Zakres usług uzależniony jest od sytuacji rodziny, która ma zostać objęta pomocą, w tym w szczególności: liczby osób niepełnosprawnych w rodzinie, stanu zdrowia osób niepełnosprawnych oraz pozostałych członków rodziny, sytuacji zawodowej członków rodziny, a także innych czynników mogących mieć wpływ na zakres koniecznego wsparcia ze strony osób innych. Maksymalny czas świadczenia usług wynosi 20 godzin tygodniowo, w szczególnie uzasadnionych przypadkach może zostać wydłużony do 30 godzin.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone na terenie Gminy Miejskiej Kraków polegają w szczególności na:

- wspieraniu rodziny w uczeniu i rozwijaniu u dziecka niepełnosprawnego umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia (kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania; motywowanie do aktywności, leczenia, rehabilitacji; prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych; wspieranie w codziennych czynnościach życiowych),
- interwencji i pomocy w życiu w środowisku i rodzinie (pomoc w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych; ułatwianie rodzinie dostępu do edukacji i kultury; doradztwo w zakresie możliwości uzyskania pomocy ze strony innych instytucji; pomoc w załatwianiu spraw urzędowych; kształtowanie pozytywnych relacji w rodzinie oraz odpowiednich postaw wobec dziecka niepełnosprawnego),
- wspieraniu i treningu rodziny w zakresie wspomagania procesu leczenia (treningi dotyczące pielęgnacji dziecka, podawania leków, zachowania terminów badań; pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia oraz placówek rehabilitacyjnych).

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością mogą być również świadczone poprzez przejęcie czasowej opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym w celu umożliwienia rodzicom załatwienia spraw związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, spraw urzędowych, zadbania o własne zdrowie, a także celem umożliwienia rodzicom odpoczynku. Osoba świadcząca specjalistyczne usługi opiekuńcze może również przejąć czasową opiekę nad dzieckiem z niepełnosprawnością celem odprowadzenia bądź przyprowadzenia dziecka do/z przedszkola lub szkoły.

Za świadczone specjalistyczne usługi opiekuńcze rodzina ponosi odpłatność, której wysokość zależna jest od posiadanego dochodu. Szczegółowe zasady ustalania wysokości odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz tryb ich pobierania, a także zasady częściowego lub całkowitego zwolnienia z opłat określa Załącznik Nr 2 do uchwały Nr LXXIV/941/09 Rady Miasta Krakowa z dnia 3 czerwca 2009 r. (z późn. zm.). W przypadku rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym, w których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 200% kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej, usługi świadczone są nieodpłatnie. W pozostałych przypadkach stosuje się tabelę odpłatności zamieszczoną w ww. uchwale.

W 2022 roku zrealizowano 1864,5 godzin usług dla 4 rodzin.

9.6.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2022 zadanie realizowane było przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

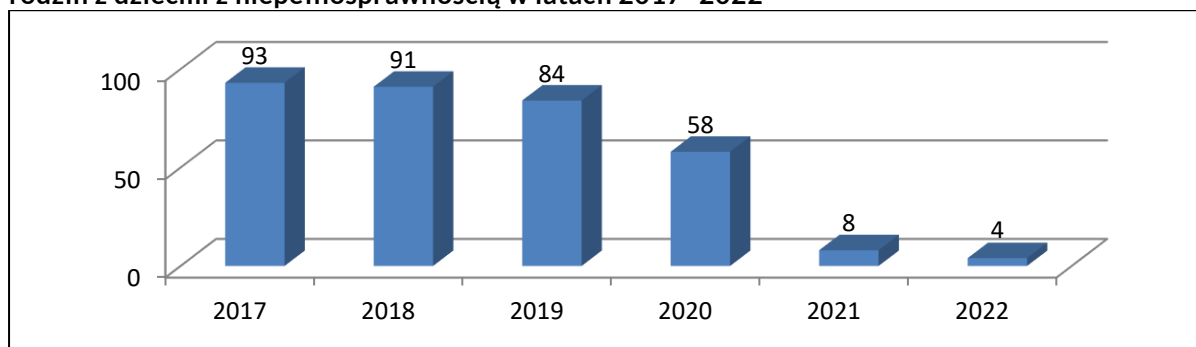
9.6.2 Kadra

W 2022 r. specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością świadczyło 4 specjalistów.

9.6.3 Rodziny korzystające ze świadczeń w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Pomoc w powyższej formie adresowana jest do rodzin. W 2020 r. liczba rodzin wyniosła 58. W 2021 r. specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone były dla 8 rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością, a w 2022 r. wsparcia udzielono 4 rodzinom. Należy zaznaczyć, że od 2021 r. rodziny z dziećmi z niepełnosprawnością do 18. roku życia, które miały problemy opiekuńczo-wychowawcze, mogą również skorzystać ze wsparcia MOPS w formie specjalistycznych usług realizowanych w ramach projektu „Zawsze Rodzina”. Z tej formy pomocy skorzystało aż 121 rodzin. (szerzej zob. rozdział 17 „Działania w ramach projektu Zawsze Rodzina”).

Wykres: Liczba rodzin objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Z uwagi na małą liczebność próby, nie dokonano szczegółowej charakterystyki świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością, ustalono jedynie najbardziej charakterystyczne cechy tej grupy świadczeniobiorców.

Z pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością korzystają przede wszystkim rodziny: małżeństwa i matki z dziećmi. 75% świadczeniobiorców pomocy (w rozumieniu osób będących podmiotami decyzji przyznającej pomoc) legitymuje się wykształceniem co najmniej średnim. Wszystkie rodziny uzyskują dochody pochodzące przede wszystkim z niezarobkowych źródeł utrzymania.

9.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków przekazanej na realizację zadania wynosiła:

- w 2017 r.: 378 597 zł;
- w 2018 r.: 508 838 zł;
- w 2019 r.: 457 210 zł;
- w 2020 r.: 275 092,26 zł;
- w 2021 r.: 57 455,04 zł;
- w 2022 r.: 63 796,78 zł.

9.6.5 Wnioski

Świadczone specjalistyczne usługi opiekuńcze wpływają znacząco na poprawę jakości życia dzieci niepełnosprawnych w rodzinach. Pozwalają na kształtowanie pozytywnych relacji pomiędzy członkami rodziny, odciążają rodziców/opiekunów dzieci z niepełnosprawnością, zwiększają samodzielność dzieci i pobudzają do aktywności, ponadto usprawniając funkcjonowanie w otoczeniu społecznym.

9.7 Usługa asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością

Realizacja zadania polegającego na świadczeniu usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością obejmuje w szczególności:

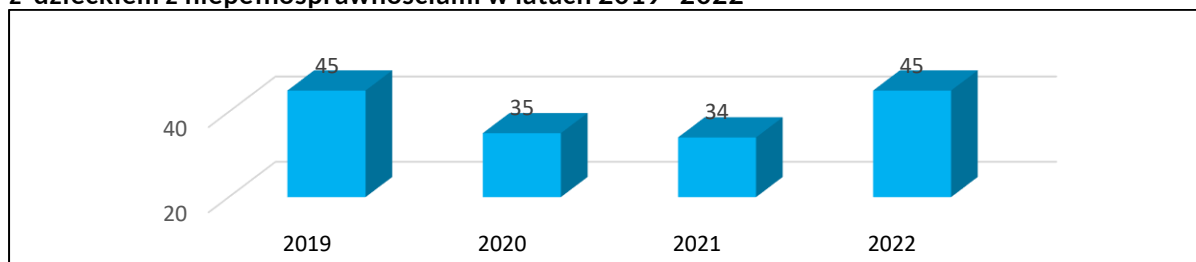
- 1) sprawowanie opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością na czas nieobecności rodzica, obejmujące:
 - a) wykonywanie czynności opiekuńczych, tj. pomoc dziecku w skorzystaniu z posiłku, toalecie, przemieszczaniu się w obrębie miejsca zamieszkania, pomoc dziecku w dotarciu do podmiotów realizujących na jego rzecz działania w zakresie zdrowotnym, rehabilitacyjnym, edukacyjnym, opiekuńczym, aktywizującym, itp.,
 - b) towarzyszenie dziecku w kontaktach z rówieśnikami,
 - c) towarzyszenie dziecku w trakcie zajęć edukacyjnych, rehabilitacyjnych w zastępstwie rodzica, który w tym czasie realizuje własne potrzeby zdrowotne, zawodowe, edukacyjne lub podejmuje sprawy urzędowe;
- 2) pomoc dziecku w nauce i/lub przyswojeniu podstawowych umiejętności życiowych i społecznych;
- 3) towarzyszenie rodzicowi w czynnościach opiekuńczych, w kontaktach ze służbą zdrowia, czy też innymi podmiotami istotnymi dla rozwoju dziecka, o ile stan dziecka wymaga pomocy rodzica i drugiej osoby, lub rodzic jest w sytuacji zdrowotnej uzasadniającej pomoc osoby trzeciej;
- 4) udzielanie informacji rodzicom w zakresie pozyskiwania wiedzy o formach i podmiotach mogących udzielić pomocy dziecku, np. zajęciach specjalistycznych, ośrodkach świadczących pomoc, itp.;
- 5) udzielanie informacji rodzicom w zakresie możliwości samopomocy;
- 6) realizację działań na rzecz rodziny takich, jak np. reprezentowanie ich interesów w instytucjach, działania związane z uzyskaniem dostępu do usług, z których rodziny mogłyby dodatkowo skorzystać.

9.7.1 Rodziny korzystające z usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Usługa świadczona jest w godzinach 7–19, siedem dni w tygodniu. Za świadczone usługi rodzina nie ponosi odpłatności.

W 2022 r. ze wsparcia asystentów skorzystało 45 rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami.

Liczba rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami korzystająca z usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnościami w latach 2019–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wsparcie, jakie zapewniał asystent przynosi wymierne korzyści zarówno dla członków rodzin objętych wsparciem, jak i społeczności lokalnej. Odciążenie rodziców dzieci z niepełnosprawnościami, daje bowiem możliwość wygospodarowania dodatkowych zasobów czasowych, a tym samym pozwala rodzicom na zwiększenie zakresu ich aktywności społecznej. Kształtowanie w rodzicach pozytywnych postaw aktywności społecznej pozwala z kolei na to, aby dzieci z niepełnosprawnościami, objęte wsparciem asystenta, miały większą możliwość budowania własnej przestrzeni poza środowiskiem rodzinnym (nowe hobby, wyjścia do kina, wyjazdy na wycieczki bez rodzica) oraz nabywania umiejętności niezbędnych w życiu codziennym (np. samodzielne zakupy, gotowanie). Dzięki zwiększeniu aktywności społecznej rodzin dzieci z niepełnosprawnościami, a co za tym idzie również wzroście stopnia udziału w aktywnościach społecznych (również samych dzieci z niepełnosprawnościami), wzrasta świadomość w zakresie niepełnosprawności i możliwości aktywnego współuczestniczenia osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczeństwa.

9.7.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W 2022 r. zadanie realizowane było przez Fundację Sustinae. Podmiot wyłoniony zostały w ramach otwartego konkursu ofert.

9.7.3 Kadra

Na stanowisku asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością fundacja Sustinae zatrudniała w 2022 r. 29 osób w oparciu o umowę zlecenie. Ponadto w realizację zadania zaangażowanych było 4 wolontariuszy.

9.7.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania dotyczącego świadczenia usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością wydatkowano:

- w 2019 r.: 30 067,65 zł w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse”,
130 377,08 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2020 r.: 168 081,13 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2021 r.: 179 804,81 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w 2022 r.: 180 739,30 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków.

9.7.5 Wnioski

Dotychczasowe doświadczenia związane z realizacją usługi asystenta w rodzinie z dzieckiem z niepełnosprawnością wskazują na potrzebę kontynuacji realizacji zadania. Jest to uzasadnione zarówno zainteresowaniem rodzin możliwością korzystania ze tej formy wsparcia, jak również dalszą potrzebą utrwalania pozytywnych wzorców i przełamywania barier w świadomości społecznej.

9.8 Rodzinna Piecza Zastępcza

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Gminy Miejskiej Kraków jest MOPS.

Rodzinna piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych. Jest to przejściowa forma opieki nad dzieckiem. W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub gdy władza ta została im ograniczona. W zawodowych rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka umieszcza się szczególnie dzieci do 10 roku życia. Formy rodzinnej pieczy zastępczej to:

- rodziny zastępcze spokrewnione,
- rodziny zastępcze niezawodowe,
- zawodowe rodziny zastępcze w tym pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz typu specjalistycznego,
- rodzinne domy dziecka.

Tabela: Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej realizowane przez MOPS w 2022 r.

Wybrane działania o charakterze indywidualnym		
Udzielanie rodzinom zastępczym pomocy w wypełnianiu ich funkcji	Liczba rodzin zastępczych objętych pomocą koordynatorów	316
	Liczba konsultacji ze specjalistami	2764
	Liczba wizyt u rodzin zastępczych	3917
	Liczba posiedzeń ds. oceny sytuacji dziecka	769
	Liczba pism do sądów rodzinnych w sprawie dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej	1561
	Liczba opracowanych planów i modyfikacji planów pomocy dziecku	617
	Liczba rodzin pomocowych	24
	Liczba dzieci objętych pomocą wolontariuszy	60
Zapewnienie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, zapewnienie badań psychologicznych osobom sprawującym pieczę	Liczba dzieci objętych indywidualnym poradnictwem psychologicznym	483
	Liczba rodzin objętych indywidualnym poradnictwem psychologicznym	363
	Liczba porad psychologicznych	3246
	Liczba testów psychologicznych	59
	Liczba osób skierowanych do ośrodków poradnictwa i terapii	18
	Liczba rodzin, które skorzystały z pomocy prawnej w MOPS	90
Udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba indywidualnych planów usamodzielnienia oraz ich modyfikacji	98
	Liczba wizyt u wychowanków	312
	Liczba działań mających na celu motywowanie wychowanków do kontynuowania nauki	115

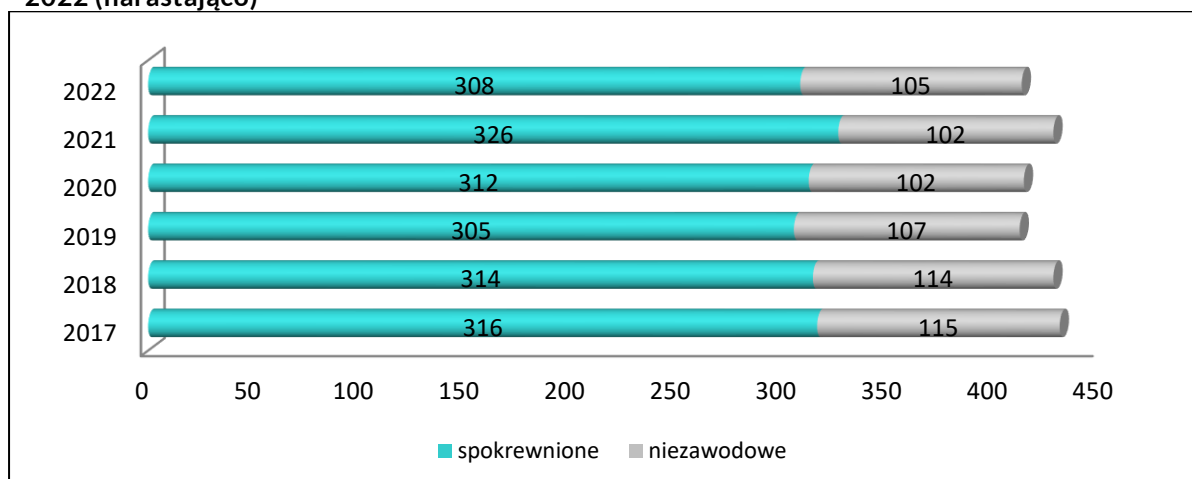
	Liczba działań mających na celu poprawę sytuacji mieszkaniowej	41
Kwalifikowanie kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba przeprowadzonych procedur kwalifikacyjnych	75
Wybrane działania o charakterze grupowym		
Organizowanie grup wsparcia dla rodzin zastępczych	Liczba grup wsparcia/liczba spotkań grup wsparcia	2/11
	Liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia	40
Szkolenia dla kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba zrealizowanych godzin szkoleniowych w roku	120
Wybrane działania skierowane do społeczności lokalnej		
Nabór osób do sprawowania funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, promocja rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba przedsięwzięć promujących idee rodzicielstwa zastępczego	13
	Liczba rozpropagowanych ulotek	8940
	Liczba publikacji prasowych/ internetowych/materiałów radiowych/ telewizyjnych/spotkań	59

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

9.8.1 Rodziny zastępcze niezawodowe i spokrewnione z dzieckiem

Rodziny zastępcze spokrewnione, tworzą wyłącznie wstępni lub rodzeństwo dziecka, natomiast w rodzinach zastępczych niezawodowych opiekunami są dalsi krewni lub osoby niespokrewnione z dzieckiem ⁷⁹.

Wykres: Spokrewnione i niezawodowe rodziny zastępcze objęte pomocą ośrodka w latach 2017–2022 (narastająco)

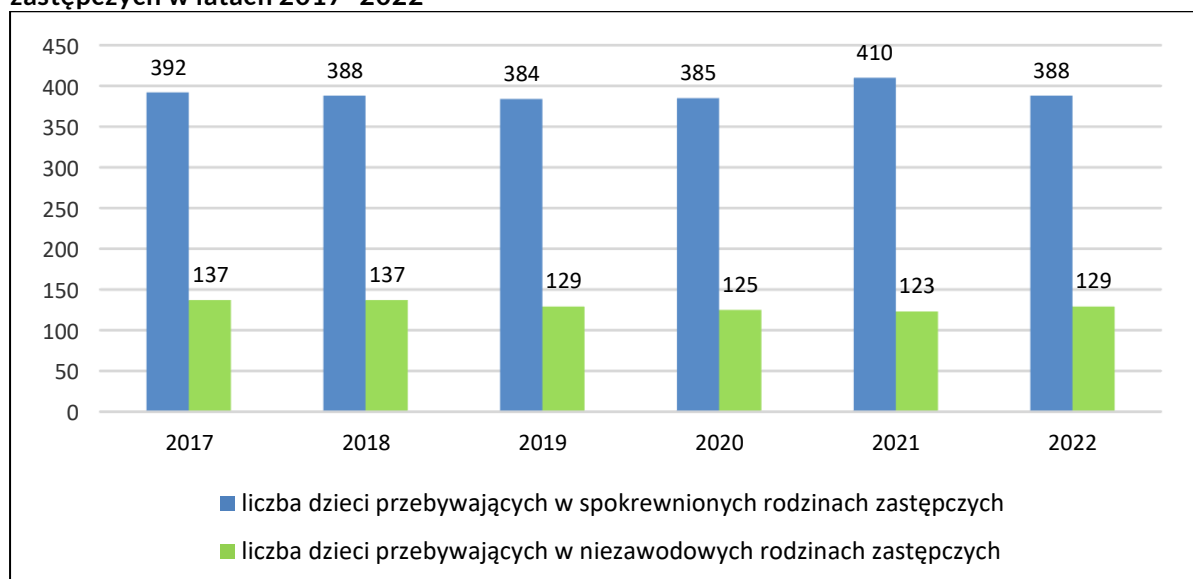
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

⁷⁹ Art. 41 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W 2022 roku 513 (388 w spokrewnionych i 129 w niezawodowych – narastająco) małoletnich dzieci i osób, które ukończyły pełnoletność, przebywało pod opieką spokrewnionych i niezawodowych rodzin zastępczych, zamieszkujących na terenie Gminy Miejskiej Kraków (4 dzieci przechodziła między typami rodzin). W 2022 roku 47 dzieci zostało umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych, a 18 w rodzinach zastępczych niezawodowych. Na mocy obowiązujących przepisów dziecko może pozostawać w rodzinie zastępczej do 18 roku życia lub do zakończenia nauki – nie dłużej niż do 25. roku życia. Powody opuszczenia przez dziecko rodziny zastępczej przed osiągnięciem pełnoletności to: powrót do rodziny biologicznej, umieszczenie w rodzinie adopcyjnej lub w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

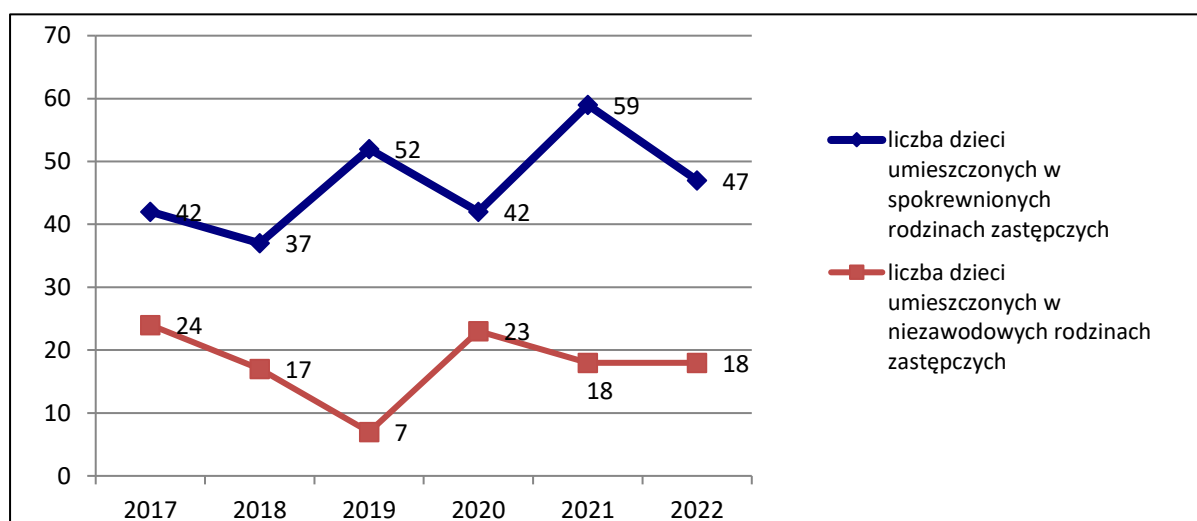
W okresie od 2011 r. do 2021 r. 36 rodzin zastępczych wyprowadziło się z Krakowa co było podyktowane poprawą warunków mieszkaniowych. W 2022 roku żadna rodzina zastępcza nie wyprowadziła się z Krakowa do powiatu ościennego.

Wykres: Liczba dzieci przebywających w spokrewnionych i niezawodowych rodzinach zastępczych w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wykres: Liczba dzieci umieszczanych w spokrewnionych i niezawodowych rodzinach zastępczych w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wszystkie rodziny zastępcze objęte są wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, który na mocy Zarządzenia z dnia 6 grudnia 2011 r. Nr 2918/2011 Prezydenta Miasta Krakowa, został wyznaczony na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

9.8.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

MOPS w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pieczy zastępczej realizował w 2022 r. umowę z:

- Fundacją Nowe Centrum o wsparcie realizacji zadania publicznego na prowadzenie Programu Aktywności Lokalnej dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz dzieci w nich przebywających z terenu Gminy Miejskiej Kraków.

Dodatkowo w 2022 r. w ramach wsparcia dla rodzin zastępczych nawiązana została współpraca z:

- Fundacją Robinson Crusoe w ramach projektu „Wehikuł Usamodzielnienia”,
- Fundacją Sarigato z projektem edukacyjnym – Szkoła 3.0,
- Fundacją Praesterno – grupa socjoterapeutyczna,
- Fundacją Jacka i Piotra Michalskich w zakresie szkoleń dla rodzin zastępczych oraz Akademii Active Life dla młodzieży 15+,
- Stowarzyszeniem Piękne Anioły, które odremontowało mieszkanie rodzinie zastępczej,
- Fundacją Mała Przystań – realizacja zadania Rodzina z serca,
- Stowarzyszeniem SIEMACHA – realizacja zadania Mocni wsparciem,
- Fundacją Ruperta Mayera Dzieło Pomocy Dzieciom w sprawie realizacji pomocy wolontaryjnej na rzecz dzieci przebywających w rodzinach zastępczych.

9.8.1.2 Kadra

W 2022 r. 35 pracowników MOPS realizowało zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, mające na celu zapewnienie warunków sprzyjających funkcjonowaniu istniejących i tworzeniu nowych rodzin zastępczych.

9.8.1.3 Rodziny korzystające ze świadczeń dla spokrewnionych i niezawodowych rodzin zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Z opracowań własnych MOPS wynika, że wiek wychowanków w rodzinach zastępczych spokrewnionych wg. stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. przedstawia się następująco: dzieci do 13 roku życia stanowiły 51% ogółu dzieci przebywających w rodzinach zastępczych spokrewnionych, w wieku 14–17 lat stanowiły 28%, a 21% stanowiły dzieci w wieku 18 lat i powyżej. Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych niezawodowych kształtował się następująco: dzieci w wieku do 13 roku życia stanowiły 46% dzieci przebywających na dzień 31 grudnia 2022 r. w niezawodowych rodzinach zastępczych, 34% dzieci było w wieku 14–17 lat, a dzieci w wieku 18 lat i więcej stanowiły 20%.

Tabela: Osoby pozostające w rodzinach zastępczych, a świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania w latach 2017 – 2022

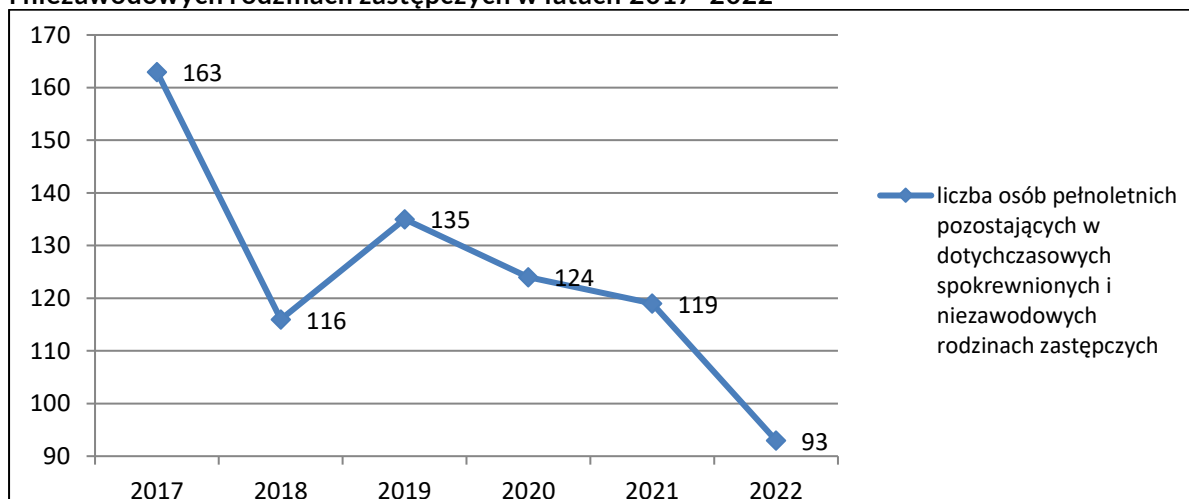
Rok		2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Dzieci w rodzinach zastępczych –razem	Liczba dzieci	529	626	641	640	663	671

	Świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dzieci	4441390,59 zł	5430738,51zł	5353247,56 zł	5769509,15 zł	5969757 zł	6 291950,28 zł
Pełnoletni pozostający w dotychczasowych rodzinach zastępczych	Liczba osób pełnoletnich	163	116	135	124	119	93
	Świadczenia na pokrycie utrzymania osób pełnoletnich	1286336,81 zł	1230416,86 zł	1025403,26 zł	1123317,66 zł	1075217,91 zł	882752,3009 zł
Osoby usamodzielniające się z rodzin zastępczych	Liczba osób usamodzielniających się	177	141	131	110	89	97
	Pomoc na kontynuowanie nauki	638450,26 zł	569622,94 zł	471 310,07 zł	358 306,76 zł	347 282 zł	372 535 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Do 2016 roku corocznie wzrastał łączny koszt utrzymania osób pełnoletnich w dotychczasowych rodzinach zastępczych, co wynikało ze zwiększenia liczby osób pozostających po osiągnięciu pełnoletniości w dotychczasowych rodzinach zastępczych. Tendencja ta w roku 2017 uległa zahamowaniu i obserwowana jest również w kolejnych latach. W roku 2022 liczba pełnoletnich wychowanków, pozostających w dotychczasowych rodzinach zastępczych, zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres: Liczba osób pełnoletnich pozostających w dotychczasowych spokrewnionych i niezawodowych rodzinach zastępczych w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

9.8.1.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Całkowity koszt świadczeń przyznanych spokrewnionym i niezawodowym rodzinom zastępczym wyniósł:

- w 2017 r: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 631 200,01zł, w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 2 150 127,05 zł.

- w 2018 r: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 767 942 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 2 105 810 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa na świadczenie „Dobry start”: 100 800 zł.
Zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” z dnia 1 czerwca 2018 r. przyznano:
 - świadczenie „Dobry start” dla dzieci umieszczonych w niezawodowych rodzinach zastępczych: 84.
 - świadczenie „Dobry start” dla dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych: 252.
 - w 2019 r: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 474 431,50 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 2 001 262,50 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa na świadczenie „Dobry start”: 96 300 zł.
Przyznano:
 - świadczenie „Dobry start” dla 71 dzieci umieszczonych w niezawodowych rodzinach zastępczych;
 - świadczenie „Dobry start” dla 250 dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych.
 - w 2020 r: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 567 768,53 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 2 038 081,78 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa na świadczenie „Dobry start”: 98 700,00 zł.
Przyznano:
 - świadczenie „Dobry start” dla 68 dzieci umieszczonych w niezawodowych rodzinach zastępczych;
 - świadczenie „Dobry start” dla 261 dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych.
- Ponadto w ramach projektu pn. „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” przekazano 190 sztuk sprzętu komputerowego o wartości 510 215,70 zł dla 336 rodzin zastępczych oraz do 2 rodzinnych domów dziecka.
- w 2021 r: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 610 537,40 zł oraz w ramach dotacji z budżetu państwa 2 019 542,56 zł, w tym na dodatek wychowawczy: 1 989 023,09 zł.
 - w 2022 r.: w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 4 666 932,98 oraz w ramach dotacji z budżetu państwa 843 654,45 zł, w tym na dodatek wychowawczy: 788 304,45 zł, w ramach Funduszy Pomocy 11 966,70 zł.

9.8.1.5 Wnioski

Charakteryzując rodzinną pieczę zastępczą w zakresie rodzin spokrewnionych i niezawodowych należy przeanalizować wiele czynników. Jednym z nich jest aspekt związany z powodami umieszczenia dzieci w pieczy rodzinnej. Z reguły dzieci umieszczane są w pieczy w sytuacji wystąpienia nie jednego, a kilku powodów. Przyczyny są ze sobą powiązane i nieraz wynikają jedna z drugiej, np. uzależnienie rodziców powoduje bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Najczęstszą przyczyną umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz uzależnienie rodziców.

Analizując rodzinną pieczę zastępczą należy również uwzględnić trudności występujące w związku ze sprawowaną opieką. Na podstawie danych własnych MOPS można stwierdzić, iż trudności uzależnione są od typu rodziny zastępczej.

W rodzinach zastępczych spokrewnionych, w których pieczę zastępczą sprawują dziadkowie, występują głównie problemy wynikające z różnicy pokoleń, niepełnosprawności, kłopotów zdrowotnych, braku sił fizycznych i obniżonej sprawności psychicznej związanej ze starszym wiekiem opiekunów. Innego rodzaju trudności mogą się pojawić, kiedy funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej pełni rodzeństwo. W tym przypadku różnica wieku jest często

nieznaczna, opiekunowie są osobami bardzo młodymi, nieposiadającymi doświadczenia pozwalającego na bycie autorytetem dla młodszego rodzeństwa.

Natomiast rodziny zastępcze zawodowe napotykają problemy w komunikacji z rodzicami biologicznymi, będące skutkiem występujących u tych rodziców deficytów. Kolejnym problemem w tej grupie rodzinnej pieczy zastępczej jest przedłużający się czas pobytu dziecka w pogotowiu rodzinnym.

Mając na uwadze przedstawioną powyżej charakterystykę rodzinnych form pieczy zastępczej, można stwierdzić, iż w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rodzin oraz optymalnego zaspokojenia potrzeb dzieci, niezbędne jest funkcjonowanie systemu, który będzie udzielał wsparcia zarówno wychowankom, jak i osobom sprawującym pieczę.

9.8.2 Rodziny zastępcze zawodowe i rodzinne domy dziecka

Rodziny zastępcze zawodowe, to rodziny niebędące krewnymi dziecka, z którymi została zawarta umowa o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej. W ramach rodzin zawodowych wyróżniamy:

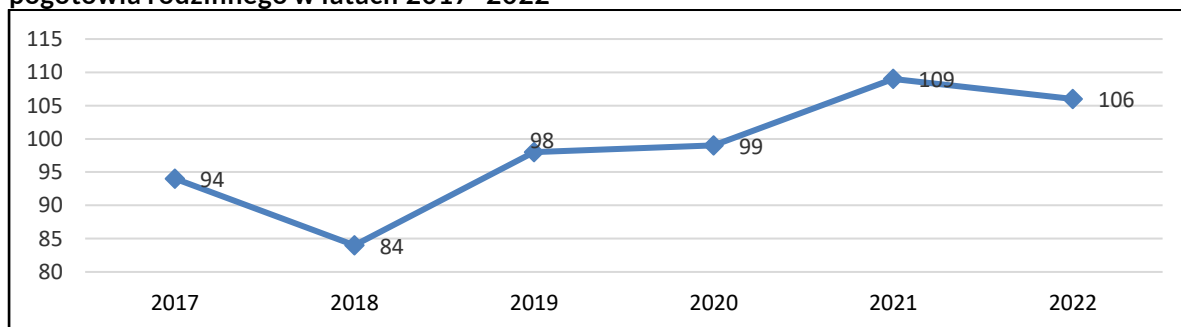
- rodziny zastępcze zawodowe, w których umieszcza się dzieci na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności, lub osoby pełnoletnie jeżeli kontynuują naukę, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia,
- rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne, w których umieszcza się w szczególności: dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, małoletnie matki z dziećmi,
- rodziny zastępcze zawodowe o charakterze pogotowia rodzinnego; w tej formie dzieci przebywają do czasu unormowania sytuacji dziecka, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy, w szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego.

Odrębną formą rodzinnej pieczy zastępczej są rodzinne domy dziecka, którą tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim. W powyższej formie sprawowana jest opieka nad łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osobami, które osiągnęły pełnoletność, przebywając w pieczy zastępczej.

W Gminie Miejskiej Kraków funkcjonują zawodowe rodziny zastępcze, w tym pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz typu specjalistycznego.

W roku 2022 w Krakowie funkcjonowało łącznie 35 zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego (według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. – 31), dysponujących 68 miejscami. Według stanu na ostatni dzień okresu sprawozdawczego przebywało w nich 65 dzieci, z tego 10 rodzin zapewniało miejsce dla 1 dziecka, 9 rodzin – dla 2 dzieci, oraz 7 rodzin dla 3 dzieci, oraz 4 rodziny dla 4 dzieci. Ponadto 1 rodzina pozostawała w gotowości do przyjęcia dziecka. W roku 2022 z tej formy rodzinnej pieczy zastępczej skorzystało łącznie 106 dzieci.

Wykres: Liczba dzieci przebywających w zawodowych rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Zawodowa specjalistyczna rodzina zastępcza to forma rodzinnej pieczy zastępczej, której zadaniem jest zapewnienie opieki szczególnej grupie dzieci. Umieszcza się w nich dzieci z różnego typu problemami, w tym:

dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;

- dzieci na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich;
- małoletnie matki z dziećmi⁸⁰.

W roku 2022 funkcjonowało 17 zawodowych specjalistycznych rodzin zastępczych (stan na dzień 31 grudnia 2022 r.: 17 rodzin) zapewniających 27 miejsc. Spośród zawodowych specjalistycznych rodzin zastępczych 9 rodzin sprawuje opiekę nad 1 dzieckiem, 6 rodzin ma pod opieką 2 dzieci, natomiast 2 rodzina ma pod opieką 3 dzieci. W powyższej formie pieczy zastępczej przebywały dzieci z problemami zdrowotnymi, wymagające szczególnej opieki i pielęgnacji (m. in. dzieci zespołem Downa, Zespołem Alkoholowym Płodu). W roku 2022 z tej formy rodzinnej pieczy zastępczej skorzystało łącznie 28 dzieci.

W roku 2022 funkcjonowała 2 zawodowe rodziny zastępcze (stan na dzień 31 grudnia 2022 r.: 2 rodziny zapewniają opiekę dla 4 dzieci). W roku 2022 z tej formy rodzinnej pieczy zastępczej skorzystało łącznie 4 dzieci.

W roku 2022 funkcjonowały 4 rodzinne domy dziecka, w których przebywało łącznie 35 dzieci.

9.8.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia dla rodzin zastępczych. Szczegółowe informacje znajdują się w podrozdziale 9.8.1.1.

9.8.2.2 Kadra

Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w ramach Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej realizuje 35 pracowników zatrudnionych w MOPS. Przy czym wsparcie dla rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka realizowane jest przez 5 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, 2 pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz 3 psychologów. Dodatkowo do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich zatrudniono 8 osób.

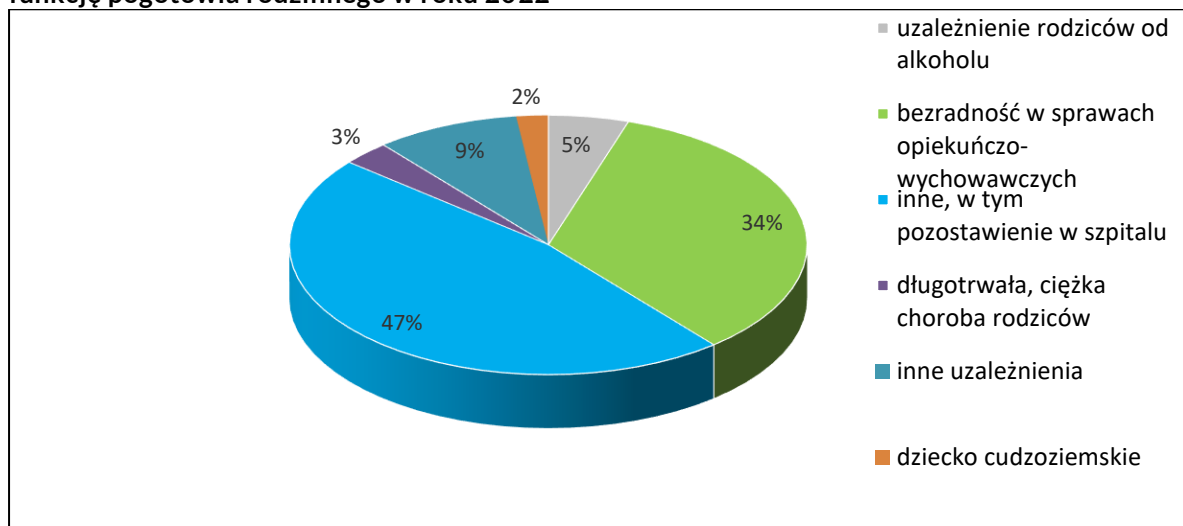
9.8.2.3 Dzieci umieszczone w zawodowych rodzinach zastępczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. 63% dzieci przebywających w pogotowiach rodzinnych miało od 0 do 3 lat, natomiast 31% dzieci zawiera się w przedziale pomiędzy 4–6 lat, a 6% dzieci w przedziale 7–13 lat.

Umieszczenie dziecka w zawodowej rodzinie zastępczej, pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego, spowodowane jest głównie: bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych skutkującą zaistnieniem sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu dziecka, pozostawieniem noworodka przez matkę w szpitalu, uzależnieniem rodziców od alkoholu oraz ciężką i długotrwałą chorobą rodziców uniemożliwiającą sprawowanie opieki nad dzieckiem.

⁸⁰Art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn zm.).

Wykres: Przyczyny umieszczenia dzieci w zawodowych rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego w roku 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań wydanych w roku 2022

Wśród dzieci przebywających w dniu 31 grudnia 2022 r. w zawodowych specjalistycznych rodzinach zastępczych, 11% było w wieku od 0 do 3 lat, 15% było w wieku od 4 do 6 lat, 48% stanowiły dzieci w wieku 7 do 13 lat, 15% stanowiły dzieci w przedziale wiekowym 14 do 17, 11% stanowiły dzieci w przedziale wiekowym 18 lat i powyżej.

Wśród dzieci przebywających w dniu 31 grudnia 2022 r. w zawodowych rodzinach zastępczych 25% było w wieku od 0 do 3 lat, 25% było w wieku 4 do 6 lat, 25% stanowiły dzieci w wieku 7 do 13 lat, oraz 25% stanowiły dzieci w przedziale wiekowym 14 do 17 lat.

9.8.2.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków wydatkowanych przez Gminę Miejską Kraków na funkcjonowanie zawodowych rodzin zastępczych oraz rodzinnego domu dziecka wyniosła łącznie:

- w roku 2017: 1 145 461,21 zł w tym; w ramach dotacji z budżetu państwa: 42 183,47 zł oraz w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 354 445,77 zł;

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej, dodatek został przyznany dla 105 dzieci, w przypadku rodzin specjalistycznych – dla 11 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka – dla 10 dzieci.

- w roku 2018: 1 785 696 zł w tym; w ramach dotacji z budżetu państwa: 39 366 zł, w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 377 977 zł oraz w ramach świadczenia „Dobry start”: 3300 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej, dodatek został przyznany dla 105 dzieci, w tym w przypadku rodzin specjalistycznych – dla 15 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka – dla 8 dzieci.

Zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” z dnia 1 czerwca 2018 r. przyznano świadczenie dla 11 dzieci umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych.

- w roku 2019: 2 088 941 zł w tym; w ramach dotacji z budżetu państwa: 28 625,04 zł, w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 445 285,97 zł oraz w ramach świadczenia „Dobry start”: 2700 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej, dodatek został przyznany dla 130 dzieci, w tym w przypadku rodzin specjalistycznych – dla 18 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka – dla 10 dzieci.

Świadczenie „Dobry start” przyznano dla 9 dzieci umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych.

- w roku 2020: 2 485 378,40 zł w tym: w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 549 103,92 zł (nie uwzględniono wydatków na dzieci przebywające w rodzinie

pomocowej nie będącej jednocześnie rodziną zawodową) oraz w ramach świadczenia „Dobry start”: 5100,00 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej dodatek wychowawczy został przyznany dla 132 dzieci, w tym w przypadku rodzin specjalistycznych – dla 24 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka – dla 14 dzieci.

Świadczenie „Dobry start” przyznano dla 17 dzieci umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka.

- w roku 2021: 2 687 786,10 zł w tym: w ramach dotacji na dodatek wychowawczy: 601 355,20 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej dodatek wychowawczy został przyznany dla 147 dzieci, w tym: w przypadku rodzin specjalistycznych dla 23, w przypadku rodzin zastępczych, pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, dla 108 dzieci, w przypadku zawodowych rodzin zastępczych dla 8 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka dla 12 dzieci.

Na wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka, osób do pomocy oraz rodzin pomocowych 3 582 215,83 zł, w tym: w ramach dotacji 21 657,08 zł.

- w roku 2022: 6 637 003,49 zł w tym w ramach dotacji z budżetu państwa na dodatek wychowawczy: 214 176,00 zł.

W przypadku zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej dodatek wychowawczy został przyznany dla 100 dzieci, w tym: w przypadku rodzin specjalistycznych dla 23, w przypadku rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego dla 65 dzieci, w przypadku zawodowych rodzin zastępczych dla 3 dzieci, natomiast w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka dla 9 dzieci.

Na wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka, osób do pomocy oraz rodzin pomocowych 4 007 052,65 zł w tym: w ramach dotacji 31 455,20 zł.

9.8.2.5 Wnioski

Zgodnie z aktualnym stanem prawnym ustawodawca zakłada rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej w miejsce pieczy instytucjonalnej. Zgodnie z tym założeniem, wszystkie dzieci do 10 roku życia, które nie mogą pozostawać w rodzinach biologicznych winny być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Dlatego też konieczne jest prowadzenie ciągłych działań propagujących ideę rodzicielstwa zastępczego w celu pozyskania kandydatów do prowadzenia rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, a tym samym zwiększania ich liczby. Mimo prowadzonych działań promocyjnych, potrzeby w tym zakresie są niezmiennie, gdyż rodziny z racji osiągnięcia wieku emerytalnego, rozwiązują umowy z Gminą Miejską Kraków, a corocznie pojawiają się nowe dzieci, które winny być objęte pieczą rodzinną. W 2022 roku podpisano 2 umowy na prowadzenie rodzinnego domu dziecka, każda z nich na 8 dzieci (jedna umowa została rozwiązana).

9.9 Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej, po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej, może zostać umieszczone w placówce opiekuńczo – wychowawczej typu:

- interwencyjnego,
- rodzinnego,
- socjalizacyjnego,
- specjalistyczno-terapeutycznego.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze zobowiązane są do zapewnienia dziecku całodobowej opieki i wychowania oraz zaspokajania niezbędnych potrzeb w szczególności emocjonalnych, rozwojowych, zdrowotnych, bytowych, społecznych i religijnych⁸¹.

9.9.1 Infrastruktura

Według stanu na 31 grudnia 2022 r., w Krakowie funkcjonowało łącznie 38 placówek opiekuńczo-wychowawczych, zapewniających 413 miejsc. 19 placówek prowadzonych było na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez organizacje pozarządowe, a 19 placówek funkcjonowało jako jednostki publiczne.

W roku 2022 krakowski system instytucjonalnej pieczy zastępczej tworzyły 42 placówki:

- 3 placówki typu interwencyjnego, zapewniające doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia opieki – do czasu wydania przez sąd postanowienia o umieszczeniu dziecka w placówce, rodzinie zastępczej, adopcyjnej lub powrocie do rodziny biologicznej. W placówkach tego typu w roku 2022 przebywało łącznie 188 dzieci;
- 17 placówek typu socjalizacyjnego, zapewniające opiekę łącznie 184 dzieciom;
- 7 placówek typu rodzinnego, w których w 2022 roku przebywało łącznie 50 dzieci;
- 15 placówek typu specjalistyczno-terapeutycznego, zapewniających opiekę nad dziećmi o indywidualnych potrzebach w tym: legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności lub umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności; wymagających stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii oraz wymagających wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych. W placówkach tego typu w roku 2022 przebywało łącznie 164 dzieci.

W roku 2022 placówki opiekuńczo-wychowawcze zapewniły opiekę i wychowanie łącznie 577 dzieciom (dzieci przechodziły między typami pow).

Zgodnie z założeniami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. 2022 poz. 447 z późn.zm.), w placówce opiekuńczo-wychowawczej nie powinno przebywać więcej niż 14 dzieci. W wyniku podejmowanych w latach 2016–2022 działań, mających na celu dostosowanie placówek do obowiązujących przepisów, standard liczby miejsc został osiągnięty we wszystkich 38 placówkach, funkcjonujących w dniu 31.12.2022 r.

Zgodnie z Ustawą o pomocy dla obywateli Ukrainy, którzy przekroczyli granice Rzeczypospolitej Polskiej w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa w okresie po 24 lutego 2022 r., za zgodą Starosty i Wojewody Małopolskiego, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych mogą przebywać małoletni obywatele Ukrainy, przebywający na terytorium RP, których pobyt na terytorium RP jest uznany za legalny na podstawie art. 2 ust. 1 specustawy. W roku 2022 w 5 placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywali małoletni obywatele Ukrainy ponad limit.

9.9.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Podmiotami realizującymi w 2022 roku zadanie polegające na prowadzeniu niepublicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków były: Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. W. a Paulo, Towarzystwo „Nasz Dom”, Dom Zakonny Zgromadzenia Sióstr św Jana Chrzciciela z siedzibą w Krakowie, Dom Zakonny Zgromadzenia Sióstr św Jana Chrzciciela w Pasierbcu, Krakowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Młodzieży „Nowa Droga”, Stowarzyszenie „SIEMACHA”, Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Fundacja Projekt ROZ, Prowincja Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego, Fundacja im. Św. Scholastyki, Fundacja Rodzina Plus, Fundacja im. Jacka i Piotra Michalskich.

⁸¹ Art. 93 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn zm.).

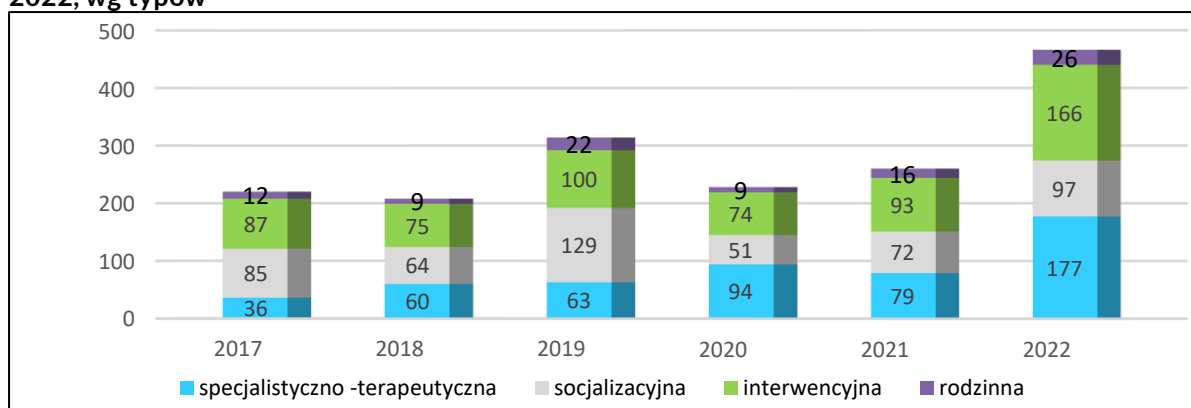
9.9.3 Kadra

W bezpośrednią realizację zadania (praca z dzieckiem), na dzień 31 grudnia 2022 r., zaangażowane było 134 osób w organizacjach pozarządowych i 192 pracowników jednostek budżetowych.

9.9.4 Dzieci i młodzież skierowana do całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W roku 2022 liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej wynosiła 577 i wzrosła w stosunku do roku 2021 o 67 osób.

Wykres: Liczba skierowań do placówek opiekuńczo – wychowawczych wydanych w latach 2017–2022, wg typów

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań do placówek opiekuńczo – wychowawczych

Spośród wszystkich dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na dzień 31 grudnia 2022 r.: 48% stanowiły dzieci w wieku 14–17 lat, 36% w wieku 7–13 lat, 4% to dzieci w wieku 4–6 lat, 5% stanowiły dzieci poniżej 3 roku życia, dzieci powyżej 18 lat stanowiły prawie 7%.

Tabela: Wiek dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na dzień 31 grudnia 2022 r.

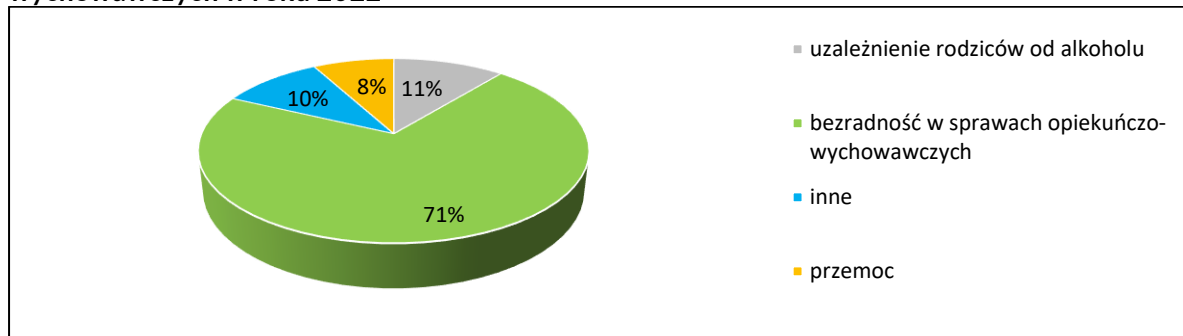
Wyszczególnienie	w placówkach opiekuńczo – wychowawczych				
	ogółem	typu socjalizacyjnego	typu interwencyjnego	typu specjalistyczno – terapeutycznego	typu rodzinnego
Dzieci w pieczy zastępczej w wieku:	391	150	36	159	46
poniżej 1 roku	6	0	0	6	0
od 1 roku – 3 lat	15	0	0	12	3
4 – 6 lat	15	2	6	2	5
7 – 13 lat	142	55	10	50	27
14 – 17 lat	186	81	20	77	8
18 – 24 lat	27	12	0	12	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań do placówek opiekuńczo – wychowawczych

Na podstawie analizy przyczyn, z powodu których małoletni przebywają w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, należy stwierdzić, że największą grupę – 71% stanowią dzieci i młodzież z rodzin, które wykazują bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, skutkującą często nierealizowaniem obowiązku szkolnego. Kolejne pod względem liczności

są dzieci z rodzin z problemem alkoholowym – 11%. W przypadku 8% dzieci i młodzieży przemoc w rodzinie jest powodem umieszczenia w pieczy.

Wykres: Przyczyny umieszczenia dzieci w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych w roku 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy skierowań do całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych wydanych w roku 2022

9.9.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wydatki na utrzymanie placówek opiekuńczo-wychowawczych wyniosły:

- w roku 2017: 26 993 019 zł, w tym: w ramach środków GMK: 26 543 856 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa: 449 163 zł;
- w roku 2018: 30 314 104 zł, w tym: w ramach środków GMK: 29 895 714 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa: 418 390 zł.

Zgodnie z ustawą z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r. poz. 195), osobom prowadzącym placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego przysługuje dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego na każde umieszczone dziecko, które nie ukończyło 18. roku życia. Pomocą w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty na dzieci umieszczone w tego typu placówkach objęto 44 wychowanków. Wypłacono 437 świadczeń na kwotę 208 375 zł.

Zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” z dnia 1 czerwca 2018 r. przyznano świadczenie „Dobry start” dla 289 dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej na kwotę 86 700 zł.

- w roku 2019: 29 552 874,82 zł, z czego 15 190 591,44 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych. Pomocą w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty na dzieci umieszczone w tego typu placówkach objęto 331 wychowanków. Wypłacono 522 świadczeń na kwotę 250 327 zł. Przyznano świadczenie „Dobry start” dla 318 dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej na kwotę 95 400 zł.
- w roku 2020: 30 434 450,85 zł, z czego 17 148 700,86 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego pomocą, w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty, objęto 48 wychowanków. Wypłacono 491 świadczeń na kwotę 229 897,09 zł.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz socjalizacyjnego pomocą, w formie dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, objęto 443 wychowanków. Przyznano 3605 świadczeń na kwotę 1 709 574,49 zł.

Przyznano świadczenie „Dobry start” dla 315 dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej na kwotę 94 500,00 zł.

Ponadto w roku 2020 placówki opiekuńczo-wychowawcze skorzystały z możliwości dofinansowania działań, mających na celu niwelowanie skutków stanu epidemii i pozyskały środki zewnętrzne w ramach projektu pn. „Małopolska Tarcza Antykryzysowa – Pakiet Społeczny. Bezpieczny dom”. Kwota dofinansowania wyniosła 159 578,13 zł oraz 23 936,87 zł z budżetu Gminy Miejskiej Kraków, stanowiące wkład własny do projektu. Łącznie na

przeciwdziałanie skutkom epidemii placówki opiekuńczo-wychowawcze przeznaczyły 236 201,72 zł.

- w roku 2021: 30 191 772,33 zł, z czego 18 934 547,90 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego pomocą, w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty, objęto 38 wychowanków. Wypłacono 389 świadczeń na kwotę 183 744 zł.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz socjalizacyjnego pomocą w formie dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, objęto 360 wychowanków. Przyznano 3265 świadczeń na kwotę 1 433 725 zł.

- w roku 2022: 33 115 356,30 zł, z czego 22 495 196,13 zł to wydatki miejskich jednostek organizacyjnych. W tym za pobyt 41 małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa wykorzystano środki z funduszu pomocy na kwotę 1 418 002,98 zł.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego pomocą, w formie dodatku do zryczałtowanej kwoty, objęto 29 wychowanków. Wypłacono 149 świadczeń na kwotę 70 101,00 zł.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego oraz socjalizacyjnego pomocą, w formie dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, objęto 244 wychowanków. Przyznano 1142 świadczeń na kwotę 542 381 zł.

9.9.6 Wnioski

Mając na uwadze założenia ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, główne działania w zakresie zapewniania dzieciom i młodzieży opieki w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej powinny skupiać się na sukcesywnym zmniejszaniu liczby dzieci poniżej 10 roku życia umieszczanych w pieczy instytucjonalnej. Ponadto przekształcenia systemu powinny zostać ukierunkowane na zwiększanie liczby placówek typu specjalistyczno-terapeutycznego, aby możliwe było zapewnienie opieki i wychowania rosnącej liczbie dzieci, wykazujących szerokie spektrum zaburzeń.

9.10 Pomoc dla osób usamodzielnianych

Osoby opuszczające, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinną lub instytucjonalną pieczę zastępczą, a także m.in. młodzieżowe ośrodki socjoterapii, młodzieżowe ośrodki wychowawcze lub zakłady poprawcze, obejmuje się pomocą mającą na celu ich życiowe usamodzielnienie. Osoby usamodzielniane wymagają pomocy w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, w szczególności w obszarze kwalifikacji zawodowych i wykształcenia, sytuacji mieszkaniowej i bytowej (w tym uzyskania uprawnień do przysługujących świadczeń). Szczegółowe cele i działania służące ich realizacji, są określone w indywidualnym programie usamodzielnienia opracowywanym przez osobę usamodzielnianą, opiekuna usamodzielnienia oraz pracownika socjalnego lub koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Działania prowadzone przez pracowników MOPS w obszarze edukacji i zdobycia kwalifikacji zawodowych przez osoby usamodzielniane to m.in. motywowanie do kontynuowania nauki, weryfikacja frekwencji na zajęciach szkolnych, osobiste rozmowy z pracownikami szkół (rzecznictwo), skierowanie do doradcy zawodowego lub na warsztaty autoprezentacji.

Pomoc w zakresie poprawy sytuacji mieszkaniowej osób usamodzielnianych jest realizowana m.in. poprzez: pomoc w sporządzeniu wniosku o najem lokalu z zasobów gminy i zgromadzeniu wymaganej dokumentacji, pisma popierające wniosek do UMK, rzecznictwo w sprawach o spłatę zaległości mieszkaniowych, skierowanie po poradę prawną.

Jedną z form pomocy dla usamodzielniających się wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych jest mieszkanie chronione. Głównym celem pobytu w mieszkaniach chronionych jest doprowadzenie do pełnej samodzielności wychowanków we

wszystkich sferach dotyczących życia społecznego, rodzinnego i zawodowego. Wsparcie dla mieszkańców stanowią prowadzone treningi psychoedukacyjne, mające na celu rozwijanie umiejętności społecznych i przygotowanie do samodzielnego, dorosłego życia. Poprzez treningi wychowankowie uczą się m. in. jak prowadzić gospodarstwo domowe i gospodarować budżetem domowym.

Z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym korzysta średniorocznie 17 usamodzielniających się wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych.

Osoby usamodzielniane otrzymują comiesięczną pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, która w przypadku osób usamodzielnianych na mocy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jest niezależna od dochodu osiąganego przez świadczeniobiorcę oraz pomoc na zagospodarowanie i po zakończeniu nauki – pomoc na usamodzielnienie.

9.10.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonowały w 2022 roku trzy mieszkania chronione dla 17 usamodzielniających się wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych. Z tej formy pomocy w roku 2022 skorzystało 16 osób.

9.10.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Pomoc w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej realizowana była we współpracy z Fundacją „Ukryte Skrzydła” oraz Krakowskim Stowarzyszeniem Na Rzecz Młodzieży „Nowa Droga”.

9.10.3 Kadra

W zakresie pomocy finansowej i rzeczowej dla osób usamodzielnianych zadanie realizowali pracownicy MOPS. W realizację zadania w roku 2022 zaangażowanych było 3 pracowników (w ramach 3 etatów). W realizację pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym zaangażowany był personel zatrudniony w organizacjach pozarządowych (3 osoby zatrudnione).

9.10.4 Osoby objęte pomocą na usamodzielnienie, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W roku 2022 udzielono pomocy finansowej i rzeczowej związanej z usamodzielnieniem dla 209 wychowanków rodzin zastępczych oraz osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, a także młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

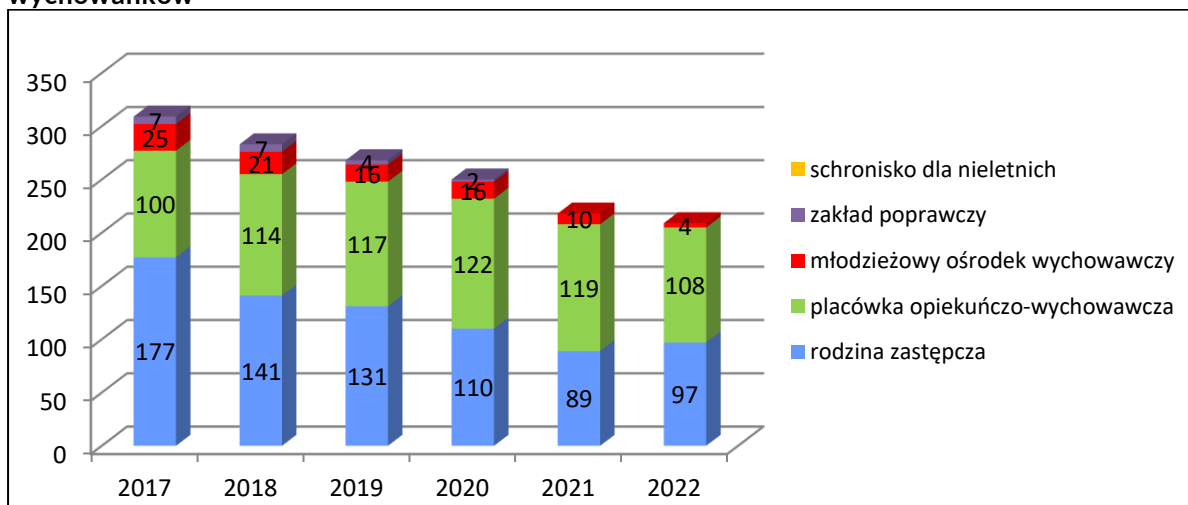
Tabela: Usamodzielnianie wychowanków rodzin zastępczych i placówek

Lp.	Podstawa przyznawania pomocy	Liczba osób usamodzielnianych objętych pomocą w 2022 r.
1.	Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	205
2.	Na zasadach ustawy o pomocy społecznej (przepisy przejściowe z ustawy o wspieraniu rodziny)	0
3.	Ustawy o pomocy społecznej	4
Suma		209
	Miejsce pobytu osoby usamodzielnianej przed usamodzielnieniem	Liczba osób usamodzielnianych objętych pomocą w 2022 r.
1.	Rodziny zastępcze	97
2.	Placówki opiekuńczo – wychowawcze	108
3.	Młodzieżowe ośrodki wychowawcze	4
4.	Specjalny ośrodek szkolno – wychowawczy	0

5.	Schronisko dla nieletnich i zakład poprawczy	0
6.	Zakłady poprawcze	0
Suma		209

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Wykres: Liczba osób usamodzielnionych w latach 2017–2022 wg miejsca poprzedniego pobytu wychowanków

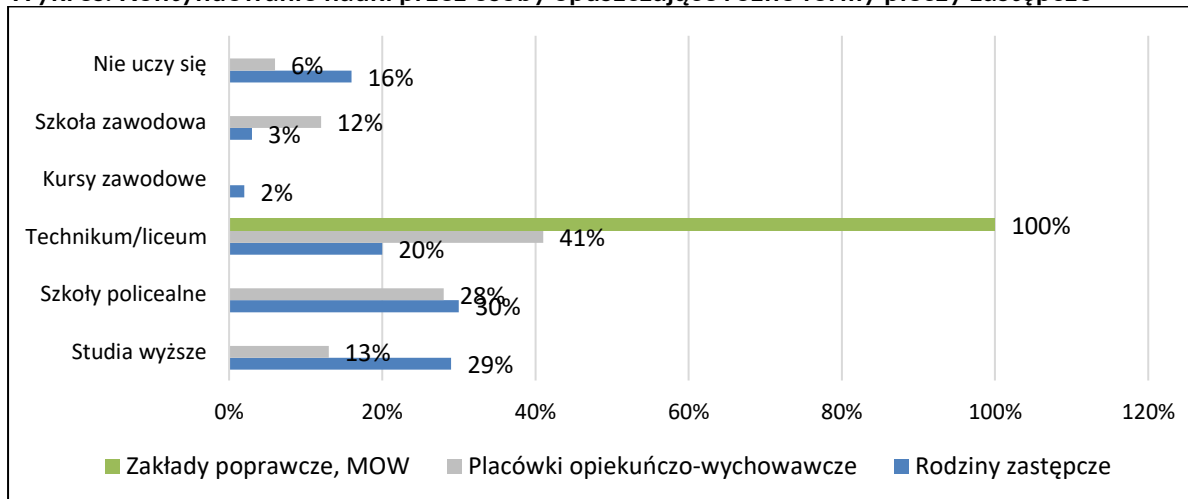
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Osoby usamodzielniane to przede wszystkim wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych, którzy stanowią 51% ogółu oraz wychowankowie rodzin zastępczych, którzy stanowią 47% ogółu. Najmniejszy odsetek wychowanków objętych pomocą na usamodzielnienie to osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze – 2%.

Aspiracje edukacyjne osób usamodzielnianych z rodzin zastępczych są znacznie wyższe niż opuszczających instytucjonalne formy pieczy zastępczej, młodzieżowe ośrodki wychowawcze oraz zakłady poprawcze oraz schroniska dla nieletnich 29% wychowanków rodzin zastępczych kontynuuje naukę na studiach. Natomiast spośród osób, które opuściły instytucjonalne formy pieczy zastępczej zaledwie 13% jest słuchaczami wyższych uczelni. 100% spośród osób opuszczających zakłady poprawcze i młodzieżowe ośrodki wychowawcze uczy się w liceum/technikum. Należy jednocześnie zauważyć, że 6% osób opuszczających placówki opiekuńcze i 16% osób opuszczających rodziny zastępcze zaprzestało kontynuacji nauki.

Poziom edukacji, na którym kontynuują naukę osoby usamodzielniane, jest zróżnicowany ze względu na formy pieczy zastępczej, w której osoby te przebywały – ilustruje to poniższy wykres.

Wykres: Kontynuowanie nauki przez osoby opuszczające różne formy pieczy zastępczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Sytuacja osób opuszczających różne formy pieczy zastępczej różni się również pod względem posiadanych przez te osoby zasobów mieszkaniowych. 36% wychowanków, którzy opuścili rodziny zastępcze ma uregulowaną sytuację mieszkaniową, to znaczy są najemcami lub właścicielami mieszkania lub figurują w umowie najmu jako osoby uprawnione do zamieszkiwania w lokalu. W takiej sytuacji jest 30% wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych. 21% opuszczających rodziny zastępcze wynajmuje lokal na wolnym rynku oraz 25% osób opuszczających placówki opiekuńczo–wychowawcze jest w takiej samej sytuacji. 39% wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej mieszka nadal u rodziny, natomiast 31% wychowanków po opuszczeniu placówki opiekuńczo–wychowawczej zamieszkuje u rodzin biologicznych. Spośród osób usamodzielnianych, 1% wychowanków rodzin zastępczych i 8% osób opuszczających placówki, mieszka w internacie, mieszkaniu chronionym, lokalu zajmowanym bez tytułu prawnego lub po wyroku eksmisyjnym. 3% wychowanków, którzy opuścili rodziny zastępcze decyduje się zamieszkać w mieszkaniu chronionym oraz 6% wychowanków, którzy opuścili placówki opiekuńczo–wychowawcze.

Tabela: Sytuacja mieszkaniowa osób opuszczających różne formy pieczy zastępczej

Sytuacja mieszkaniowa	Osoby, które opuściły placówki opiekuńczo – wychowawcze. Udział procentowy w stosunku do wszystkich opuszczających daną formę pieczy zastępczej.	Osoby, które opuściły rodziny zastępcze. Udział procentowy w stosunku do wszystkich opuszczających daną formę pieczy zastępczej.
Zamieszkiwanie u rodziny (biologicznej lub dotychczasowej rodziny zastępczej)	31%	39%
Wynajmowanie mieszkania /pokoju na wolnym rynku	25%	21%
Uregulowana sytuacja mieszkaniowa – posiadające własny lokal/zamieszkujące w lokalu, którego są najemcą	30%	36%
Inne w tym: Internat, bursa, lokal komunalny bez tytułu prawnego, lokal komunalny po wyroku eksmisyjnym	8%	1%
Przebywające w mieszkaniu chronionym	6%	3%

Źródło: opracowanie własne MOPS na podstawie danych za 2022 r. Dane dotyczą wychowanków, którzy po opuszczeniu pieczy zastępczej oraz MOW, pozostają w kontakcie z pracownikami MOPS.

9.10.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Całkowite koszty pomocy na rzecz usamodzielniających się wychowanków wynosiły:

- w 2017 roku łącznie 1 566 489,13 zł (w tym: 88 400 zł na funkcjonowanie mieszkań chronionych–kwota przekazana podmiotom).
 - w 2018 roku łącznie 1 546 995 zł (w tym: 125 820 zł na funkcjonowanie mieszkań chronionych–kwota przekazana podmiotom).
- Zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” z dnia 1 czerwca 2018 r. przyznano:
- świadczenie dobry start dla usamodzielnianych wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych: 20;
 - świadczenie dobry start dla usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych: wypłacono kwotę 6 600 zł.
 - w 2019 roku łącznie 1 394 728 zł (w tym: 128 520 zł na funkcjonowanie mieszkań chronionych – kwota przekazana podmiotom).

Przyznano: świadczenie „Dobry start” dla 36 usamodzielnianych wychowanków. Wypłacono kwotę 10 800 zł.

- w 2020 roku łącznie 1 421 178,08 zł (w tym: 128 199,51 zł wydatkowano na utrzymanie mieszkań chronionych).

Przyznano: świadczenie „Dobry start” dla 33 usamodzielnianych wychowanków. Wypłacono kwotę 9 900 zł.

- w 2021 roku łącznie 1 236 258,40 zł (w tym: 137 589,40 zł wydatkowano na utrzymanie mieszkań chronionych).

Przyznano: świadczenie „Dobry start” dla 1 usamodzielnianego wychowanka. Wypłacono kwotę 300 zł.

- w 2022 roku łącznie 1 359 829,20 zł (w tym: 183 326,49 zł wydatkowano na utrzymanie mieszkań chronionych).

9.10.6 Wnioski

Analiza dotycząca sytuacji osób usamodzielnianych pozwala na wskazanie dwóch najważniejszych obszarów, w których osoby te wymagają wsparcia: jest to pomoc w uzyskaniu wykształcenia i kwalifikacji pozwalających na podjęcie pracy zawodowej oraz w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.

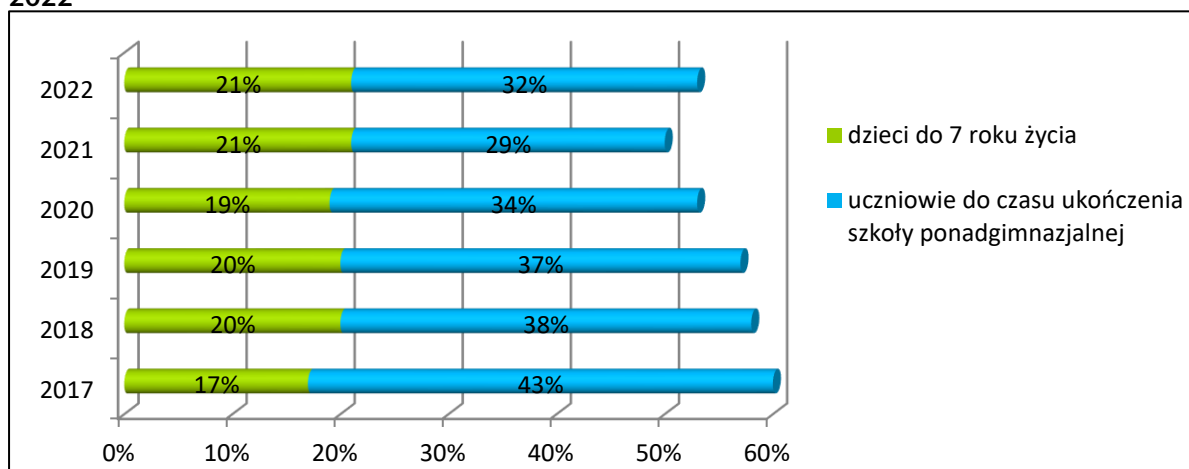
9.11 Pozostałe formy pomocy na rzecz rodzin z dziećmi

9.11.1 Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku

Wskazana forma pomocy została opisana w rozdziale 12 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom i rodzinom o niskich dochodach, podrozdział 12.2.3.

Należy podkreślić, że szczególną grupą odbiorców Programu dożywiania są dzieci i młodzież⁸². Udział dzieci i uczniów w ogólnej liczbie osób otrzymujących pomoc w formie posiłku wyniósł 53% w skali roku (2151 osób). Dzieci do 7. r.ż. stanowiły 21% świadczeniobiorców, natomiast odsetek uczniów w wieku od lat 7 do ukończenia szkoły ponadpodstawowej w ogólnej liczbie świadczeniobiorców wyniósł około 32%. W 2022 roku udział dzieci i uczniów w ogólnej liczbie osób objętych pomocą w formie posiłków był wyższy niż w roku poprzednim.

Wykres: Udział dzieci w ogólnej liczbie osób objętych pomocą w formie posiłków latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

⁸² Dzieci do 7 roku życia oraz uczniowie do ukończenia szkoły ponadpodstawowej stanowią blisko 32% wszystkich osób korzystających z Programu.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy uczeń, albo dziecko korzystające z zajęć w ramach rocznego przygotowania przedszkolnego w szkole lub przedszkolu, wyraża chęć zjedzenia posiłku, dyrektor szkoły lub przedszkola udziela pomocy w formie posiłku, informując jednocześnie ośrodek pomocy społecznej, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania ucznia lub dziecka, o udzieleniu pomocy. Przyznanie pomocy, o której mowa powyżej, nie wymaga ustalania sytuacji rodziny w drodze rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania przez ośrodek pomocy społecznej decyzji administracyjnej. Środki na zakup posiłku, są przekazywane przez ośrodek pomocy społecznej na podstawie sporządzonej listy uczniów lub dzieci oraz liczby spożytych posiłków w przyjętym okresie rozliczeniowym. W 2022 r. z posiłków przyznawanych na podstawie decyzji dyrektora szkoły skorzystało 612 dzieci i uczniów.

9.11.1.1 Wnioski

Analiza danych dotyczących realizacji programu ośłonowego dotyczącego udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania za lata 2013 – 2022 wskazuje, że dzieci do 7. roku życia oraz uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej stanowią znaczącą, bo około 50% grupę odbiorców programu. W 2022 r., ze względu na zniesienie ograniczeń wynikających z pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2, pomoc w formie posiłków była realizowana w placówkach oświatowych, co spowodowało wzrost udziału uczniów w ogólnej liczbie osób korzystających objętych programem dożywiania.

9.11.2 Kluby Rodziców

W 2022 r. w ramach Działu Rewitalizacji Społecznej funkcjonowały dwa Kluby Rodziców – przy ul. Dąbrówki 7/4 oraz na os. Na Skarpie 35. Celem działań klubów było wzmocnienie więzi i kształtowanie pozytywnych relacji rodziców i dzieci oraz podnoszenie kompetencji rodzicielskich. Kluby tworzyły otwartą i przyjazną przestrzeń dla rodziców, którzy szukali możliwości wymiany doświadczeń i zdobycia nowych umiejętności, bazując na wiedzy innych rodziców bądź specjalistów działających w ramach Klubu.

W Klubach Rodziców można było skorzystać z takich zajęć jak: „Etno-bobo”, czyli warsztaty logorytmiki z wykorzystaniem elementów folkloru podhalańskiego, „Terapia dźwiękiem” – warsztaty przy użyciu mis tybetańskich, „ABC współpracy rodzica i dziecka”, „Czego potrzebuję? – warsztat dla mam” o zasadach komunikacji bez przemocy, „Bądźcie dla siebie dobrzy – warsztaty regulowania emocji”. Mamy mogły skorzystać z warsztatów wizażu czy spotkań „Chwila dla siebie”. Oprócz tego w 2022 odbyła się już kolejna, nadal ciesząca się dużym zainteresowaniem, edycja on-linowych „Spotkań z położną”. 11 spotkań obejmowało cały przekrój zagadnień związanych z ciążą i porodem.

W 2022 roku zrealizowano 107 godzin zajęć, w których wzięło udział 32 dzieci oraz 69 rodziców. Na realizację zadania wydatkowano 19 998,39 zł.

9.11.3 Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów: stypendia szkolne, zasiłki szkolne

W 2022 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie realizował zadanie polegające na przyznawaniu pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zgodnie z Uchwałą Nr LVIII/1238/16 Rady Miasta Krakowa z dnia 23 listopada 2016 r. w sprawie regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie Gminy Miejskiej Kraków (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2016 r. poz. 7695). Pomoc materialna o charakterze socjalnym przyznawana jest w formie stypendium szkolnego oraz zasiłku szkolnego.

Pomoc w formie stypendium szkolnego adresowana była do uczniów z rodzin, w których miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie nie przekraczała kwoty, o której mowa

w art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. W 2022 r. wysokość tego kryterium wynosiła: 600 zł.

W 2022 r. wypłacono łącznie 853 świadczenia w formie stypendiów szkolnych.

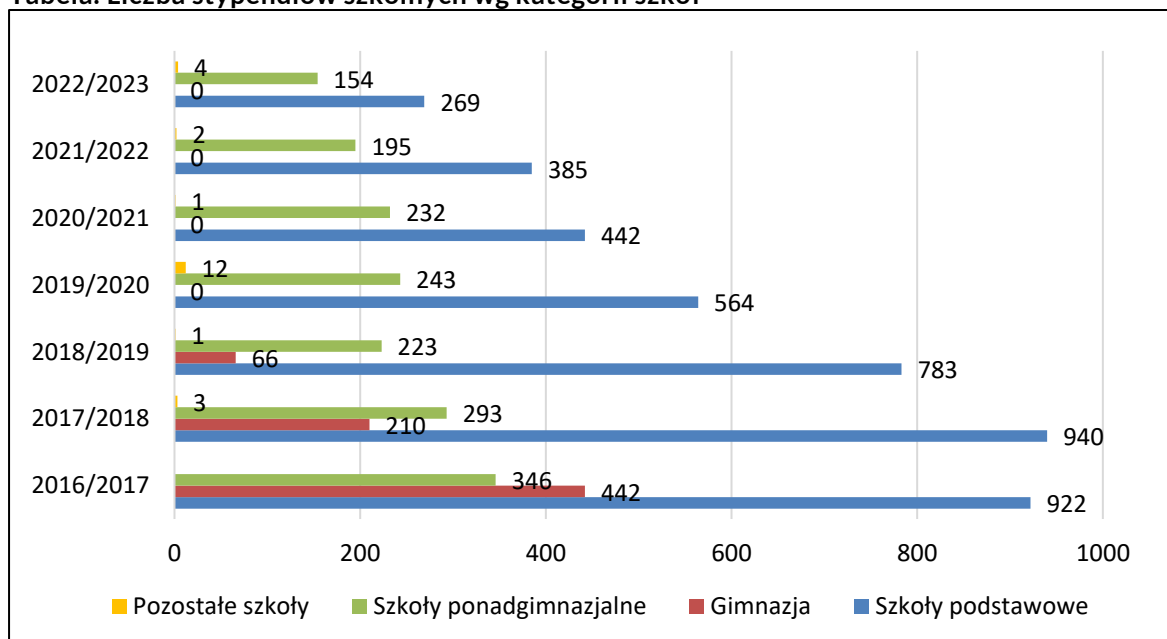
Tabela: Liczba uczniów, którym udzielono stypendia szkolne w I semestrze roku szkolnego, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023

I semestr roku szkolnego	Szkoły Podstawowe	Gimnazja	Szkoły ponadgimnazjalne	Pozostałe szkoły	Suma
2016/2017	922	442	346	0	1 710
2017/2018	940	210	293	3	1 446
2018/2019	783	66	223	1	1 073
2019/2020	564	0	243	12	819
2020/2021	442	0	232	1	675
2021/2022	385	0	195	2	582
2022/2023	269	0	154	4	427

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Z zebranych danych wynika, że w 2022 r. (I semestr roku szkolnego 2022/2023) nastąpił spadek liczby uczniów, którym wypłacono świadczenie w formie stypendium szkolnego, w stosunku do lat ubiegłych, pomimo wzrostu kwot kryteriów dochodowych, uprawniających do otrzymania świadczenia. Największą grupę osób objętych tą formą wsparcia w 2022 r. stanowili uczniowie szkół podstawowych (63% ogólnej liczby uczniów).

Tabela: Liczba stypendiów szkolnych wg kategorii szkół

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Drugim ze świadczeń, w formie pomocy materialnej o charakterze socjalnym, dla uczniów jest zasiłek szkolny. Może on zostać przyznany uczniowi, znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego, tj. zdarzenia nagłego, nieprzewidywalnego, niezależnego od wnioskodawcy, które wywoła przynajmniej przejściową trudną sytuację materialną rodziny ucznia.

W 2022 r. wypłacono łącznie 40 świadczeń w postaci zasiłku szkolnego.

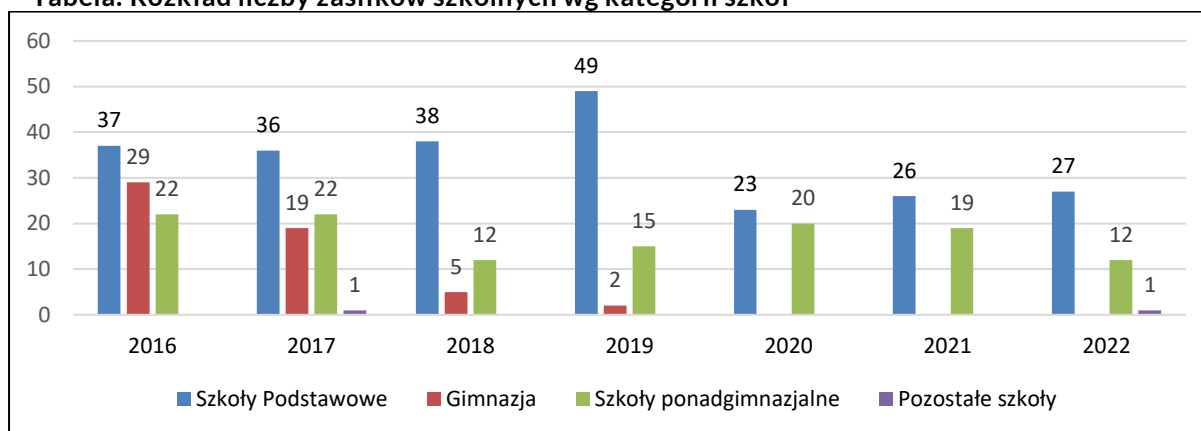
Szczegółowe dane w podziale na rodzaje szkół, do których uczęszczały osoby objęte pomocą w formie zasiłku szkolnego, przedstawia poniższa tabela oraz poniższy wykres.

Tabela: Liczba uczniów, którym udzielono zasiłki szkolne w latach 2016–2022

Rok	Szkoły Podstawowe	Gimnazja	Szkoły ponadgimnazjalne	Pozostałe szkoły	Suma
2016	37	29	22	0	88
2017	36	19	22	0	78
2018	38	5	12	0	55
2019	49	2	15	0	66
2020	23	0	20	0	43
2021	26	0	19	0	45
2022	27	0	12	1	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Tabela: Rozkład liczby zasiłków szkolnych wg kategorii szkół

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

9.11.3.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

9.11.3.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

9.11.3.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania przeznaczono:

- w 2017 r.: 2 079 141,21 zł; w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 424 510,21 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 1 654 631 zł;
- w 2018 r.: 1 637 949,69 zł, w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 336 460,00 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 1 301 489,69 zł;
- w 2019 r.: 1 304 171,61 zł, w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 275 667,81 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 1 028 503,80 zł;
- w 2020 r.: 946 786,20 zł, w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 200 784,65 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 746 001,55 zł;
- w 2021 r.: 817 498,67 zł, w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 173 287,62 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 644 211,05 zł;
- 2022 r. 693 839,78 zł w tym w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków: 140 230 zł, w ramach dotacji z budżetu państwa 553 609,78 zł.

9.11.3.4 Wnioski

Dokonując analizy ilości wypłaconych świadczeń w postaci stypendium szkolnego w ostatnich latach, wnioskować można, iż tendencja spadkowa może utrzymać się w kolejnych latach. Może być to powiązane ze zmieniającą się sytuacją społeczną, na którą wpływ mają takie czynniki, jak np. zmiana poziomu życia rodzin z dziećmi po uzyskaniu świadczenia wychowawczego, wprowadzenie jednorazowego świadczenia „300+”.

Zakres udzielanej pomocy w kolejnych latach w formie zasiłku szkolnego jest również trudny do oszacowania. Wynika to z faktu uwarunkowania wypłaty świadczenia wystąpieniem zdarzenia losowego, co jest niemożliwe do przewidzenia.

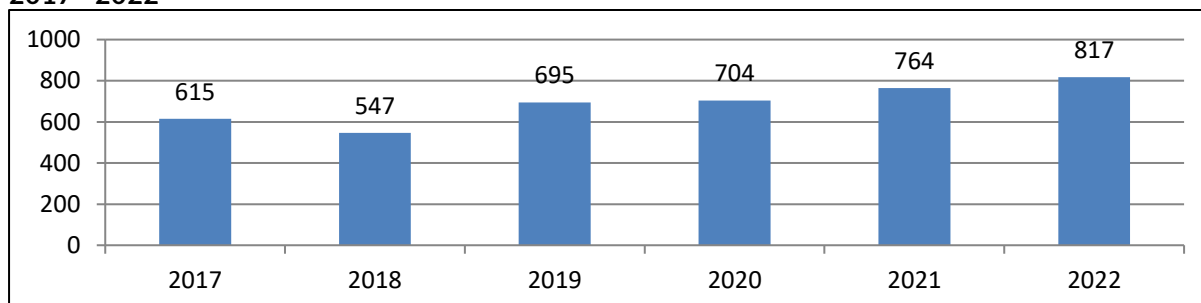
9.11.4 Realizacja rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020–2022. (W latach ubiegłych program funkcjonował pod nazwą „Wyprawka szkolna”)

W ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w 2022 r. udzielano pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników oraz materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych do kształcenia ogólnego, w tym do kształcenia specjalnego lub do kształcenia w zawodach wyłącznie dla uczniów niepełnosprawnych, którzy posiadali orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i uczęszczali w roku szkolnym 2022/2023 do szkół ponadpodstawowych.

Wnioski o przyznanie pomocy na zakup podręczników i materiałów składane były w szkołach przez rodziców, opiekunów prawnych ucznia lub pełnoletnich uczniów. Po weryfikacji wniosków, dyrektorzy szkół przekazali do MOPS listy uczniów zakwalifikowanych do objęcia pomocą w ramach programu. Na podstawie tych list MOPS przekazał środki finansowe szkołom z przeznaczeniem na wypłatę świadczeń. W przypadku szkół prowadzonych przez inne podmioty niż GMK, wypłaty pomocy dokonywał, na podstawie posiadanego pełnomocnictwa PMK, bezpośrednio MOPS. W ramach programu uczniowie mogli ubiegać się o dofinansowanie, wahające się w zależności od typu szkoły i typu niepełnosprawności, pomiędzy 225,00 zł a 445,00 zł. Ostateczna kwota dofinansowania była uzależniona od przedłożonych dokumentów potwierdzających poniesione wydatki za zakup podręczników i materiałów edukacyjnych oraz materiałów ćwiczeniowych.

Pomoc finansową w ramach programu przyznano łącznie dla 817 uczniów, uczęszczających do 69 szkół na terenie Krakowa, w łącznej wysokości 264 751,92 zł.

Tabela: Liczba uczniów, którzy otrzymali pomoc w ramach programu rządowego w latach 2017– 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Liczba świadczeń w stosunku do roku ubiegłego utrzymała się na podobnym poziomie. Jest to związane z określeniem podobnej grupy uczniów, która była uprawniona do otrzymania pomocy w ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w 2022 r. udzielano pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników oraz materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych, podobnie jak w roku ubiegłym, udzielana pomoc w ramach

programu dotyczyła wyłącznie uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

9.11.4.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

9.11.4.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

9.11.4.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację programu przeznaczono w ramach środków z budżetu państwa:

- w 2017 r. kwotę: 149 517 zł;
- w 2018 r. kwotę: 132 868 zł;
- w 2019 r. kwotę: 195 355,19 zł;
- w 2020 r. kwotę: 201 376,93 zł;
- w 2021 r. kwotę 227 517,58 zł;
- w 2022 r. kwotę 264 751,92 zł.

9.11.4.4 Wnioski

Pomoc na zakup podręczników oraz materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych dla uczniów realizowana jest w oparciu o program rządowy. W 2022 r. możliwość otrzymania pomocy na dofinansowanie podręczników i materiałów edukacyjnych mieli wyłącznie uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, uczęszczający do szkół ponadpodstawowych. Zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2020 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020–2022 (Dz. U z 2020 r., poz.1227) , w następnych latach pomoc w zakresie Rządowego programu pomocy uczniom – „Wyprawka szkolna” będzie dotyczyła nadal wyłącznie dzieci, które posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i uczęszczają do szkół ponadpodstawowych.

9.11.5 Prowadzenie na oddziałach ginekologiczno-położniczych oraz w szkołach rodzenia usługi „przewodniczki” dla kobiet w ciąży i rodziców nowo narodzonych dzieci mieszkających w Krakowie

Prowadzenie na oddziałach ginekologiczno-położniczych oraz w szkołach rodzenia usługi „przewodniczki” dla kobiet w ciąży i rodziców nowo narodzonych dzieci obejmuje w szczególności:

- informowanie o przysługujących uprawnieniach, formach pomocy finansowej i pozafinansowej, usługach społecznych i zdrowotnych;
- udzielanie indywidualnego poradnictwa dostosowanego do potrzeb uczestników zadania;
- udzielanie wsparcia emocjonalnego;
- doradztwo formalno-prawne w zakresie procedur niezbędnych do spełnienia przez młodych rodziców i wsparcie w załatwieniu formalności związanych z narodzinami dziecka;
- propagowanie właściwych postaw zdrowotnych, zmiany postaw wobec badań profilaktycznych z biernej na czynną, kontroli stanu zdrowia matki po porodzie i zdrowia dziecka w okresie niemowlęcym.

Usługa „przewodniczki” świadczona jest w szpitalach i szkołach rodzenia, z którymi Gmina Miejska Kraków zawarła porozumienie o współpracy.

Odbiorcami usługi są wszystkie kobiety w ciąży, matki i ojcowie, przeżywający kryzys w związku z narodzinami dziecka, rodziny z dziećmi do ukończenia przez nie 1. roku życia, w których występują lub mogą wystąpić problemy ekonomiczne, zawodowe, emocjonalne i inne, mające wpływ na funkcjonowanie rodziny, w szczególności:

- kobiety w ciąży fizjologicznej i przebiegającej z powikłaniami, które przebywają na oddziałach ginekologiczno-położniczych lub uczęszczają do szkoły rodzenia;
- rodzice dziecka w wieku 0–12 miesięcy z niepełnosprawnością lub zagrożonego niepełnosprawnością, w tym również rodzice z niepełnosprawnością;
- ojcowie dzieci w wieku do 12 miesięcy;
- rodzice doświadczający krytycznych wydarzeń związanych w prokreacją, tj. niepowodzeń położniczych, wad rozwojowych płodu, śmierci dziecka po urodzeniu.

Wsparcie udzielane jest niezależnie od sytuacji materialnej.

Zadanie realizowane jest w oparciu o założenia zawarte w publikacji pn. „Rodzicu, nie jesteś sam – wdrażanie programu wsparcia dla kobiet w ciąży i rodziców dzieci w wieku do 12 miesięcy” oraz publikacji pn. „Instrukcja wdrożenia modelu wsparcia kobiet w ciąży i rodziców dzieci w wieku do 12 miesięcy dla jednostek administracji publicznej, organizacji pozarządowych, szpitali z oddziałami ginekologiczno-położniczymi”, opracowanych w ramach projektu pn. „Rodzicu, nie jesteś sam”, który był realizowany w okresie od 1 października 2017 r. do 30 września 2020 r. ze środków Unii Europejskiej.

9.11.5.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W 2022 roku zadanie polegające na prowadzeniu na oddziałach ginekologiczno-położniczych oraz w szkołach rodzenia usługi „przewodniczki” dla kobiet w ciąży i rodziców nowonarodzonych dzieci realizowane było na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego.

9.11.5.2 Kadra

W 2022 r. usługi „przewodniczki” świadczyło 5 specjalistów.

9.11.5.3 Nakłady finansowe na realizację zadania.

Wysokość dotacji w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków

- w 2022 r. wyniosła 172 141 zł.

9.11.5.4 Wnioski

Realizacja usługi „przewodniczki” dla kobiet w ciąży i rodziców nowo narodzonych dzieci, miała pozytywny wpływ na wzrost kompetencji rodzicielskich Uczestników oraz wzrost ich wiedzy na temat dostępnych form pomocy dedykowanych kobietom w ciąży i rodzinom z małym dzieckiem. Dzięki realizacji ww. usługi rodziny otrzymały również wsparcie w przewyższaniu trudności przeżywanych w okresie ciąży i porodu.

Usługi stanowiły formę wsparcia krótkoterminowego lub długoterminowego, w zależności do indywidualnej sytuacji uczestnika.

W 2022 roku z usługi skorzystało 466 uczestników. Usługa realizowana była przez wykwalifikowaną kadrę na oddziałach szpitali, w szkołach rodzenia, w miejscu zamieszkania uczestników oraz w razie konieczności również telefonicznie.

9.11.6 Specjalistyczne usługi wspierania rodziny

Specjalistyczne usługi wspierania rodziny skierowane są do rodzin z dziećmi do 18 roku życia, które wymagają wsparcia z uwagi na to, że co najmniej jeden z rodziców jest osobą

dotkniętą problemem zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej lub uzależnienia. Realizacja zadania obejmuje indywidualne oraz grupowe formy wsparcia takie, jak: poradnictwo psychospołeczne, poradnictwo rodzinne, trening umiejętności społecznych i grupy edukacyjno-wspierające. Usługi świadczone są w postaci bezpośrednich, osobistych spotkań specjalistów z członkami rodzin objętych wsparciem i uwzględniają realizację usług w następującym zakresie:

- rozwój umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego i gospodarowania budżetem domowym,
- rozwój umiejętności opiekuńczo – wychowawczych,
- wsparcie rodziny w budowaniu i utrzymywaniu więzi społecznych,
- rozwijanie kompetencji członków rodziny (np. w zakresie komunikacji interpersonalnej, kontrolowania emocji, wzajemnego rozumienia i respektowania tożsamości, potrzeb i uczuć drugiej osoby),
- kształtowanie i wzmacnianie więzi pomiędzy członkami rodziny,
- wsparcie rodziny w kontaktach z instytucjami,
- poradnictwo rodzinne poszerzające wiedzę rodziców o procesach zachodzących w systemie rodzinnym,
- inne, jak np. motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji, pomoc w zrozumieniu istoty choroby (ze szczególnym uwzględnieniem zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej i uzależnienia) i jej wpływu na funkcjonowanie członków rodziny.

W 2022 r. ze specjalistycznych usług wspierania rodziny skorzystały 74 rodziny.

9.11.6.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków, zadanie realizowane było przez Fundację Sustinae.

9.11.6.2 Kadra

Zadanie realizowane było przez kadrę zatrudnioną przez Fundację Sustinae (22 osoby).

9.11.6.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

W 2022 r. na realizację zadania Fundacja Sustinae przeznaczyła 192 815,65 zł dotacji.

9.11.6.4 Wnioski

Specjalistyczne usługi wspierania rodziny, w zakresie w jakim są świadczone, stanowią znaczące wsparcie dla odbiorców, do których są skierowane. Do 29 lipca 2022 r. zadanie realizowane było w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej pn. „Aktywni Zawodowo–Aktywni Społecznie”, gdzie założony wskaźnik realizacji usług wynosił średnio 750 godzin miesięcznie. Wskaźnik ten okazał się być zbyt wysoki w stosunku do rzeczywistych potrzeb związanych z korzystaniem z usług, dlatego też od sierpnia 2022 r. zadanie realizowane jest ze środków Gminy Miejskiej Kraków w mniejszym zakresie, tj. średnio do 350 godzin miesięcznie.

10 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie przeciwdziałania przemocy

10.1 Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane w oparciu o ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz formularzy „Niebieska Karta”, a także w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miejskiej Kraków.

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miejskiej Kraków na lata 2021–2027 został przyjęty uchwałą nr LX/1778/21 Rady Miasta Krakowa z dnia 30 czerwca 2021 r. W realizację programu zaangażowani zostali członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz przedstawiciele instytucji reprezentowanych w zespole.

Funkcjonujący od 2011 roku Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zajmuje się realizacją działań zarówno na poziomie ogólnomiejskim – Zespół strategiczny, jak i na poziomie dzielnic – dziewięć Zespołów ds. działań lokalnych, których obszar działania pokrywa się z rejonami poszczególnych filii MOPS.

W przypadku sytuacji podejrzenia, że osoba doświadcza przemocy w rodzinie, przedstawiciel jednej z pięciu instytucji, tj. policji, pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia lub komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, zobowiązanych do realizacji procedury „Niebieskie Karty”, wszczyna procedurę. Jest to początek bezpośredniej pracy z rodzinami dotkniętymi przemocą, która ma na celu przerwanie przemocy w rodzinie oraz udzielenie stosownej pomocy członkom danej rodziny. Działania te realizują członkowie grup roboczych, w skład których wchodzi przedstawiciele instytucji będący w bezpośrednim kontakcie z rodziną, m.in. przedstawiciele MOPS, policji, oświaty, ochrony zdrowia, a także kuratorzy i psycholodzy.

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w 2022 roku odbywała się poprzez:

- zapewnienie wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w tym zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy w rodzinie,
- prowadzenie grup wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- udzielanie poradnictwa psychologicznego i prawnego dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- podejmowanie działań informacyjno-edukacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- prowadzenie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- organizację szkoleń oraz supervizji dla pracowników instytucji zobowiązanych do przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Miejskiej Kraków.

Osoby dotknięte przemocą w rodzinie miały możliwość korzystania z dostępnych na terenie Krakowa form wsparcia, terapii i poradnictwa.

W stosunku do osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie podejmowane oddziaływania polegały m.in. na wizytach pracowników socjalnych w miejscu zamieszkania rodziny, motywowaniu osób stosujących przemoc w rodzinie do zmiany zachowania wobec najbliższych oraz do uczestnictwa w spotkaniach grupy korekcyjno-edukacyjnej. W sytuacjach przemocy w rodzinie, gdzie dochodziło do zachowań noszących znamiona przestępstwa, składane były zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Rodzinom, w których wystąpił problem przemocy, udzielono również pomocy finansowej i rzeczowej. W 2022 roku MOPS na podstawie decyzji administracyjnych przyznał pomoc dla 280 rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” (Interwencja kryzysowa szerzej zob. podrozdział 5.3).

10.1.1 Infrastruktura

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miejskiej Kraków w zakresie realizacji przez MOPS odbywa się we własnych zasobach lokalowych ośrodka.

10.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie jest realizowane we współpracy z instytucjami działającymi na terenie Krakowa oraz z organizacjami pozarządowymi w zakresie przewidzianym ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieskie Karty”.

10.1.3 Kadra

Pracownicy MOPS oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających na terenie Krakowa.

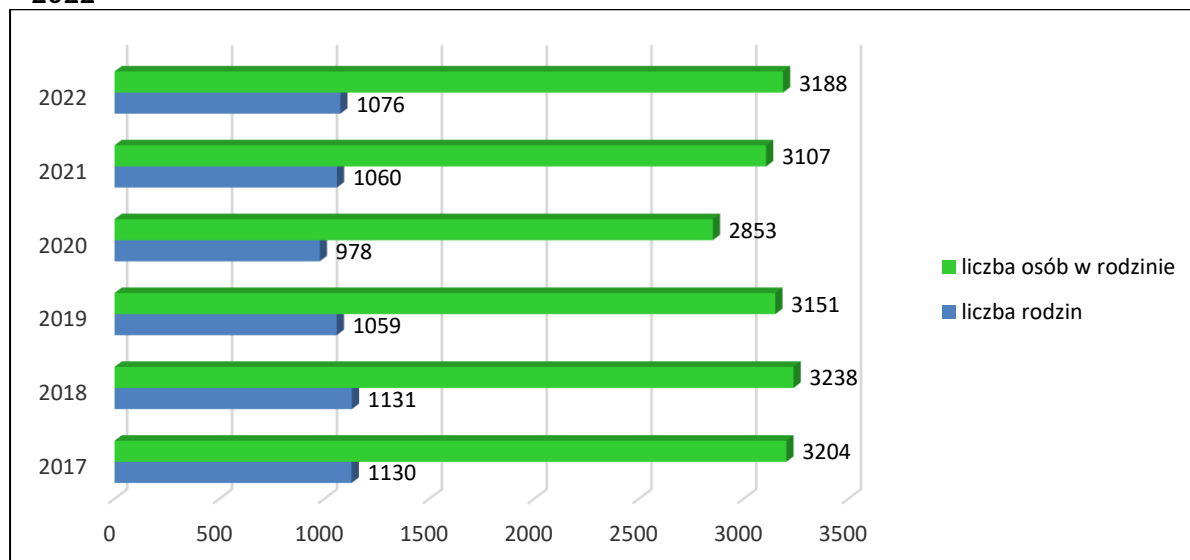
10.1.4 Osoby i rodziny objęte pomocą w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie

Formularze Niebieska Karta – A, po wszczęciu procedury przez uprawnione do tego instytucje (policja, jednostki pomocy społecznej, oświata, ochrona zdrowia, komisja rozwiązywania problemów alkoholowych), są przekazywane do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W Gminie Miejskiej Kraków osobami upoważnionymi przez Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w zakresie przyjmowania formularzy Niebieska Karta – A są Przewodniczący Zespołów ds. działań lokalnych. Procedurę wszczyna się w sytuacji powzięcia podejrzenia o zaistnieniu przemocy w rodzinie, a następnie działania realizują członkowie grup roboczych powoływanych w przypadku poszczególnych sytuacji przemocy w rodzinie. W pierwszych latach od wejścia w życie Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieskie Karty” (2013–2015) skala wszczynanych procedur corocznie zwiększała się. W ostatnich latach (2016–2020) zauważamy spadek liczby wszczynanych procedur, co obrazują poniższe dane: 2013 r. – 697 wszczętych procedur Niebieskie Karty, 2014 r. – 883, 2015 r. – 940, 2016 r. – 880, 2017 r. – 850, 2018 r. – 831, 2019 r. – 809, 2020 r. – 732. Od 2021 r. zauważalny jest ponowny wzrost wszczynanych procedur. W 2021 r. było ich 813, a w 2022 r. 841 procedur „Niebieskie Karty”.

W związku z zaistnieniem podejrzenia przemocy w rodzinie oraz realizacją procedury Niebieskie Karty, w 2022 r. pomocą objęto 1 076 rodzin, w tym 3 188 osób.

Część z rodzin, w których doszło do zaistnienia przemocy, oprócz pomocy prawnej i psychologicznej otrzymuje również pomoc finansową. W 2022 r. ośrodek przyznał pomoc finansową dla 280 rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”.

Wykres: Liczba rodzin i osób objętych pomocą w sytuacji przemocy w rodzinie w latach 2017 – 2022

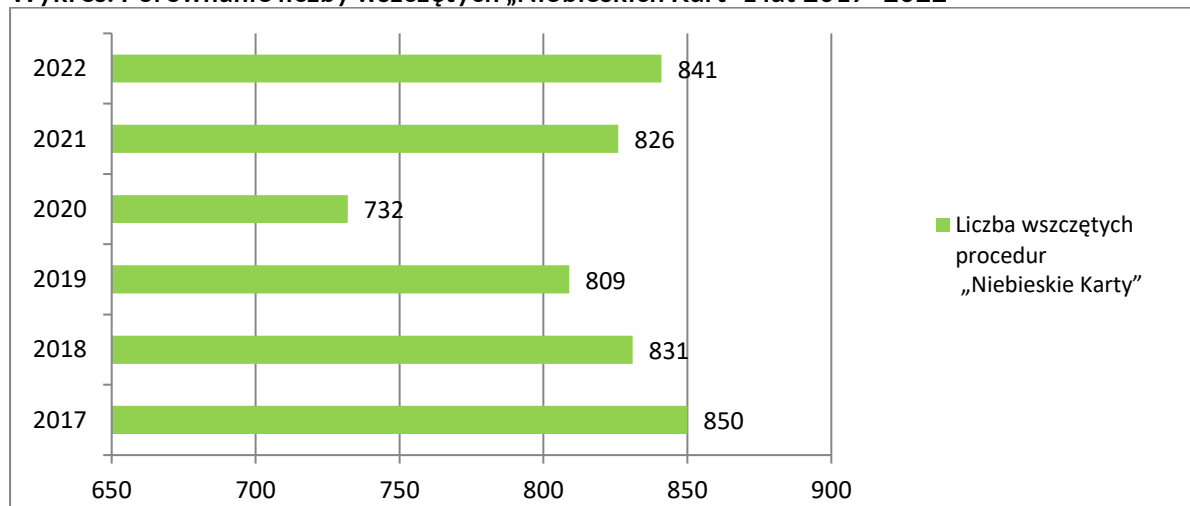
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2022 roku pracownicy socjalni wszczęli 304 procedur „Niebieskie Karty”, a z innych instytucji zobowiązanych do wszczęcia procedury do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wpłynęło 537 „Niebieskich Kart” w tym: 450 – Policja, 56 – oświata, 26 – ochrona zdrowia, 5 – Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, co w łącznej liczbie stanowi 841 „Niebieskich Kart”.

W 2022 r. realizowane było 1 194 procedur „Niebieskie Karty” obejmujących procedury wszczęte w 2022 r. oraz kontynuowane z lat poprzednich. Zakończono realizację 853 „Niebieskich Kart”.

Poniższy wykres obrazuje liczbę wszczętych „Niebieskich Kart”, w oparciu o które udzielana była pomoc rodzinom dotkniętym przemocą w 2022 roku i w latach ubiegłych.

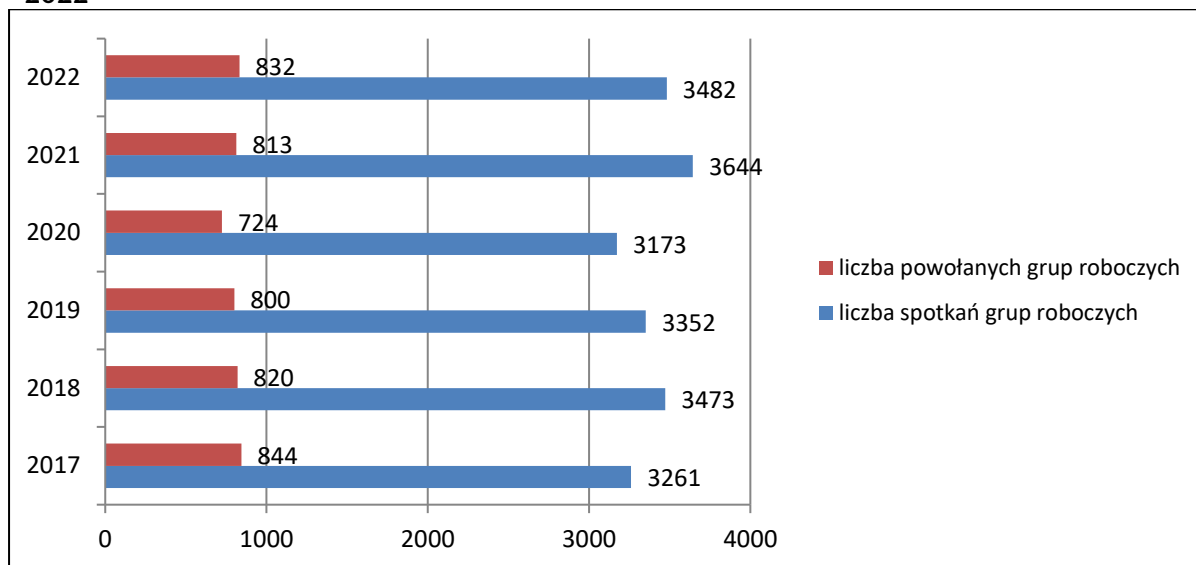
Wykres: Porównanie liczby wszczętych „Niebieskich Kart” z lat 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2022 r. powołano 832 nowych grup roboczych. Natomiast łączna liczba grup roboczych realizujących swoje działania w 2022 r. wyniosła 1 238, w tym 406 grup roboczych powołanych w roku poprzednim. Członkowie grup roboczych spotykali się 3482 razy na posiedzeniach w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

Wykres: Liczba powołanych grup roboczych oraz liczba zrealizowanych spotkań w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

10.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

- w 2017 roku koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 232 017,41 zł, które stanowią: 1 210 964,91 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków, obejmujące środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w wys. 73 747,20 zł. Ponadto z budżetu wojewody na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR została przyznana dotacja w wys. 21 052,50 zł (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno-edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie).
- w 2018 roku koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 172 022,33 zł, w tym: 58 149,91 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków obejmujące środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR, z budżetu wojewody została przyznana dotacja w wys. 22 828,24 zł (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno-edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie) oraz sfinansowana została superwizja dla prowadzących grupę korekcyjno-edukacyjną w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na kwotę 3 000 zł;
- w 2019 roku koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 276 155,49 zł. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR, z budżetu wojewody została przyznana dotacja w wys. 16 920 zł (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno-edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie), natomiast ze środków własnych Gminy Miejskiej Kraków sfinansowana została superwizja dla prowadzących grupę korekcyjno-edukacyjną jak również wynagrodzenie dla współprowadzącego oddziaływania, łącznie wyniosło to 28 310,42 zł.

- w 2020 roku koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 852 880,30 zł, w tym: 46 745,70 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków, obejmujące środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR, z budżetu wojewody została przyznana dotacja w wys. 18 989,34 zł. Część kosztów realizacji programu w tym superwizja dla prowadzących grupę korekcyjno-edukacyjną została zrealizowana ze środków w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na kwotę 20 470 zł;
- w 2021 roku koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 2 101 194,50 zł, w tym: 141 000 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków obejmujące dodatkowe środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR, z budżetu wojewody została przyznana dotacja w wys. 12 000 zł (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno – edukacyjny jest realizowany przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie);
- w 2022 roku koszt realizacji zadań w zakresie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przez MOPS wyniósł 1 950 207 zł, w tym: 114 726 zł – środki Gminy Miejskiej Kraków, obejmujące dodatkowe środki przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani. Ponadto na zadanie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie, będącego elementem PPPwR wydatkowano 65 097 zł (z budżetu Wojewody została przyznana dotacja w wys. 35 684 zł, 18 500 zł przekazane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani, 10 913 zł środki własne OIK (od 1 stycznia 2016 r. program korekcyjno-edukacyjny jest realizowany przez ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie).

10.1.6 Wnioski

Skala ujawnianych sytuacji przemocy w rodzinie oraz zakres realizowanych działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wymaga zaangażowania instytucji przeciwdziałających przemocy w rodzinie, w tym MOPS, który pełni rolę organizacyjno-techniczną w odniesieniu do prac Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie oraz prac grup roboczych. W zakresie bezpośredniej pomocy rodzinom dotkniętym przemocą swoje zadania realizują pracownicy MOPS powołani do grup roboczych.

Infrastrukturę służącą zapewnieniu specjalistycznej pomocy oraz schronienia dla osób doświadczających przemocy i pomocy udzielanej w toku realizacji procedury „Niebieskie Karty” należy ocenić jako wystarczającą wobec istniejącego w środowisku zapotrzebowania, a zakres udzielanej pomocy jest sukcesywnie rozszerzany w odniesieniu do diagnozowanego poziomu potrzeb.

10.2 Działalność Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia

Od 1 grudnia 2018 r. w miejsce dotychczas prowadzonego Ośrodka dla Osób Dotkniętych Przemocą, os. Krakowiaków 46 został uruchomiony Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Krakowie.

Ośrodek jest całodobową placówką udzielającą specjalistycznej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, w tym zapewnia 25 miejsc schronienia na okres

do 3 miesięcy, z możliwością przedłużenia w uzasadnionych przypadkach. W ośrodku zapewniona jest pomoc psychologiczna, prawna, pedagogiczna oraz pomoc pracownika socjalnego dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. Prowadzone są grupy wsparcia, grupy terapeutyczne, wsparcie grupowe dla dzieci, a także terapia indywidualna ukierunkowana na wsparcie osoby doświadczającej przemocy w rodzinie oraz nabycie umiejętności ochrony przed osobą stosującą przemoc w rodzinie.

Do Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie mogą zgłaszać się osoby doświadczające przemocy z terenu całego kraju. Nie jest wymagane skierowanie, nie są w tym zakresie wydawane decyzje administracyjne. Pomoc jest udzielana bezpłatnie. Zadanie jest finansowane z budżetu państwa. Prowadzenie ośrodka przez podmiot niepubliczny zlecone zostało po przeprowadzonym otwartym konkursie ofert, w okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r.

10.2.1 Infrastruktura

W Gminie Miejskiej Kraków funkcjonuje jedna placówka udzielająca schronienia osobom doświadczającym przemocy prowadzona na zlecenie gminy przez organizację pozarządową.

Tabela: Liczba miejsc w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia

Nazwa i adres jednostki	liczba miejsc 2018*	liczba miejsc 2019	liczba miejsc 2020	liczba miejsc 2021
Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia os. Krakowiaków 46	25	25	25	25

*Od 1 grudnia 2018 r. Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wg danych na 31 grudnia danego roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MOPS

10.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie był prowadzony na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

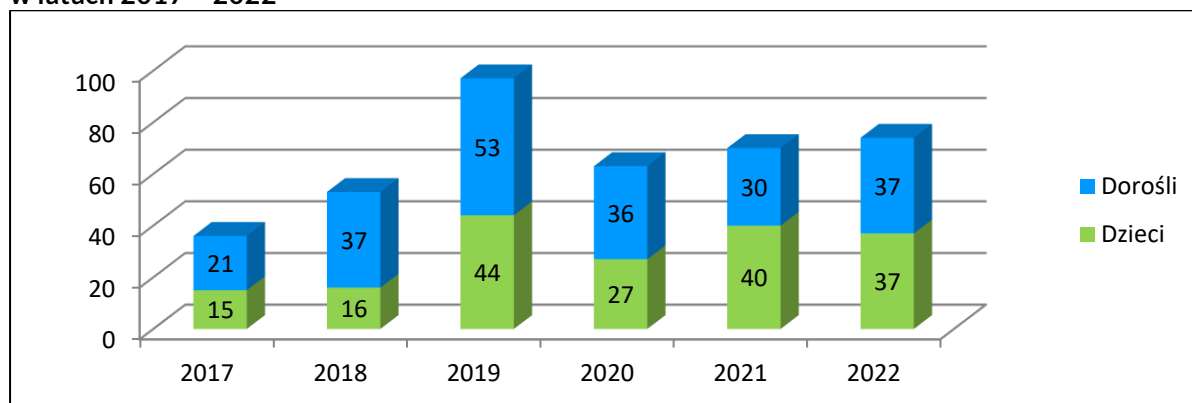
10.2.3 Kadra

W realizację zadania w 2022 roku zaangażowane były 4 osoby.

10.2.4 Osoby i rodziny korzystające ze wsparcia udzielanego przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia

W roku 2022 Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia udzielił schronienia 74 osobom, w tym 37 dorosłym i 37 dzieci. Z pomocy w formie ambulatoryjnej skorzystało 616 osób.

Wykres: Liczba osób objętych schronieniem w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (do 30 listopada 2018 r. w Ośrodku dla Osób Dotkniętych Przemocą) w latach 2017 – 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

10.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

- w 2019 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wynosiła łącznie 420 000 zł;
- w 2020 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wynosiła łącznie 490 000 zł.
- w 2021 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wynosiła łącznie 480 000 zł. Dodatkowo ze środków Gminy Miejskiej Kraków wydatkowano 41 582,61 zł na doposażenie ośrodka.
- W 2022 r. wysokość dotacji z budżetu państwa przekazanej na realizację zadania prowadzenia Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie wynosiła łącznie 555 000 zł.

10.2.6 Wnioski

Zakres udzielanego wsparcia i liczba miejsc schronienia w SOW jest wystarczająca do zaspokojenia potrzeb mieszkańców GMK w zakresie pomocy specjalistycznej i udzielenia schronienia w sytuacji przemocy w rodzinie.

10.3 Mieszkania chronione treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi

W 2022 r. zadanie pod nazwą mieszkania chronione treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi realizuje MOPS. Mieszkanie chronione jest przeznaczone w szczególności dla osób opuszczających Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia, które po wykorzystaniu trzymiesięcznego okresu schronienia w ramach interwencji kryzysowej potrzebują dalszego wsparcia, pomocy i wzmocnienia w powrocie do funkcjonowania w środowisku bez przemocy.

10.3.1 Infrastruktura

W Gminie Miejskiej Kraków funkcjonują 4 mieszkania chronione treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi zapewniające 29 miejsc.

10.3.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Mieszkania chronione treningowe dla kobiet i kobiet z dziećmi w 2022 r. były prowadzone przez pracowników MOPS.

10.3.3 Kadra

W realizacji zadania w 2022 r. zaangażowani byli pracownicy MOPS.

10.3.4 Osoby i rodziny korzystające z mieszkań chronionych treningowych dla kobiet i kobiet z dziećmi

Z pomocy w tej formie:

- w roku 2020 skorzystało 36 osób, w tym 16 osób dorosłych i 20 dzieci;
- w roku 2021 skorzystało 42 osoby, w tym 19 osób dorosłych i 23 dzieci;
- w roku 2022 skorzystało 46 osób, w tym 21 osób dorosłych i 25 dzieci.

10.3.5 Nakłady finansowe

Na realizację zadania polegającego na prowadzeniu mieszkania chronionego dla kobiet i kobiet z dziećmi wydatkowano:

- w 2019 r.: 150 000 zł na okres styczeń – październik 2019 roku, koszt realizacji zadania przez okres listopad – grudzień 2019 roku wyniósł 15 258,90 zł;
- w 2020 r.: 158 335,99 zł;
- w 2021 r.: 219 098,47 zł;
- w 2022 r.: 154 073 zł.

10.3.6 Wnioski

Prowadzone mieszkania chronione dla kobiet i kobiet z dziećmi umożliwiają osobom, które potrzebują wsparcia oraz konieczności zapewnienia schronienia, w tym kobietom uprzednio korzystającym ze schronienia w ramach interwencji kryzysowej oraz w SOW, podjęcie próby usamodzielnienia w wychodzeniu z trudnej sytuacji. Obecnie zapewniona liczba 29 miejsc w mieszkaniach chronionych jest wystarczająca i zabezpiecza potrzeby mieszkańców GMK w tym zakresie. Zasadna jest dalsza realizacja zadania w obecnym zakresie.

11 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom bezrobotnym

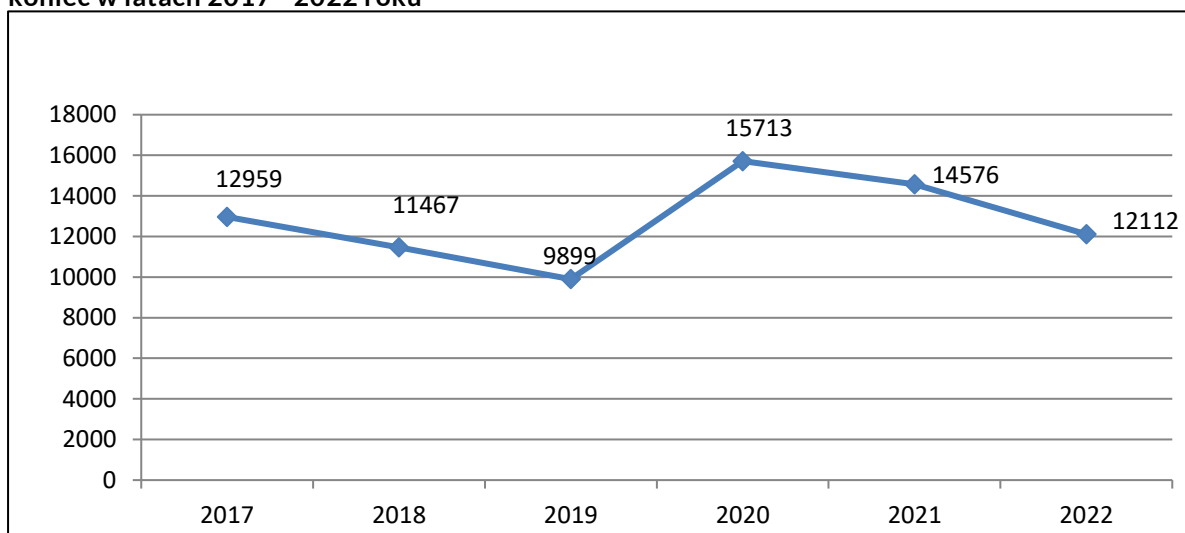
11.1 Bezrobocie w Krakowie

Zgodnie z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 osób bezrobotnych było 643,5 tys.⁸³ W porównaniu z wynikami NSP 2011 r. liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 1406,6 tys. tj. o 68,6%. Zmiany te wpłynęły na obniżenie stopy bezrobocia z 12,0% w 2011 r. do 3,6% w 2021 r. W Małopolsce stopa bezrobocia wynosiła w 2021 roku 3%⁸⁴.

W 2022 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Grodzkim Urzędzie Pracy wyniosła 12 112 osób. Osoby z prawem do zasiłku dla bezrobotnych stanowiły 11% ogółu bezrobotnych. Stopa bezrobocia w Krakowie wynosiła na dzień 31 grudnia 2022 r. – 2,3%, dla Małopolski – 4,5%⁸⁵, dla Polski – 5,2%⁸⁶.

W stosunku do roku poprzedniego ilość osób bezrobotnych w Krakowie zmalała o 2464 osób. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszył się o prawie 17%. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych pod względem płci 51% stanowią kobiety.

Wykres: Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Grodzkim Urzędzie Pracy wg danych na koniec w latach 2017– 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Biorąc pod uwagę strukturę osób bezrobotnych wg wieku, należy stwierdzić, że w ostatnich kilkunastu latach zaznacza się wzrost odsetka osób bezrobotnych w wieku 55 i więcej lat, a więc szczególnie narażonych na bezrobocie długotrwałe. W roku 2000 krakowscy bezrobotni w tej grupie wiekowej stanowili – 1,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w roku 2010 już – 13%, a w roku 2022 – 21%. Największy odsetek osób bezrobotnych stanowią osoby w wieku 35–44 lat, w stosunku do ogółu bezrobotnych to 27%. W ujęciu rocznym nie odnotowano wyraźnych zmian w strukturze wieku bezrobotnych w porównaniu do roku 2021.

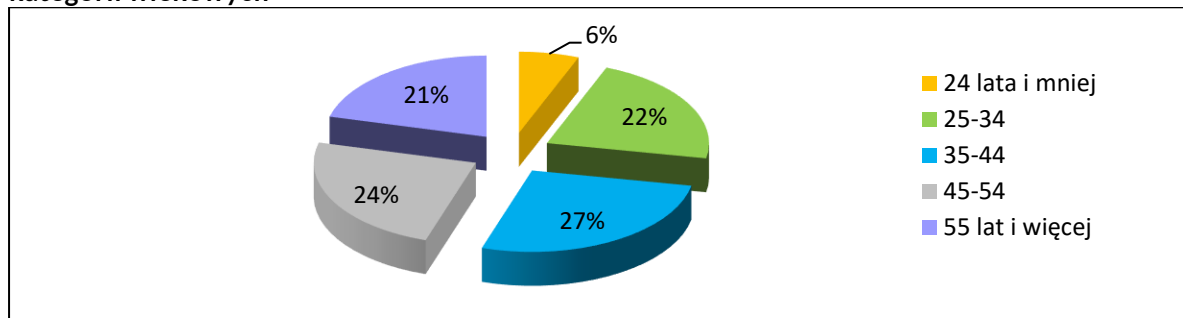
⁸³ Status osób na rynku pracy – wyniki wstępne NSP 2021, 29 lipca 2022, strona 1

⁸⁴ Status osób na rynku pracy – wyniki wstępne NSP 2021, 29 lipca 2022, aneks tabelaryczny

⁸⁵ <https://krakow.stat.gov.pl/>

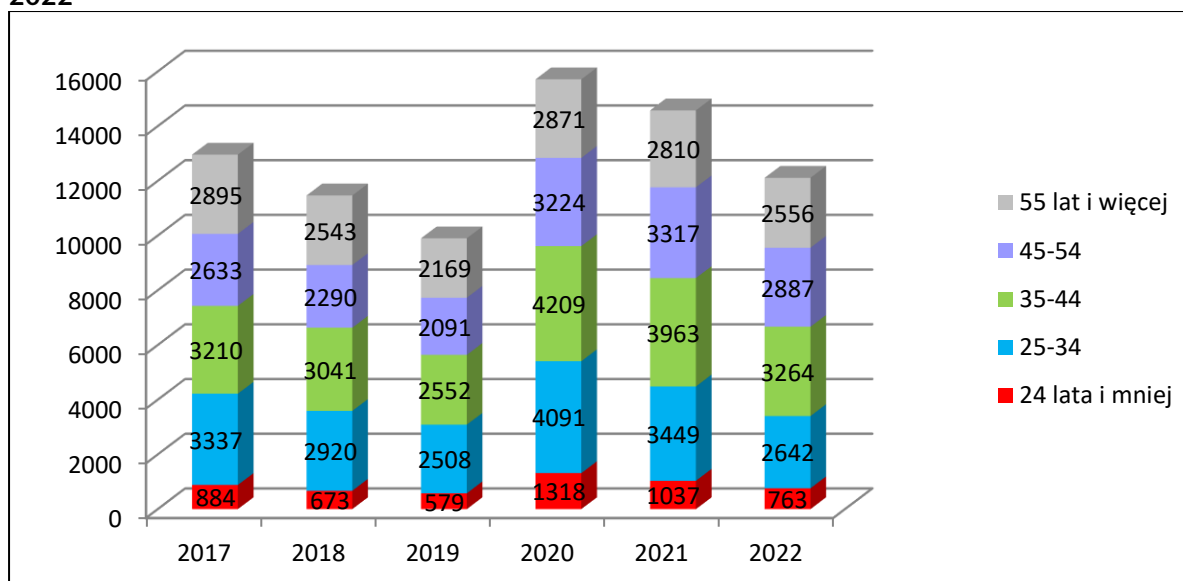
⁸⁶ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2022,4,1.html>

Wykres: Osoby bezrobotne zarejestrowane w Krakowie w roku 2022 – procentowy udział kategorii wiekowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Wykres: Osoby bezrobotne zarejestrowane w Krakowie wg kategorii wiekowych w latach 2017–2022

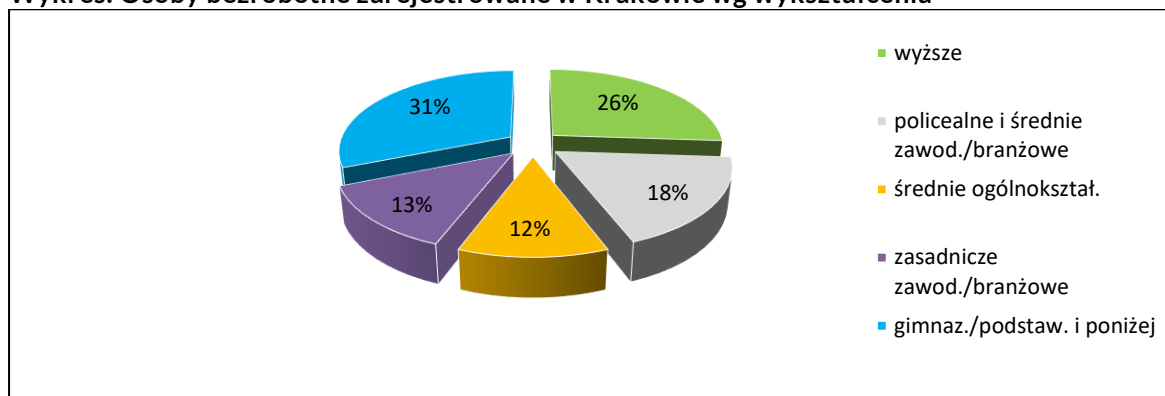

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Znaczącym zmianom podlega struktura osób bezrobotnych wg wykształcenia. W roku 2000 największy odsetek bezrobotnych legitymował się wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (łącznie 56,7%). Bezrobotni z wykształceniem wyższym stanowili jedynie 9,1% ogółu. Jednak już dziesięć lat później wśród krakowskich bezrobotnych dominowały osoby najlepiej wykształcone – z wykształceniem wyższym 23,7% i policealnym oraz średnim zawodowym 23,8%.

W 2022 roku osoby z wykształceniem wyższym i policealnym oraz średnim zawodowym stanowiły w sumie 44% bezrobotnych. Najmniej zarejestrowanych osób bezrobotnych niezmiennie posiada wykształcenie średnie ogólnokształcące. Powodem tego jest prawdopodobnie fakt, iż młodzież po ukończeniu nauki w szkołach ogólnokształcących kontynuuje w trybie zaocznym edukację na poziomie wyższym. W porównaniu do roku 2021 nieznacznie wzrosła liczba bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym/podstawowym i poniżej – 4%.

Wykres: Osoby bezrobotne zarejestrowane w Krakowie wg wykształcenia

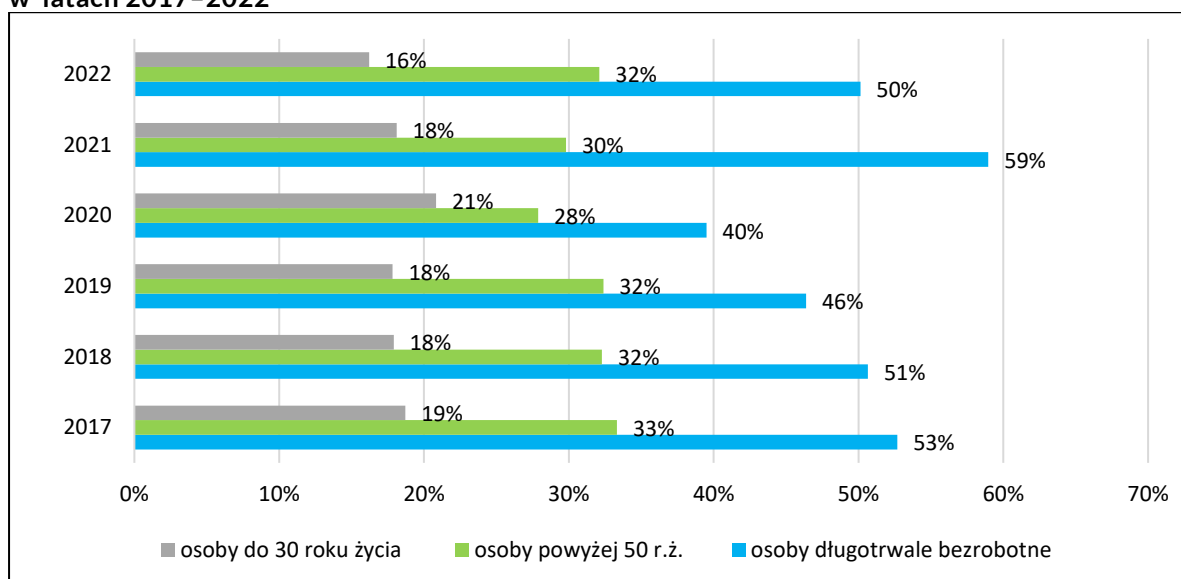

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Dla zobrazowania struktury osób bezrobotnych należy także dodać charakterystykę osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, do których zaliczają się: osoby do 30. roku życia, osoby długotrwale bezrobotne, osoby powyżej 50. roku życia, osoby korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej, osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia lub co najmniej jedno dziecko z niepełnosprawnością do 18. roku życia oraz osoby z niepełnosprawnością. Niska aktywność zawodowa tych osób rodzi szereg negatywnych konsekwencji, zarówno dla nich samych, jak i dla społeczeństwa.

Wśród osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy największy odsetek stanowią: osoby długotrwale bezrobotne, osoby do 30. roku życia, osoby powyżej 50. roku życia.

Wykres: Bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUP

Jak wskazuje powyższy wykres, poza osobami długotrwale bezrobotnymi, duży odsetek bezrobotnych stanowią osoby powyżej 50. roku życia. Osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy, szczególnie te będące już w wieku produkcyjnym niemobilnym, mają najmniejsze szanse na znalezienie zatrudnienia. Jedną z przyczyn przedłużania się okresu pozostawania bez pracy większości osób długotrwale bezrobotnych, jest także brak kwalifikacji zawodowych, doświadczenia zawodowego lub wykształcenia średniego. Z danych GUP wynika, że osoby długotrwale bezrobotne stanowiły w 2022 r. 50% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych, natomiast osoby powyżej 50 roku życia – 32%.

Z uwagi na długość pozostawania bez pracy, najliczniejszą grupę w 2022 roku stanowili bezrobotni pozostający bez pracy przez okres powyżej 24 miesięcy – 3599 osób, tj. prawie 30% wszystkich bezrobotnych.

Najliczniejszą grupę bezrobotnych ze względu na staż pracy stanowili bezrobotni bez żadnego stażu – 2870 osób, tj. ponad 23% ogółu bezrobotnych oraz bezrobotni ze stażem pracy 1–5 lat – 2358 osób, tj. ponad 19%.

Wśród osób bezrobotnych, znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, należy zwrócić uwagę na grupę osób z niepełnosprawnością. Kategorię bezrobotnych z niepełnosprawnością opisano w podrozdziale 8.1: Osoby z niepełnosprawnością w społeczności Miasta Krakowa. Grupa ta wymaga szczególnej uwagi – bezrobotni z niepełnosprawnością bardzo silnie odczuwają trudności związane z pozyskaniem, wykonywaniem i utrzymaniem pracy.

Według wstępnych wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 populacja pracujących liczyła 17 130,1 tys.

Wśród ogółu pracujących nieco więcej niż połowę – 9 093,7 tys. (53,1%) stanowili mężczyźni, populacja pracujących kobiet wyniosła 8 036,4 tys. Zdecydowaną większość pracujących stanowiły osoby w wieku produkcyjnym – 15 888,5 tys. (92,8%). W porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. odnotowano znaczący wzrost liczby pracujących, wynoszący 2,1 mln osób, na co wpływ miało przede wszystkim szeregi czynników zaistniałych w okresie międzyspisywym. Zwiększenie liczby pracujących zanotowano zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet. Istotną zmianą wartą podkreślenia jest ponad dwukrotny wzrost odsetka pracujących w wieku poprodukcyjnym, co jest wynikiem z jednej strony starzenia się ludności w Polsce, a co za tym idzie także zasobów pracy, ale też zmian w prawie, umożliwiających wydłużanie aktywności zawodowej, m.in. poprzez łączenie pracy zawodowej z pobieraniem świadczeń emerytalnych.⁸⁷

11.2 Świadczenia na rzecz osób bezrobotnych

11.2.1 Praca socjalna z osobami bezrobotnymi

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej podejmują działania w tych obszarach funkcjonowania, w których osoba/rodzina napotyka trudności, których nie jest w stanie samodzielnie pokonać i wymaga wsparcia. Jednym z takich obszarów jest praca, przy czym obejmuje on także działania związane z faktem pozostawania bez zatrudnienia.

11.2.2 Zatrudnienie socjalne

W odniesieniu do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym MOPS, poza zadaniami wynikającymi z przepisów zawartych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej realizuje również zadania z zakresu integracji i reintegracji zawodowej i społecznej wynikające z ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym. Zadania określone w ustawie realizowane są poprzez zatrudnienie socjalne, przez co należy rozumieć zapewnienie osobom wymienionym poniżej możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej oraz zatrudnieniu wspieranym. Zadania te adresowane są w szczególności do osób:

- 1) bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
- 2) uzależnionych od alkoholu,
- 3) uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających,
- 4) chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego;
- 5) długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;

⁸⁷Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Raport z wstępnych wyników, Główny Urząd Statystyczny Warszawa 2022, strona 13.

- 6) zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
- 7) uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej;
- 8) niepełnosprawnych, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którzy podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

MOPS realizuje zadania z zakresu integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w oparciu o ustawę o zatrudnieniu socjalnym, w ramach klubów integracji społecznej oraz centrów integracji społecznej.

11.2.2.1 Kluby Integracji Społecznej (KIS)

Klub Integracji Społecznej może być prowadzony przez gminę lub organizację pozarządową. W ramach klubu można organizować w szczególności:

- 1) działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy na czas określony, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy u pracodawców, wykonywania usług na podstawie umów cywilnoprawnych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia lub podjęcia działalności w formie spółdzielni socjalnej;
- 2) prace społecznie użyteczne;
- 3) roboty publiczne;
- 4) poradnictwo prawne;
- 5) działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych;
- 6) staże, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

11.2.2.1.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w 2022 roku funkcjonował:

- Klub Integracji Społecznej będący w strukturze organizacyjnej MOPS
- Klub Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością, prowadzony przez organizację pozarządową.

11.2.2.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Klub Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością prowadzony był w 2022 r. przez Fundację Sustinae.

11.2.2.1.3 Kadra

W KIS działającym w strukturze MOPS w 2022 r. zadania na rzecz mieszkańców Miasta Krakowa realizowało 26 pracowników. W KIS dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością zadania realizowało 11 specjalistów zatrudnionych przez organizację pozarządową.

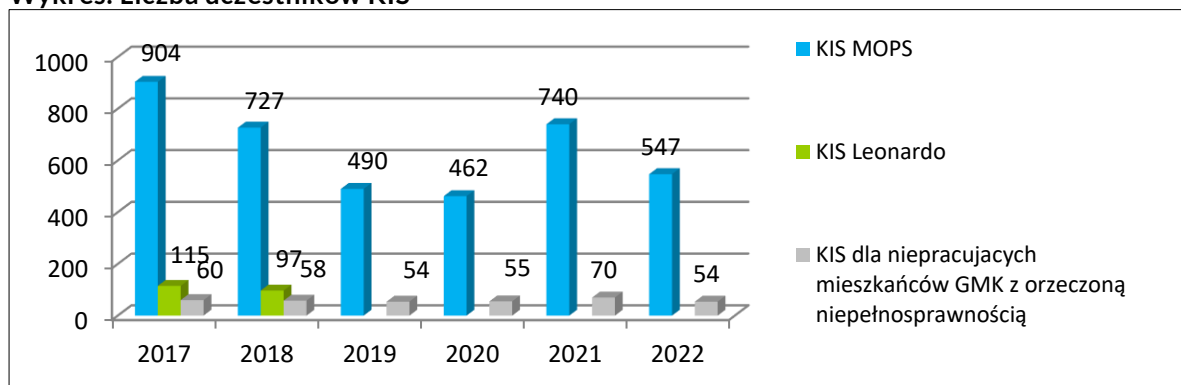
11.2.2.1.4 Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W 2022 r. w zajęciach KIS w strukturze MOPS uczestniczyło 547 osób, w tym 229 osób rozpoczęło uczestnictwo w 2021 roku. Ponad połowę uczestników stanowili mężczyźni 60%. Kobiety stanowiły natomiast 40% ogółu uczestników.

Liczba uczestników korzystających ze wsparcia w 2022 roku zmniejszyła się w stosunku do 2021 roku o 26%. W wyniku udzielonego wsparcia zatrudnienie podjęło łącznie 113 osób – 21% ogółu osób uczestniczących w KIS MOPS w 2022 r.

W zajęciach KIS dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością w 2022 r. wzięło udział 54 uczestników, spośród których 8 osób podjęło zatrudnienie na otwartym rynku pracy. W stosunku do 2021 r. nastąpił spadek liczby uczestników o około 23%, co wynika z tego, że w październiku 2021 r. nastąpiło zakończenie realizacji zadania, natomiast w listopadzie 2021 rozpoczęła się realizacja nowego zadania w tym zakresie – z faktem tym wiązała się rotacja osób objętych wsparciem klubu, która wpłynęła na wzrost liczby uczestników w 2021 roku.

Wykres: Liczba uczestników KIS

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

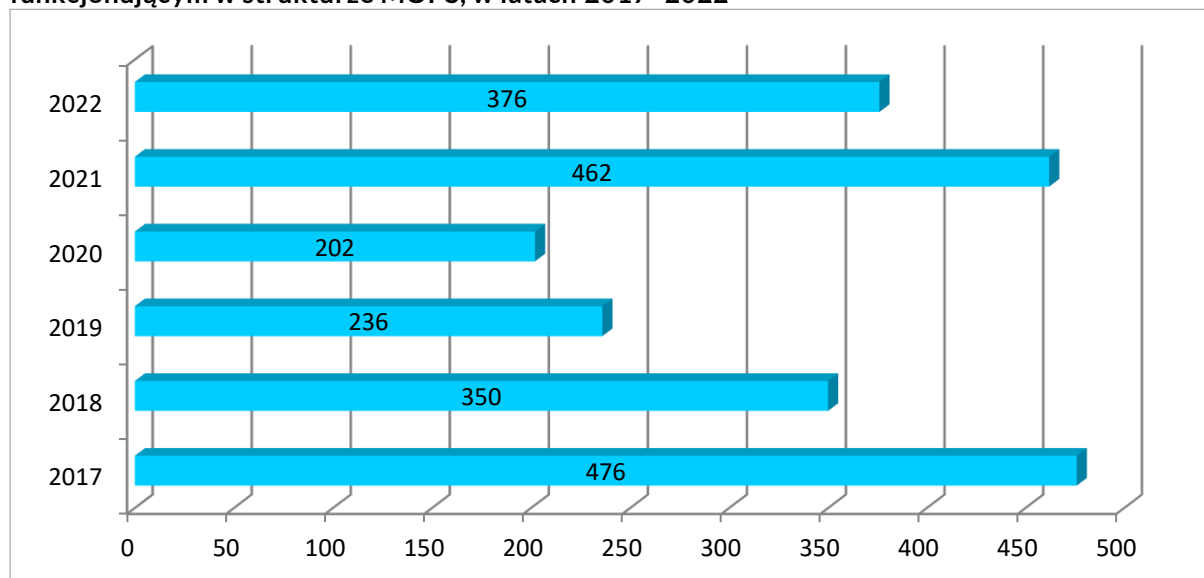
Uczestnicy KIS MOPS byli objęci działaniami na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej realizowanymi przez pracowników socjalnych, specjalistów (psycholog, prawnik, doradca zawodowy, terapeuta uzależnień) i pracowników na zasadach trenera zatrudnienia wspieranego:

1. Wsparcie i poradnictwo indywidualne – wszyscy uczestnicy byli objęci wsparciem indywidualnym pracowników socjalnych KIS oraz poradnictwem specjalistycznym, w ramach którego psycholog, prawnik i terapeuta udzielili 1281 porad.
2. Wsparcie grupowe, z którego skorzystało 235 uczestników KIS. Zajęcia prowadzone były w formie grup: wsparcia i samopomocy oraz warsztatów. Łączna liczba spotkań w ramach w/w działań wyniosła 120. Każde spotkanie trwało od 2 do 3 godzin.

Uczestnicy KIS MOPS wykonywali również prace społecznie użyteczne. Prace te wykonywane są przez osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku korzystające z pomocy społecznej. Prace są organizowane przez Gminę Miejską Kraków w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej. Czas pracy w ciągu tygodnia nie może przekroczyć 10 godzin. Świadczenie dla osób wykonujących prace społecznie użyteczne wypłacane jest ze środków Gminy Miejskiej Kraków w 2022 r. w pierwszym półroczu w kwocie 9,00 zł natomiast w drugim półroczu w kwocie 9,50 zł za godzinę, z czego 60 % świadczenia refundowane jest z Funduszu Pracy. MOPS proponuje osoby, które mogłyby być skierowane do poszczególnych rodzajów prac oraz wypłaca im świadczenia.

W 2022r. w 49 podmiotach w tym m.in. w Urzędzie Miasta Krakowa, domach pomocy społecznej, szkołach, przedszkolach oraz stowarzyszeniach (m.in. Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Bank Żywności, Graal, Gaudium et Spes, TKKF) prace społecznie użyteczne realizowało łącznie 376 osób. Liczba ta w porównaniu do roku 2021 zmniejszyła się o ponad 18%.

Wykres: Liczba osób wykonujących prace społecznie użyteczne w Klubie Integracji Społecznej funkcjonującym w strukturze MOPS, w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W ramach realizowanych działań w KIS uczestnicy mieli możliwość udziału w następujących programach i projektach:

1. Program Oddłużenie

Program realizowany jest od 2013 roku w oparciu o porozumienie zawarte w dniu 8 lutego 2013 r. pomiędzy Zarządem Budynków Komunalnych, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Grodzkim Urzędem Pracy.

Program realizowany jest poprzez wsparcie udzielane uczestnikom przez pracowników MOPS KIS ukierunkowane na reintegrację społeczną i zawodową. Uczestnicy otrzymują możliwość wykonywania prostych prac na terenie nieruchomości fortecznych, dzięki którym z zarobionych pieniędzy, pozyskanych świadczeń spłacają istniejące zobowiązania wobec ZBK.

W 2022 r. w programie uczestniczyło 28 osób zadłużonych. Kwota spłaconego na rzecz gminy zadłużenia wyniosła 46 358,30 zł, w tym 10 933,30 zł zostało spłacone przez 21 osób wykonujących prace społecznie użyteczne, a 35 425,00 zł zostało spłacone przez 7 osób, które pracowały w ramach umowy o pracę.

Dla Gminy Miejskiej Kraków realizacja programu, poza efektami ekonomicznymi, przynosi efekty społeczne w postaci zmiany postaw osób zadłużonych, które stają się aktywne w dążeniu do poprawy swojej sytuacji. Osobom kończącym udział w programie przekazywane są oferty pracy na wolnym rynku.

2. Usługa „Pomoc w domu”

Usługa realizowana w ramach programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”. W 2022 r. w ramach w/w programu z usług realizowanych w ramach prac społecznie użytecznych skorzystały łącznie 3 rodziny, w tym 2 z dziećmi do lat 18 oraz 1 to opiekun dorosłych osób z niepełnosprawnością. Pracę „Pomoc w domu” wykonywały 3 uczestniczki MOPS KIS, wypracowując łącznie 468 godzin usług. Łączna wysokość kosztów poniesionych na realizację usługi 4252,50 zł (szerzej zob. podrozdział 9.3).

3. Realizacja programu „Złota Rączka”

Program „Złota Rączka” realizowany jest od 18 czerwca 2018 r. przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie oraz Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia w Krakowie. Celem programu jest zapewnienie nieodpłatnej pomocy seniorom w drobnych domowych naprawach. Program dedykowany jest osobom w wieku powyżej 60 r.ż., w pierwszej kolejności samotnym i niepełnosprawnym, prowadzącym jednoosobowe gospodarstwo domowe, zamieszkującym na terenie miasta Krakowa.

Zakres pomocy obejmuje drobne naprawy, niewymagające natychmiastowej interwencji, specjalistycznej wiedzy i uprawnień. Prace realizowane są wyłącznie w lokalu zamieszkiwanym przez osobę ubiegającą się o pomoc. Materiały potrzebne do wykonania prac, np. uszczelki, nowy zawias/zamek, farbę, gniazdko zapewnia osoba ubiegająca się o pomoc. Narzędzia do wykonania prac zapewnia MOPS. W szczególnych przypadkach osoby skierowane do wykonania rzeczonych usług towarzyszą seniorom w zakupie niezbędnych materiałów.

W 2022 r. z usług skorzystało 249 seniorów, wykonano łącznie 1410 usług w tym: 206 elektrycznych (m.in. wymiana żarówek, gniazdek, wyłączników, naprawa lamp, kinkietów), 370 hydraulicznych (m.in. wymiana uszczelki w przeciekających kranach, udrożnienie odpływów), 154 ślusarskich (m.in. montaż i wymiana zamków, zawiasów), 231 stolarskich (m.in. naprawa zepsutych krzeseł), 13 malarskich (m.in. podmalowanie małych powierzchni z zaszpachlowaniem drobnych ubytków), 436 innych (m.in. wymiana karniszy, powieszenie obrazów, uszczelnianie okien i drzwi, wieszanie półek). W/w prace w ramach umowy zlecenia wykonywały dwie osoby wypracowując łącznie 2359 godzin.

4. Projekt „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”

Projekt realizowany był od 1 maja 2019 r. do 28 lipca 2022 r., współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Projekt skierowany był do mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków, którzy ukończyli 15 lat, a ich wiodącymi problemami były: bezdomność, niepełnosprawność, bezrobocie, trudności wychowawcze, zaburzenia psychiczne lub uzależnienia.

KIS w ramach projektu realizował usługi o charakterze zawodowym: tj. poradnictwo zawodowe – pomoc w odnalezieniu właściwej ścieżki zawodowej, kursy kompetencyjne, opieka trenera zatrudnienia wspieranego w aktywizacji zawodowej, adaptacji na stanowisku pracy oraz w kontaktach z pracodawcą; zatrudnienie subsydiowane.

W roku 2022 w ramach zatrudnienia subsydiowanego pracę realizowało 12 osób na stanowisku robotnik (szerzej zob. rozdział nr 16).

5. Prace realizowane na terenie cmentarza Prądnik Czerwony

Uczestnicy KIS dbają o utrzymanie, w należytej estetyce i porządku, około 1500 grobów osób pochowanych na koszt Gminy Miejskiej Kraków na terenie cmentarza Prądnik Czerwony (tzw. cmentarz Batowice). Gmina nie tylko organizuje i finansuje pochówki, ale potem, przez co najmniej 20 lat opiekuje się tymi grobami. W 2022 r. pracami naprawczymi, obejmującymi regularne nadsypywanie ziemi, odchwaszczanie i odtwarzanie pierwotnych kształtów mogił ziemnych, objęto 400 grobów. Dokonano naprawy 95 sztuk drewnianych krzyży. Na bieżąco sprzątano wszystkie mogiły, zbierając z nich nawiewane liście i śmieci. Przez cały rok, przy wsparciu pracownika KIS, pracę w ramach prac społecznie użytecznych realizowały 22 osoby.

6. Wsparcie Seniora

W ramach kontynuacji działań z obszaru wspierania seniorów, zapoczątkowanych w październiku 2020 r., w związku z realizacją rządowego programu „Wspieraj Seniora”, w roku 2022 uczestnicy KIS realizowali zadania polegające na dostarczaniu ciepłych posiłków potrzebującym seniorom. Pomocy udzielono 28 seniorom, do realizacji zadania zaangażowanych było 2 pracowników KIS oraz 50 uczestników.

Klub Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością zapewnia uczestnikom możliwość skorzystania ze wsparcia w postaci usługi pracy socjalnej, doradztwa zawodowego, poradnictwa prawnego, treningów umiejętności psychospołecznych i zawodowych, szkoleń zawodowych i budujących kompetencje uczestnika oraz staży.

11.2.2.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na działalność Klubu Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością w ramach projektu współfinansowanego ze środków unijnych pn. „Bariery zamieniamy na szanse” wydatkowano:

- w 2017 roku : 352 393,11 zł;
- w 2018 roku: 418 140,24 zł;
- w 2019 roku: 106 532,71 zł.

Na realizację powyższego zadania w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków wydatkowano:

- w 2019 r. – 229 727,24zł;
- w 2020 r. – 359 844,37 zł;
- w 2021 r. – 366 883,29 zł;
- w 2022 r. – 424 475,63 zł.

11.2.2.2 Zadania realizowane przez Centra Integracji Społecznej

Centra Integracji Społecznej (CIS) realizują zadania związane z reintegracją zawodową i społeczną poprzez następujące usługi:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych, dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu,
- nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych,
- naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą,
- uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

11.2.2.2.1 Infrastruktura

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków w 2022 roku funkcjonowało:

- Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków
- Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością, bez pracy

11.2.2.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków było prowadzone przez Fundację „Przestrzeń Rozwoju”.

Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością było prowadzone przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio.

11.2.2.2.3 Kadra

W realizację zadania polegającego na prowadzeniu Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków zaangażowanych było 15 osób (zatrudnienie na umowę o pracę, umowy zlecenia) oraz współpracujący wolontariusze.

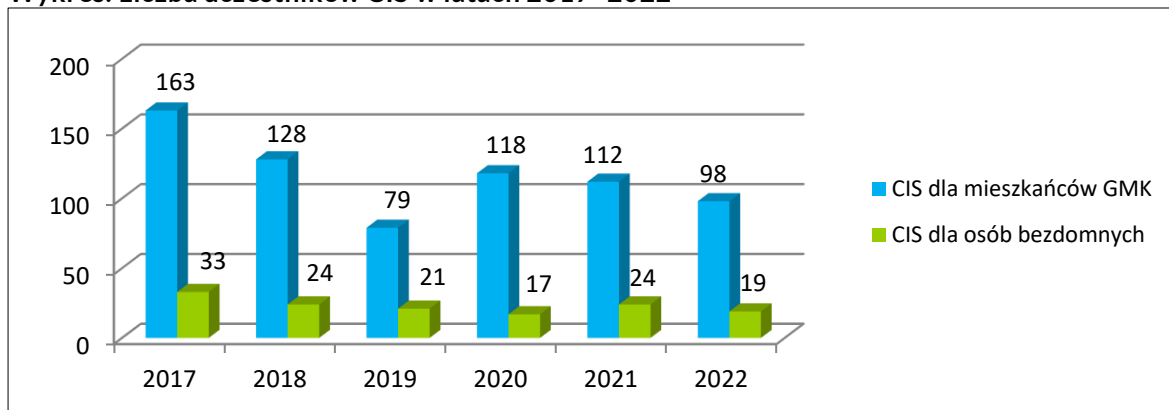
W Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością zadanie realizowało 8 osób (ok. 4 etatów) oraz 3 współpracujących wolontariuszy.

11.2.2.2.4 Osoby objęte pomocą w ramach reintegracji zawodowej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Ze wsparcia Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków, prowadzonego przez Fundację Przestrzeń Rozwoju w 2022 r. skorzystało 98 nowych osób, spośród których 13 podjęło zatrudnienie na otwartym rynku pracy.

W 2022 r. w zajęciach Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością uczestniczyło 19 osób, z których 9 podjęło zatrudnienie.

Wykres: Liczba uczestników CIS w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Przedstawione powyżej dane wskazują na to, że od 2017 r. do 2019 r. liczba uczestników Centrów Integracji Społecznej systematycznie spadała. W roku 2020 odnotowano wzrost o 35%. W 2022 roku liczba osób korzystających z pomocy Centrów Integracji Społecznej zmniejszyła się o 14% w stosunku do roku 2021.

Uczestnicy Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków, w zakresie reintegracji społecznej, mieli możliwość skorzystania z indywidualnego wsparcia specjalistycznego prowadzonego przez doradcę zawodowego, psychologa i pracownika socjalnego.

Tabela: Liczba porad udzielonych uczestnikom CIS dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków w roku 2022

Indywidualne konsultacje, w tym:	Liczba godzin konsultacji
psychologiczne	66
socjalne	407
zawodowe	221
łącznie	694

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W ramach reintegracji społecznej uczestnicy CIS brali również udział w spotkaniach grupowych, które miały charakter spotkań warsztatowych o różnorodnej tematyce, w tym np.:

- moje talenty,
- radość i smutek w życiu człowieka,
- budowanie relacji pomimo różnic,
- radzenie sobie ze stresem, techniki relaksacyjne,
- funkcjonowanie osób z samooceną wysoką i niską, bariery w budowaniu wysokiej samooceny,
- tolerancja i coś więcej – szkoła tolerancji,
- planowanie wg metody Eisenhowera,

- znaczenie jednostki w grupie społecznej,
- problematyka uzależnień,
- niepełnosprawność – rodzaje, skutki, funkcjonowanie społeczne i zawodowe, funkcjonowanie na rynku pracy,
- rozwijanie umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach,
- rozwijanie umiejętności współpracy w grupie,
- kształtowanie postaw empatycznych (szycie myszek dla dzieci z Ukrainy),
- kompetencje a oferty pracy,
- zasady savoir-vivre na rynku pracy.

Każdy tydzień udziału w zajęciach centrum kończył się warsztatami podsumowującymi tydzień pracy. Dodatkowo centrum zapewniło beneficjentom możliwość udziału w zajęciach integracyjnych, w tym np. wyjście do muzeów, synagogi, na targi pracy.

W ramach reintegracji zawodowej uczestnicy centrum brali udział w zajęciach praktycznych, wzmacniających kompetencje niezbędne do podjęcia zatrudnienia. Wykonywali oni pracę na takich stanowiskach, jak np.: pracownik porządkowy, pracownik gospodarczy, asystent pracownika biurowego, pracownik administracyjno-biurowy, portier, pomoc kuchenna. Zajęcia te odbywały w potencjalnych miejscach pracy, jak np. domy pomocy społecznej, Morele.net Sp. z o.o., Wojskowy Klub Sportowy „Wawel”, Przedsiębiorstwo Produkcyjne OknoPlus Sp. z o.o. i innych podmiotach, które zadeklarowały chęć współpracy z centrum. Podczas zajęć praktycznych uczestnicy CIS pozostawali pod nadzorem opiekuna w miejscu pracy, jak i objęci byli stałym wsparciem ze strony specjalistów centrum (doradca zawodowy, trenerzy zatrudnienia wspieranego/instruktorzy zawodu).

Centrum Integracji Społecznej prowadzone przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio zapewniło w 2022 r. 10 miejsc dla osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością, bez pracy. W ramach zadania prowadzone były usługi z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej. Celem podejmowanych działań było odbudowanie i podtrzymanie u uczestników centrum zdolności do samodzielnego funkcjonowania na rynku pracy m.in. poprzez przyuczenie do wykonywania zawodu, podwyższanie kwalifikacji oraz prowadzenie zajęć praktycznych u pracodawców. Uczestnicy realizujący Indywidualne Programy Zatrudnienia Socjalnego 4 razy w tygodniu brali udział w zajęciach reintegracji zawodowej realizowanych w zakładach pracy współpracujących z CIS oraz raz w tygodniu w zajęciach reintegracji społecznej realizowanych bezpośrednio w siedzibie CIS.

W ciągu roku 2022 z uczestnikami CIS zrealizowano 306 godzin konsultacji indywidualnych, w tym:

- 109 konsultacji socjalnych,
- 184 konsultacji zawodowych,
- 13 konsultacji psychologicznych.

W ramach zajęć reintegracji społecznej zrealizowano 158 spotkań grupowych, które łącznie trwały 317 godzin.

11.2.2.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków przeznaczonych na sfinansowanie zadania polegającego na prowadzeniu Centrum Integracji Społecznej:

- w roku 2017 r.: wyniosła 721 195,26 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2018: wyniosła 464 925,94 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2019 przekazano dotację w kwocie 508 955,00 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2020 przekazano dotację w kwocie 496 625,00 zł w ramach środków własnych Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2021 wydatkowano kwotę 485 700,97 zł;
- w roku 2022 r. wydatkowano kwotę 548 506,08 zł.

Na realizację zadania na prowadzenie Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych prowadzonego w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” z dotacji wydatkowano:

- w 2017 r.: 187 143,96 zł;
- w 2018 r.: 164 405,20 zł;
- w 2019 r.: 53 945,90 zł.

Natomiast na kontynuację zadania w postaci Centrum Integracji Społecznej dla osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością ze środków Gminy Miejskiej Kraków wydatkowano:

- w 2019 roku z dotacji 46 580,00 zł (roczny koszt to 53 430 zł, w tym 6850 zł za grudzień 2019 r. wypłacone w styczniu 2020 r.);
- w 2020 roku z dotacji 93 160,00 zł (roczny koszt to 94 530 zł, w tym 8220 zł za grudzień 2020 r. wypłacone w styczniu 2021 r.);
- w 2021 roku kwotę w wysokości 97 365,79 zł;
- w 2022 roku kwotę w wysokości 89 600 zł.

11.2.2.3 Wnioski

Obserwacja zadań realizowanych przez Centrum Integracji Społecznej dla mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków, jak i Klubu Integracji Społecznej dla niepracujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków z orzeczoną niepełnosprawnością, wskazuje na zmieniający się profil trudności, z jakimi borykają się uczestnicy korzystający ze wsparcia. W wielu wypadkach dominującym problemem nie jest bezrobocie, lecz będące jego przyczyną inne współwystępujące problemy (np. zdrowotne, w tym zaburzenia psychiczne; uzależnienia; brak kwalifikacji zawodowych adekwatnych do potrzeb rynku), które stanowią poważną barierę w zakresie zdolności do prawidłowego pełnienia ról społeczno-zawodowych przez beneficjentów będących odbiorcami usług. Trudności życiowe, z jakimi borykają się uczestnicy KIS i CIS, potwierdzają zasadność kontynuacji działań ukierunkowanych odbudowywanie i podtrzymywanie ich zdolności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej, pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania i pobytu, jak i zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.

W przypadku osób bezdomnych analiza wskazuje, że mając na uwadze niski poziom bezrobocia i łatwość znalezienia zatrudnienia w okresie ostatnich kilku lat, a z drugiej strony pojawiające się problemy zdrowotne, szczególnie u osób bezdomnych powyżej 45 roku życia, które uniemożliwiają aktywność zawodową, zmniejsza się liczba chętnych do udziału w CIS. W związku z tym od 1 maja 2019 roku zlecono kontynuację usługi, ale w mniejszym zakresie, tj. CIS dla osób bezdomnych na 10 zamiast 20 miejsc. Analizując przebieg rekrutacji i podpisywania nowych IPZS w ciągu roku 2021 i 2022 uznać należy, że taka liczba miejsc jest wystarczająca. W 2022 roku liczba uczestników w porównaniu z rokiem 2021 pozostała bez większych zmian, a zwalniane się w centrum miejsca są zajmowane przez kandydatów przygotowywanych wcześniej w ramach centrum do podjęcia zajęć. Śladem ubiegłych lat, celem na 2023 rok jest utrzymanie na wysokim poziomie standardu realizowanych usług.

12 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom i rodzinom o niskich dochodach

12.1 Ubóstwo

Ubóstwem określamy sytuację, w której gospodarstwo domowe nie dysponuje wystarczającymi środkami pieniężnymi, pozwalającymi na zaspokojenie swoich podstawowych potrzeb. Ubóstwo jest złożonym zjawiskiem społecznym, uwarunkowanym przez czynniki społeczno-ekonomiczne i demograficzne, a w szczególności przez problem bezrobocia, liczbę rodzin wielodzietnych i niepełnych, wskaźnik rodzin żyjących z osobą niepełnosprawną lub długotrwale chorą, podeszły wiek oraz bezdomność. Ubóstwo jest więc wspólnym problemem, który w całej swej rozciągłości dotyka praktycznie wszystkie grupy społeczne oraz większość kategorii osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej.

Dla potrzeb niniejszego opracowania w części tej omówiono wyłącznie pomoc w formie świadczeń finansowych i w naturze.

12.2 Świadczenia dla osób i rodzin o niskich dochodach

12.2.1 Zasiłek okresowy

Wypłacanie zasiłków okresowych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego:

- osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek okresowy jest świadczeniem obligatoryjnym i podstawowym narzędziem pomocy społecznej ograniczającym zakres i głębokość ubóstwa.

12.2.1.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

12.2.1.2 Kadra

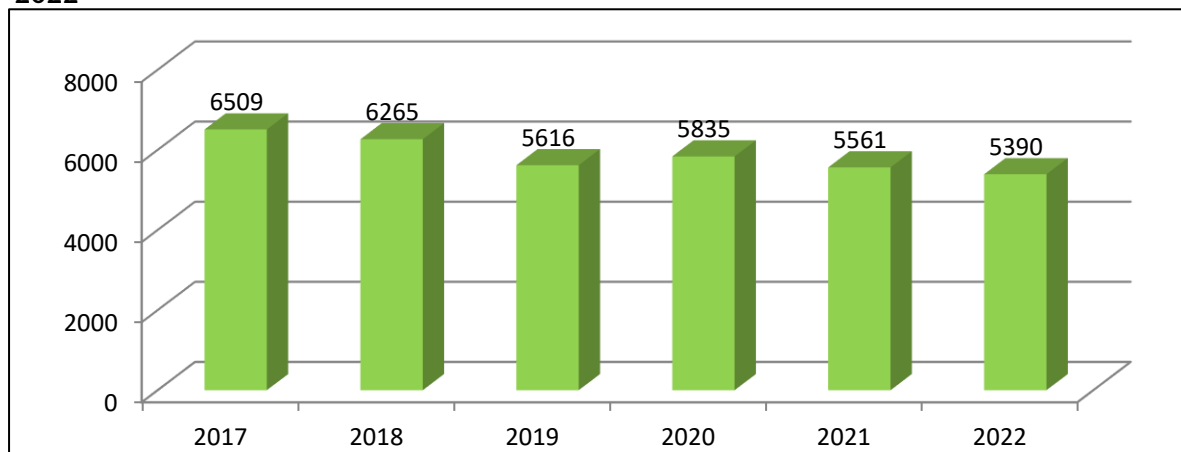
Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

12.2.1.3 Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku okresowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Na liczbę gospodarstw domowych (rozumianych jako osoby samotnie gospodarujące oraz rodziny) otrzymujących pomoc w formie zasiłku okresowego, wpływa przede wszystkim wysokość kryteriów dochodowych obowiązujących w danym roku kalendarzowym, a następnie pozostałe czynniki wpływu jak np. sytuacja na rynku pracy. W 2022 r. nastąpił spadek liczby rodzin objętych pomocą w stosunku do roku 2021 r., pomimo wzrostu kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń z pomocy społecznej.

W roku 2022 liczba gospodarstw domowych wymagających wsparcia z powodu ubóstwa spadła o 3% w stosunku do roku 2021. Wartość ta jest najniższa, licząc od 2010 r.

Wykres: Liczba gospodarstw domowych, którym wypłacono zasiłek okresowy w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Analiza powodów przyznawania pomocy w formie zasiłku okresowego do roku 2013 wskazywała tendencję wzrostową liczby gospodarstw domowych, które otrzymały pomoc w związku z występowaniem bezrobocia (z 2 819 w 2009 r. do 4 320 w 2013 r.).

Od roku 2014 w wyniku poprawy sytuacji na rynku pracy i zmniejszenia stopy bezrobocia, liczba gospodarstw domowych objętych zasiłkiem okresowym z tego tytułu spadła o 57,6% (z 4 320 w 2013 r. do 1 834 w 2019 r.). W 2021 r., podobnie jak w 2020 r., nie utrzymała się ta tendencja. W 2021 r. nastąpił ponowny wzrost liczby rodzin otrzymujących zasiłek okresowy z powodu bezrobocia w stosunku do 2020 r. o 4 % a w stosunku do 2019 o 30%. Liczba ta wzrosła to poziomu zbliżonego do poziomu z 2018 r.

Natomiast w 2022 r. nastąpił ponowny spadek liczby gospodarstw objętych pomocą z tego tytułu o 22% i był na poziomie 2019 r.

Analiza wykazuje wzrost liczby gospodarstw otrzymujących zasiłek z powodu niepełnosprawności w stosunku do roku poprzedniego o 8% z 1 745 do 1 884 w roku 2021.

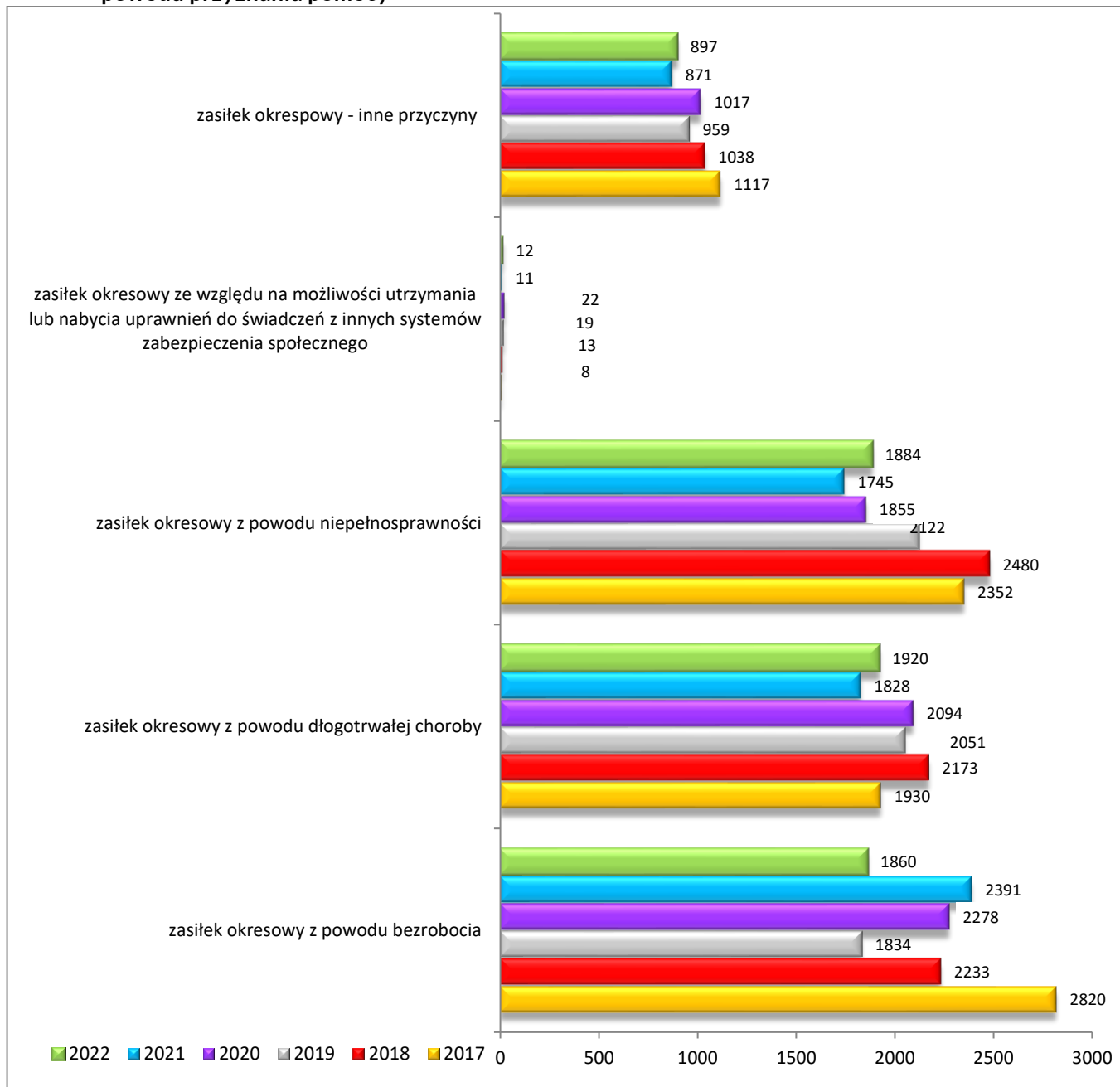
W 2022 r. w stosunku do 2021 r. nastąpił również wzrost liczby rodzin którym przyznano pomoc z powodu długotrwałej choroby o 5 %.

Znikoma jest liczba gospodarstw, które kwalifikują się do zasiłku okresowego z uwagi na możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego (w latach 2009–2022 od 1 do 22 osób rocznie).

Liczba gospodarstw domowych objętych zasiłkiem okresowym z innych powodów utrzymuje się na zbliżonym poziomie (w latach 2009–2022 wynosiła od 797 do 1 117).

Należy mieć na uwadze, że prezentowane dane liczbowe nie są rozłączne, tzn. w trakcie roku jedno gospodarstwo domowe mogło otrzymać zasiłek okresowy z każdego, z wyżej wymienionych powodów.

Wykres: Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały zasiłek okresowy z uwzględnieniem powodu przyznania pomocy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

W 2022 roku spośród podmiotów decyzji (5088 osób), którym przyznano zasiłek okresowy 59% stanowili mężczyźni.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków okresowych

Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków okresowych	kobiety	mężczyźni	ogółem
Wiek			
0-24	3,3%	1,3%	2,1%
25-34	19,2%	6,2%	11,5%
35-44	27,5%	16,3%	20,9%
45-59	35,7%	39,3%	37,8%

60-64	6,4%	23,0%	16,2%
65 i więcej	7,9%	13,8%	11,4%
Wykształcenie			
nieustalony poziom wykształcenia	5,8%	4,7%	5,2%
gimnazjalne i poniżej	28,8%	28,9%	28,9%
zasadnicze zawodowe	25,4%	37,5%	32,6%
średnie ogólne i zawodowe	28,3%	22,4%	24,8%
policealne	2,6%	0,7%	1,5%
wyższe	9,0%	5,7%	7,1%
Stan cywilny			
panna/kawaler	40,1%	52,2%	47,2%
konkubina/konkubent	0,4%	0,3%	0,3%
rozwidziona/rozwidziony	24,6%	31,1%	28,4%
separowana/separowany	1,6%	2,4%	2,1%
wdowa/wdowiec	7,3%	3,2%	4,9%
zamężna/żonaty	26,0%	10,9%	17,1%

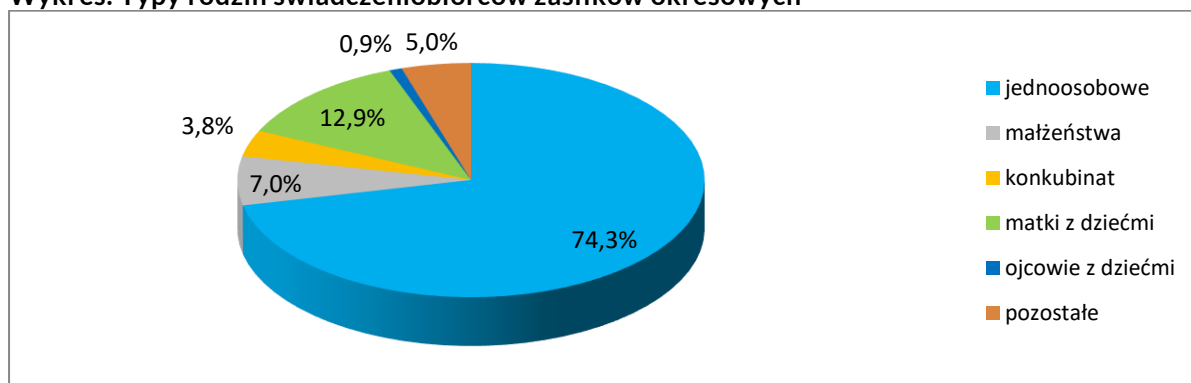
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Największą grupę odbiorców, tj. 37,8%, zarówno wśród kobiet, jak i wśród mężczyzn, reprezentują osoby w wieku między 45 a 59 lat. Kobiety w tym wieku stanowią 35,7%, natomiast mężczyźni 39,3%.

Wśród ogółu świadczeniobiorców 32,6% legitymuje się wykształceniem zasadniczym zawodowym, a 28,9% posiada wykształcenie gimnazjalne lub niższe. Odsetek osób z wykształceniem średnim wynosi 24,8%.

Pod względem stanu cywilnego zarówno wśród kobiet i mężczyzn najwięcej jest osób stanu wolnego, kobiet 40,1%, a mężczyzn 52,2%.

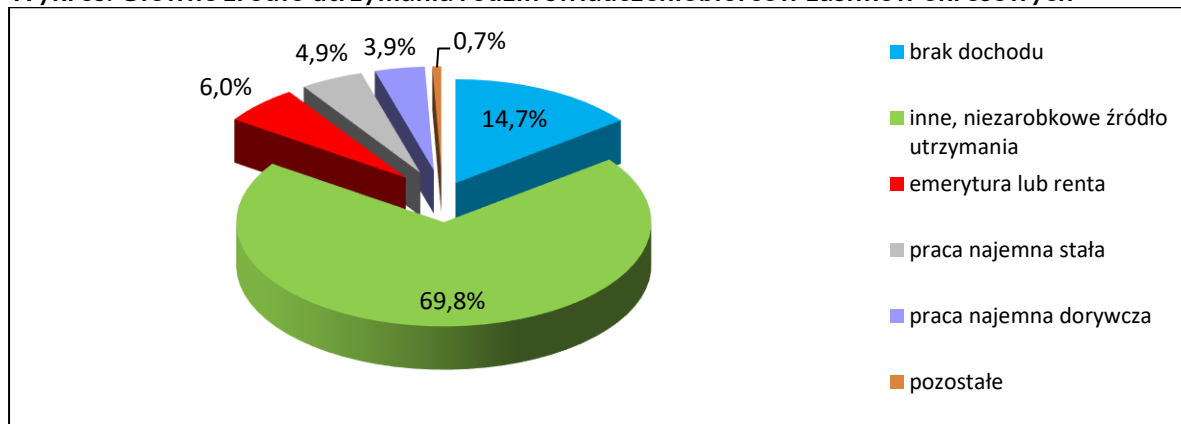
Wykres: Typy rodzin świadczeniobiorców zasiłków okresowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Gospodarstwa domowe, korzystające z pomocy w formie zasiłków okresowych, to w przeważającej części gospodarstwa jednoosobowe – 74,3%. Wśród rodzin korzystających z tych zasiłków małżeństwa stanowią 7%, a rodziny matek wychowujących samotnie dzieci 12,9%.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców zasiłków okresowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Świadczeniobiorcy zasiłków okresowych należą przede wszystkim do rodzin, których dochody pochodzą z niezarobkowych źródeł utrzymania – 69,8%.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców zasiłków okresowych (w zł)

Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców zasiłków okresowych	
bez dochodu*	14,5%
1–499	17,8%
500 i powyżej	67,7%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

32,3% gospodarstw domowych nie wykazuje żadnych dochodów lub ich dochód nie przekracza 499 zł. 67,7% osiąga dochód 500 zł i powyżej.

Głównymi problemami występującymi w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców zasiłków okresowych są kolejno: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie. Zaznaczyć należy, że w jednej rodzinie występuje zwykle kilka powodów trudnej sytuacji.

W porównaniu z rokiem 2021 cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków okresowych pozostają na podobnym poziomie.

12.2.1.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Zgodnie z art. 147 pkt. 7 ustawy o pomocy społecznej, gminy otrzymują dotację celową na pokrycie wydatków na zasiłki okresowe w części określonej w art. 38 ust. 3 ustawy, to jest w wysokości 50% różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, a w przypadku rodziny – między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny. Ponieważ finansowanie pozostałej części zasiłku leży w gestii gminy, w celu zapewnienia pełnej skuteczności udzielania pomocy w tej formie, która zgodnie z celem ustawodawcy ma wyrównywać dochody do kryterium dochodowego, konieczne jest współfinansowanie pozostałej części zasiłku.

Na realizację zadania wydatkowano środki finansowe w następującej wysokości:

- 2017 r. 12 906 811 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 9 321 855 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 188 zł;
- 2018 r. 12 507 739,01 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 8 460 696,16 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 188 zł;
- 2019 r. 12 285 129,31, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 8 256 021,99 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 196 zł;

- 2020 r. 13 583 296,96 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 9 361 787,61 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 213 zł;
- 2021 r. 13 417 641,07 zł, w tym w części finansowanej z budżetu państwa 8 991 778,79 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 213 zł;
- 2022 r. 13 597 078,38 zł w tym w części finansowanej z budżetu państwa 8 443 611,69 zł. Średnia wartość świadczenia w części obligatoryjnej wynosiła 235 zł.

12.2.1.5 Wnioski

Liczba rodzin objętych świadczeniem w formie zasiłku okresowego w danym roku jest w głównej mierze wypadkową:

- obowiązujących wysokości kryteriów dochodowych (art. 8 ustawy o pomocy społecznej), w szczególności ich niskiej wysokości w stosunku do minimalnej wysokości wynagrodzenia za pracę czy minimalnej wysokości emerytury.
- dynamiki zmian stopy bezrobocia (w tym okresowych przyptywów i odpływów osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy),
- dynamiki zmian uprawnień do świadczenia z powodów innych niż bezrobocie (głównie spadku liczby osób legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności oraz wzrostu liczby osób długotrwale lub ciężko chorych),.

Szacuje się, że na ogólną liczbę świadczeniobiorców zasiłków okresowych w kolejnych latach będą wpływać:

- stopa bezrobocia i warunki na rynku pracy
- zmiana struktury wiekowej mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków. Zgodnie z prognozami GUS Kraków za kilka lat osiągnie jeden z najwyższych udziałów mieszkańców powyżej 65 roku życia w województwie. W ostatnich latach systematycznie wzrasta liczba zasiłków przyznawanych z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby.
- wysokość kryterium dochodowego w stosunku do wynagrodzeń czy kwot emerytur.

Tendencje dotyczące kosztów zasiłków okresowych:

- wzrost nakładów finansowych w części finansowanej z budżetu państwa na realizację zadania w związku z waloryzacją kryteriów dochodowych
- największy jednostkowy koszt świadczenia w części obligatoryjnej dotyczy zasiłków przyznanych z powodu bezrobocia – w 2022 r. średnia wysokość świadczenia z tego tytułu wynosiła ok. 388 zł (średnio 2 osoby w 1 rodzinie). Kolejno średnia wysokość zasiłku, którego powodem przyznania były:
- inne problemy określone w art. 7 ustawy o pomocy społecznej w tym bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, przemoc w rodzinie, alkoholizm i bezdomność wynosiła ok. 359 zł (średnio 2,4 os./rodzinę),
- długotrwała lub ciężka choroba wynosiła ok. 267 zł (średnio 1,4 os./rodzinę),
- niepełnosprawność wynosiła ok. 74 zł (średnio 1,2 os./rodzinę).

Z uwagi na skalę udzielanej pomocy, przede wszystkim dynamiczne zmiany w zakresie liczby gospodarstw domowych z problemem bezrobocia, znacząco wpływają na ogólną roczną kwotę przyznanych świadczeń.

Ponieważ łączny udział kosztów gminy w całkowitym koszcie zasiłków okresowych w poprzednich latach ulegał marginalizacji, a tym samym spadała skuteczność pomocy, aby zapewnić osobom i rodzinom objętym tym świadczeniem skuteczniejsze wsparcie, polegające na wyrównywaniu wysokości dochodu do kryterium dochodowego pomocy społecznej, zwiększono poziom nakładów finansowych (z 522 785 zł w 2015 r. do 5 153 466,69 zł w 2022 r.).

12.2.2 Zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy

Wypłacanie zasiłków celowych należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Zasiłek celowy przyznawany jest w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, m.in. na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu. Zasiłek przyznawany jest osobie lub rodzinie, której dochód nie przekracza kryterium dochodowego. Kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej wynosi 776 zł, natomiast dla osoby w rodzinie wynosi 600 zł (kryterium dochodowe rodziny to iloczyn liczby osób we wspólnym gospodarstwie domowym i kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie).

W szczególnie uzasadnionych przypadkach, osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, który nie podlega zwrotowi⁸⁸.

12.2.2.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie może być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi⁸⁹.

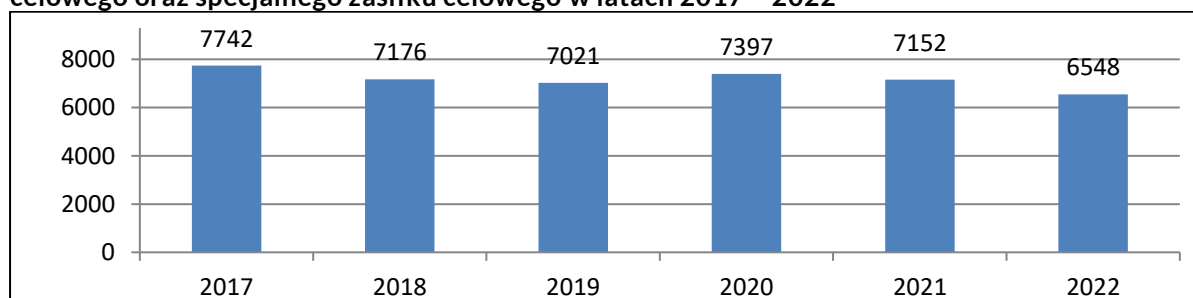
12.2.2.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

12.2.2.3 Osoby i rodziny korzystające ze świadczenia w formie zasiłku celowego oraz specjalnego zasiłku celowego, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy⁹⁰

W ciągu ostatnich 11 lat najwięcej gospodarstw domowych otrzymało zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy w roku 2010. Od tego czasu, przez 3 kolejne lata, liczba gospodarstw utrzymywała się na nieco niższym, ale podobnym poziomie. Do roku 2019 następował coroczny spadek. W roku 2020 nastąpił wzrost liczby rodzin objętych pomocą w stosunku do roku 2019 o 5,3 % (z 7021 do 7397). Poziom ten jest wyższy niż ten odnotowany w 2018 r. W 2022 r. nastąpił ponowny spadek rodzin objętych pomocą w stosunku do 2021 r. o 8,5 %.

Wykres: Liczba gospodarstw domowych, którym wypłacono świadczenie w formie zasiłku celowego oraz specjalnego zasiłku celowego w latach 2017 – 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Analizując cele, na jakie przyznawane są zasiłki celowe i specjalne zasiłki celowe stwierdzić można, że w latach 2010–2022 najwięcej osób otrzymywało zasiłki z przeznaczeniem na

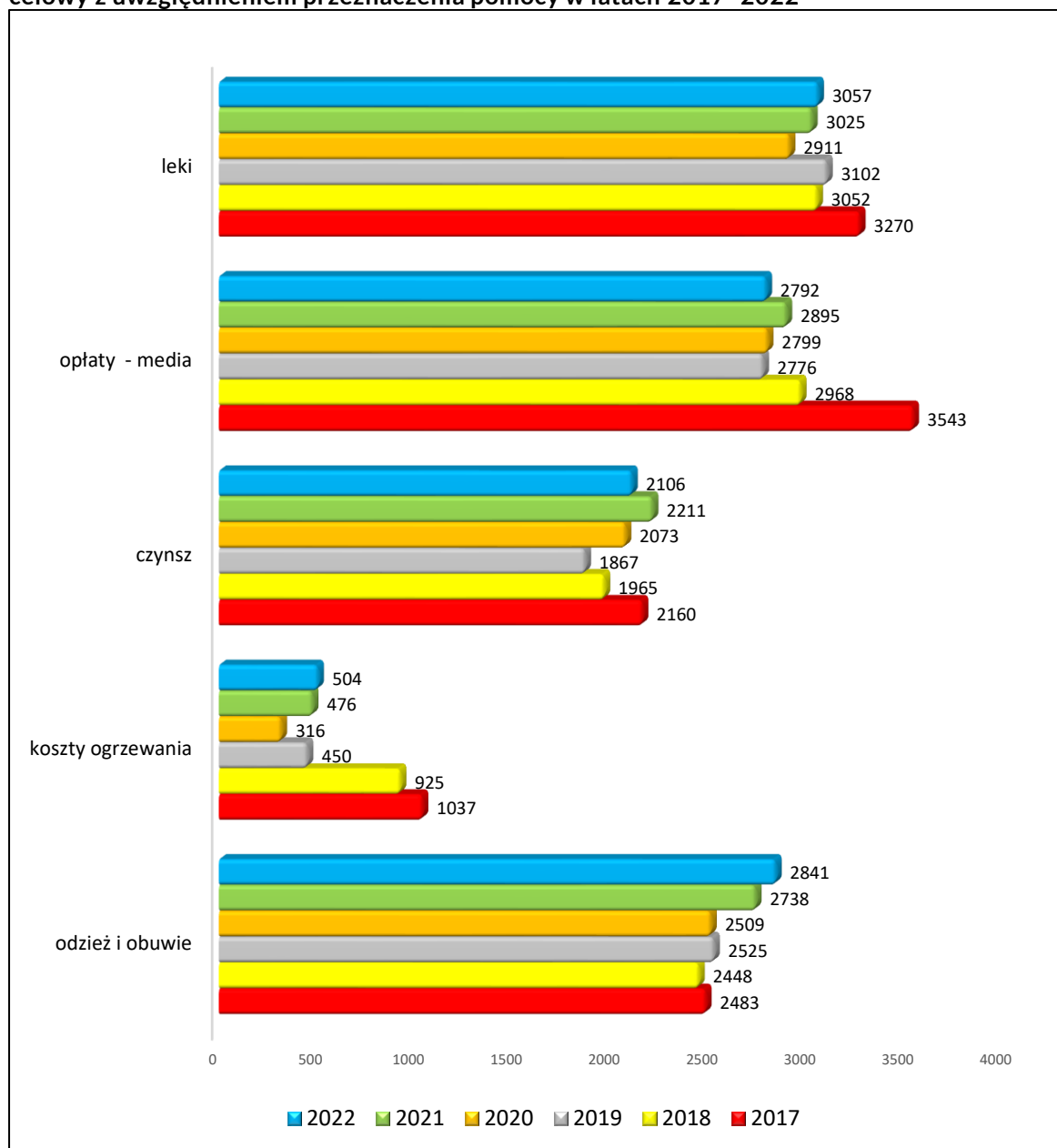
⁸⁸ Art. 17 ust. 1 pkt 5, art. 39 ust. 1–2, art. 41 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

⁸⁹ Art. 25 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

⁹⁰ Prezentowane dane nie obejmują informacji o Lokalnym Programie Ośłonowym dla osób, które poniosły zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych, który został opisany w podrozdziale. 12.2.5.

opłaty mieszkaniowe – media. Znaczna część osób korzystała również z pomocy finansowej na leki, czynsz, odzież i obuwie. Należy zaznaczyć, że jedna osoba mogła w ciągu roku otrzymać każdy rodzaj zasiłku.

Wykres: Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy z uwzględnieniem przeznaczenia pomocy w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2022 r. spośród podmiotów decyzji, którym przyznano pomoc w formie zasiłku celowego i specjalnego zasiłku celowego, kobiety i mężczyźni stanowili podobny procent odbiorców tych świadczeń.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych

Cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0–24	3,9%	2,9%	3,4%

25–34	11,7%	4,6%	8,1%
35–44	20,1%	13,7%	16,8%
45–59	28,3%	35,1%	31,7%
60–64	9,8%	22,8%	16,5%
65 i więcej	26,2%	20,9%	23,5%
wykształcenie			
nieustalony poziom wykształcenia	6,6%	5,0%	5,8%
gimnazjalne i poniżej	27,1%	28,0%	27,6%
zasadnicze zawodowe	24,6%	37,2%	30,9%
średnie ogólne i zawodowe	30,7%	23,6%	27,1%
policealne	2,1%	0,5%	1,3%
wyższe	9,0%	5,7%	7,3%
stan cywilny			
panna/kawaler	35,2%	48,7%	42,0%
konkubina/konkubent	0,2%	0,3%	0,2%
rozwidziona/rozwidziony	24,2%	30,9%	27,6%
separowana/separowany	1,6%	2,2%	1,9%
wdowa/wdowiec	15,4%	4,5%	9,9%
zamężna/żonaty	23,4%	13,4%	18,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

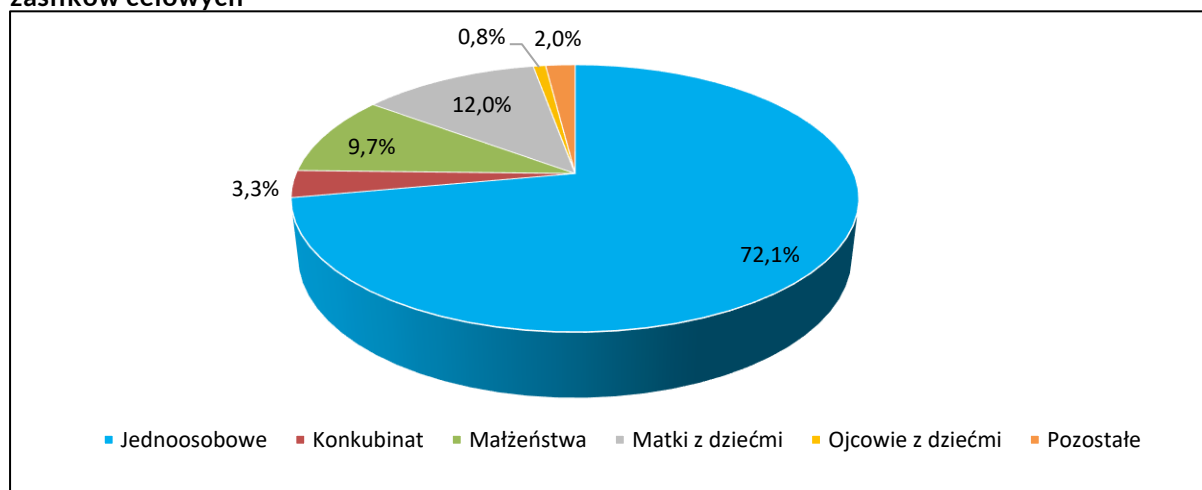
Największą grupę odbiorców 31,7%, reprezentują osoby w wieku między 45–59 rokiem życia. Kobiety wieku 45–59 lat stanowią 28,3%, natomiast mężczyźni 35,1%.

Wśród ogółu świadczeniobiorców najwięcej jest osób z wykształceniem: zasadniczym zawodowym – 30,9%, oraz gimnazjalnym i poniżej – 27,6%.

Pod względem stanu cywilnego, zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn najwięcej jest osób stanu wolnego: panien – 35,2%, kawalerów – 48,7%.

W porównaniu z rokiem 2021, cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych pozostają na podobnym poziomie.

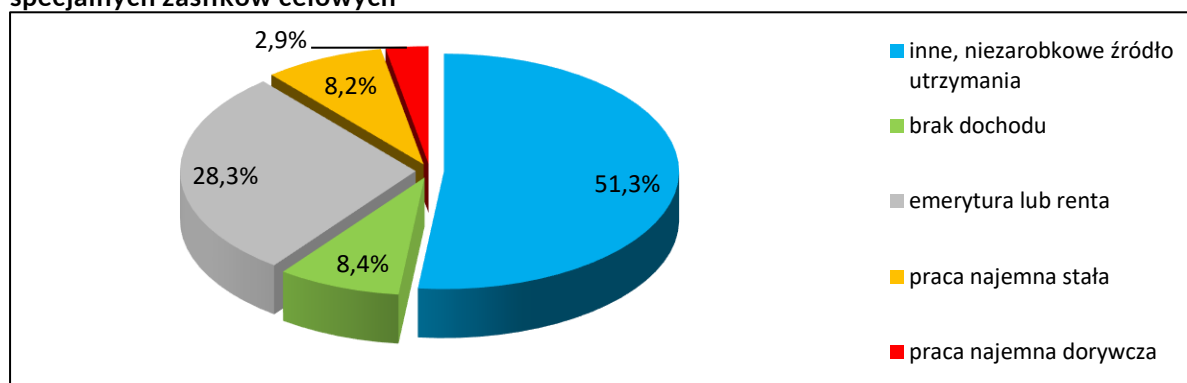
Wykres: Typy gospodarstw domowych świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Wśród gospodarstw domowych, korzystających z pomocy w formie zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych, ponad 72% stanowią gospodarstwa jednoosobowe. Wśród rodzin największą grupę reprezentują matki samotnie wychowujące dzieci – 12% oraz małżeństwa – 9,7%.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy w formie zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych najczęściej osiągają głównie dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania 51,3% lub świadczeń emerytalno-rentowych 28,3%.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych (w zł)

Wysokość dochodu w rodzinie	% z ogólnej liczby świadczeniobiorców
bez dochodu*	8,3%
1-499	11,2%
500 i powyżej	80,5%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

80,5% gospodarstw domowych, korzystających z pomocy w formie zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych, osiąga dochód na osobę w rodzinie przekraczający kwotę 500 zł. Ponad 8% to gospodarstwa bez własnego dochodu.

Do najistotniejszych problemów, występujących w gospodarstwach domowych świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych należą: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, bezdomność. Należy zaznaczyć, że w jednej rodzinie może równocześnie występować kilka problemów. W porównaniu z rokiem 2021 cechy demograficzno-społeczne świadczeniobiorców zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych pozostają na podobnym poziomie.

12.2.2.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na wypłatę zasiłków celowych i specjalnych zasiłków celowych w ramach środków Gminy Miejskiej Kraków wydatkowano kwotę:

- w 2016 r. – 6 414 364 zł;
- w 2017 r. – 7 229 341 zł;
- w 2018 r. – 6 678 781 zł;
- w 2019 r. – 7 014 800 zł;
- w 2020 r. – 7 110 206,71 zł;
- w 2021 r. – 8 003 808,49 zł;
- w 2022 r. – 9 075 116,31 zł.

12.2.2.5 Wnioski

W roku 2022 wypłacono około 13,1 tys. świadczeń z przeznaczeniem na dofinansowanie do uregulowania opłat mieszkaniowych (mediów), około 13,8 tys. świadczeń na dofinansowanie do zakupu leków i leczenia, około 13,8 tys. świadczeń na zaspokojenie innych potrzeb (np. zakup środków czystości), około 11, tys. świadczeń na dofinansowanie do czynszu, około 5,7 tys. świadczeń na dofinansowanie do zakupu odzieży i obuwia oraz około 1,3 tys. świadczeń na dofinansowanie do ogrzewania.

Szacuje się, że w 2023 roku, w ogólnej skali udzielanej pomocy, największy udział będą miały, jak dotychczas, wydatki związane z utrzymaniem mieszkania, to jest opłatami za czynsz i media.

Zauważyć należy, że 47% gospodarstw domowych, korzystających z tej formy pomocy, jest nią objęta z powodu ubóstwa, a więc są to rodziny o szczególnie trudnej sytuacji bytowej. Udzielanie świadczeń w formie zasiłków celowych specjalnych umożliwia natomiast pomoc finansową tej grupie odbiorców, która pomimo przekroczenia kryteriów dochodowych znajduje się w trudnej sytuacji życiowej wynikającej z braku możliwości samodzielnego zaspokojenia potrzeb z powodu ograniczeń związanych najczęściej z niepełnosprawnością, długotrwałą chorobą i bezrobociem w rodzinie.

12.2.3 Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy zapewnienie posiłku⁹¹. Zadanie to jest realizowane na podstawie Uchwały nr XCV/1425/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu ośłonowego dotyczącego udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania (tekst jedn. Dz. Urz. Woj. Małop. z 2021 r. poz. 4958). Uchwała Rady Miasta Krakowa powstała z uwzględnieniem Uchwały Nr 221 Rady Ministrów z 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 – 2020. 15 października 2018 r. Rada Ministrów podjęła Uchwałę w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023, który od 1 stycznia 2019 r. zastąpił dotychczas obowiązujący wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Zakres pomocy przewidziany w krakowskim programie ośłonowym jest szerszy, niż przewiduje to program rządowy.

Uchwała Rady Ministrów dopuszcza udzielenie pomocy w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku, jeżeli dochód na osobę nie przekracza kwoty 150% kryterium dochodowego, tj. dla osoby samotnie gospodarującej – 1164 zł, a w przypadku rodzin kwoty 900 zł.

Gmina Miejska Kraków, na podstawie Uchwały Rady Miasta Krakowa, zwiększyła dostępność do pomocy w formie posiłków poprzez podniesienie odpowiednio górnej granicy kryterium dochodowego uprawniającego do otrzymania wsparcia. Osoby i rodziny, których dochód lub dochód na osobę w rodzinie przekraczał 150%, a jednocześnie nie przekraczał 200% kryterium dochodowego, tj. odpowiednio kwoty 1 552 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 1 200 zł dla osoby w rodzinie, otrzymywały pomoc w formie posiłku za odpłatnością w wysokości 25% kosztu posiłku. W przypadku uczniów, korzystających ze zbiorowego żywienia w szkole, kryterium dochodowe uprawniające do nieodpłatnych posiłków zostało podniesione do 200% (tj. dla osoby samotnie gospodarującej 1 552 zł, a dla osoby w rodzinie 1 200 zł). Natomiast uczniowie, których dochód lub dochód na osobę w rodzinie był wyższy niż 200%, lecz nie przekraczał 250% kryterium, (tj. dla osoby samotnie gospodarującej 1 940 zł, a dla osoby w rodzinie 1 500 zł), mogli zostać objęci pomocą w formie posiłku pod warunkiem zwrotu 50% kosztów świadczenia.

Ponadto na podstawie § 8 uchwały RMK, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy uczeń albo dziecko korzystające z zajęć w ramach rocznego przygotowania przedszkolnego

⁹¹ Art. 17 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

w szkole lub przedszkolu, wyrażało chęć zjedzenia posiłku, dyrektor szkoły lub przedszkola mógł udzielić pomocy w formie posiłku, informując jednocześnie ośrodek pomocy społecznej, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania ucznia lub dziecka o udzieleniu pomocy. Pomoc przyznawana była bez konieczności ustalania sytuacji materialnej rodziny ucznia.

Program osłonowy, dotyczący udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania, z uwagi na skalę realizacji, jest ważnym elementem wsparcia finansowego osób i rodzin w środowisku lokalnym.

Gospodarstwom domowym nieobjętym programem osłonowym w ramach dożywiania z powodu przekroczenia kryterium dochodowego oraz gospodarstwom objętym programem, a wymagającym dodatkowego wsparcia, MOPS udzielał pomocy finansowej w formie zasiłku na zakup żywności lub posiłku poza programem osłonowym. Pomocą objęto 1 839 gospodarstw domowych na łączną kwotę 1 051 891,57 zł, średnia roczna wartość pomocy na gospodarstwo wyniosła 572 zł.

12.2.3.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

12.2.3.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

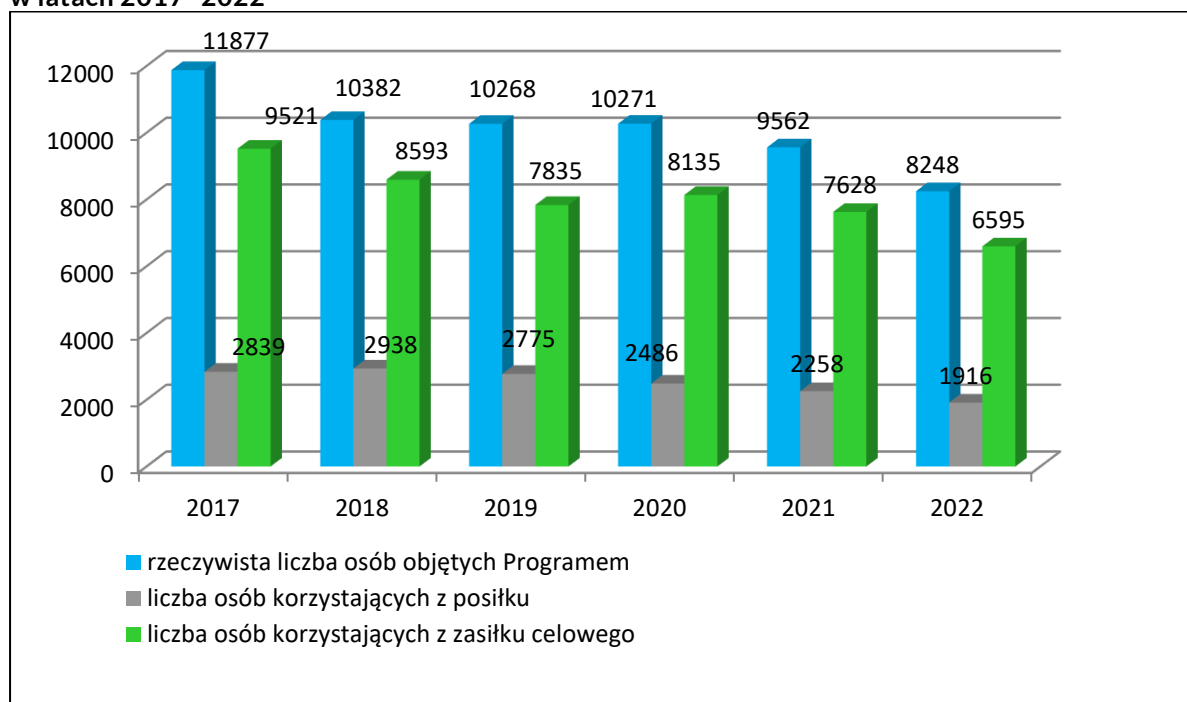
12.2.3.3 Osoby i rodziny korzystające z posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W roku 2022, w stosunku do 2021, liczba osób objętych pomocą w ramach Programu (z wyłączeniem grupy dzieci do 7 roku życia oraz uczniów, którą scharakteryzowano w rozdziale 9.11.1 Pomoc w formie posiłków oraz zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku) spadła o ponad 1300 osób⁹². Spadek odnotowano zarówno wśród osób otrzymujących pomoc finansową w formie zasiłku celowego na żywność, jak i osób objętych pomocą w formie posiłku.

Obserwując tendencje w zakresie liczby osób objętych pomocą w postaci dożywiania, można zauważyć, że od 2014 r. ma miejsce cykliczny spadek beneficjentów programu. Spadek liczebności osób objętych pomocą można powiązać z poprawą sytuacji mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków, m. in. zmniejszeniem stopy bezrobocia, wzrostem uzyskiwanych dochodów, w tym wzrostem świadczeń emerytalno-rentowych, a także wprowadzeniem od 2016 r. Programu Rodzina 500 plus.

⁹² Osoby objęte pomocą w ramach programu, z wyłączeniem grupy dzieci do 7 roku życia oraz uczniów do ukończenia szkoły ponadpodstawowej, stanowią 68% wszystkich osób korzystających z programu.

Wykres: Liczba osób korzystających z pomocy w ramach Programu z wyłączeniem dzieci do 7. roku życia oraz uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej⁹³ (liczby nie sumują się) w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2022 r. struktura populacji ze względu na płeć wskazuje na przewagę mężczyzn – 56% w stosunku do kobiet – 44% objętych pomocą w formie dożywiania.

Tabela: Cechy demograficzno–społeczne pełnoletnich świadczeniobiorców pomocy w zakresie dożywiania

Cechy demograficzno–społeczne pełnoletnich świadczeniobiorców pomocy udzielanej w ramach Programu	kobieta	mężczyzna	ogółem
wiek			
18–24	7,8%	4,9%	6,2%
25–34	16,7%	9,0%	12,4%
35–44	24,3%	19,2%	21,4%
45–59	18,0%	22,1%	20,3%
60–64	19,6%	33,4%	27,3%
65 i więcej	13,6%	11,4%	12,4%
stan cywilny			
panna/kawaler	37,9%	48,2%	43,6%
konkubina/konkubent	0,5%	0,5%	0,5%
rozwidziona/rozwidziony	22,8%	27,7%	25,5%
separowana/separowany	1,5%	1,8%	1,7%
wdowa/wdowiec	9,9%	3,0%	6,1%
zamężna/zonaty	27,4%	18,8%	22,6%
wykształcenie			
nieustalony poziom wykształcenia	5,3%	5,1%	5,3%

⁹³ Źródło: Pomost Std.

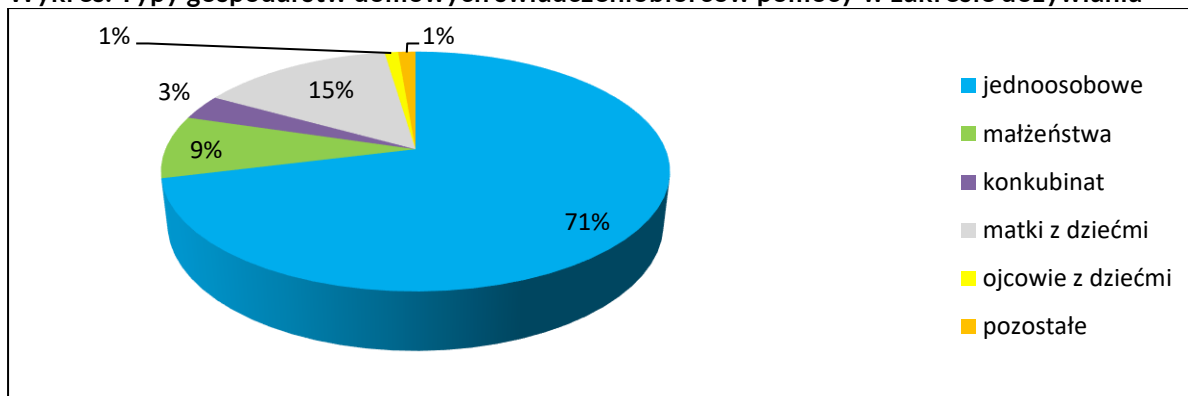
podstawowe i poniżej	29,6%	29,8%	29,6%
zasadnicze zawodowe	23,9%	36,7%	31,0%
średnie ogólne i zawodowe	29,9%	22,2%	25,6%
policealne	2,4%	0,7%	1,5%
wyższe	8,9%	5,5%	7,0%
pozycja na rynku pracy			
bezrobotny	35,5%	34,4%	34,9%
bierny zawodowo	50,3%	55,7%	53,3%
pracujący	14,2%	9,9%	11,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Wśród pełnoletnich świadczeniobiorców pomocy w zakresie dożywiania największą grupę odbiorców, tj. ponad 27% stanowią osoby w wieku między 60 a 64 lata. W przedziale wiekowym 60–64 lata kobiety stanowią 19,6%, natomiast mężczyźni 33,4%. Wysoki jest również odsetek osób w przedziale wiekowym 18–44 lat, które stanowią 40% ogółu. 31% badanej populacji legitymuje się wykształceniem zasadniczym zawodowym. Wykształcenie podstawowe lub poniżej posiada 29,6% świadczeniobiorców. Uwzględniając stan cywilny, wśród kobiet panny stanowią 37,9%, natomiast osoby pozostające w związku małżeńskim 27,4%. Z kolei w przypadku mężczyzn największą grupą otrzymującą pomoc w ramach Programu są kawalerowie – 48,2% oraz osoby rozwiedzione – 27,7%. Wśród świadczeniobiorców pomocy w ramach programu, 53,3% to osoby bierne zawodowo. Jest to dominująca pozycja na rynku pracy, zarówno w odniesieniu do kobiet (50,3%) jak i do mężczyzn (55,7%). Kolejną grupą świadczeniobiorców są osoby bezrobotne. Odsetek osób bezrobotnych utrzymuje się na zbliżonym poziomie tj. około 35% wśród mężczyzn i wśród kobiet. Najmniej liczną grupę stanowią osoby pracujące – 11,8%.

W przypadku świadczeniobiorców pomocy udzielanej w zakresie dożywiania, osoby prowadzące samodzielne, jednoosobowe gospodarstwa domowe stanowią 71% ogółu świadczeniobiorców. Wśród rodzin korzystających z pomocy w ramach Programu dominują rodziny niepełne, które stanowią 16% oraz małżeństwa stanowiące 9% ogółu. Rodziny niepełne to najczęściej matki samotnie wychowujące jedno dziecko, natomiast w przypadku małżeństw z dziećmi najwięcej jest rodziców z dwojgiem lub z trojgiem dzieci.

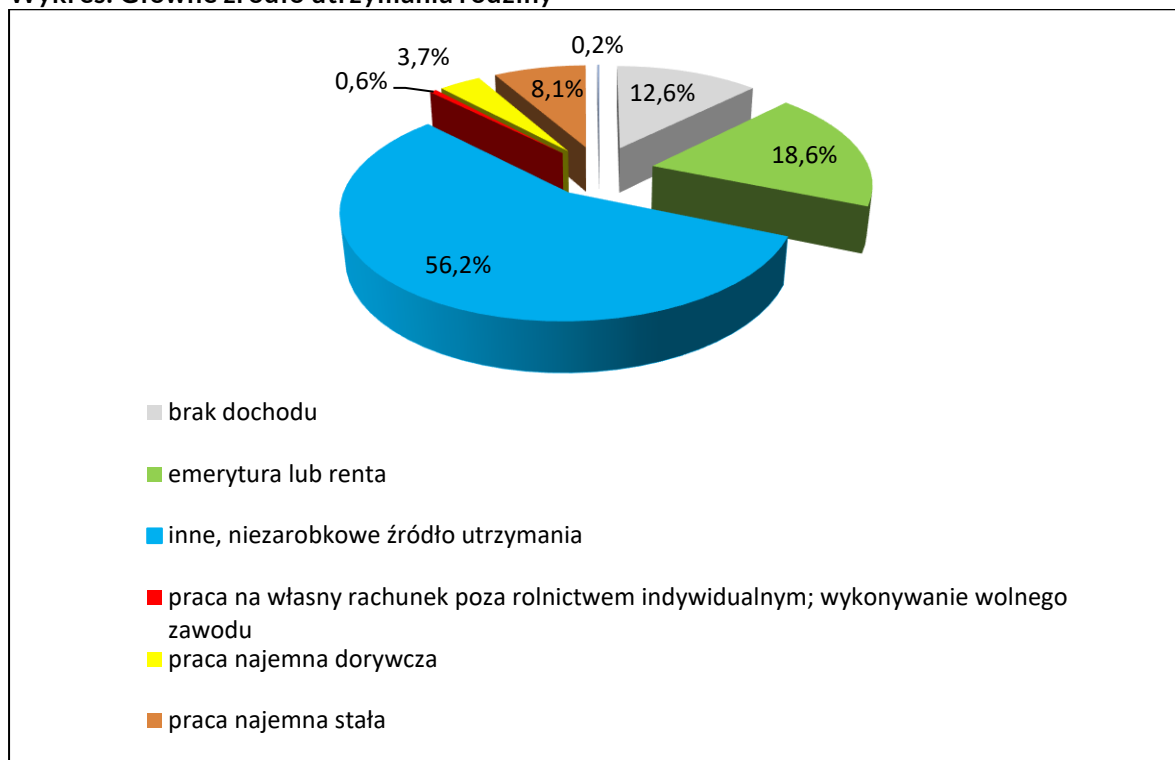
Wykres: Typy gospodarstw domowych świadczeniobiorców pomocy w zakresie dożywiania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

W omawianej zbiorowości największy odsetek świadczeniobiorców pochodzi z rodzin, w których głównym źródłem utrzymania są dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania – 56,2%. Rodziny utrzymujące się przede wszystkim z renty lub emerytury stanowią 18,6% ogółu. Osoby bez dochodu stanowią 12,6%. Dla 8,1% rodzin głównym źródłem utrzymania jest praca najemna stała.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodziny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Największy odsetek świadczeniobiorców pomocy udzielanej w ramach programu rekrutuje się z rodzin wykazujących dochód w przedziale 501 zł – 1000 zł – 58,5% oraz z rodzin z dochodem z przedziału od 1 zł – 500 zł – 15,3%, osoby bez dochodu stanowią 12,5% ogólnej liczby świadczeniobiorców tej formy pomocy. W stosunku do roku 2021 nastąpił wzrost liczby rodzin z dochodem powyżej 500 zł, a spadek liczby rodzin z dochodem poniżej 500 zł.

Tabela: Wysokość dochodu w rodzinach świadczeniobiorców pomocy udzielanej w ramach Programu(w zł)

Wysokość dochodu w rodzinie	% z ogólnej liczby świadczeniobiorców
brak dochodu	12,5%
1 – 500	15,3%
501 – 1 000	58,5%
1 001 i więcej	13,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Do najistotniejszych problemów, występujących w rodzinach świadczeniobiorców pomocy w ramach programu, należą długotrwała lub ciężka choroba (63%), ubóstwo (49%), niepełnosprawność (38%) oraz bezrobocie (32%). Należy mieć na uwadze, że w jednej rodzinie może występować jednocześnie kilka problemów.

Tabela: Główne problemy występujące w rodzinach świadczeniobiorców pomocy w ramach Programu

Główne problemy występujące w rodzinach	
Ubóstwo	49%
Długotrwała lub ciężka choroba	63%
Niepełnosprawność	38%
Bezrobocie	32%

Bezradność w sprawach opiekuńczo–wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	15%
Uzależnienia	11%
Bezdomność	10%
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

12.2.3.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Nakłady poniesione na realizację Programu dożywiania w latach 2017–2022 przedstawia poniższa tabela:

Rok	Pomoc w formie zasiłku celowego na zakup żywności lub posiłku	Pomoc w formie posiłku	Łączna wartość udzielonej pomocy		
			Środki własne gminy	Dotacja budżetu państwa	Razem
2017	15 482 108 zł	8 109 885 zł	10 842 993 zł	12 749 000 zł	23 591 993 zł
2018	14 341 816 zł	8 168 387 zł	10 560 203 zł	11 950 000 zł	22 510 203 zł
2019	14 446 676 zł	8 076 829 zł	10 523 505 zł	12 000 000 zł	22 523 505 zł
2020	16 878 548 zł	5 371 411 zł	10 209 959 zł	12 040 000 zł	22 249 959 zł
2021	16 305 283 zł	6 379 809 zł	10 405 092 zł	12 280 000 zł	22 685 092 zł
2022	15 408 323 zł	7 112 845 zł	10 601 077 zł	11 920 000 zł	22 521 077 zł

Ponadto pomoc realizowana była w postaci zasiłków celowych przyznawanych gospodarstwom domowym nieobjętym programem osłonowym, w ramach dożywiania z powodu przekroczenia kryterium dochodowego oraz gospodarstwom objętym programem, a wymagającym dodatkowego wsparcia. Na pomoc poza programem osłonowym wydatkowano kwotę:

- w 2017 r. kwotę 81 502 zł;
- w 2018 r. kwotę 84 650 zł;
- w 2019 r. kwotę 89 173 zł;
- w 2020 r. kwotę 674 107,28 zł;
- w 2021 r. kwotę 756 823,92 zł;
- w 2022 r. kwotę 1 051 891,57 zł.

12.2.3.5 Wnioski

Dokonując analizy zasobów pomocy społecznej w kontekście realizacji pomocy w formie dożywiania należy mieć na względzie specyfikę realizacji zadania. Możliwość stosowania tej formy pomocy uzależniona jest w znacznej mierze od wysokości środków pozyskiwanych z budżetu państwa.

Pomoc jest udzielana na podstawie uchwały nr XCV/1425/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu osłonowego, dotyczącego udzielania mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków pomocy w zakresie dożywiania powstałej z uwzględnieniem uchwały nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020. 15 października 2018 r. Rada Ministrów podjęła Uchwałę w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019–2023, który od 1 stycznia 2019 r. zastąpił dotychczas obowiązujący wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Rok 2022 był kolejnym, w którym nastąpił spadek liczby beneficjentów programu dożywiania. Nakłady za realizację programu pozostały na poziomie zbliżonym do roku 2021. W przypadku kosztów zasiłków celowych na żywność zaobserwowano spadek, natomiast

w przypadku posiłków wzrost kosztów. Był to efekt złagodzenia w trakcie roku 2022 obostrzeń związanych z pandemią, co wiązało się z możliwościami realizacji posiłków w placówkach oświatowych oraz zakładach gastronomicznych.

12.2.4 Współpraca z organizacjami dystrybuującymi żywność w ramach Programu Żywnościowego dla osób najbardziej potrzebujących w Unii Europejskiej

W 2022 r. MOPS współpracował z Bankiem Żywności, Polskim Komitetem Pomocy Społecznej oraz Caritas Archidiecezji Krakowskiej. Organizacje dystrybuowały żywność w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD). Zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej ośrodek kwalifikował osoby i rodziny do uzyskania pomocy biorąc pod uwagę ich sytuację osobistą, a w szczególności posiadany dochód. Pomoc żywnościowa w ramach FEAD przyczyniła się do poszerzenia zakresu wsparcia dla osób i rodzin znajdujących w trudnej sytuacji finansowej. Rodziny otrzymywały cyklicznie paczki żywnościowe, w których znajdowały się następujące produkty: artykuły warzywne i owocowe (groszek z marchewką, koncentrat pomidorowy, powidła śliwkowe), artykuły skrobiowe (makaron, kasza jęczmienna), artykuły mleczne (mleko UHT), artykuły mięsne i rybne konserwy (szynka drobiowa, szynka wieprzowa mielona, filet z makreli w oleju), cukier biały oraz tłuszcze – olej rzepakowy. Ponadto osoby uczestniczyły w różnego typu warsztatach kulinarno-żywnościowych, dotyczących edukacji ekonomicznej i przeciwdziałaniu marnowania żywności. W 2022 r., od stycznia do października, realizowany był „Podprogram 2021”, natomiast rozpoczęcie realizacji „Podprogramu 2021 Plus” zostało opóźnione i przesunięte na 2023 rok. W okresie od listopada do grudnia 2022 r. podmioty dystrybuujące żywność przekazywały głównie artykuły spożywcze z krótkim terminem przydatności do spożycia oraz pozyskaną od darczyńców.

W związku z koniecznością dostarczania żywności do miejsc zamieszkania, dodatkowo realizowane było przez Bank Żywności, na zlecenie GMK, zadanie publiczne polegające na dostarczaniu żywności potrzebującym mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków, w tym osobom przebywającym na kwarantannie, w izolacji oraz osobom niesamodzielnym. W okresie trwania pandemii i okresie zagrożenia epidemicznego Bank Żywności dowoził do osób przebywających na kwarantannie lub objętych izolacją domową, paczki z żywnością bezpośrednio do miejsc zamieszkania tych osób. Paczki były dostarczane przez pracowników i wolontariuszy Banku Żywności lub pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

W związku z przebywającymi w Krakowie uchodźcami z Ukrainy, Bank Żywności we współpracy z MOPS i Stowarzyszeniem Pomocy Ludziom Starszym i Niepełnosprawnym im. Papieża Jana Pawła II w Krakowie, zorganizował przy CH Plaża punkt, w którym wydawane były skierowania po pomoc żywnościową z PO PŻ, a następnie przekazywane uchodźcom z Ukrainy paczki z żywnością długoterminową.

Łącznie w 2022 r. organizacje dystrybuujące żywność przekazały 1 251 415,05 kg żywności do blisko 24 947 osób. W 2022 roku, na podstawie zawartych umów, na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności, przekazano łącznie 250 000,00 zł. Dodatkowo przekazano do Banku Żywności kwotę 60 000,00 zł na realizację zadania polegającego na dostarczaniu żywności potrzebującym mieszkańcom Gminy Miejskiej Kraków, w tym osobom przebywającym na kwarantannie, w izolacji oraz osobom niesamodzielnym.

12.2.4.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie polegające na dystrybucji żywności dla potrzebujących mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków w 2022 r., na podstawie zawartych umów z GMK, było realizowane przez: Bank Żywności w Krakowie, Polski Komitet Pomocy Społecznej i Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

12.2.4.2 Kadra

Łącznie w realizację zadania polegającego na redystrybucji żywności oraz zadania polegającego na dostarczaniu żywności do miejsca zamieszkania było zaangażowanych łącznie 36 pracowników. Ponadto Bank Żywności przy realizacji zadań w 2022 r. nawiązał współpracę z 37 wolontariuszami, natomiast Polski Komitet Pomocy Społecznej z 7, zaś Caritas z 3.

12.2.4.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania wydatkowano:

- w roku 2017: 160 500 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2018: 160 500 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków;
- w roku 2019: 154 388,89 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków (przekazane środki 157 000 zł, ale nastąpił zwrot niewykorzystanych środków przez PKPS w wysokości 2 611,11 zł);
- w roku 2020: 153 500 zł ze środków Gminy Miejskiej Kraków. Na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności, natomiast na zadanie polegające na dostarczaniu żywności dodatkowo przekazała 5 000 zł;
- w roku 2021 roku: Gmina Miejska Kraków, na podstawie 3 zawartych umów, na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności przekazała łącznie 250 000 zł, natomiast na zadanie polegające na dostarczaniu żywności dodatkowo przekazała do Banku Żywności 60 000 zł;
- w roku 2022 roku Gmina Miejska Kraków, na podstawie 3 zawartych umów, na realizację zadania dotyczącego redystrybucji żywności przekazała łącznie 250 000 zł, natomiast na zadanie polegające na dostarczaniu żywności dodatkowo przekazała do Banku Żywności 60 000 zł.

12.2.5 Sklep socjalny „Dobry sklep”

W ramach działań podejmowanych na rzecz osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i ekonomicznej w 2022 roku został uruchomiony przy ul. Siemaszki 41 w Krakowie pierwszy sklep socjalny „Dobry sklep”. Jest to miejsce przeznaczone dla osób wymagających edukacji w zakresie racjonalnego wykorzystywania posiadanych zasobów, planowania i przygotowywania posiłków z posiadanych produktów, zasad prawidłowego żywienia. „Dobry sklep” jest prowadzony przez Bank Żywności na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków.

W 2022 r. do sklepu zostało skierowanych 120 osób, korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Każda z osób/rodzin otrzymała kartę, na której były zapisane przyznane na dany miesiąc punkty, za które można było pozyskiwać produkty żywnościowe. Pracownicy sklepu prowadzili doradztwo przy wyborze produktów. Tak, aby były one zróżnicowane, pełnowartościowe i ich wybór wiązał się z racjonalnym wykorzystywaniem przyznanych punktów. Bank Żywności na terenie sklepu socjalnego zorganizował, w IV kwartale 2022 r. 6 warsztatów żywieniowych z zakresu przygotowywania potraw oraz zapoznania z zasadami zdrowego żywienia, w których uczestniczyło 50 osób.

12.2.5.1 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie polegające na prowadzeniu sklepu socjalnego, na podstawie zawartej umowy z GMK, było realizowane w 2022 r. przez Bank Żywności w Krakowie.

12.2.5.2 Kadra

Łącznie w realizację zadania polegającego na prowadzeniu sklepu socjalnego było zaangażowanych 4 pracowników (2 etaty). Ponadto Bank Żywności, przy realizacji zadania w 2022 r., nawiązał współpracę z 3 wolontariuszami.

12.2.5.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

W roku 2022 roku Gmina Miejska Kraków, na podstawie zawartej umowy, na realizację zadania dotyczącego prowadzenia sklepu socjalnego przekazała 300 000 zł.

12.2.5.4 Wnioski

Zadanie umożliwia osobom skierowanym zdobycie umiejętności i nawyków racjonalnego gospodarowania zasobami pieniężnymi oraz rzeczowymi, zdrowego żywienia oraz przeciwdziałania marnowaniu żywności. Edukowanie w tym zakresie w sklepie socjalnym pomoże na lepsze funkcjonowanie osób/rodzin we własnych środowiskach, gdzie wybór właściwych produktów żywieniowych i odpowiedni sposób żywienia jest ważnym elementem codziennego życia każdego człowieka.

12.2.6 Lokalny Program Ośłonowy dla osób, które poniosły zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2022 r. kontynuował realizację Lokalnego Programu Ośłonowego dla osób, które ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu, związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych. Pomoc w ramach programu przyznawana jest począwszy od 1 stycznia 2014 r., początkowo w oparciu o przepisy uchwały NR XC/1354/13 Rady Miasta Krakowa z dnia 20 listopada 2013 r., a następnie od dnia 14 sierpnia 2015 r. na podstawie uchwały NR XVIII/317/15 Rady Miasta Krakowa z dnia 24 czerwca 2015 r. przyjmującej Lokalny Program Ośłonowy w nowym brzmieniu. Realizacja Programu stanowi także wypełnienie zadań wynikających z uchwały w sprawie kierunków działania dla Prezydenta Miasta Krakowa w celu poprawy stanu jakości powietrza (uchwała Nr LXXXIII/1274/13 Rady Miasta Krakowa z dnia 25 września 2013 r., z późn. zm., która przewiduje m.in. przygotowanie i realizację socjalnego pakietu ośłonowego dla osób, które zakaz palenia węglem może dotknąć finansowo). Realizacja Lokalnego Programu Ośłonowego, zgodnie z treścią uchwały Nr XVIII/317/15 została przewidziana do 2022 r. Z końcem 2022 r. podjęto działania celem jego kontynuowania w kolejnych latach, przygotowując odpowiedni projekt uchwały który zostanie poddany pod głosowanie Rady Miasta Krakowa na początku 2023 r.

W ramach lokalnego programu ośłonowego na podstawie decyzji administracyjnej przyznaje się świadczenie pieniężne w postaci zasiłku celowego, określające wysokość pomocy i sposób jej realizacji. Pomoc przyznawana jest na dany rok kalendarzowy. W trakcie postępowania administracyjnego ustala się sytuację osoby i rodziny na podstawie wniosku i załączanych do niego, bądź pozyskiwanych w toku postępowania, dokumentów. Dopuszczalna jest kontrola w lokalu, dokonywana przez Wydział ds. Jakości Powietrza, celem ustalenia braku czynnych kotłowni i palenisk węglowych. Jedną z przesłanek do uzyskania pomocy w ramach powyższego programu jest kryterium dochodowe, które w przypadku osoby samotnie gospodarującej nie może przekroczyć 200% kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. ustawy o pomocy społecznej, a w przypadku rodziny 200% kryterium dochodowego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 pkt. 3 ustawy o pomocy społecznej.

O pomoc mogą ubiegać się osoby i rodziny, które nie wcześniej niż przed dniem 14 września 2011 r. i nie później niż 10 października 2019 r. (w okresie obowiązywania Programu Ograniczania Niskiej Emisji dla Miasta Krakowa /PONE/) dokonały trwałej zmiany systemu ogrzewania z ogrzewania opartego na paliwie stałym na ogrzewanie gazowe, elektryczne, olejowe (lekki olej opałowy), bądź polegające na podłączeniu do miejskiej sieci ciepłowniczej. Beneficjenci programu muszą wykazać zobowiązanie do regulowania opłat

na rzecz dostawcy energii ciepłej służącej ogrzaniu lokalu oraz faktycznie zamieszkiwać w lokalu przed i po dokonaniu trwałej zmiany systemu ogrzewania.

12.2.6.1 Organizacje pozarządowe realizujące projekt

Zadanie nie było realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

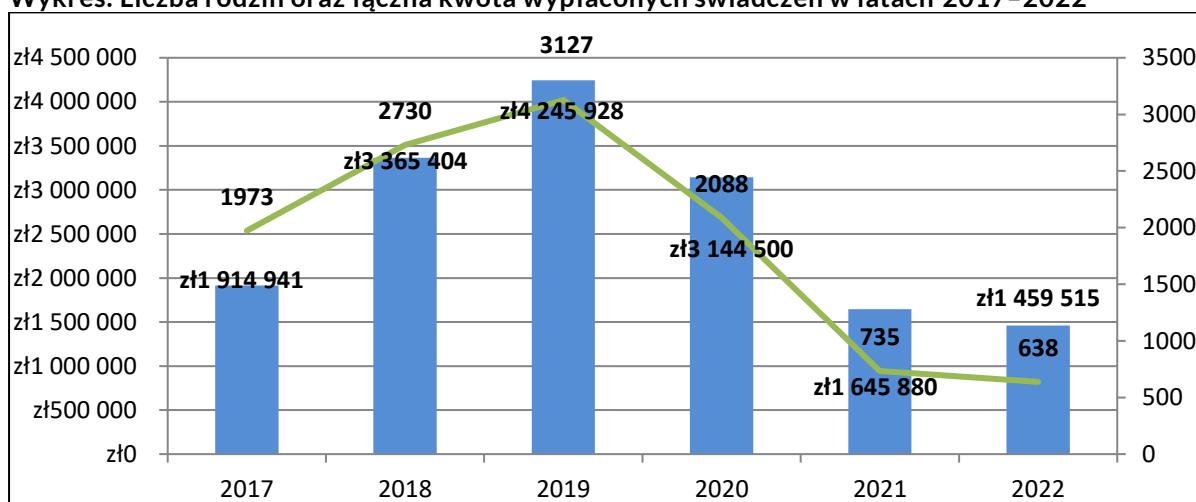
12.2.6.2 Kadra

Pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

12.2.6.3 Osoby i rodziny korzystające z lokalnego programu osłonowego rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W 2022 roku do MOPS wpłynęły 654 wnioski o przyznanie pomocy w ramach programu. Świadczenie wypłacono 638 rodzinom na łączną kwotę 1 459 515,46 zł. Średnia wysokość rocznej pomocy dla jednego gospodarstwa domowego wyniosła 2288 zł.

Wykres: Liczba rodzin oraz łączna kwota wypłaconych świadczeń w latach 2017–2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Do opisu charakterystyki osób korzystających ze świadczeń w ramach lokalnego programu osłonowego wykorzystano próbę 437 osób⁹⁴, które były podmiotami decyzji, a ich świadczenie zostało zrealizowane w 2022 roku. Osoby te należą do klientów pomocy społecznej. U pozostałych świadczeniobiorców lokalnego programu osłonowego nie były przeprowadzane wywiady środowiskowe, stąd brak szczegółowych informacji o ich cechach demograficzno–społecznych.

Wśród świadczeniobiorców będących klientami ośrodka, kobiety i mężczyźni stanowili pobobny odsetek.

Tabela: Cechy demograficzno–społeczne świadczeniobiorców lokalnego programu osłonowego

Cechy demograficzno–społeczne świadczeniobiorców programu osłonowego	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
poniżej 24	31,7%	28,4%	30%
25–34	3,8%	2,1%	3,0%
35–44	14,9%	10,9%	12,8%

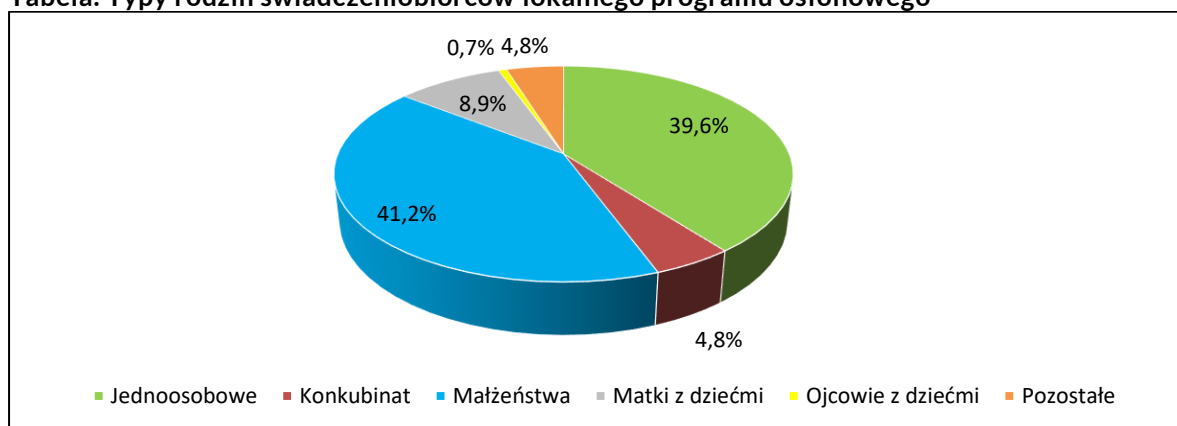
⁹⁴ Źródło: Pomost Std.

45–59	18,3%	19,7%	19,0%
60– 64	13,0%	20,1%	16,7%
65 i więcej	18,3%	18,8%	18,5%
wykształcenie			
gimnazjalne i niższe	42,3%	41,5%	41,9%
zasadnicze zawodowe	20,7%	29,3%	25,2%
średnie ogólne i zawodowe	22,1%	20,5%	21,3%
policealne	2,4%	0,0%	1,1%
wyższe	5,8%	2,2%	3,9%
nieustalony poziom wykształcenia	6,7%	6,5%	6,6%
stan cywilny			
panna/kawaler	47,6%	58,1%	53,1%
rozwidziona/rozwidziony	10,1%	11,4%	10,8%
separowana/separowany	0,5%	1,3%	0,9%
wdowiec/wdowa	11,5%	3,5%	7,3%
zamężna/żonaty	30,3%	24,9%	27,5%
konkubinat	0,0%	0,9%	0,4%
pozycja na rynku pracy			
bezrobotni	13,9%	15,3%	14,6%
bierni zawodowo	72,6%	72,1%	72,3%
pracujący	13,5%	12,6%	13,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Do najliczniejszej grupy świadczeniobiorców należą osoby w wieku poniżej 24 lat: 30% oraz w wieku 45–59 lat: 19%. Osoby korzystające ze świadczenia, w ramach lokalnego programu ośłonowego, to przede wszystkim panny i kawalerowie – 53% oraz będące w związkach małżeńskich – 27,5%. W populacji świadczeniobiorców największą grupę tworzą osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym – 41,9% oraz osoby z wykształceniem zasadniczym – 25,2%. 72,3% świadczeniobiorców to osoby bierne zawodowo. Większość osób korzystających z pomocy w ramach programu to osoby pozostające w związkach małżeńskich 41,2% oraz prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe 39,6%.

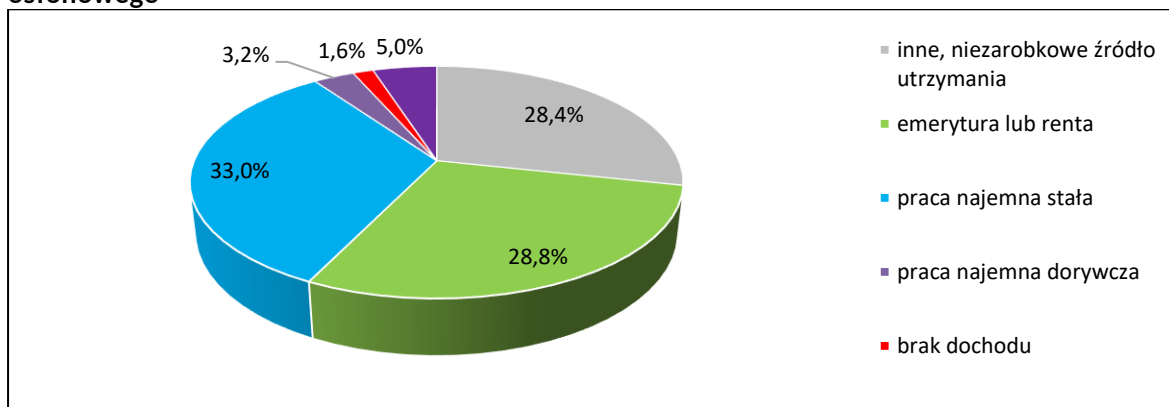
Tabela: Typy rodzin świadczeniobiorców lokalnego programu ośłonowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Głównym źródłem utrzymania rodzin świadczeniobiorców lokalnego programu ośłonowego jest praca najemna stała – 33%, emerytura lub renta – 28,8% oraz inne, niezarobkowe źródła utrzymania – 28,4%.

Wykres: Główne źródło utrzymania rodzin świadczeniobiorców lokalnego programu osłonowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

81% osób korzystających z programu osiąga dochód od 500 do 1499 zł. Do najczęstszych problemów występujących wśród świadczeniobiorców LPO należała długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

Tabela: Wysokość dochodu osób (w zł)

0*	2%
1-499	10%
500-999	60%
1000-1499	21%
1500 i powyżej	7%

*obliczonego na podstawie Ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

12.2.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

W ramach lokalnego programu osłonowego dla osób, które poniosły zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów proekologicznych wypłacono świadczenie rodzinom na łączną kwotę:

Rok	Koszt programu	Średnia wysokość świadczenia	Liczba osób/rodzin
2017	1 914 941 zł	971 zł	1973
2018	3 635 404 zł	1332 zł	2730
2019	4 245 929 zł	1358 zł	3127
2020	3 144 500 zł	1506 zł	2088
2021	1 645 880 zł	2239 zł	735
2022	1 459 515 zł	2288 zł	638

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

12.2.6.5 Wnioski

Zapewnianie możliwości otrzymania wsparcia finansowego w ponoszeniu zwiększonych kosztów grzewczych, związanych z trwałą zmianą systemu ogrzewania, wpisuje się w działania mające na celu poprawę stanu jakości powietrza na terenie Gminy Miejskiej Kraków. Planowana jest kontynuacja programu.

13 Zasoby pomocy społecznej Gminy Miejskiej Kraków w zakresie pomocy osobom w kryzysie bezdomności

13.1 Osoby w kryzysie bezdomności w społeczności Miasta Krakowa

Osobą bezdomną, zgodnie z definicją sformułowaną na gruncie ustawy o pomocy społecznej, jest osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania⁹⁵.

Stan bezdomności to proces, na który składają się zarówno czynniki obiektywne, tj. niezależne od woli człowieka, jak i czynniki subiektywne, tj. współtworzone przez daną osobę. Proces ten rozłożony jest w czasie, a jego dynamika jest uzależniona od indywidualnych cech osoby i jej losów. Trzeba jednak zauważyć, że rzadko jedna przyczyna wyjaśnia sytuację osoby bezdomnej. Najczęściej przyczyny przeplatają się i wzajemnie warunkują⁹⁶.

Według raportu opracowanego przez Zespół Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej pt. „Wykluczenie społeczne w Małopolsce – strategię przeciwdziałania. Osoby bezdomne” na bezdomność mają wpływ „...takie czynniki jak: trudna sytuacja mieszkaniowa, utrudniony dostęp do rynku pracy, w tym długotrwałe bezrobocie, ubóstwo, pozbawienie mieszkania (eksmisja), brak miejsca do mieszkania po opuszczeniu różnego typu instytucji (np. po powrocie z zakładu karnego, opuszczeniu domu dziecka, po powrocie ze szpitala psychiatrycznego) połączony z brakiem lub niewystarczającą integracją społeczną. Do krytycznych sytuacji życiowych, które mogą wpływać na sytuację zagrożenia bezdomnością, zaliczyć należy również rozpad rodziny i patologie życia rodzinnego (często związane z przemocą domową)”⁹⁷.

Zgodnie z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, do najczęściej wymienianych przyczyn bezdomności należało: „wypędzenie” z mieszkania przez rodzinę lub współlokatorów (19,3%), wymeldowanie decyzją administracyjną (15%), pozostawienie mieszkania rodzinie z własnej inicjatywy (11,5%), eksmisja (11%) i bezrobocie (9%)⁹⁸. Analizując przyczyny bezdomności, należy zwrócić uwagę, że badanie NSP objęło wyłącznie osoby zaliczone do bezdomnych „bez dachu nad głową”⁹⁹. Spośród ankietowanych 31% nie udzieliło odpowiedzi na pytanie o przyczynę bezdomności. Może to świadczyć o niechęci udzielania na to pytanie odpowiedzi lub niemożności uzyskania przez ankietera tej informacji od respondentów, niż o braku występowania takich przesłanek.

O randze bezdomności wśród problemów społecznych decydują nie tylko trudne do uchwycenia parametry ilościowe, ale również dynamika zjawiska i zmiany w strukturze populacji. Jest to grupa bardzo mobilna, częściej niż inne grupy przemieszczająca się po kraju, bądź nie korzystająca z oferowanych oficjalnie form pomocy, co dodatkowo utrudnia ewidencję osób bezdomnych.

W nocy z 13 na 14 lutego 2019 r. przeprowadzono po raz piąty ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych, którego realizacja koordynowana była przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Badania liczby osób bezdomnych odbywają się co dwa lata. Ostatnie ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych przeprowadzono w lutym 2019 roku. W roku 2021 oraz 2022 ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych nie zostało przeprowadzone

⁹⁵ Art. 6 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm.).

⁹⁶ *Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna. NSP Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa 2013 r.

⁹⁷ „Wykluczenie społeczne w Małopolsce – strategię przeciwdziałania. Osoby bezdomne”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej, Kraków 2013 r.

⁹⁸ *Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna. NSP Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa 2013 r.

⁹⁹ Kategoria ta obejmuje osoby żyjące na ulicy, w przestrzeni publicznej bez schronienia, które mogłyby zostać uznane za pomieszczenie mieszkalne. Do kategorii tej należą przede wszystkim osoby, które wieczór i noc w krytycznym momencie spisu spędzają poza jakąkolwiek instytucją funkcjonującą całonocowo. Miejsca przebywania tych osób to: dworce kolejowe i autobusowe oraz ich okolice, kanały i węzły ciepłownicze, ulice, plaże, bunkry, lasy i parki, miejsca na cmentarzach, centra handlowe, parkingi, opuszczone samochody, przyczepy kempingowe, klatki schodowe, zsypy, piwnice, strychy, śmietniki, ziemianki, wagony i bocznice kolejowe, ogrzewalnie, itd.

z powodu panującej pandemii Covid-19¹⁰⁰. Informacje zbierane podczas badań są danymi szacunkowymi. Na podstawie opublikowanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wyników „*Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych (13/14 lutego 2019 r.)*”, w momencie realizacji badania – zdiagnozowano 30 330 osób bezdomnych, w tym 24 323 (80,2%) osoby przebywały w placówkach instytucjonalnych, a 6007 (19,8%) osób przebywało poza nimi. Spośród wszystkich bezdomnych osób aż 82,1% stanowili mężczyźni, 14,6% kobiety oraz 3,3% dzieci. W porównaniu do danych z ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych przeprowadzonego 2017 r., liczba osób bezdomnych spadła o ponad 9%, tj. o 3 078 osób mniej.

W województwie małopolskim przebywały 1893 osoby bezdomne (spadek o 7,84% w porównaniu z badaniem z 2017 r.), w tym 1468 osób przebywało w placówkach instytucjonalnych (spadek o 9%), a 425 osób przebywało poza placówkami instytucjonalnymi (spadek o 5%). Spośród 1893 bezdomnych osób 86,8% stanowili mężczyźni (1 632 osób, spadek o 7%), 13,1% kobiety (236 osób, spadek o 15%) oraz 1,3% dzieci (25 osób, wzrost o 4%). Dzieci przebywały przede wszystkim w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz w schroniskach dla osób bezdomnych¹⁰¹.

Z badań w 2019 roku wynika, że najwięcej osób bezdomnych przebywało w województwie: mazowieckim (4278 osób), śląskim (4255 osoby) i pomorskim (3 014 osób). Najmniej w województwie podlaskim (646 osoby), świętokrzyskim (794 osoby) oraz lubuskim (812 osób). We wszystkich województwach można zaobserwować spadek liczby osób bezdomnych. Jedynie w województwie świętokrzyskim jest ich nieznacznie więcej w porównaniu do poprzedniej edycji badania (wzrost o 32 osoby).

Jako główną przyczynę swojej sytuacji życiowej osoby bezdomne podają konflikt rodzinny – 32,2%, zaraz po nim wskazywano uzależnienie – niespełna 28%. W dalszej kolejności znalazły się: eksmisja, wymeldowanie – 26,3%, a następnie rozpad związku – 18,4%.

Najwięcej osób bezdomnych zdiagnozowano w przedziale wiekowym 41–60 lat (13 801 osób, w tym 1770 kobiet i 12 031 mężczyzn), większość osób bezdomnych ma wykształcenie zawodowe (12 293 osób) oraz podstawowe (8448 osób). Najczęściej podawanym źródłem dochodu przez osoby objęte badaniem był zasiłek z pomocy społecznej (niespełna 38%). W drugiej kolejności wskazywano emeryturę/rentę (15,8%), na kolejnej pozycji zbieractwo (11,6%). Wciąż dość liczną grupę stanowią osoby, które utrzymują, iż w ogóle nie posiadają dochodu (17,8%).

Z przeprowadzonego w lutym 2019 roku badania liczby osób bezdomnych wynika, że w Krakowie w ciągu jednej nocy przebywały 1062 osoby bezdomne: 171 kobiet, 873 mężczyzn oraz 18 dzieci.

Wśród krakowskich bezdomnych – 769 osób przebywało w placówkach instytucjonalnych, 293 osoby znajdowały się poza placówkami instytucjonalnymi, z czego 171 w miejscach niemieszkalnych (klatki schodowe, dworce PKP i PKS, altany śmietnikowe, piwnice itp.) Z przeprowadzonego badania wynika, że w porównaniu z rokiem 2017 nastąpił spadek ogólnej liczby osób bezdomnych przebywających na terenie Krakowa o 11,2% (w latach 2013–2015 odnotowano wzrost o 16%, a 2015–2017 wzrost o 13%).

W 2019 roku, w porównaniu z rokiem 2017, odnotowano spadek liczby osób przebywających w placówkach o 15,77% (2013 r. – 767 osób, 2015 r. – 882 osób, 2017 r. – 913 osób, 2019 r. – 769 osób). Pomimo spadku ogólnej liczby osób bezdomnych, przebywających na terenie Krakowa, nastąpił wzrost liczby osób przebywających poza placówkami instytucjonalnymi (o 10 osób względem 2017 roku).

W opublikowanym przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej „Sprawozdaniu z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych w województwach w roku 2020” uwzględnione

¹⁰⁰ Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Warszawa, grudzień 2022 r.

¹⁰¹ Informacja o wynikach ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych w woj. Małopolskim, Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych w 2019 r., materiał opublikowany na stronie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego: https://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=pomoc_dla_bezdomnych

zostały najistotniejsze kwestie związane z pomocą osobom doświadczającym bezdomności w czasie epidemii na przestrzeni całego 2020 roku. Na podstawie zebranych danych ustalono, iż w 2020 roku gminy i powiaty ze wszystkich województw opłaciły pobyt w placówkach udzielających tymczasowego schronienia w sumie 23 086 osobom doświadczającym bezdomności. Wśród nich było 3241 kobiet i 19 845 mężczyzn¹⁰². W województwie małopolskim liczba osób w kryzysie bezdomności, którym gmina/powiat opłaciły pobyt w placówkach udzielających tymczasowego schronienia wyniosła 1723 (w tym 183 kobiet, 1 540 mężczyzn).

Szacuje się, że w ciągu roku w Krakowie liczba osób bezdomnych oscyluje wokół ok. 2,3 tysięcy osób w skali roku (narastająco), a jednorazowo (w danym dniu) przebywa w Krakowie ok. 1,3 tys. osób bezdomnych, w tym ok. 700–800 osób zamieszkuje w różnego rodzaju placówkach noclegowych.

W roku 2022 MOPS objął pomocą 1744 gospodarstwa domowe osób bezdomnych (1806 osób), w tym ze świadczeń skorzystało 1582 rodziny (1641 osób w rodzinach), natomiast 162 rodziny (165 osób) skorzystało z pomocy wyłącznie w formie pracy socjalnej lub innych zadań pracownika socjalnego, określonych w art. 119 ustawy o pomocy społecznej.

Głównymi miejscami pobytu osób bezdomnych są miejsca zakwaterowania przeznaczone dla osób bezdomnych tj. schroniska, schroniska z usługami opiekuńczymi, noclegownie, ogrzewalnie, mieszkania chronione lub inne podobnego charakteru.

Natomiast w przestrzeni publicznej osoby bezdomne zazwyczaj przebywają na klatkach schodowych, w altanach działkowych i śmietnikowych, barakach, pustostanach, węzłach ciepłowniczych i aktualnie bardzo rzadko na dworcach. Ze względu na zmienne warunki atmosferyczne oraz prowizoryczność schronienia „w terenie”, osoby bezdomne często zmieniają swoje miejsca pobytu. Z drugiej strony istnieje grupa osób bezdomnych zamieszkująca altany działkowe, które mają charakter domów i nie jest zainteresowana zmianą miejsca zamieszkania. Ponadto ustalono, że osoby bezdomne nie skupiają się w jednej części miasta lub dzielnicy Krakowa, choć zauważono, że osoby bezdomne funkcjonujące w przestrzeni publicznej, w ciągu dnia przebywają w centrum Krakowa.

Jak wynika z definicji bezdomności, głównym problemem jest brak odpowiedniego miejsca noclegowego. Poza tym, z powodu braku dostępu do lokalu mieszkalnego, osoby bezdomne mają niezaspokojone potrzeby higieniczne, nie mają możliwości przygotowania i spożywania posiłków, przechowywania rzeczy osobistych i odzieży. Ponadto ich funkcjonowanie w przestrzeni publicznej, nadużywanie alkoholu lub innych środków psychoaktywnych, nieodpowiednie odżywianie powodują, że osoby te często zapadają na różnego rodzaju choroby: infekcje, choroby skórne i zakaźne.

W 2022 roku kwalifikowanie osób do pomocy mieszkaniowej odbywało się w trybie Uchwały nr XXX/794/19 Rady Miasta Krakowa z dnia 5 grudnia 2019 roku w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miejskiej Kraków oraz tymczasowych pomieszczeń¹⁰³.

Zgodnie z powołaną uchwałą, osoby starające się o pomoc mieszkaniową na zasadach ogólnych uprawnione są do ubiegania się o zawarcie umowy najmu socjalnego lokalu w przypadku braku tytułu prawnego do lokalu oraz udokumentowania faktu osiągnięcia niskich dochodów¹⁰⁴. Osoby wnioskujące o pomoc mieszkaniową powinny również wykazać fakt posiadania „centrum życiowego” w gminie, czyli faktyczne zamieszkiwanie na terenie Gminy Miejskiej Kraków¹⁰⁵.

Zgodnie z danymi Wydziału Mieszkalnictwa Urzędu Miasta Krakowa, w wyniku pozytywnej weryfikacji wniosków złożonych w 2022 r. w sprawie mieszkaniowej z tytułu

¹⁰² „Sprawozdaniu z realizacji działań na rzecz osób bezdomnych w województwach w roku 2020”, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, Warszawa grudzień 2021 r.

¹⁰³ Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego z 2019 r., poz. 9006 z późn zm.,

¹⁰⁴ § 12 uchwały Nr XXX/794/19 Rady Miasta Krakowa z dnia 5 grudnia 2019 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miejskiej Kraków oraz tymczasowych pomieszczeń

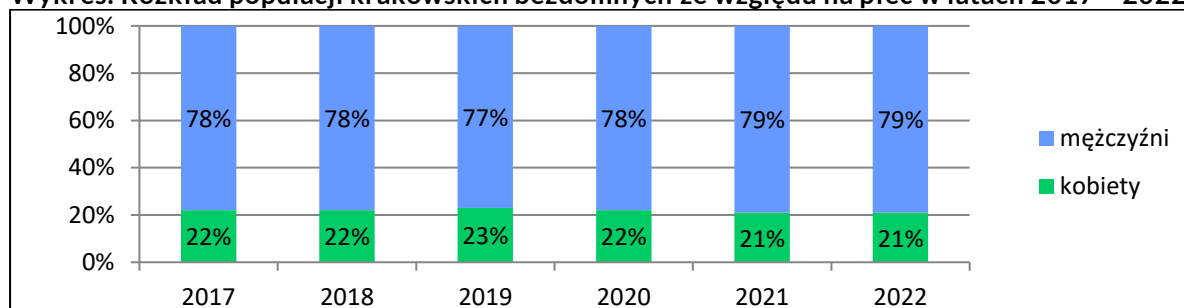
¹⁰⁵ § 13 uchwały Nr XXX/794/19 Rady Miasta Krakowa z dnia 5 grudnia 2019 r.

niezaspokojonych potrzeb mieszkaniowych (tj. braku tytułu prawnego do lokalu mieszkalnego lub innej nieruchomości) oraz osiągania niskich dochodów wstępnie do ubiegania się o pomoc mieszkaniową zakwalifikowało się 258 osób/rodzin.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. na propozycję zawarcia umowy najmu w związku z objęciem ostateczną listą mieszkaniową (w 2022 r. i latach ubiegłych) oczekują 272 osoby/rodziny.

Spośród próby 1414 osób bezdomnych¹⁰⁶, objętych pomocą społeczną w 2022 r., pod względem płci dominują mężczyźni, których jest ponad 79%. Ze względu na zmienną niezależną, jaką jest płeć nie zaobserwowano żadnych znaczących różnic w zbiorowości osób bezdomnych w latach 2017–2022.

Wykres: Rozkład populacji krakowskich bezdomnych ze względu na płeć w latach 2017 – 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Procesem zachodzącym w zbiorowości osób bezdomnych jest jej starzenie się. Prawie 71% to osoby w wieku powyżej 45 lat, a wśród mężczyzn ponad 74%. Fakt ten jest o tyle istotny, że wraz z upływem kolejnych lat w Krakowie będziemy mieli do czynienia prawdopodobnie z pogarszaniem się stanu zdrowia osób bezdomnych, a w konsekwencji ich mniejszą aktywnością zawodową. Oznacza to, że w najbliższym czasie należy się spodziewać, że odbiorcą pomocy kierowanej przez ośrodki pomocy społecznej oraz organizacje pozarządowe do osób bezdomnych w dużej mierze staną się osoby w podeszłym wieku oraz w pogarszającym się stanie zdrowia.

Tabela: Cechy demograficzno-społeczne osób bezdomnych w Krakowie

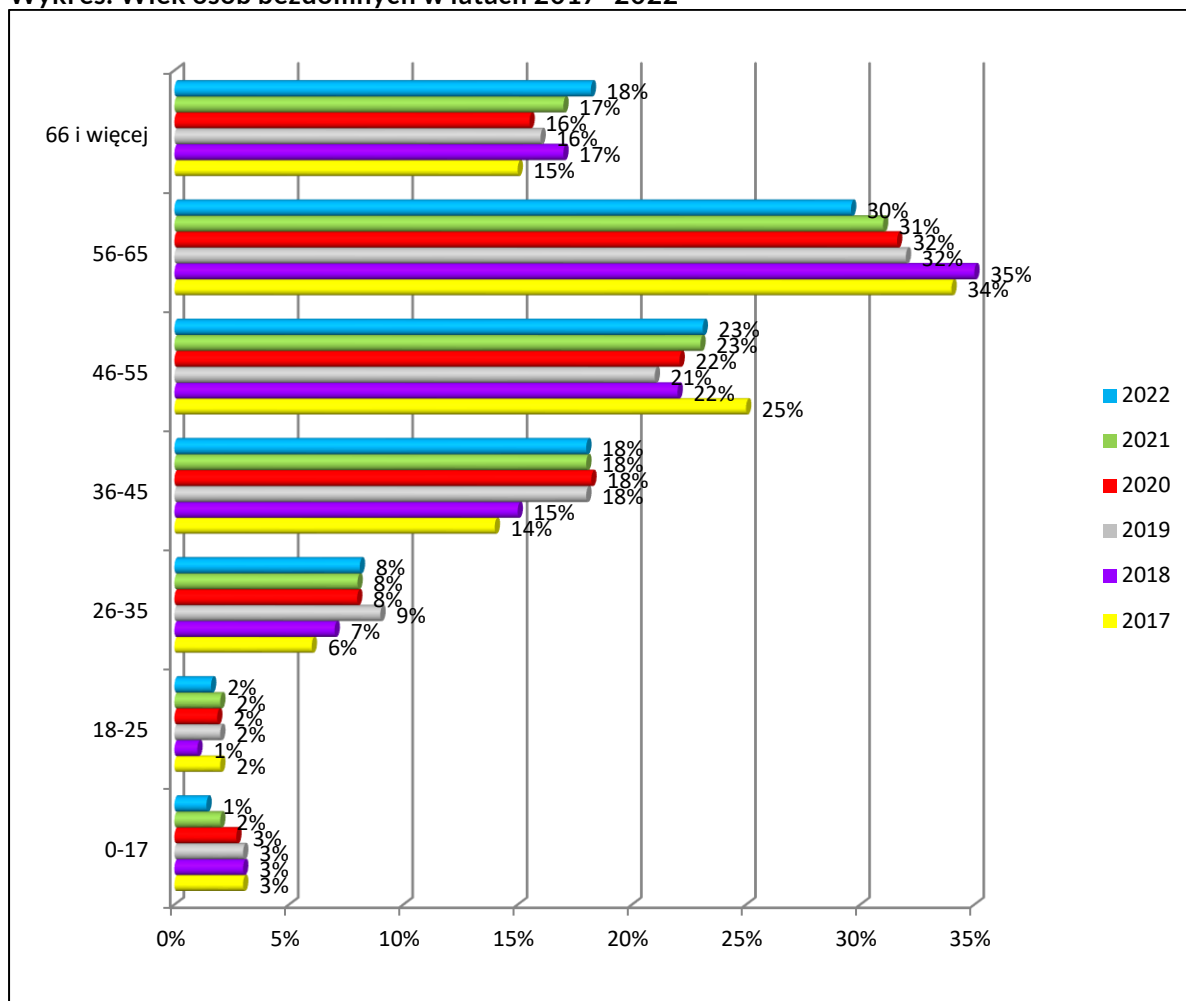
Cechy demograficzno-społeczne osób bezdomnych w Krakowie	kobiety	mężczyźni	ogółem
wiek			
0–17	3,3%	1,0%	1,4%
18–25	2,7%	1,3%	1,6%
26–35	13,0%	6,7%	8,1%
36–45	23,9%	16,4%	18,0%
46–55	22,9%	23,2%	23,1%
56–65	16,9%	33,0%	29,6%
66 i więcej	17,3%	18,4%	18,2%
wykształcenie			
gimnazjalne i niższe	39,9%	31,9%	33,6%
zasadnicze zawodowe	27,2%	42,7%	39,4%
średnie ogólne i zawodowe	22,9%	19,4%	20,2%
policealne	1,0%	0,3%	0,4%
wyższe	7,0%	3,8%	4,5%
nieustalony poziom wykształcenia	2,0%	1,9%	1,9%

¹⁰⁶ Źródło: Pomost Std.

stan cywilny			
panna/kawaler	42,9%	47,8%	46,7%
rozwidzona/rozwidziony	28,6%	37,8%	35,9%
separowana/separowany	0,3%	1,3%	1,1%
wdowiec/wdowa	12,6%	4,6%	6,2%
zamężna/zonaty	15,3%	8,5%	10,0%
konkubinat	0,3%	0,0%	0,1%
pozycja na rynku pracy			
bezrobotni	28,9%	26,5%	27,0%
bierni zawodowo	64,1%	69,7%	68,5%
pracujący	7,0%	3,8%	4,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pomost Std.

Wykres: Wiek osób bezdomnych w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Bezdomne kobiety to przede wszystkim panny – stanowią 42,9% ogółu bezdomnych kobiet, rozwiedzione – 28,6%, zamężne – 15,3%. W odniesieniu do mężczyzn sytuacja kształtuje się następująco: najwięcej jest kawalerów – 47,8% oraz osób po rozwodzie – 37,8%. Analizując stan cywilny osób bezdomnych na przestrzeni na lat 2017–2022 wartości te są podobne.

Jednorodność populacji osób bezdomnych przejawia się również w poziomie wykształcenia. Jest to zbiorowość osób posiadających niski poziom wykształcenia. Wykształcenie osób bezdomnych to przede wszystkim wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe reprezentowane przez 73% populacji. W 2022 roku największą zbiorowość pod względem wykształcenia stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

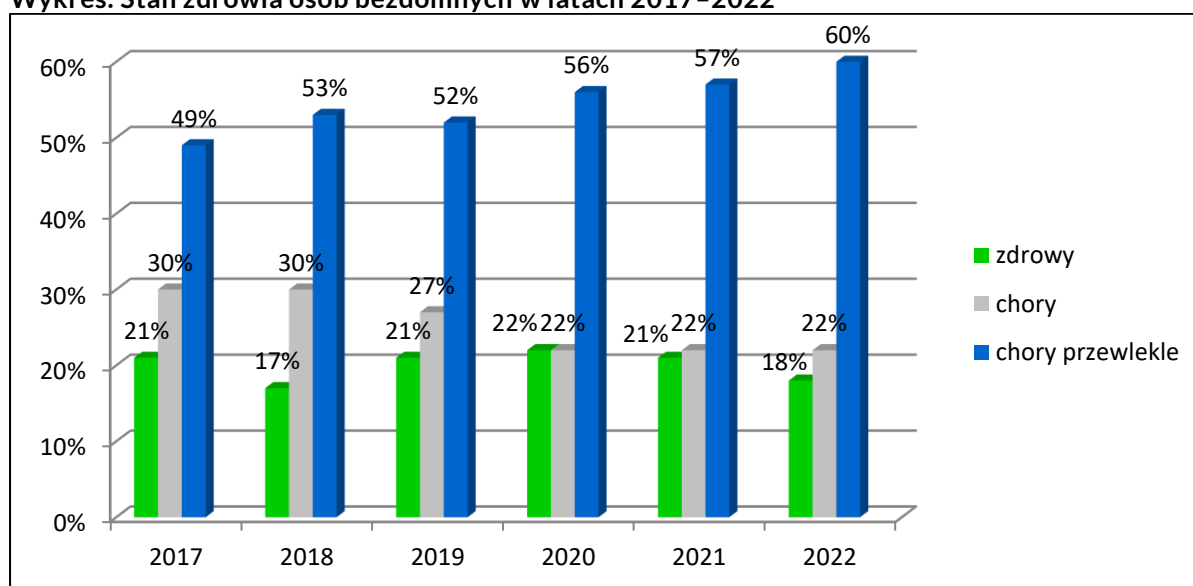
Tabela: Poziom wykształcenia osób bezdomnych w latach 2017–2022

wykształcenie	2017	2018	2019	2020	2021	2022
nieustalony poziom wykształcenia	4%	4%	5%	2%	2%	2%
gimnazjalne i poniżej	35%	34%	33%	34%	33%	34%
zasadnicze zawodowe	38%	38%	36%	38%	39%	39%
średnie ogólne i zawodowe	19%	20%	21%	21%	22%	20%
policealne	0%	1%	1%	1%	0%	1%
wyższe	3%	3%	4%	4%	4%	4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Analizując stan zdrowia osób bezdomnych w Krakowie, można zauważyć wzrost osób bezdomnych chorych przewlekle od 2017 r. Osoby chore i przewlekle chore w 2022 roku stanowiły 82% osób bezdomnych.

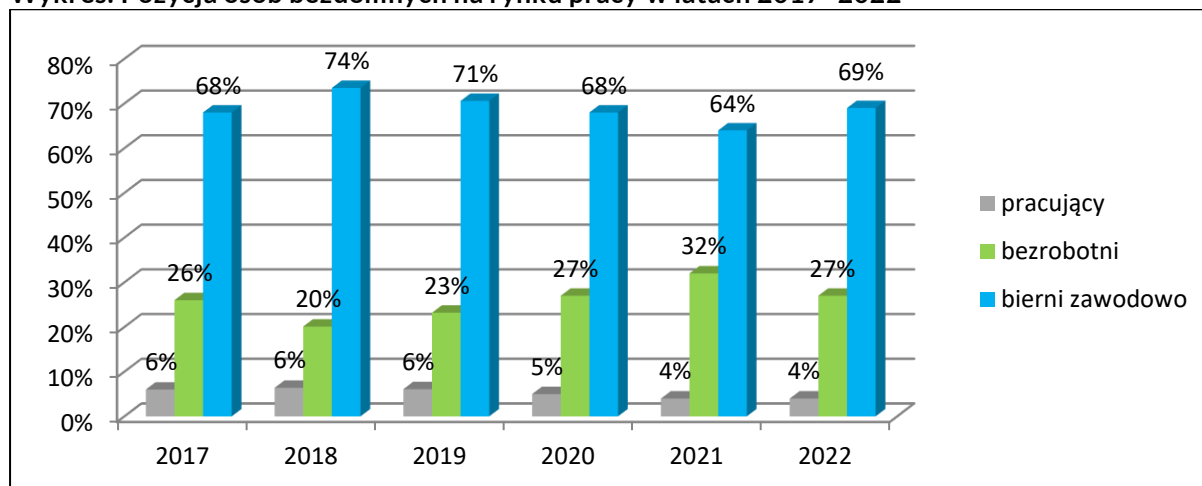
Wykres: Stan zdrowia osób bezdomnych w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

Zły stan zdrowia osób bezdomnych coraz bardziej utrudnia im również podejmowanie pracy. Odsetek osób pracujących w ogólnej populacji osób bezdomnych w Krakowie jest generalnie bardzo mały, w 2022 roku wyniósł 4%. Najliczniejszą grupą osób bezdomnych są osoby biernie zawodowo, stanowili oni w latach 2017–2022 średnio 69% ogółu.

Wykres: Pozycja osób bezdomnych na rynku pracy w latach 2017–2022

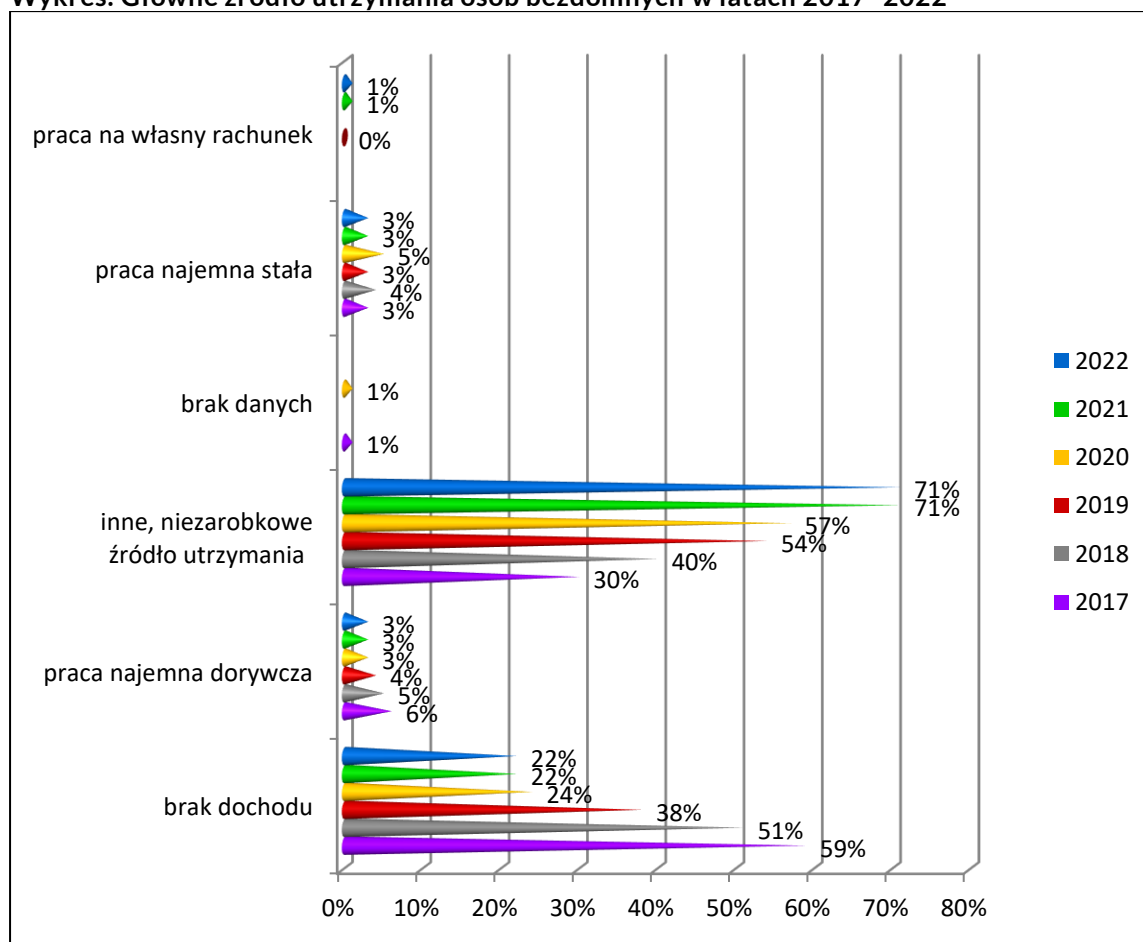

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Osoby bezdomne to przede wszystkim osoby prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe (90%). Osoby bezdomne zazwyczaj nie posiadają własnego źródła dochodu, zatem utrzymują się głównie z pomocy społecznej.

W przypadku posiadania jakiegokolwiek dochodu, zauważano, że osoby bezdomne to przede wszystkim osoby utrzymujące się z innych, niezarobkowych źródeł utrzymania – 71% oraz pozostające bez własnego źródła dochodu – 22%.

Wykres: Główne źródło utrzymania osób bezdomnych w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Pomost Std.

W porównaniu z rokiem 2021 cechy demograficzno-społeczne osób bezdomnych zasiłków pozostają na podobnym poziomie.

13.2 Świadczenia na rzecz osób bezdomnych

13.2.1 Zapewnienie usług związanych z zabezpieczaniem schronienia i noclegu osobom bezdomnym

Udzielenie tymczasowego schronienia należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Osoba lub rodzina ma prawo do schronienia, jeżeli jest tego pozbawiona. Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca w noclegowniach, schroniskach dla osób bezdomnych, schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi lub w formie ogrzewalni¹⁰⁷.

13.2.1.1 Infrastruktura

Pomoc w formie tymczasowego schronienia realizowana jako zadanie z zakresu pomocy społecznej.

Gmina Miejska Kraków w roku 2022 zlecała podmiotom niepublicznym prowadzenie 2 placówek zapewniających tymczasowe schronienie dla osób bezdomnych:

- 1) **Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c w Krakowie** – przeznaczone dla pełnoletnich bezdomnych kobiet oraz dzieci. Schronisko dysponuje 50 miejscami, w tym 44 miejscami schroniskowymi i 6 miejscami z usługami opiekuńczymi. W 2022 r. z placówki przy ul. Sołtysowskiej skorzystało 100 osób, w tym z usługami opiekuńczymi w ilości 12. Na funkcjonowanie placówki w 2022 r. przekazano dotację w wysokości 1 012 943,97 zł.
- 2) **Noclegownia i Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19a w Krakowie** – przeznaczone dla pełnoletnich mężczyzn, bezdomnych lub czasowo pozbawionych schronienia, zapewniające 180 miejsc, w tym 100 miejsc w części noclegowej i 80 miejsc w części schroniskowej. W 2022 r. z pomocy schroniska z usługami opiekuńczymi skorzystało łącznie 179 osób, w tym z miejsc z usługami opiekuńczymi 79 osób. Z noclegowni skorzystało 450 osób. W sytuacjach kryzysowych, w szczególności w okresie występowania niskich temperatur lub całorocznie w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia osoby bezdomnej, placówka przyjmuje osoby bezdomne ponad ustalony limit miejsc. W roku 2022 r. placówka udzieliła 5269 dodatkowych osobonoclegów w ramach schroniska oraz 2238 w ramach noclegowni. W placówce realizowany jest Program wspierania osób uzależnionych, finansowany w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. W ramach Programu w 2022 r. pomocą objęto 353 osoby bezdomne z problemem alkoholowym. Na bieżącą działalność placówki w roku 2022 przekazano dotację w wysokości 2 302 093,50 zł.

Dodatkowo Gmina Miejska Kraków wykupiła miejsca dla osób bezdomnych, dla których właściwą do udzielenia pomocy jest GMK, a przebywają poza terenem Krakowa.

- 2 miejsca w Schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi "Betsaida" Jankowice 38b w gminie Ożarów;
- 1 miejsce w Schronisku dla osób bezdomnych Przemienienia Pańskiego, Jankowice 38 w gminie Ożarów.

¹⁰⁷ Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 3, art. 48a ust. 1 i 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2268 z późn. zm).

W 2022 r. z miejsc w ww. schroniskach skorzystały 3 osoby, w tym 2 osoby skorzystały z miejsc ze schroniska z usługami opiekuńczymi. Łączne koszty pobytu osób w w/w schroniskach wyniosły 74 400 zł.

Ponadto MOPS prowadził w 2022 r. dwie Ogrzewalnie dla Bezdomnych Mężczyzn (budynek A i budynek B) przy ul. Księcia Józefa 52 w Krakowie, zapewniające łącznie 78 miejsc.

W okresie występowania niskich temperatur uruchamiano również interwencyjne miejsca dodatkowe. W 2022 r. z ogrzewalni skorzystało 454 osób. Koszty prowadzenia placówek w 2022 r. wyniosły 659 385,29 zł.

W ramach zadań z zakresu interwencji kryzysowej w lokalizacji na os. Krakowiaków 46, prowadzonych jest 10 miejsc interwencyjnego schronienia dla kobiet na czas niskich temperatur. W 2022 r. łącznie z tej formy pomocy skorzystały 32 osoby.

Tabela: Placówki udzielające pomocy w formie schronienia prowadzone na zlecenie GMK w ramach pomocy społecznej

Placówka	Liczba miejsc w placówce w poszczególnych latach					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Dom Matki i Dziecka ul. Żywiecka 16	40	40	40	40*	0	0
Noclegownia i Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn ul. Makuszyńskiego 19 a	180	180	180	180	180	180
Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet ul. Sołtysowska 13c	55	55	55	55/50**	50	50
Schronisko dla osób bezdomnych – starszych i niepełnosprawnych przy ul. Koprowej 4	16	16	16	0	0	0
Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi „Betsaida” Jankowice 38B, Ożarów oraz Schronisko dla osób bezdomnych "Przemienienia Pańskiego" Jankowice 38, Ożarów	0	0	0	5	5	3
suma	291	291	291	275/270	235	233

* Dom Matki i Dziecka w Krakowie – Schronisko dla kobiet z dziećmi funkcjonowało do 31.03.2020 r.

**Schronisko dla Bezdomnych Kobiet ul. Sołtysowska 13c funkcjonowało do 31.03.2020 r. zapewniając 55 miejsc, a od 1.04.2020 r. zostało przekształcone w Schronisko z usługami opiekuńczymi dla bezdomnych kobiet zapewniające 50 miejsc.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Pomoc w formie schronienia realizowana w ramach wspierania działalności charytatywnej w zakresie pomocy bezdomnym

Gmina Miejska Kraków wspiera organizacje pozarządowe, które w ramach działalności charytatywnej prowadzą placówki zapewniające noclegi osobom bezdomnym.

W ramach tej działalności w 2022 r. funkcjonowało 6 placówek (5 zadań zleconych) wspierających osoby bezdomne, które udzieliły schronienia 563 osobom. Wsparcie w łącznej wysokości 634 160,00 zł otrzymały:

- 1) Chrześcijański Ośrodek Pomocy Bezdomnym „Dom Łazarza” przy ul. Nowogródzkiej 8 w Krakowie – ośrodek całodobowego pobytu, zapewniający 30 miejsc noclegowych. W 2022 r. placówka udzieliła schronienia 106 osobom bezdomnym. Dodatkowo przy Ośrodku Pomocy Bezdomnym „Dom Łazarza” od 1.04.2022 r. działała Świetlica dla osób bezdomnych zapewniająca 10 miejsc dziennego schronienia. W okresie od 1 kwietnia do 31 grudnia 2022 r. z pomocy świetlicy korzystało średnio 20 osób w miesiącu. Na funkcjonowanie placówki w 2022 r. wydatkowano dotację w wysokości 106 260 zł.
- 2) Dom Św. Brata Alberta przy ul. Saskiej 9 a w Krakowie – placówka w formie mieszkania wspomagane, zapewniająca schronienie dla 47 bezdomnych mężczyzn wychodzących z bezdomności. W 2022 r. placówka udzieliła schronienia 56 osobom

bezdolnym. Na funkcjonowanie placówki w roku 2022 wydatkowano dotację w wysokości 54 400 zł.

- 3) Przylisko Św. Brata Alberta dla Bezdolnych Kobiet przy ul. Malborskiej 64 b w Krakowie – placówka zapewnia 62 miejsca noclegowe. W 2022 r. placówka udzieliła schronienia 143 bezdolnym kobietom. Na funkcjonowanie placówki w roku 2022 wydatkowano dotację w wysokości 201 000 zł.
- 4) Przylisko dla Bezdolnych Mężczyzn przy ul. Skawińskiej 6 w Krakowie – placówka zapewnia 80 miejsc noclegowych, w tym 10 miejsc dla osób niepełnosprawnych, przewlekłe chorych, niewymagających opieki oraz 6 miejsc dla przyjęć prewencyjnych – do dyspozycji dyżuru nocnego policji, straży miejskiej i pogotowia ratunkowego. W roku 2022 placówka udzieliła schronienia 211 bezdolnym mężczyznom. Na funkcjonowanie placówki w 2022 r. wydatkowano dotację w wysokości 262 500 zł.

Ponadto na podstawie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Krakowska Fundacja Pomocy Potrzebującym „Nasz Dom” im. Św. Brata Alberta realizowała w okresie od 1 grudnia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. program pod tytułem: „W Naszym Domu wspieramy osoby bezdolne w okresie chłódów jesienno-zimowych”. W ramach zadania fundacja zapewniła całonocowe schronienie dla 20 mężczyzn dotkniętych bezdolnością oraz zabezpieczyła podstawowe potrzeby socjalno-bytowe, w tym wyżywienie, możliwość zabiegów higienicznych, a w razie potrzeby pomoc pielęgniarską. W okresie świątecznym została zorganizowana wigilia. Z programu skorzystało 25 osób, a na jego realizację w 2022 r. przekazano dotację w wysokości 10 000 zł.

W 2022 r. Gmina Miejska Kraków realizowała również zadanie polegające na zapewnieniu pomocy interwencyjnej osobom bezdolnym należącym do grup mniejszościowych narażonych na dyskryminację. Zadanie na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków realizowane było przez Fundację Głos Serca, która w 2022 r. objęła wsparciem 35 beneficjentów. Odbiorcy, poza uzyskaniem schronienia, mieli możliwość skorzystania z indywidualnych i grupowych spotkań z psychologiem oraz ze wsparcia psychospołecznego (np. w zakresie poszukiwania zatrudnienia, pozyskania lokalu socjalnego, świadomej nauki dbania o kondycję psychofizyczną). Udzielona pomoc specjalistyczna ukierunkowana była na wyjście z bezdolności, odzyskanie równowagi życiowej i powrót do samodzielnego funkcjonowania w środowisku społecznym. W 2022 r. na realizację zadania przeznaczono dotację w kwocie 96 000 zł.

Tabela: Placówki zlecone przez GMK w ramach działalności charytatywnej udzielające schronienia osobom bezdolnym w latach 2017 - 2022

Placówka	Liczba miejsc w 2017 r.	Liczba miejsc w 2018 r.	Liczba miejsc w 2019 r.	Liczba miejsc w 2020 r.	Liczba miejsc w 2021 r.	Liczba miejsc w 2022 r.
Chrześcijański Ośrodek Pomocy Bezdolnym „Dom Łazarza” ul. Nowogródzka 8	35	35	35	35	35	30
Dom Św. Brata Alberta ul. Saska 9a	47	47	47	47	47	47
Przylisko dla Bezdolnych Mężczyzn ul. Skawińska 4 i 6, od 1 lipca 2015 r.	80	80	80	80	80	80
Przylisko Św. Brata Alberta dla Bezdolnych Kobiet ul. Malborska 64 b	62	62	62	62	62	62
Schronisko dla bezdolnych mężczyzn, ul. Nad Fosą 32 (zadanie realizowane w trybie 19a od 1 do 31 grudnia 2022 r.)	0	0	0	0	0	20
Świetlica Dzienna dla Osób Bezdolnych (od 1 kwietnia 2022 działa przy Chrześcijańskim Ośrodku Pomocy Bezdolnym „Dom Łazarza”)	0	30	20	20	0	10
Centrum Integracji Pro Domo ul. Rzepakowa 4 (zadanie realizowane od 1 lipca do 20 września 2021 r.)	0	0	0	0	10	0

Schronienie dla osób bezdomnych należących do grup mniejszościowych narażonych na dyskryminację – Fundacja „Głos Serca”, os. Wandy 18/U5 (zadanie realizowane od 1 listopada 2019 r.)	0	0	12	12	12	12
suma	224	254	256	256	246	261

*Ogólna liczba miejsc noclegowych nie stanowi sumy miejsc we wszystkich placówkach, ponieważ w niektórych placówkach następowało przekształcenie i zmiana liczby miejsc w ciągu roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

13.2.1.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie polegające na prowadzeniu na zlecenie GMK placówek zapewniających tymczasowe schronienie osobom bezdomnym realizowane było przez Polski Komitet Pomocy Społecznej – Małopolski Zarząd Wojewódzki.

W ramach wspierania działalności charytatywnej polegającej na prowadzeniu placówek zapewniających schronienie osobom bezdomnych podmiotami prowadzącymi placówki były następujące Podmioty: Stowarzyszenie Dobroczynne „Betlejem”, Zgromadzenie Braci Albertynów, Zgromadzenie Sióstr Albertynek Posługujących Ubogim – Dom Zakonny w Krakowie, Krakowska Fundacja Pomocy Potrzebującym „Nasz Dom” im. św. Brata Alberta, Fundacja „Głos Serca”.

Dodatkowo w 2022 r. Gmina Miejska Kraków zawarła umowę ze Stowarzyszeniem Wspólnota Chleb Życia, z siedzibą w Warszawie, na zapewnienie 2 miejsc w schronisku z usługami opiekuńczymi oraz 1 miejsc schroniskowych poza gminą dla osób bezdomnych, których ostatnim miejscem zameldowania jest Gmina Miejska Kraków.

Ogrzewalnie dla bezdomnych mężczyzn przy ul. Księcia Józefa 52 prowadzone były przez MOPS.

Zadanie z zakresu interwencji kryzysowej (10 miejsc interwencyjnego schronienia dla kobiet na czas niskich temperatur.) zadanie zostało zlecone przez Gminę Miejską Kraków podmiotowi niepublicznemu, wyłonionemu w trybie otwartego konkursu ofert.

13.2.1.3 Kadra

W realizację zadania, polegającego na prowadzeniu na zlecenie GMK placówek zapewniających schronienie dla osób bezdomnych, w 2022 roku zaangażowanych było około 57 pracowników, w tym 22 osoby na umowę o pracę w ramach ok. 13 etatów oraz 35 osób na umowy cywilno-prawne. Dodatkowo zaangażowani byli wolontariusze i praktykanci.

W realizację zadania związanego z udzielaniem schronienia osobom bezdomnym w ramach wspierania działalności charytatywnej zaangażowanych było około 41 pracowników (w ramach ok. 21 etatów) w tym 32 wolontariuszy.

Dodatkowo zadanie pn. „Pomoc interwencyjna dla przebywających na terenie Gminy Miejskiej Kraków osób bezdomnych należących do grup mniejszościowych narażonych na dyskryminację” realizowane było przez 2 osoby (1 – umowa zlecenie, 1 – wolontariusz).

Do pracy w ogrzewalniach przy ul. Księcia Józefa 52 zaangażowanych było 24 osób (w ramach ok. 10 etatów).

W miejscach interwencyjnego schronienia dla kobiet w okresach niskich temperatur zadania realizowane były przez 6 osób.

Pracę socjalną wobec osób przebywających w placówkach prowadzonych w ramach wspierania działalności charytatywnej świadczyli pracownicy socjalni MOPS, natomiast w ośrodkach wsparcia funkcjonujących w ramach zlecenia zadań z zakresu pomocy społecznej praca socjalna i wsparcie było prowadzone głównie przez pracowników socjalnych zatrudnionych w placówkach przy współudziale innych specjalistów (np. pedagog, psycholog, terapeuta ds. uzależnień, prawnik). Pracownicy socjalni MOPS odpowiadali za przyznanie świadczeń i skierowanie do osób/rodzin bezdomnych odpowiednich usług z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej.

13.2.1.4 Osoby objęte pomocą w formie schronienia, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

W roku 2022 z pomocy w formie schronienia (placówki z zakresu pomocy społecznej ogrzewalnia, noclegownie, schroniska) skorzystały 963 osób (941 gospodarstw domowych). W przypadku Noclegowni i Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19a w sytuacjach kryzysowych, w szczególności w okresie występowania niskich temperatur lub całorocznie w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia osoby bezdomnej, placówka przyjmuje osoby bezdomne ponad ustalony limit miejsc. W roku 2022 placówka udzieliła łącznie 7507 dodatkowych osobonoclegów. Z placówek prowadzonych w ramach działalności charytatywnej skorzystało w ciągu roku łącznie 562 osoby w tym 21 osób ze schronienia dziennego tj. świetlicy dla osób bezdomnych przy Domu Łazarza na ul. Nowogródzkiej 8. Danych osób korzystających ze schronienia w ramach pomocy społecznej i działalności charytatywnej nie można sumować, ponieważ mogą z nich korzystać te same osoby.

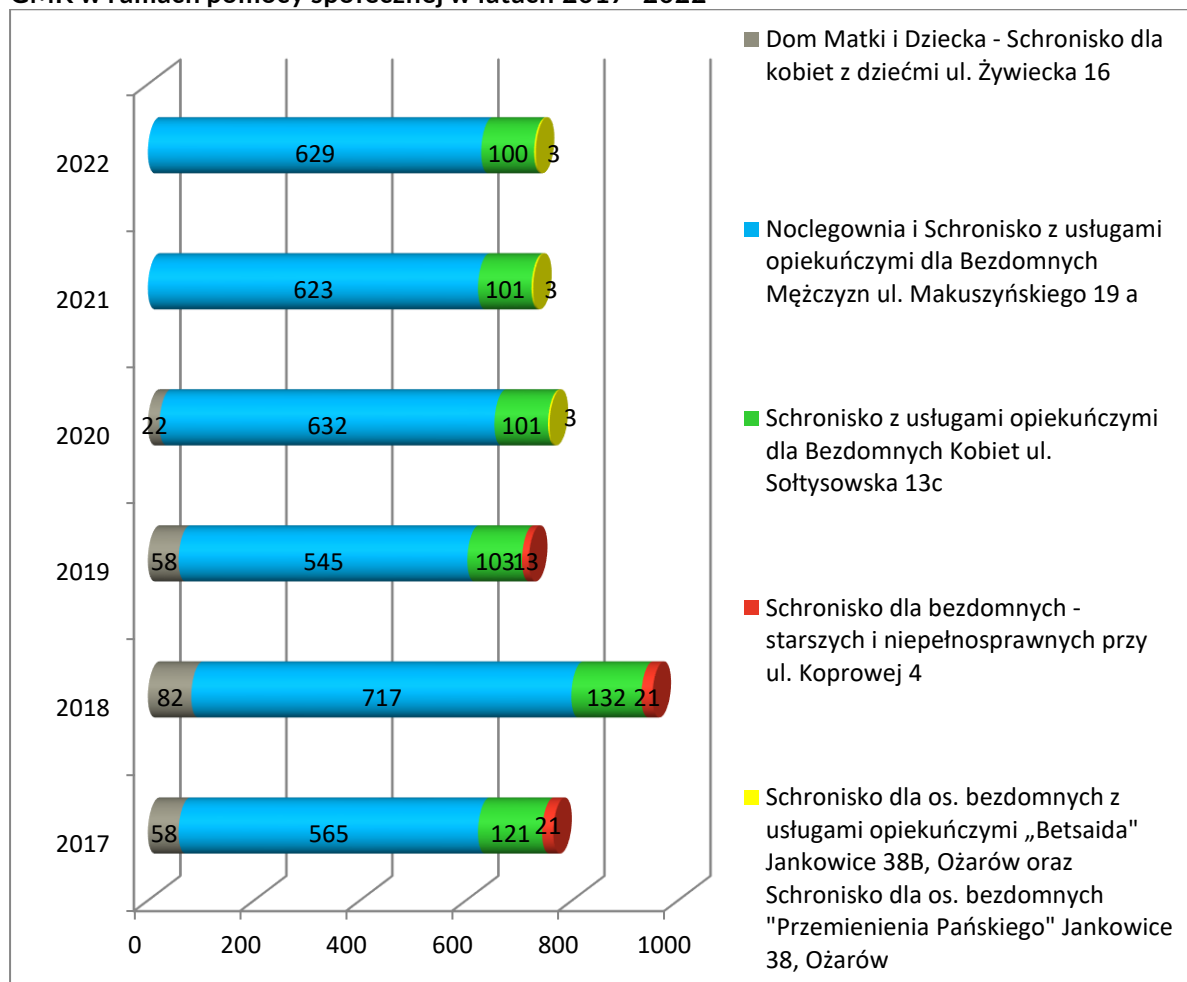
Ze Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c korzystają zarówno samotne kobiety i kobiety z dziećmi.

Zauważano, że osoby starsze (mężczyźni i kobiety), mające problemy zdrowotne, częściej korzystają z pomocy w formie schronienia i ich okresy pobytu są dłuższe. Nadal wykorzystywane są miejsca z usługami opiekuńczymi.

W 2022 r. z ogrzewalni skorzystało 454 osób. Osoby bezdomne chętnie korzystają z ogrzewalni. Przede wszystkim osoby przyjeżdżające do Krakowa z całej Polski, a także w przypadku konieczności opuszczenia placówki całodobowej lub noclegowni (złamanie regulaminu).

W placówkach niskoprogowych dla mężczyzn (ogrzewalnie, noclegownia) liczba osób zależy w dużej mierze od warunków atmosferycznych.

Wykres: Liczba osób korzystających ze schronienia w placówkach prowadzonych na zlecenie GMK w ramach pomocy społecznej w latach 2017–2022

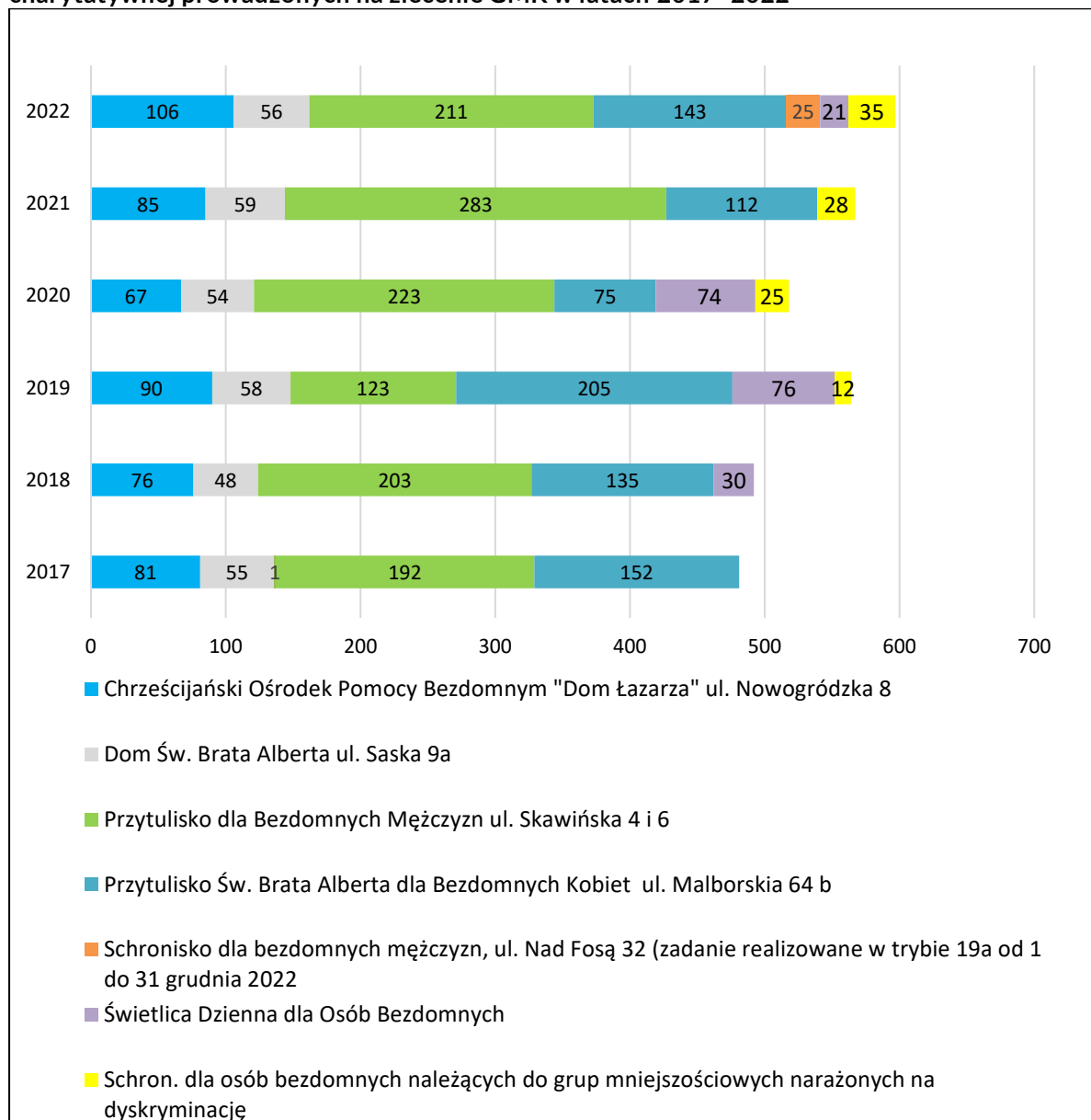

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Z noclegowni i schronisk, prowadzonych na zlecenie GMK, korzysta podobna liczba osób, co wskazuje, że liczba dotowanych miejsc jest w pełni wykorzystywana. Można zauważyć, że po okresowym znaczącym spadku liczby kobiet z dziećmi, korzystających ze schronienia w latach 2020 – 2021 roku, ponownie następuje wzrost rodzin korzystających ze wsparcia schroniska.

Liczba osób korzystających ze schronienia w ramach działalności charytatywnej, porównując rok 2021 do 2022, pozostała na zbliżonym poziomie. Zauważano natomiast, że ze schronienia tego typu coraz częściej korzystają osoby z Ukrainy. Zwiększyła się liczba osób korzystających z placówki dla kobiet przy ul. Malborskiej, w związku ze zmniejszeniem obostrzeń związanych z pandemią.

Wykres: Liczba osób korzystających ze schronienia w placówkach w ramach działalności charytatywnej prowadzonych na zlecenie GMK w latach 2017–2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

W 2022 r. do MOPS wpłynęło 48 wniosków (dotyczące łącznie 84 osób) w sprawie wskazania noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsce noclegowe dla dłużników, wobec których została orzeczona eksmisja bez prawa do lokalu socjalnego. W 2022 r. z miejsc w proponowanych placówkach spośród osób eksmitowanych skorzystały 4 osoby.

Populacja osób bezdomnych w Krakowie została szczegółowo scharakteryzowana w podrozdziale 13.1 „Osoby w kryzysie bezdomności w społeczności Miasta Krakowa” na podstawie bazy danych osób bezdomnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, w tym również schronienia w placówkach prowadzonych przez podmioty niepubliczne na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków. W związku z powyższym w niniejszym podrozdziale zostały omówione tylko najbardziej istotne cechy świadczeniobiorców.

Z analizy próby 631¹⁰⁸ osób, które otrzymały świadczenie w formie schroniska i noclegowni, jeśli w ich przypadku został przeprowadzony wywiad środowiskowy wynika, że prawie 86% to mężczyźni. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w przedziale wiekowym powyżej 60 lat (36,8%) oraz 50–59 lat (23,9%). Osoby bezdomne korzystające z tej formy pomocy to przede

¹⁰⁸ Źródło: Pomost Std

wszystkim kawalerowie i panny – 49% oraz osoby po rozwodach – 36%. Najwięcej osób posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe – 40,7% oraz gimnazjalne i poniżej – 32,6%.

13.2.1.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadania z zakresu prowadzenia placówek (powierzenie i wspieranie realizacji zadania) udzielających schronienia osobom bezdomnym wynosiła:

- w 2017 r.: 2 660 174,10 zł;
- w 2018 r.: 2 929 522,00 zł;
- w 2019 r.: 2 830 384,00 zł;
- w 2020 r.: 2 635 020,16 zł;
- w 2021 r.: 3 010 954,84 zł;
- w 2022 r.: 3 389 437,47 zł.

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadania dotyczącego wspierania działalności charytatywnej polegającej na zapewnieniu schronienia osobom bezdomnym wynosiła:

- w 2017 r.: 460 200 zł;
- w 2018 r.: 470 200 zł;
- w 2019 r.: 513 800 zł;
- w 2020 r.: 638 000 zł;
- w 2021 r.: 542 000 zł;
- w 2022 r.: 634 160 zł.

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na prowadzenie ogrzewalni:

- w 2019 r. wyniosła: 303 985,40 zł;
- w 2020 r. wyniosła: 370 329,02 zł;
- w 2021 r. wyniosła: 605 024,34 zł;
- w 2022 r. wyniosła: 659 385,29 zł.

Ze środków Gminy Miejskiej Kraków na realizację zadania: miejsca interwencyjnego schronienia dla kobiet w okresach niskich temperatur przeznaczono:

- w 2019 r.: 7 993,55 zł (styczeń – październik 2019 r.), koszt realizacji zadania przez okres listopad – grudzień 2019 r. wyniósł 4 801,81 zł.;
- w 2020 r.: 38 433,78 zł, w okresie listopad – grudzień koszt 8 500 zł.;
- w 2021 r.: 29 520 zł;
- w 2022 r.: 31 300 zł.

13.2.1.6 Wnioski

Analiza danych dotyczących populacji osób bezdomnych w Krakowie oraz zakresu świadczonej przez Gminę pomocy w formie schronienia, wraz z liczbą osób korzystających, a także mając na uwadze wprowadzone standardy, określone w Rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni, wskazuje na deficyty w zakresie zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc noclegowych.

Zauważono (już od 2013 r.), że większość osób bezdomnych chętnie korzysta z pomocy w formie schronienia, przebywa w placówkach dłużej i systematycznie (we wszystkie dni tygodnia) oraz że występuje mniejsza rotacja w placówkach. Przyczyną takiej sytuacji jest to, że z pomocy korzysta więcej osób starszych, chorych, które mają trudności ze znalezieniem własnego mieszkania na wolnym rynku. Sytuacja ta powoduje, że okresowo, nawet w okresie letnim, są problemy z zabezpieczeniem schronienia, w szczególności dla mężczyzn w formie całonocnego pobytu. W związku z tym uruchamia się miejsca interwencyjne w placówkach świadczących pomoc w formie tymczasowego schronienia.

Przeprowadzone przekształcenia placówek oraz wykonane remonty poprawiają jakość miejsc noclegowych. Schronisko z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet ul. Sołtysowska 13 c spełnia wymagania wyznaczonych standardów obiektu oraz usług określonych w Rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni. W 2019 roku w budynku Noclegowni i Schroniska przy ul. Makuszyńskiego 19a zakończono montaż windy oraz przeprowadzono kolejne prace modernizacyjno–remontowe przygotowały budynek do spełniania wymogów noclegowni oraz schroniska z usługami opiekuńczymi, które uruchomiono od 1 lipca 2021 r.

Podsumowując, aktualnie istotne jest kontynuowanie zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc w ogrzewalniach i noclegowniach dla osób bezdomnych oraz zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc i pomocy dla osób starszych i chorych w ośrodkach wsparcia – schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, z miejscami schroniskowymi.

System placówek dla osób bezdomnych uzupełniają mieszkania chronione, o czym mowa w podrozdziale 13.2.2.

Należy jednocześnie podkreślić, że na terenie Krakowa funkcjonują dodatkowo miejsca pomocy dla osób bezdomnych, finansowane ze źródeł innych niż budżet gminy. Stanowią one istotne uzupełnienie oferty wsparcia dla osób bezdomnych, zagrożonych bezdomnością i ubóstwem oraz znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

13.2.2 Mieszkania chronione dla osób bezdomnych

Ogólne zasady przyznawania i charakterystykę pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym przedstawiono w podrozdziale 7.2.2: Mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Dla osób bezdomnych funkcjonują mieszkania chronione treningowe. Adresatami tej formy wsparcia są osoby bezdomne lub zagrożone bezdomnością, zameldowane ostatnio na pobyt stały na terenie Krakowa, posiadający stałe źródło dochodu i podejmujący działania w kierunku wyjścia z bezdomności i uzależnień oraz uzyskania samodzielnego mieszkania. Grupie osób bezdomnych przebywających w mieszkaniach chronionych treningowych, w celu usamodzielnienia, zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną. Istotną charakterystyką tej formy pomocy jest fakt, że pobyt w mieszkaniu chronionym treningowym przyznawany jest wyłącznie na czas określony.

13.2.2.1 Infrastruktura

W 2022 roku w Krakowie funkcjonowało 6 mieszkań chronionych treningowych zapewniających 27 miejsc dla bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością mężczyzn i 5 miejsc dla bezdomnych kobiet, posiadających ostatnie miejsce zameldowania na pobyt stały na terenie Krakowa. 3 mieszkania chronione (dla 16 bezdomnych mężczyzn) prowadzone były przez organizację pozarządową, a 3 kolejne (w tym 2 dla bezdomnych mężczyzn z łączną liczbą 11 miejsc oraz 1 dla 5 bezdomnych kobiet) prowadzone były przez MOPS.

Tabela: Mieszkania chronione dla osób bezdomnych w latach 2017–2022

Nazwa jednostki	Liczba miejsc w poszczególnych latach wg stanu na 31 grudnia danego roku					
	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Mieszkania chronione dla bezdomnych oraz zagrożonych bezdomnością mężczyzn	16	16	16	16	16	16
Mieszkania chronione dla bezdomnych kobiet i mężczyzn w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse”	16	16	0	0	0	0
Mieszkania chronione treningowe dla bezdomnych kobiet i mężczyzn prowadzone przez MOPS	–	–	16	16	16	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

13.2.2.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

3 mieszkania chronione treningowe dla bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością mężczyzn prowadzone były na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio.

13.2.2.3 Kadra

W realizację zadania polegającego na prowadzeniu na zlecenie GMK 3 mieszkań chronionych treningowych dla bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością mężczyzn zaangażowane były 4 osoby (ok. 2 etatów), oraz 5 wolontariuszy.

W realizację zadania polegającego na prowadzeniu 3 mieszkań chronionych treningowych dla bezdomnych kobiet i mężczyzn przez MOPS zaangażowane były 2 osoby (0,75 etatu).

13.2.2.4 Osoby korzystające ze świadczeń w formie pobytu w mieszkaniu chronionym dla bezdomnych mężczyzn, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy

Szczegółowe informacje dotyczące osób bezdomnych zostały zamieszczone w podrozdziale 13.1 „Osoby w kryzysie bezdomności w społeczności Miasta Krakowa”, gdzie na ich podstawie została scharakteryzowana populacja osób bezdomnych w Krakowie. Zostały one przygotowane na podstawie bazy danych osób korzystających z pomocy społecznej, tym samym są one reprezentatywne również dla osób bezdomnych korzystających z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu chronionym.

W 2017 roku z 32 miejsc w mieszkaniach chronionych skorzystało łącznie 40 osób (34 bezdomnych mężczyzn oraz 6 kobiet), w tym ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” 20 osób, w tym 6 kobiet. W 2018 roku z miejsc w mieszkaniach chronionych treningowych skorzystały łącznie 42 osoby (37 bezdomnych mężczyzn oraz 5 kobiet), w tym w ramach projektu „Bariery zmieniamy na szanse” 17 osób (5 nowych oraz 12 kontynuujących uczestników projektu), w tym 5 kobiet. W 2019 roku z mieszkań chronionych treningowych skorzystały łącznie 44 osoby (8 kobiet i 36 mężczyzn), w tym w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” 15 osób kontynuujących udział w projekcie z 2018 roku (4 kobiety i 11 mężczyzn). W 2020 roku z mieszkań chronionych treningowych skorzystało łącznie 39 osób (5 kobiet i 34 mężczyzn). W 2021 roku z mieszkań chronionych treningowych skorzystały łącznie 42 osoby (8 kobiet i 34 mężczyzn). W 2022 roku z mieszkań chronionych treningowych skorzystały łącznie 44 osoby (7 kobiet i 37 mężczyzn).

13.2.2.5 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na działalność mieszkań chronionych dla bezdomnych osób, prowadzonych przez podmioty niepubliczne na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków wynosiła:

- w roku 2017: 81 040 zł oraz na realizację zadania z dotacji w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” 86 400 zł;
- w roku 2018: 81 040 zł oraz na realizację zadania z dotacji w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” 86 400 zł;
- w roku 2019: 90 800 zł przekazanych w formie dotacji na prowadzenie 3 mieszkań chronionych, 28 800 zł przekazanych w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” oraz 62 988,60 zł środków własnych na prowadzenie 3 mieszkań chronionych treningowych przez MOPS.

Na realizację zadania w 2020 r. Gmina Miejska Kraków wydatkowała środki własne w wysokości 93 145,81 zł, natomiast organizacja pozarządowa wydatkowała 98 000 zł z dotacji przekazanej przez Gminę Miejską Kraków.

Na realizację zadania w 2021 r. Gmina Miejska Kraków wydatkowała środki własne w wysokości 99 916,33 zł, natomiast organizacja pozarządowa wydatkowała z dotacji przekazanej przez Gminę Miejską Kraków kwotę 100 560 zł.

Na realizację zadania w 2022 r. Gmina Miejska Kraków wydatkowała środki własne w wysokości 125 895,12 zł, natomiast organizacja pozarządowa wydatkowała z dotacji przekazanej przez Gminę Miejską Kraków kwotę 135 560 zł.

W 2017 roku miesięczny koszt utrzymania wyniósł 422 zł, natomiast w ramach projektu wyniósł około 450 zł.

W 2018 roku miesięczny koszt utrzymania wyniósł 422 zł, natomiast w ramach projektu wyniósł około 450 zł.

W 2019 roku średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 473 zł, 450 zł w ramach projektu „Bariery zamieniamy na szanse” i 492 zł w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS.

W 2020 roku średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 510 zł, a w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS 485 zł.

W 2021 roku średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 523,75 zł, a w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS 520,39 zł.

W 2022 roku średniomiesięczny koszt utrzymania w mieszkaniach dotowanych wynosił 706,04 zł (kwota z rocznej dotacji), a w mieszkaniach prowadzonych przez MOPS – 642,17 zł, ustalony na podstawie planu finansowego na rok 2022.

13.2.2.6 Wnioski

Analiza potrzeb osób bezdomnych w Krakowie wskazuje na konieczność prowadzenia usług wspierającej ich w wychodzeniu z bezdomności. Aktualnie funkcjonuje 6 mieszkań chronionych treningowych, które przygotowują osoby bezdomne lub zagrożone bezdomnością do samodzielnego życia. Mieszkanie chronione treningowe to forma wsparcia, która stwarza osobom bezdomnym najlepsze warunki do zwiększania własnej aktywności w zakresie zmiany sytuacji życiowej oraz usamodzielnienia się, zatem systematycznie zwiększa się liczba miejsc w mieszkaniach chronionych. Planuje się uruchamianie kolejnych mieszkań chronionych, o charakterze wspierającym poprzez współpracę z organizacjami, które prowadzą mieszkania wspomagane, readaptacyjne w ramach własnej działalności lub działalności charytatywnej, dofinansowywanej przez gminę.

13.2.3 Praca socjalna z osobami bezdomnymi metodą streetworkingu

Pracownicy socjalni, pracujący metodą streetwork obejmują pomocą osoby bezdomne przebywające w przestrzeni publicznej, niekorzystające ze wsparcia instytucjonalnego lub korzystające z niego w sposób nieregularny, z uwagi na swoje wykluczenie społeczne lub brak

motywacji do zmiany swojej sytuacji życiowej. W 2022 r. pracownicy socjalni przeprowadzili 311 dyżurów w terenie, których celem było prowadzenie indywidualnej pracy socjalnej z osobami bezdomnymi, diagnozowanie nowych miejsc pobytu i nawiązywanie kontaktów z osobami bezdomnymi, które nie zostały jeszcze objęte pracą socjalną i udzielenie im informacji lub poradnictwa (nawiązano kontakt ze 198 osobami bezdomnymi – osoby zidentyfikowane). W trakcie wszystkich dyżurów nawiązano 1560 kontaktów.

Istotnym elementem pracy pracowników socjalnych pracujących metodą streetwork, były interwencje w sprawie przebywających na terenie Gminy Miejskiej Kraków osób bezdomnych, podejmowane w odpowiedzi na zgłoszenia osób prywatnych, firm i instytucji. W 2022 roku pracownicy socjalni podjęli 170 interwencji. Streetworkerzy współpracowali z różnymi podmiotami, instytucjami działającymi na polu pomocy osobom bezdomnym, m.in. ze Strażą Miejską, Policją oraz Strażą Ochrony Kolei. W okresie zimowym podejmowano działania, których celem było zmniejszenie ryzyka zamarznięcia osób bezdomnych, a w okresie letnim przeciwdziałające zjawisku żebractwa. Łącznie zrealizowano 43 wspólnych dyżurów terenowych. W 2022 osoby bezdomne miały możliwość skorzystania z konsultacji w 2 punktach konsultacyjnych w siedzibie streetwork przy ul. Rakowickiej 21 oraz w jednej z ogrzewalni przy ul. Księcia Józefa 52. Z konsultacji skorzystało 129 osób.

Ponadto w okresie od 01.12.2021 r. do 30.09.2022 r. zrealizowano projekt socjalny „Czas na działanie”, którym objęto 65 osób bezdomnych, w tym 26 osób nieznanych z imienia i nazwiska. Celem projektu była reintegracja społeczna osób bezdomnych. W ramach projektu zrealizowano działania indywidualne i grupowe. Działania indywidualne polegały na prowadzeniu indywidualnych konsultacji socjalnych, z których skorzystało 32 osób i konsultacji psychologicznych, z których skorzystało 7 osób. W ramach działań grupowych prowadzono bibliotekę – skorzystało z niej 7 osób, podprojekt zagrajmy – skorzystało 12 osób, warsztat malarski, w którym udział wzięły 3 osoby, ogród, w którym udział wzięło 9 osób, warsztat wiedzy o świecie, w którym udział wzięło 5 osób. Projekt rozpoczął się w grudniu 2021 r. działaniami indywidualnymi oraz informacyjnymi o planowanych zajęciach grupowych, a następnie od stycznia 2022 r. do września 2022 przeprowadzono zajęcia grupowe.

13.2.3.1 Organizacje pozarządowe

Zadanie nie jest realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

13.2.3.2 Kadra

W MOPS zatrudnionych było w 2022 r. 4 pracowników socjalnych – streetworkerów (4 etaty).

13.2.3.3 Wnioski

Realizowanie pracy socjalnej metodą streetworkingu pozwala na dotarcie i udzielenie odpowiedniej pomocy osobom najbardziej wykluczonych społecznie, które odmawiają lub nie potrafią skorzystać z pomocy. Ważnym elementem pracy streetworkerów jest również współpraca ze Strażą Miejską i Policją oraz Służbą Ochrony Kolei. Zatem zasadne jest kontynuowanie tego typu wsparcia dla osób bezdomnych.

13.2.4 Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej

Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej polega na indywidualnym, dostosowanym do zdiagnozowanych potrzeb, wsparciu osoby bezdomnej w procesie pokonywania kryzysu bezdomności. Asystent towarzyszy osobie w jej codziennym życiu, motywuje do zmiany, wspiera. Zakres usługi asystenta osoby bezdomnej obejmuje jedną lub więcej z niżej wymienionych form wsparcia: pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, wsparcie w zakresie poprawy sytuacji finansowej (regulowanie zadłużeń, wyjaśnienie spraw alimentacyjnych),

pomoc w aktywizacji zawodowej, wsparcie w próbie odbudowania więzi z najbliższymi, pomoc w dbaniu o zdrowie (doradztwo w kwestiach higieny, motywowanie do leczenia i rehabilitacji, uzyskania stopnia niepełnosprawności lub niezdolności do pracy), motywowanie do podejmowania leczenia uzależnień oraz wytrwania w abstynencji, naukę przestrzegania norm społecznych, dbania o siebie, higienę osobistą oraz miejsce aktualnego pobytu. Współpraca osoby w kryzysie bezdomności oraz wspierającego ją w tym asystenta prowadzić ma do podjęcia przez osobę bezdomną samodzielnego życia.

13.2.4.1 Infrastruktura

Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej była realizowana na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez organizację pozarządową w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” (szerzej zob. rozdział 16). Założono, że usługą objętych zostanie 35 osób w okresie trwania projektu (1.05.2019 r. do 29.07.2022 r. – średnio 15 osób rocznie), wymiar wsparcia wyniesie: 150 godzin średniomiesięcznie, a przewidywany okres świadczenia wsparcia dla jednej osoby wyniesie średnio 12 miesięcy. W 2022 roku z usługi skorzystało 9 osób bezdomnych.

Równocześnie usługa Asystenta Osoby Bezdomnej była realizowana przez MOPS. Wsparciem objęto 34 osoby bezdomne.

13.2.4.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Usługa Asystenta Osoby Bezdomnej była realizowana na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków przez Caritas Archidiecezji Krakowskiej oraz w ramach działalności MOPS przez pracowników MOPS.

13.2.4.3 Kadra

W 2022 r. Usługę Asystenta Osoby Bezdomnej realizowała w ramach zadania zleconego 2 osoby – 605,83 godziny, natomiast w ramach działalności MOPS – 2 osoby (w ramach 1 etatu).

13.2.4.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Na realizację zadania:

- w 2017 roku z dotacji w ramach projektu wydatkowano 57 600 zł;
- w 2018 roku z dotacji w ramach projektu wydatkowano 59 400 zł;
- w 2019 roku z dotacji w ramach projektu „Barierę zamieniamy na szansę” wydatkowano 20 400 zł, a w ramach projektu „Aktywni zawodowo – aktywni społecznie” wydatkowano 23 610,28 zł;
- w 2020 roku w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” wydatkowano 48 177,72 zł;
- w 2021 roku w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” wydatkowano 48 194,28 zł;
- w 2022 roku w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” wydatkowano 20 570,98 zł.

13.2.4.5 Wnioski

Wsparcie asystenta osoby bezdomnej stanowi istotne uzupełnienie systemu wsparcia osób bezdomnych i zasadne jest kontynuowanie.

13.2.5 Pomoc w formie gorącego posiłku

W ramach wsparcia realizacji zadania z zakresu działalności charytatywnej, polegającego na prowadzeniu kuchni w zasobach lokalowych oferenta na terenie Gminy Miejskiej Kraków, w 2022 r. gmina dofinansowywała 4 kuchnie, które wydają około 700 posiłków dziennie.

W 2022 r. liczba osób, które skorzystały z tego typu pomocy wyniosła około 3800, przy czym liczba jest zaniżona, ponieważ kuchnie, funkcjonowały w reżimie sanitarnym i w celu ograniczenia czasu kontaktu z klientami, a co za tym idzie zminimalizowania ryzyka zakażenia koronawirusem SARS-CoV-2, czasowo nie prowadziły ewidencji osób korzystających z posiłku. Wszystkie kuchnie ewidencjonowały liczbę wydawanych porcji. Łączna liczba wydanych posiłków w 2022 r. wyniosła 229 916. Łączna kwota dotacji przekazana na realizację zadania wyniosła 157 600 zł.

Tabela: Liczba posiłków wydawanych w kuchniach w latach 2017 – 2022

Dane liczbowe z podziałem na lata	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Liczba osób korzystających z posiłków	4445	4777	4746	3588*	2700*	3800*
Liczba wydanych posiłków	334 359	257 394	247 266	278 327	245 623	229 916

*Liczba może być zaniżona. Ze względu na ograniczenie czasu kontaktu z klientami podczas trwania stanu epidemii w części kuchni zawieszono czasowo prowadzenie ewidencji osób, a notowano jedynie liczbę wydanych porcji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

13.2.5.1 Infrastruktura

W roku 2022 realizacja zadania odbywała się w ramach wspierania działalności charytatywnej i obejmowała 4 kuchnie:

Nazwa placówki	Liczba osób korzystających zgodnie z ofertą
Kuchnia św. Brata Alberta – Caritas ul. Dietla 48	ok. 134 osoby dziennie
Kuchnia im. Św. Brata Alberta Stowarzyszenie Przyjaciół im. Św. Brata Alberta ul. Reformacka 3	ok. 100 osób dziennie
Parafia Rzymskokatolicka pw. Miłosierdzia Bożego Pl. Prezydenta Edwarda Raczyńskiego 1	ok. 20 osób dziennie
Kuchnia – Fundacja Po Pierwsze Człowiek ul. Woronicza 3B	ok. 82 osoby dziennie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Jeśli jest taka potrzeba i możliwość, kuchnie mogą wydawać podwójne porcje zupy osobom.

Pomoc w formie ciepłego posiłku jest realizowana również przez inne podmioty i organizacje, które nie były dofinansowane przez GMK np. kuchnie przyparafialne lub kuchnie prowadzone przez zgromadzenia zakonne.

13.2.5.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie było realizowane przez następujące podmioty: Fundację „Po Pierwsze Człowiek”, Parafię Rzymskokatolicką pw. Miłosierdzia Bożego, Stowarzyszenie Przyjaciół im. Św. Brata Alberta, Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

13.2.5.3 Kadra

Za zasoby kadrowe odpowiedzialne są podmioty prowadzące kuchnie. Do działań w zakresie prowadzenia kuchni są również angażowani wolontariusze. Zgodnie z wymaganiami kadra ma obowiązek posiadać odpowiednie kwalifikacje oraz badania wymagane przepisami. W realizację zadania zaangażowane były 63 osoby (około 9 etatów), w tym 56 wolontariuszy (około 7 etatów).

13.2.5.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Łącznie Gmina Miejska Kraków przekazała na realizację zadania:

- w 2017 r.: 150 000 zł;
- w 2018 r.: 190 620 zł;
- w 2019 r.: 197 500 zł;
- w 2020 r.: 187 520 zł;
- w 2021 r.: 157 600 zł;
- w 2022 r.: 157 600 zł.

13.2.5.5 Wnioski

Z posiłków w kuchniach społecznych prowadzonych przez ww. organizacje korzystają nie tylko osoby bezdomne, ale również rodziny, osoby bezrobotne oraz inne, które wymagają takiej formy pomocy. Rodzaje wydawanych posiłków są zróżnicowane w zależności od podmiotu prowadzącego kuchnię. Posiłki wydawane przez kuchnie stanowią uzupełnienie świadczeń przyznawanych na podstawie ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. w formie jednego gorącego posiłku.

13.2.6 Łaźnia dla osób bezdomnych

Zapewnienie dostępu do usług higienicznych oraz możliwości wyprania i wymiany odzieży realizowane jest przez dwie organizacje: Dzielno Pomocy św. Ojca Pio w Centrum Pomocy przy ul. Smoleńsk 4 oraz od 1 grudnia 2020 r. przez Zgromadzenie Braci Albertynów przy ul. Skawińskiej 4.

W ramach zadań funkcjonują łaźnie, pralnie oraz magazyny odzieży. Działania obejmują możliwość wykąpania się, wyprania ubrań lub zmiany odzieży, a także strzyżenie, golenie, oraz w razie konieczności odwszawianie i wspomaganie leczenia przeciw świerzbowego.

Tabela: Liczba zabiegów w łaźni w latach 2017–2022:

Dane liczbowe z podziałem na lata	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Liczba zabiegów higienicznych	7400	6896	7062	4714	10 062	11 577
Liczba usług w formie pralni	3448	2987	3124	1580	3708	5721
Liczba usług wymiany odzieży	8641	7067	6610	4340	9476	11 397

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

13.2.6.1 Infrastruktura

Od 1 marca 2014 r. funkcjonuje łaźnia dla osób bezdomnych w Centrum Pomocy przy ul. Smoleńsk 4. 1 grudnia 2020 r. została uruchomiona druga łaźnia przy ul. Skawińskiej 4.

13.2.6.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie było realizowane przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio oraz Zgromadzenie Braci Albertynów w ramach wsparcia działalności charytatywnej na zlecenie GMK.

13.2.6.3 Kadra

W 2022 r. w realizację powyższego zadania zaangażowanych było 11 osób (około 4,5 etaty) w tym 6 wolontariuszy (około 1,5 etatu).

13.2.6.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na realizację zadania pn. „Zapewnienie możliwości dokonywania zabiegów higienicznych dla osób bezdomnych przebywających w przestrzeni publicznej” wynosiła:

- w roku 2017: 40 000 zł;
- w roku 2018: 55 000 zł;
- w roku 2019: 55 000 zł;
- w roku 2020: 59 583 zł;
- w roku 2021: 113 800 zł;
- w roku 2022: 117 600 zł.

13.2.6.5 Wnioski

W ramach działalności łaźni osoby bezdomne, przebywające w przestrzeni publicznej mają możliwość dokonania zabiegów higienicznych, wyprania lub wymiany odzieży. Z usług samej łaźni, prowadzonej przez Dzieło Pomocy św. Ojca Pio, korzystało średnio 39 osób dziennie, Zgromadzenia Braci Albertynów średnio 25 osób dziennie. Osoby bezdomne chętnie korzystają również z pralni i magazynu odzieżowego. Realizacja tego typu działalności daje możliwość podniesienia higieny osób bezdomnych i obniżenia zagrożenia schorzeniami wynikającymi z niskiego poziomu higieny.

13.2.7 Zapewnienie pomocy medycznej i zaopatrzenia w leki dla osób bezdomnych

Gmina dofinansowywała działalność charytatywną w formie Przychodni dla Osób Bezdomnych oraz Punktu Wydawania Leków, w ramach której udzielana jest doraźna pomoc przedmedyczna, pomoc lekarska i wydawanie leków. Lekarze w przychodni przyjmowali pacjentów z objawami chorób ostrych, przewlekłych, w tym również zakaźnych. Poprzez udzielenie pomocy przedmedycznej i lekarskiej udało się również zapobiec niebezpiecznym powikłaniom, szczególnie w przypadku przewlekłych schorzeń dermatologicznych. Wszystkie te działania przyczyniły się także do uświadomienia zasad profilaktyki i higieny osobistej.

Drugim zadaniem dofinansowanym przez Gminę w tej dziedzinie jest działalność Fundacji Przystań Medyczna, polegająca na zapewnieniu pomocy medycznej i przedmedycznej w formie dyżurów, osobom bezdomnym przebywającym w przestrzeni publicznej Gminy Miejskiej Kraków, a także w placówkach dla osób bezdomnych, tj. w i Noclegowni i Schronisku z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19a, Schronisku z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c oraz w Ogrzewalniach dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Księcia Józefa 52.

Tabela: Liczba konsultacji lekarskich, opatrunków i drobnych zabiegów pielęgniarских oraz wydanych leków i materiałów opatrunkowych w latach 2017 – 2022

Dane liczbowe z podziałem na lata	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Liczba konsultacji lekarskich	2126	2873	4737	5109	4275	4887
Liczba opatrunków i drobnych zabiegów pielęgniarских	2124	2417	3611	4925	4520	5623
Liczba wydanych leków i materiałów opatrunkowych	7585	9535	9824	9940	10 785	21 505

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

13.2.7.1 Infrastruktura

Przychodnia dla Osób Bezdomnych i Apteka Darów prowadzona była przez Stowarzyszenie Lekarzy Nadziei. Przychodnia znajduje się przy ul. Smoleńsk 4, a Apteka Darów na os. Dywizjonu 303, paw. 1.

Dyżury lekarskie zapewnione przez Fundację „Przystań Medyczna” odbywały się średnio 2 razy w tygodniu w miejscach przebywania osób bezdomnych w przestrzeni publicznej, w tym w Ogrzewalniach dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Księcia Józefa 52 oraz stacjonarnie dwa/trzy razy w tygodniu na terenie placówki Noclegowni i Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Makuszyńskiego 19a i raz w miesiącu na terenie Schroniska z usługami opiekuńczymi dla Bezdomnych Kobiet przy ul. Sołtysowskiej 13c.

13.2.7.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadania były realizowane przez Stowarzyszenie Lekarzy Nadziei oraz Fundację Przystań Medyczna w ramach wsparcia działalności charytatywnej na zlecenie GMK.

13.2.7.3 Kadra

W 2022 r. w realizację powyższych zadań zaangażowanych było 155 osób w tym 142 wolontariuszy (około 3 etaty), 8 osób w ramach umowy o pracę (około 1,5 etatu) oraz 4 osoby na umowy cywilno-prawne.

13.2.7.4 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na działalność charytatywną polegającą na świadczeniu pomocy przedmedycznej, lekarskiej i wydawaniu leków wynosiła:

- w roku 2017: 170 000 zł;
- w roku 2018: 250 666,66 zł;
- w roku 2019: 320 000 zł;
- w roku 2020: 365 000 zł;
- w roku 2021: 410 000 zł;
- w roku 2022: 510 000 zł.

13.2.7.5 Wnioski

Realizacja zadania publicznego obejmującego świadczenie pomocy przedmedycznej, lekarskiej i wydawaniu leków zabezpiecza potrzeby osób bezdomnych i ubogich w zakresie uzyskania doraźnej pomocy i poprawy zdrowia, a także jest formą profilaktyki przenoszenia chorób zakaźnych. Pozwala również zaopatrzyć osoby bezdomne, instytucje w podstawowe

leki oraz materiały medyczne. Z pomocy w tej formie korzystają nie tylko osoby bezdomne, ale również inne osoby, które z różnych przyczyn nie mają możliwości skorzystania z publicznej służby zdrowia. Przychodnia współpracuje z łaźnią Dzieła Pomocy Św. Ojca Pio prowadzoną w tym samym budynku. Uzupełnieniem tej formy były konsultacje lekarskie i pielęgniarskie dla osób bezdomnych, przebywających w przestrzeni publicznej Miasta Krakowa oraz w placówkach, które mają trudności w skorzystaniu z pomocy świadczonej przez podmioty lecznicze.

Realizacja zadania na dotychczasowym poziomie jest wystarczająca, ponieważ zgodnie z przepisami, w tym z ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, większość osób jest objęta ubezpieczeniem zdrowotnym lub ma przyznane prawo do korzystania z publicznej służby zdrowia. Istotne jest zapewnienie doraźnej pomocy medycznej i pielęgniarskiej osobom, które mają ograniczony dostęp w ramach opieki zdrowotnej.

13.2.8 Wigilia dla bezdomnych i samotnych

W roku 2022 po raz kolejny Caritas Archidiecezji Krakowskiej zorganizował Wigilię Świąt Bożego Narodzenia dla osób bezdomnych i samotnych w dniu 24 grudnia na terenie Gminy Miejskiej Kraków. W ramach uroczystości została przygotowana wieczerza wigilijna dla 700 osób w Starej Zajezdni Kraków by DeSilva oraz 700 paczek świątecznych zawierających produkty żywnościowe, w tym konserwy, pieczywo, słodycze, kawę, herbatę, kakao oraz owoce.

13.2.8.1 Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie

W roku 2022 zadanie publiczne polegające na zorganizowaniu Wigilii Świąt Bożego Narodzenia dla osób bezdomnych i samotnych w dniu 24 grudnia na terenie Gminy Miejskiej Kraków realizował Caritas Archidiecezji Krakowskiej.

Ponadto na terenie GMK, bez wsparcia finansowego gminy, inne organizacje przygotowywały spotkania wigilijne i oraz paczki świąteczne dla osób bezdomnych.

13.2.8.2 Kadra

W realizację powyższego zadania zaangażowanych było 7 osób zatrudnionych w ramach około 0,5 etatu oraz 103 wolontariuszy, którzy przepracowali 340 godzin.

13.2.8.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość dotacji przeznaczonej na realizację zadania publicznego z zakresu integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, polegającego na zorganizowaniu Wigilii Świąt Bożego Narodzenia dla osób bezdomnych i samotnych na terenie Gminy Miejskiej Kraków wyniosła:

- w 2017 roku: 30 000 zł;
- w 2018 roku: 30 000 zł;
- w 2019 roku: 30 000 zł;
- w 2020 roku: 30 000 zł;
- w 2021 roku: 40 000 zł;
- w 2022 roku: 30 000 zł.

13.2.8.4 Wnioski

Celem zadania jest reintegracja społeczna osób bezdomnych i samotnych poprzez uczestnictwo w Wigilii Świąt Bożego Narodzenia w dniu 24 grudnia oraz zabezpieczenie podstawowych potrzeb życiowych – pożywienia.

Uczestnikami zadania były osoby bezdomne, samotne przebywające i mieszkające na terenie Krakowa. Realizacja zadania przyczynia się do odbudowywania i wzmocnienia umiejętności uczestniczenia w życiu społecznym oraz pełnienia ról społecznych, dlatego zasadne jest jego kontynuowanie.

13.2.9 Streetbus dla osób bezdomnych

W okresie zimowym na terenie Gminy Miejskiej Kraków realizowana jest usługa skierowana do osób bezdomnych, przebywających w przestrzeni publicznej, mająca na celu zapewnienie doraźnej pomocy żywieniowej oraz możliwości ogrzania się. W okresie od stycznia do marca oraz w grudniu 2022 r. każdego dnia, w godzinach wieczornych, autobus poruszający się po Krakowie zatrzymywał się na 3 ustalonych przystankach, na których osoby bezdomne i ubogie mogły otrzymać suchy prowiant w postaci kanapek, ciepłej kawy lub herbaty oraz otrzymać odzież, koce i inne przedmioty pomocne w przetrwaniu okresu zimowego, jak np. termosy. Podczas postoju możliwe również było ogrzanie się wewnątrz autobusu. W 2022 r. w ramach usługi wydano 5050 pakietów żywnościowych. Zapewniony był poranny przewóz z ogrzewalni, a w II półroczu 2022 r. jeszcze poranny i popołudniowy dowóz do ogrzewalni.

13.2.9.1 Infrastruktura i organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Zadanie jest realizowane przez MOPS, w autobusie wynajętym, w trybie zamówienia publicznego, od prywatnej firmy transportowej. Dostawcą pakietu żywnościowego jest również prywatna firma cateringowa, której oferta została wybrana w przetargu.

13.2.9.2 Kadra

W realizację powyższego zadania było zatrudnionych przez MOPS 14 osób (ok. 2 etatów) na umowy zlecenia.

13.2.9.3 Nakłady finansowe na realizację zadania

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadania Streetbus

- w 2020 roku wyniosła 68 285,06 zł;
- w 2021 roku wyniosła 307 570,50 zł;
- w 2022 roku wyniosła 432 505,34 zł.

13.2.9.4 Wnioski

Streetbus jest formą zapewnienia osobom bezdomnym oraz ubogim, przebywającym w przestrzeni publicznej, ciepłego napoju i pomocy żywnościowej w autobusie poruszającym się na terenie Gminy Miejskiej Kraków, a także umożliwia transport osób z ogrzewalni.

14 Działania w ramach projektu „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe”

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, oś priorytetowa IV Innowacje społeczne Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie realizuje w terminie od dnia 1 czerwca 2021 r. do dnia 31 sierpnia 2023 roku projekt partnerski „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe” współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekt kierowany jest do dzieci i młodzieży do 21 roku życia doświadczających kryzysów psychicznych, zaburzeń i chorób psychicznych z dzielnic VIII–Dębniki, IX–Łagiewniki – Borek Fałęcki oraz X – Swoszowice w podziale na 3 kategorie:

- dzieci poniżej 7. roku życia,
- dzieci i młodzież objętą obowiązkiem szkolnym nauki (od 7 do 18 lat),
- uczniów szkół ponadpodstawowych (max do ukończenia 21 roku życia).

Celem głównym projektu jest skalowanie innowacji społecznej tj. Modelu Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży (ŚCZPDiM) i jej implementacja poprzez uruchomienie i funkcjonowanie „Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży w Krakowie Południu świadczącego zintegrowane usługi medyczne, wsparcia terapeutycznego, psychologicznego, społecznego oraz profilaktyki.

W ramach centrum działają:

- Zespół Infolinii, organizowany i koordynowany przez MOPS w Krakowie, który odpowiedzialny jest za przyjmowanie zgłoszeń do centrum oraz przeprowadzenie wywiadu diagnostycznego w celu oceny stopnia nasilenia kryzysu psychicznego i pilności podjęcia interwencji,
- Zespół Pierwszego Kontakt (ZPK) koordynowany przez Wydział Edukacji UMK, który po otrzymaniu zlecenia od Zespołu Infolinii, podejmuje kontakt z osobą zgłaszającą problem (w przypadku osób nieletnich z ich opiekunami prawnymi) i sporządza wstępną diagnozę Uczestnika oraz Indywidualny Plan Zdrowienia.
- Zespół Koordynacji Międzyinstytucjonalnej (ZKM), który odpowiedzialny jest za stworzenie platformy współpracy instytucji udzielających pomocy, w tym z sektora zdrowia, oświaty i pomocy społecznej, której celem jest zbudowanie sieci wsparcia dla rodziny i dziecka będących w kryzysie psychicznym.

14.1 Organizacje współrealizujące projekt

Liderem projektu jest Szpital Kliniczny im. dr Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie, a partnerami Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie oraz Wydział Edukacji Urzędu Miasta Krakowa.

14.2 Kadra

Pracownicy MOPS, Szpitala Klinicznego im. dr Józefa Babińskiego SPZOZ w Krakowie, Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej nr 3 w Krakowie.

14.3 Beneficjenci projektu

W okresie realizacji projektu, od 1 czerwca 2021 r. do dnia 31 sierpnia 2023 r., zaplanowano udzielenie wsparcia dla 2269 osób, w tym 1052 dzieci i młodzieży oraz 1217 ich rodziców, prawnych opiekunów, z dzielnic Dębniki, Łagiewniki – Borek Fałęcki, Swoszowice. W roku 2022 r. do projektu przyjęto 415 zgłoszeń, przeprowadzono 818 rozmów na infolinii.

14.4 Nakłady finansowe w ramach projektu „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe”

Całkowita wartość projektu wynosi 13 302 409,81 zł. Kwota przeznaczona na dofinansowanie działań MOPS w Krakowie na lata 2021–2023 wynosi 722 925 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS w 2022 r. wydatkowano 318 178,91 zł.

14.5 Wnioski

„Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe” to innowacyjne, modelowe rozwiązanie, którego funkcjonowanie i skuteczność jest testowane m.in. w Krakowie. Świadczenie usług jak najbliżej miejsc zamieszkania ich odbiorców ma pomóc ograniczyć liczbę potencjalnych hospitalizacji. Powodzenie realizacji wsparcia w sposób założony w ramach modelu stworzy możliwość udzielania pomocy większej liczby dzieci i młodzieży w miejscu zamieszkania i powszechnego wdrażania współpracy międzyinstytucjonalnej w udzielaniu wsparcia dzieciom i młodzieży doświadczających kryzysów psychicznych, zaburzeń i chorób psychicznych.

15 Działania w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”

Od 2019 Gmina Miejska Kraków realizuje projekt pn. „Sami–Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Celem projektu jest opracowanie i przetestowanie jednego standardu funkcjonowania mieszkań wspomaganych dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym: z niepełnosprawnością fizyczną i intelektualną, głuchoniewidomych, niewidomych z niepełnosprawnością fizyczną, chorujących psychicznie z niepełnosprawnością fizyczną, które ze względu na swoje ograniczenia wymagają pomocy w codziennym życiu oraz stworzenie warunków, które umożliwią im niezależne funkcjonowanie w społeczności lokalnej. W ramach projektu świadczone są usługi o charakterze społecznym, opiekuńczo-wspierającym, zawodowym oraz pomoc psychologiczna.

Czas udziału w projekcie wynosi od 3 tygodni do 6 miesięcy z możliwością jego przedłużenia. Wsparciem obejmowane są również rodziny i opiekunowie osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, a oferowane im usługi są dopasowane do ich indywidualnych potrzeb.

15.1 Infrastruktura

Na dzień 31 grudnia 2022 r. mieszkania wspomagane funkcjonowały w budynkach:

- przy ul. Ludwisarzy 12. Zgodnie z wymogami projektu budynek jest pozbawiony barier architektonicznych. Warunki lokalowe umożliwiają zapewnienie pobytu dla maksymalnie 5 osób;
- przy ul. Tokarskiej 16. Zgodnie z wymogami projektu budynek jest pozbawiony barier architektonicznych. Warunki lokalowe umożliwiają zapewnienie pobytu dla maksymalnie 5 osób;

W grudniu 2022 r. zakończono realizację inwestycji polegającej na uruchomieniu kolejnego mieszkania chronionego przy ul. Ludwisarzy 22. Zgodnie z wymogami projektu budynek jest pozbawiony barier architektonicznych. Warunki lokalowe umożliwiają zapewnienie pobytu dla maksymalnie 6 osób.

15.2 Organizacje pozarządowe realizujące zadanie

Działania w ramach projektu nie są realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

15.3 Kadra

Pracownicy mieszkania wspomagane – 7 osób (w ramach 3,75 etatu).

15.4 Beneficjenci projektu

Projekt skierowany jest do osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi w tym: z niepełnosprawnością fizyczną i intelektualną, głuchoniewidomych, niewidomych z niepełnosprawnością fizyczną, chorujących psychicznie z niepełnosprawnością fizyczną, które ze względu na swoje ograniczenia wymagają pomocy w codziennym życiu. Wsparciem programu obejmowani są również rodziny i opiekunowie osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, a oferowane im usługi są dopasowane do ich indywidualnych potrzeb.

Pierwsi uczestnicy zostali objęci wsparciem w mieszkaniu przy ul. Ludwisarzy 12 w dniu 10 marca 2020 r., w mieszkaniu wspomagany – wspieranym przy ul. Tokarskiej 16 pierwsze osoby zamieszkały w dniu 21.02.2022 r. Ponadto w grudniu 2022 r. zakończono realizację inwestycji polegającej na dostosowaniu kolejnego lokalu na potrzeby mieszkania wspomagane – treningowego przy ul. Ludwisarzy 22, przeznaczonego dla 6 osób.

Od początku realizacji projektu do 31 grudnia 2022 r. wsparciem objęto 45 osób – 27 w ramach mieszkania wspomaganego – treningowego, 8 w ramach mieszkania wspomaganego – wspieranego oraz 25 w ramach mieszkań własnych. W roku 2022 r. z pomocy skorzystało 15 osób w mieszkaniu wspomaganym – treningowym, 8 osób w mieszkaniu wspomaganym – wspieranym i 13 osób w mieszkaniach własnych.

15.5 Nakłady finansowe w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”

W ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” od roku 2019 finansowane jest bieżące utrzymanie mieszkań oraz przekazywane są środki inwestycyjne na przebudowę i dostosowanie budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Zgodnie z pismem Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej z dnia 26 maja 2021 r., Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii wyraził zgodę na wprowadzenie zmian w projekcie w zakresie przedłużenia jego realizacji do dnia 31 marca 2023 r. oraz uruchomienia kolejnych mieszkań wspomaganych.

Wysokość środków zewnętrznych wydatkowanych na realizację projektu w latach 2020– 2022 przedstawia tabela poniżej:

Rok	Środki UE – wydatki bieżące	Środki UE – wydatki inwestycyjne	Suma
2020 r.	358 792,75 zł	0,00 zł	358 792,75 zł
2021 r.	422 678,35 zł	763 967,50 zł	1 186 645,85 zł
2022 r.	685 217,66 zł	966 007,61 zł	1 651 225,27 zł

15.6 Wnioski

Uruchomione mieszkania wspomagane przeznaczone są dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, które ze względu na swoje ograniczenia wymagają pomocy w codziennym życiu. Osoby te otrzymają wsparcie w formie treningów umiejętności dnia codziennego, pomoc prawną, psychologiczną, terapeutyczną i socjalną. Usługi wspierające osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi są świadczone również w mieszkaniach tych osób. Interdyscyplinarność wsparcia umożliwi osobom z niepełnosprawnościami funkcjonowanie w środowisku lokalnym i zmniejszy koszty opieki instytucjonalnej.

16 Działania w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014 – 2020 MOPS realizował w terminie od 1 maja 2019 r. do 29 lipca 2022 r. projekt pn. „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”, współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Wartość dotacji ze środków Unii Europejskiej na lata 2019–2022 wyniosła 8 672 255,98 zł, co stanowi 85% wartości całego projektu. Całkowita wartość projektu to 10 235 335,96 zł.

Projekt skierowany był do osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (oraz do ich otoczenia), mieszkających na terenie Gminy Miejskiej Kraków, które ukończyły 15 lat, a ich wiodącymi problemami były bezdomność, niepełnosprawność, bezrobocie, utrudnienia w pełnieniu roli rodzica ze względu na zaburzenia psychiczne, niepełnosprawność intelektualna lub uzależnienia, niewystarczające kompetencje społeczne i/lub wychowawcze osób/rodzin, w tym rodzin biologicznych, zastępczych, wychowanków pieczy zastępczej.

Celem projektu była poprawa funkcjonowania społecznego i przybliżenie do rynku pracy osób ze szczególnymi deficytami psychicznymi, społecznymi, zawodowymi, zamieszkałych w Krakowie. Wsparcie w ramach projektu udzielane było na podstawie zindywidualizowanej diagnozy także w przypadku uczestników, których sytuacja wskazywała na bardzo ograniczone szanse na powrót na otwarty rynek pracy i uzyskanie zatrudnienia.

Realizowane w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie” usługi zlecono w trybie konkursów ofert na realizację następujących zadań publicznych:

- Świadczenie usługi asystenta osoby bezdomnej – zadanie realizowane przez organizację pozarządową od 1 maja 2019 r. do 30 kwietnia 2022 r. W ramach zadania w 2022 r. pomocą objęto 11 uczestników projektu. Na realizację zadania wydatkowano 20 570,98 zł.
- Świadczenie usługi indywidualnego treningu kompetencji i umiejętności społecznych dla osób niepełnosprawnych – zadanie realizowane przez organizację pozarządową od 1 maja 2019 r. do 30 kwietnia 2022 r. Na realizację zadania z dotacji w roku 2022 wydatkowano 145 864,41 zł. W ramach zadania pomocą objęto 54 uczestników projektu.
- Świadczenie specjalistycznych usług wspierania rodziny, w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – zadanie realizowane przez organizację pozarządową w ramach trzech odrębnych umów: w ramach pierwszej zawartej na okres od 1 sierpnia 2019 r. do 30 kwietnia 2022 r. – na realizację zadania w roku 2021 z dotacji wydatkowano 113 007,68 zł, w ramach drugiej umowy zawartej na okres od 1 grudnia 2020 r. do 30 kwietnia 2022 r. – na realizację zadania w roku 2021 wydatkowano 38 632,60 zł., a w roku 2022 wydatkowano 85 580,68 zł. Kolejną umowę zawarto na okres od maja 2022 r. do 29 lipca 2022 r. Na realizację zadania w 2022 r. z dotacji, w ramach obu umów wydatkowano 143 510,98 zł. W ramach zadania w 2022 r. pomocą objęto 54 uczestników projektu.
- Świadczenie usług wzmacniających lub odbudowujących naturalny system wsparcia, tj. rodzinę, w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – zadanie zlecone organizacji pozarządowej w ramach pierwszej umowy w okresie od 1 września 2019 r. do 30 kwietnia 2022 r., którą rozwiązano 12 lipca 2021 r. Na realizację usług w 2021 r. wydatkowano z dotacji 110 637,24 zł. Następnie zawarto umowę z kolejną organizacją pozarządową na okres od 18 października 2021 r. do 30 kwietnia 2022 r., oraz na okres od maja 2022 r. do 29 lipca 2022 r. Na realizację zadania w 2022 r. z dotacji wydatkowano 226 819,86 zł. W ramach zadania w 2022 r. pomocą objęto 121 uczestników projektu.

Ponadto realizowano usługi aktywnej integracji o charakterze zawodowym, wdrażane z wykorzystaniem podmiotu wyspecjalizowanego w zakresie aktywizacji zawodowej – Klubu

Integracji Społecznej będącego w strukturach MOPS. W 2022 r. zrealizowano usługi: doradztwa zawodowego dla 14 uczestników, trenera zatrudnienia wspieranego dla 13 uczestników oraz zatrudnienie subsydiowane realizowane przez 12 uczestników. W ramach zadania usługami o charakterze zawodowym w 2022 r. objęto łącznie 14 uczestników projektu. Na realizację zadania w 2022 r. z dotacji wydatkowano 247 521,77 zł.

16.1 Organizacje współrealizujące projekt

Większość usług oferowanych w projekcie została zlecona organizacjom pozarządowym w trybie konkursowym. Zgodnie z zapisami Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie: zlecono realizację usługi asystenta osoby bezdomnej (Caritas Archidiecezji Krakowskiej), indywidualnego treningu kompetencji i umiejętności społecznych dla osób z niepełnosprawnością uczestników projektu (Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego), specjalistycznych usług wspierania rodziny (Fundacja SUSTINAE) oraz usług wzmacniających lub odbudowujących naturalny system wsparcia, tj. rodzinę (Stowarzyszenie Dobrej Nadziei).

16.2 Kadra

Pracownicy MOPS oraz organizacji pozarządowych realizujących zadania w projekcie.

16.3 Beneficjenci projektu

W okresie od 1 stycznia do 29 lipca 2022 r. wsparciem zostało objętych łącznie 263 uczestników z 5 grup:

- osoby bezdomne – 11 uczestników,
- osoby z niepełnosprawnością w wieku aktywności zawodowej, ze względu na stan zdrowia doświadczające ograniczeń w codziennej aktywności i samodzielności – 55 uczestników,
- osoby bez pracy – 13 uczestników,
- rodziny z dziećmi do 18 roku życia wymagające wsparcia w związku z zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawnością intelektualną lub uzależnieniami rodzica/ów – 56 uczestników,
- osoby/rodziny, w tym rodziny biologiczne i zastępcze, wychowankowie korzystający z pieczy zastępczej lub ją opuszczający – 128 uczestników.

16.4 Nakłady finansowe w ramach projektu „Aktywni Zawodowo – Aktywni Społecznie”

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2019 r. wyniosła 1 317 381,11 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS wydatkowano 1 040 573,28 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym przekazano 305 488,08 zł.

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2020 r. wyniosła 3 621 699,83 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS wydatkowano 2 575 218,73 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym przekazano 1 046 481,10 zł.

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2021 r. wyniosła 3 889 336,34 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS wydatkowano 3 014 013,50 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym przekazano 875 322,84 zł.

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2022 r. wyniosła 1 406 013,44 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS wydatkowano 869 247,21 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym wydatkowano 536 766,23 zł.

16.5 Wnioski

Projekt został zakończony. Ze względu na potrzeby środowiska Gmina Miejska Kraków kontynuuje wsparcie realizowane w projekcie albo w ramach zasobów własnych (wsparcie zawodowe, asystent osoby bezdomnej), albo poprzez zlecenie organizacjom pozarządowym – usługi indywidualnego treningu kompetencji i umiejętności społecznych dla osób niepełnosprawnych, specjalistyczne usługi wspierania rodziny, usługi wzmacniające lub odbudowujące naturalny system wsparcia.

17 Działania w ramach projektu „Zawsze Rodzina”

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 MOPS realizuje w terminie od 1 października 2020 r. do 30 czerwca 2023 r. projekt pn. „Zawsze rodzina”, współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekt kierowany jest do dzieci i młodzieży oraz ich rodzin, zamieszkujących województwo małopolskie, dotkniętych kryzysem, zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo–wychowawczych, w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu.

Głównym założeniem projektu jest zwiększenie na obszarze Gminy Miejskiej Kraków dostępności do usług społecznych, które zapewniają specjalistyczne wsparcie dla powyższej grupy docelowej, a także wsparcie systemu pieczy zastępczej poprzez kształcenie kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka, jak również doskonalenie osób już sprawujących pieczę zastępczą.

W ramach projektu zrealizowano następujące usługi:

- asystenta rodziny, z którego wsparcia skorzystało 260 rodzin,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla dzieci z niepełnosprawnością oraz ich rodzin, z których skorzystało 120 rodzin.
- doskonalenie osób pełniących funkcję rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka, w tym:
 - szkolenia stacjonarne, z których skorzystało 145 osób,
 - warsztaty wyjazdowe, w których uczestniczyło 128 osób,
 - superwizja, którą objęto 13 osób,
 - konsultacje psychologiczne, których udzielono 45 osobom
 - konsultacje logopedyczne które uzyskało 10 uczestników.
- szkolenia dla kandydatów chcących sprawować rodzinną pieczę, w których uczestniczyło 27 kandydatów, a 15 uzyskało wpis do Rejestru osób zakwalifikowanych do pełnienia lub pełniących pieczę zastępczą, a jedna rodzina sprawuje pieczę zastępczą nad powierzonym jej dzieckiem.
- konsultacje psychologiczne, nauka j. polskiego i wsparcie asystenta ds. wyrównania różnic międzykulturowych, z których skorzystało 6 dzieci z Ukrainy, przebywających w pieczy zastępczej.

17.1 Organizacje współrealizujące projekt

Specjalistyczne usługi dla rodzin z dzieckiem z zostały zlecone organizacji pozarządowej w trybie konkursowym, zgodnie z zapisami Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Fundacja Sustinae). W trybie zamówień publicznych prowadzone były zamówienia na szkolenia podnoszące kompetencje dla rodzin zastępczych.

17.2 Kadra

Pracownicy MOPS oraz organizacji pozarządowych realizujących zadania w projekcie.

17.3 Beneficjenci projektu

Działaniami projektu w 2022 roku zostało objętych łącznie 1526 uczestników z 5 podgrup:

- dzieci i młodzież do 18. roku życia oraz ich rodziny przeżywające trudności opiekuńczo – wychowawcze – 862 uczestników,

- dzieci i młodzież do 18 roku życia z niepełnosprawnością oraz ich rodziny – 394 uczestników,
- osoby pełniące funkcję rodzin zastępczych i prowadzące rodzinne domy dziecka – 222 osoby,
- kandydaci do pełnienia funkcji rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka – 42 osoby.
- wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych, którzy przybyli na terytorium RP z Ukrainy po 24.02.2022 r. – 6 osób (projekt rozszerzono o piątą podgrupę w lipcu 2022 r. w związku z działaniami pomocowymi prowadzonymi przez MOPS na rzecz osób dotkniętych kryzysem uchodźczym, przybywających do Polski po ataku zbrojnym Rosji na Ukrainę).

17.4 Nakłady finansowe w ramach projektu „Zawsze Rodzina”

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2020 r. wyniosła 182 078,74 zł, z czego cała kwota była przeznaczona na zadania realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie.

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2021 r. wyniosła 2 712 287,56 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS wydatkowano 1 980 266,13 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym przekazano 732 021,43 zł.

Łączna kwota środków przeznaczonych na realizację projektu w 2022 r. wyniosła 2 935 009,03 zł, z czego na zadania realizowane przez MOPS wydatkowano 1 976 629,74 zł oraz na zadania zlecone podmiotom niepublicznym przekazano 958 379,29 zł.

17.5 Wnioski

Stan epidemii, recesja gospodarcza oraz agresja Rosji na Ukrainę wywarła trwały wpływ na realizację projektu. Liczba kandydatów na rodziny zastępcze spadła trzykrotnie w porównaniu z szacunkami dokonywanymi na podstawie okresu sprzed realizacji projektu. Prowadzone intensywne działania promocyjne zapewniają uczestników szkoleń, ale są to niewielkie grupy. Ponadto, ze względu na potrzeby związane z falą uchodźców wojennych poszerzono podgrupy docelowe projektu o wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, którzy przybyli na terytorium RP z Ukrainy po 24.02.2022 r.

18 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie

MOPS działa na podstawie Statutu przyjętego uchwałą Nr LVII/1158/16 Rady Miasta Krakowa z dnia 9 listopada 2016 r. oraz Regulaminu Organizacyjnego zatwierdzonego Zarządzeniem Nr 1409/2018 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 4 czerwca 2018 r. *(tekst wraz ze zmianami dostępny na stronie www.mops.krakow.pl)*.

MOPS realizuje zadania wynikające z:

- ustawy o pomocy społecznej,
- ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawy o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawy o systemie oświaty,
- ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ustawy o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

W 2022 r. wsparciem MOPS zostało objętych około 5% mieszkańców Krakowa. Z pomocy MOPS skorzystało 42 154¹⁰⁹ osób, w tym: 37 780¹¹⁰ to osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej (w tym 6352 osób narodowości ukraińskiej), 1533 to uczniowie objęci pomocą materialną o charakterze socjalnym (stypendia, zasiłki szkolne, wyprawka szkolna), 4 817 to osoby, które skorzystały z indywidualnego dofinansowania w ramach zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Ponadto 45 415 osób narodowości ukraińskiej skorzystało ze wsparcia w formie jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na osobę.

W ramach prowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie świadczeń w 2022 r., MOPS wydał 124 321¹¹¹ decyzji administracyjnych.

W 2022 r. MOPS realizował zadania w ramach działań własnych oraz koordynacji i nadzoru nad 59 placówkami publicznymi i 113 niepublicznymi.

Placówki te to: domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia dla osób starszych, kluby samopomocy, środowiskowe domy samopomocy, mieszkania chronione, placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki wsparcia dziennego, placówki specjalistycznego poradnictwa, ośrodek interwencji kryzysowej, specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kluby integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej, centra integracji społecznej, schroniska, noclegownie i ogrzewalnie dla osób bezdomnych.

Zadania publiczne Gminy Miejskiej Kraków w sferach:

- pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem,
- działalności charytatywnej

mogą być zlecane przez Gminę Miejską Kraków do realizacji podmiotom niepublicznym (organizacjom pozarządowym i innym podmiotom określonym w ustawie o działalności

¹⁰⁹ Liczby nie sumują się, gdyż dana osoba mogła być objęta wsparciem w więcej niż jednej z wymienionych grup.

¹¹⁰ Źródło: POMOST Std.

¹¹¹ Źródło: SWP MOPS. Liczba nie zawiera świadczeń finansowanych ze środków PFRON.

pożytku publicznego i o wolontariacie). Formy zlecenia to: powierzenie realizacji zadania wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie jego realizacji oraz wspieranie realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji.

W roku 2022 dotacje przekazywane realizatorom zadań ujęte były w planie finansowym Urzędu Miasta i w związku z tym to Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia UMK przekazywał je podmiotom niepublicznym. Natomiast Dyrektor MOPS, na podstawie pełnomocnictwa Prezydenta Miasta Krakowa, ogłaszał i rozstrzygał konkursy na realizację zadań. Do zadań MOPS należała realizacja umów, w tym kontrola realizowanych przez podmioty niepubliczne zadań oraz ich rozliczanie.

18.1 Kadra Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie

Według stanu na 31 grudnia 2022 r., w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej było zatrudnionych 713 osób, w wymiarze 704,158 etatu, w tym w realizowanych projektach:

- 7 osoby na 3,75 etatu to personel projektu pn. „Sami – dzielni. Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” (wynagrodzenie finansowane ze środków europejskich);
- 26 osób (asystenci rodzin) na 12,45 etatach to personel projektu pn. „Zawsze rodzina” (wynagrodzenie współfinansowane ze środków europejskich);
- 3 osoby na 2,80 etatach to personel projektu pn. „Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży Kraków Południe” (wynagrodzenie współfinansowane ze środków europejskich).
- W ramach programu oddłużanie (osoby z zadłużeniem czynszowym na rzecz Gminy są zatrudniane w MOPS na podstawie umowy o pracę i z otrzymywanego wynagrodzenia spłacają część zadłużenia): 2 osoby na 2 etatach

Zadania realizowało również 391 osób w ramach zawartych umów zleceń, w tym 257 osób podejmowało działania na rzecz obywateli Ukrainy.

Tabela: Zatrudnienie w MOPS wg stanowisk – stan na 31 grudnia danego roku

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓŁEM*					
	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Ogółem:	796	763	765	745	711	700
z tego: dyrektor	1	1	1	1	1	1
zastępcy dyrektora	3	3	3	3	3	3
pracownicy socjalni ogółem	402	404	398	392	384	374
z tego: starszy specjalista pracy socjalnej	9	13	14	19	19	20
specjalista pracy socjalnej	99	95	93	100	94	102
starszy pracownik socjalny	135	132	140	136	161	158
pracownik socjalny	159	164	151	137 (w tym 5 aspirantów)	110	94
pracownicy świadczący pracę w środowisku: w tym: pracownicy socjalni, koordynatorzy rpz** oraz AR**	364 (314+20+30)	363 (310+22+31)	364 (317+19+28)	368 (322+19+27)	355 (308+19+28)	390 (342+19+29)
pozostali pracownicy	340	355	367	349	323	322

*wykaz nie uwzględnia pracowników przebywających na urloпах wychowawczych i bezpłatnych

**koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej

** asystenci rodzin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Wśród osób zatrudnionych w MOPS w Krakowie 53,4% stanowili pracownicy socjalni (bez uwzględnienia pracowników przebywających na urlopach wychowawczych bezpłatnych). Pozostałe osoby to przede wszystkim pracownicy działów merytorycznych. Spośród 374 pracowników socjalnych 91,4% świadczyło pracę w środowisku.

Na dzień 31.12.2022 r. wskaźnik zatrudnienia, o którym mowa w art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, wykazuje niedobór 28,6 pracowników socjalnych w przeliczeniu na pełne etaty (wskaźnik liczby pracowników na pełnych etatach na 2000 mieszkańców, wg liczby mieszkańców Krakowa z dnia 31.12.2022 r. źródło: GUS w Krakowie)

Odsetek pracowników MOPS legitymujących się wyższym wykształceniem wynosi 82,7%, z czego 17,4% stanowią pracownicy, którzy mają ukończone także studia podyplomowe. Jedna osoba uzyskała wykształcenie na poziomie doktora nauk społecznych. Wykształceniem policealnym legitymuje się 12,1% ogółu pracowników. Wykształceniem średnim legitymuje się 4,4% pracowników, zawodowym 0,1% a podstawowym 0,5% (stan na 31.12.2022 r.).

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Krakowie stale obserwuje się proces doskonalenia zawodowego i tym samym stale wzrasta poziom wykształcenia pracowników Ośrodka. W stosunku do roku 2021 wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem wyższym wzrósł z 81,8% do 82,9%.

W MOPS zatrudnionych było 47 osób z orzeczoną stopniem niepełnosprawności. Przez cały rok wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością wynosił ponad 6% w stosunku do ogółu zatrudnienia, co zwalnia MOPS z ponoszenia obowiązku wpłat na rzecz PFRON.

W roku 2022 w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Krakowie 41 studentów krakowskich uczelni odbyło łącznie 2130 godzin praktyk studenckich.

W 2022 r. pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie brali udział: 84 szkoleniach (płatne i bezpłatne). Środki finansowe z przeznaczeniem na realizację szkoleń wyniosły 78 603,94 zł.

Dodatkowo w MOPS przeprowadzono superwizje, w których uczestniczyło łącznie 42 pracowników socjalnych i 18 asystentów rodziny. Na ten cel przeznaczono łącznie kwotę w wysokości 18 396 zł.

18.2 Plan wydatków Sytemu Pomocy Społecznej w latach 2020 – 2022

2020

Zadania GMK realizowane przez MOPS i publiczne jednostki pomocy społecznej	Wykonanie 31.12.2020 r.
wydatki bieżące	352 331 107 zł
środki własne	266 323 135 zł
dotacja z budżetu państwa	73 732 279 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	12 275 693 zł
wydatki inwestycyjne	11 804 591 zł
środki własne	5 909 826 zł
dotacja z budżetu państwa	5 509 222 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	385 543 zł
Suma	364 135 698 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK realizowane przez publiczne jednostki pomocy społecznej	Wykonanie 31.12.2020 r.
wydatki bieżące, w tym:	183 640 455 zł
środki własne	153 952 977 zł
dotacja z budżetu państwa	22 299 623 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	7 387 855 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	5 838 909 zł
środki własne	4 077 107 zł
dotacja z budżetu państwa*	1 525 534 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	236 268 zł
Suma	189 479 364 zł

*Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych: 1 486 553 zł oraz Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa: 38 981 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK realizowane przez MOPS	Wykonanie 31.12.2020 r.
wydatki bieżące, w tym:	168 690 652 zł
środki własne	112 370 158 zł
dotacja z budżetu państwa	51 432 656 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	4 887 838 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	5 965 682 zł
środki własne	1 832 719 zł
dotacja z budżetu państwa*	3 983 688 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	149 275 zł
Suma	174 656 334 zł

*Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK, pozostające w kompetencjach MOPS, realizowane przez organizacje pozarządowe w ramach dotacji ujętych w planie finansowym UMK (Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia)

	Wykonanie na 31.12.2020 r.
Łącznie, w tym:	76 626 234,35 zł
wydatki bieżące	76 626 234,35 zł
środki własne	61 177 194,25 zł
dotacja z budżetu państwa	14 190 677,66 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	1 258 362,44 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania realizowane przez MOPS ze środków PFRON (środki PFRON nie są ujmowane w budżecie miasta, ani w planach finansowych jednostek budżetowych)

Zadania GMK realizowane przez MOPS ze środków PFRON		Wykonanie na 31.12.2020 r.
Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej*		454 626,00 zł
Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym:		20 030 957,13 zł
1	dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	11 482 882,00 zł
2	dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	1 349 161,14 zł
3	dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością	81 512,60 zł
4	dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnością na podstawie odrębnych przepisów	3 451 011,40 zł
5	dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	3 665 999,99 zł
6	dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika	390,00 zł
Suma		20 485 583,13 zł

*zadanie realizowane przez Grodzki Urząd Pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

2021

Zadania GMK realizowane przez MOPS i publiczne jednostki pomocy społecznej	Wykonanie 31.12.2021 r.
wydatki bieżące	369 111 038 zł
środki własne	286 573 827 zł
dotacja z budżetu państwa	72 645 706 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	9 891 505 zł
wydatki inwestycyjne	30 730 568 zł
środki własne	20 058 050 zł
dotacja z budżetu państwa	1 108 931 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	9 563 588 zł
Suma	399 841 607 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK realizowane przez publiczne jednostki pomocy społecznej	Wykonanie 31.12.2021 r.
wydatki bieżące, w tym:	196 070 311 zł
środki własne	171 485 096 zł
dotacja z budżetu państwa	21 117 416 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	3 467 799 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	20 764 770 zł
środki własne	20 016 231 zł
dotacja z budżetu państwa	748 540 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	- zł
Suma	216 835 082 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK realizowane przez MOPS	Wykonanie 31.12.2021 r.
wydatki bieżące, w tym:	173 040 727 zł
środki własne	115 088 731 zł
dotacja z budżetu państwa	51 528 290 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	6 423 706 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	9 965 798 zł
środki własne	41 819 zł
dotacja z budżetu państwa	360 391 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	9 563 588 zł
Suma	183 006 525 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK, pozostające w kompetencjach MOPS, realizowane przez organizacje pozarządowe w ramach dotacji ujętych w planie finansowym UMK (Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia)

	Wykonanie 31.12.2021 r.
łącznie, w tym:	76 766 296,94 zł
wydatki bieżące	76 766 296,94 zł

środki własne	60 393 131,61 zł
dotacja z budżetu państwa	14 100 425,33 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	2 272 740,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania realizowane przez MOPS ze środków **PFRON** (środki PFRON nie są ujmowane w budżecie miasta, ani w planach finansowych jednostek budżetowych)

Zadania GMK realizowane przez MOPS ze środków PFRON		Wykonanie na 31.12.2021 r.
Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej*		920 124,98 zł
Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym:		23 854 302,81 zł
1	dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	12 171 559,17 zł
2	dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	2 385 021,64 zł
3	dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością	162 843,36 zł
4	dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnością na podstawie odrębnych przepisów	4 207 265,25 zł
5	dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnością	4 927 613,39 zł
6	dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika	0,00 zł
Suma		24 774 427,79 zł

*zadanie realizowane przez Grodzki Urząd Pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

2022

Zadania GMK realizowane przez MOPS i publiczne jednostki pomocy społecznej i pieczy zastępczej	Wykonanie 31.12.2022 r.
wydatki bieżące	432 032 488 zł
środki własne	323 693 291 zł
dotacja z budżetu państwa	102 942 333 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	5 396 864 zł
wydatki inwestycyjne	26 984 782 zł
środki własne	25 930 228 zł
dotacja z budżetu państwa	88 546 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	966 008 zł
Suma	459 017 270 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK realizowane przez publiczne jednostki pomocy społecznej i pieczy zastępczej	Wykonanie 31.12.2022 r.
wydatki bieżące, w tym:	222 108 813 zł
środki własne	195 840 833 zł
dotacja z budżetu państwa	24 681 152 zł

dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	1 586 827 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	4 906 261 zł
środki własne	4 817 715 zł
dotacja z budżetu państwa	88 546 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	- zł
Suma	227 015 073 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK realizowane przez MOPS	Wykonanie 31.12.2022 r.
wydatki bieżące, w tym:	209 923 675 zł
środki własne	127 852 458 zł
dotacja z budżetu państwa	78 261 181 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	3 810 037 zł
wydatki inwestycyjne, w tym:	22 078 521 zł
środki własne	21 112 513 zł
dotacja z budżetu państwa	- zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	966 008 zł
Suma	232 002 196 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania GMK, pozostające w kompetencjach MOPS, realizowane przez organizacje pozarządowe w ramach dotacji ujętych w planie finansowym UMK (Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia)

	Wykonanie 31.12.2022 r.
łącznie, w tym:	83 174 080,46 zł
wydatki bieżące	83 174 080,46 zł
środki własne	64 110 229,46 zł
dotacja z budżetu państwa	14 530 584,77 zł
dotacja na realizację projektów współfinansowanych z UE	1 533 266,23 zł
dotacja z Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF)	3 000 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

Zadania realizowane przez MOPS ze środków PFRON (środki PFRON nie są ujmowane w budżecie miasta, ani w planach finansowych jednostek budżetowych)

Zadania GMK realizowane przez MOPS ze środków PFRON	Wykonanie na 31.12.2022 r.
Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej*	984 091 zł

Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym:		26 752 120 zł
1	dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej	14 579 448 zł
2	dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	1 700 000 zł
3	dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	201 973 zł
4	dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów	5 971 829 zł
5	dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych	4 298 870 zł
6	dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika	0,00 zł
Programy PFRON, w tym:		2 244 774 zł
7	„Aktywny Samorząd”**	1 991 517 zł
8	„Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością” – Moduł I	693 zł
9	„Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością” – Moduł II	90 744 zł
10	„Zajęcia klubowe w WTZ”***	161 820 zł
Suma dla zadań z zakresu rehabilitacji społecznej oraz programów PFRON		28 996 894 zł
Suma dla wszystkich zadań i programów PFRON		29 980 985 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Kraków

*zadanie realizowane przez Grodzki Urząd Pracy

**ostateczne rozliczenie programu „Aktywny samorząd” nastąpi po zakończeniu programu tj. do 15.04.2023 r.

***ostateczne rozliczenie programu „Zajęcia klubowe w WTZ” nastąpi po zakończeniu programu tj. 15.02.2023 r.

Działania związane z aplikowaniem o środki w ramach konkursów zewnętrznych

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r. MOPS dwukrotnie aplikował o środki w naborach wniosków prowadzonych w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014–2021, Fundusz Małych Grantów.

Pierwszy wniosek został złożony na konkurs FMG1, ogłoszony w obszarze programowym 22: Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć. Zgłoszony projekt nosił tytuł: „MOC RELACJI – wdrożenie zintegrowanego modelu profilaktyki przemocy domowej”. Decyzją z 14 grudnia 2022 r. otrzymał on dofinansowanie w wysokości 1 842 449,50 zł.

Drugi wniosek został złożony na konkurs FMG2, ogłoszony w obszarze programowym 22: Rozwój lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Zgłoszony projekt nosił tytuł: „Wzmocnienie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wobec seniorów i osób niepełnosprawnych w Krakowie”. Decyzją z dnia 14 grudnia 2022 r. otrzymał on dofinansowanie w wysokości 346 311,00 zł.

18.3 Infrastruktura lokalowa w zarządzie MOPS oraz zadania inwestycyjne

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej pozyskuje lokale i nieruchomości w celu realizacji własnych zadań oraz zadań powierzanych innym podmiotom do realizacji.

Na koniec 2022 r. MOPS dysponował 106 lokalami i budynkami o łącznej powierzchni 38 584,85 m², w tym:

- 1) Lokal na os. Słonecznym 15 o łącznej powierzchni 187,46 m² – Środowiskowy Dom Samopomocy,
- 2) 21 lokali o łącznej powierzchni 2 097,56 m² przeznaczonych na mieszkania chronione, w tym:
 - a) 6 mieszkań – os. Centrum D, os. Stalowe, os. Zielone, ul. Rostworowskiego oraz 2 mieszkania przy ul. Sławka – dla osób bezdomnych,
 - b) 3 mieszkania – os. Kolorowe, ul. Kobierzyńska, ul. Zygmunta Augusta – dla usamodzielniających się wychowanków,
 - c) 4 mieszkania – os. Krakowiaków (3 mieszkania), ul. Bardosa – dla kobiet i kobiet z dziećmi,
 - d) 3 mieszkania – ul. Kobierzyńska, ul. Rydygiera, ul. Ludwisarzy – dla osób w podeszłym wieku,
 - e) 5 mieszkań – os. Centrum C, ul. Borkowska, ul. Kobierzyńska, ul. Ludwisarzy (2 mieszkania) – dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 3) Budynki przy ul. Ludwisarzy 12 oraz przy ul. Tokarskiej 16 o łącznej powierzchni 249,66 m² – mieszkania wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi – zadanie realizowane przez MOPS od dnia 2.01.2020 r. oraz od dnia 21.02.2022 r. w zakresie projektu pn.: „Sami – Dzieln! Nowe standardy mieszkalnictwa wspieranego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Ponadto na 1 nieruchomości zakończono inwestycję polegającą na modernizacji, przebudowie oraz nadbudowie budynku przy ul. Ludwisarzy 22 z przeznaczeniem m.in. na uruchomienie mieszkania wspieranego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi o powierzchni 167,89 m² na parterze i I piętrze budynku,
- 4) Lokal przy ul. Borkowskiej 27 o powierzchni 114,99 m² – placówka wsparcia dziennego,
- 5) 3 budynki i 3 lokale, łączna powierzchnia lokali i budynków wynosi 1 264,52 m² – ul. Borkowska 29/32–33, ul. Cieślewskiego 11/17–18, ul. Cieślewskiego 11/3–4, ul. Deszczowa 5, ul. Kąpielowa 41, ul. Tyniecka 140A – placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- 6) 2 lokale o łącznej powierzchni 411,83 m² – al. Pod Kopcem 10a, os. Szkolne 27/3 – pomieszczenia, w których organizowane są spotkania małoletnich umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych oraz rodzinnych domach dziecka z ich rodzicami biologicznymi,
- 7) 1 lokal o powierzchni 416,88 m² – os. Zielone 15 – lokal przeznaczony na prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego,
- 8) Część budynku na os. Górali 19 o powierzchni 655,55 m² – Warsztaty Terapii Zajęciowej – użytkowanego wspólnie przez komórkę organizacyjną MOPS i WTZ,
- 9) Część budynku na os. Krakowiaków 46 o powierzchni 731,19 m², w którym realizowane są też dwa inne zadania pomocy społecznej – Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- 10) Lokal na os. Krakowiaków 2 o powierzchni 210,03 m² – Ośrodek terapii i poradnictwa,

- 11) Część budynku przy ul. Sołtysowskiej 13C, w którym realizowane jest również inne zadanie oraz budynek przy ul. Sołtysowskiej 13D o łącznej powierzchni 1 241,25 m² – Dom Pomocy Społecznej,
- 12) Budynek oraz części 4 kolejnych obiektów (w jednym realizowane są dwa zadania pomocy społecznej, w drugim znajduje się warsztat KIS, w trzecim – DPS, w czwartym – magazyn archiwum zakładowego i magazyn) – łączna powierzchnia wynosi 3 142,29 m² – ul. Makuszyńskiego 19A, ul. Sołtysowska 13C, ul. Księcia Józefa 52, os. Krakowiaków 46 – ośrodki, schroniska i noclegownie dla osób bezdomnych,
- 13) Budynek przy ul. Naczelnej 12A o powierzchni 142,29 m² – Klub Samopomocy – Specjalistyczny, skierowany do niesamodzielnych mieszkańców Krakowa, po przebytym udarze mózgu lub cierpiących na Alzheimera albo inne zespoły otępienne, którzy ze względu na skończony 60 r. życia, wymagają specjalistycznej opieki, terapii lub wsparcia w związku z trudnościami w codziennym funkcjonowaniu oraz ich opiekunów faktycznych. W lokalu MOPS realizuje, od dnia 1.07.2020 r., projekt pn.: „W sile wieku 2”, finansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020,
- 14) 10 lokali o łącznej powierzchni 903,80 m² – os. Na Skarpie 35, ul. Brogi 26, ul. Dąbrówki 7/3, ul. Dąbrówki 7/4, ul. Jaremy 1, ul. Jeziorko 42e, ul. Kuczkowskiego 3/2u, ul. Morcinka 40, ul. Siemaszki 31, ul. Ugorek 1 – programy aktywności lokalnej,
- 15) 34 lokale o łącznej powierzchni użytkowej 9 861,81 m², w tym: powierzchnia bez piwnic, przyziemia 8 341,64 m², powierzchnia piwnic i przyziemia: 1 520,17 m² oraz powierzchnia magazynów archiwum zakładowego, magazynów: 1 604,78 m² – os. Teatralne 24 (3 lokale), ul. Józefińska 14 (2 lokale), ul. Limanowskiego 13 (4 lokale), ul. Mostowa 4, ul. Na Kozłowie 10, ul. Rakowicka 21/4, os. Górali 19, ul. Makuszyńskiego 19A, os. Szkolne 34, os. Szkolne 35, ul. Mazowiecka 21, ul. Mazowiecka 4–6, ul. Na Kozłowie 27, ul. Praska 52, ul. Radzikowskiego 39, ul. Rzeźnicza 2, os. Krakowiaków 2, os. Krakowiaków 46, ul. Mackiewiczza 15, ul. Sikorki 19, os. Szkolne 15, os. Słoneczne 15 (2 lokale), ul. Księcia Józefa 52 (2 lokale), ul. Pana Tadeusza 6 (2 lokale), ul. Ugorek 1 – komórki organizacyjne MOPS,
- 16) Na 1 nieruchomości, przy al. Modrzewiowej 25, zrealizowano inwestycję polegającą na przebudowie i rozbudowie budynku o powierzchni 1 391,74 m² z przeznaczeniem na prowadzenie domu pomocy społecznej i ośrodka wsparcia,
- 17) 3 zabudowane nieruchomości o łącznej powierzchni 9 605,45 m² – ul. Księcia Józefa 52, ul. Widłakowa 58, ul. Praska 66 oraz 2 niezabudowane nieruchomości przy ul. Golikówka 125 i ul. Praska 64 – przeznaczone do przebudowy oraz budowy obiektów na potrzeby zadań z zakresu pomocy społecznej,
- 18) 9 lokali i budynek o łącznej powierzchni 5 788,66 m², przeznaczonych na prowadzenie miejsc noclegowych, wraz z dostępem do sanitariatów, zapewnieniem środków higieny osobistej oraz całodziennego żywienia, na magazyn zakupionego wyposażenia miejsc noclegowych oraz na placówkę opiekuńczo-wychowawczą, w której będą mogli przebywać dzieci z Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, w ramach realizowanej przez Gminę Miejską Kraków pomocy obywatelom Ukrainy przebywającym na terenie Miasta Krakowa.

W ramach zadań inwestycyjnych podjęto następujące działania:

- 1) Przebudowa i rozbudowa obiektu przy al. Modrzewiowej 25 w Krakowie wraz z budową kanalizacji opadowej. W trzecim etapie budowy zakończono roboty

dotyczące nowego oraz istniejącego budynku oraz wykonano zagospodarowanie terenu. W ramach zadania zakupiono 2. część pierwszego wyposażenia. Łączny koszt inwestycji w 2022 r. wyniósł 1 852 036,00 zł. Kontynuacja zakupu pierwszego wyposażenia (3. etap) w 2023 r.

- 2) Modernizacja obiektów przy ul. Ludwisarzy oraz przy ul. Tokarskiej. W ramach zadania w drugim etapie budowy zakończono modernizację, przebudowę oraz nadbudowę budynku przy ul. Ludwisarzy z przeznaczeniem na mieszkanie chronione wspierane dla 7 osób z zaburzeniami psychicznymi (II i III piętro) oraz mieszkanie wspomagane dla 6 osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi na parterze i I piętrze budynku. Zadanie uzyskało dofinansowanie z Funduszu Inwestycji Lokalnych – środki z budżetu państwa oraz dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Społecznego – środki UE w ramach projektu „Sami – Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi”. Łączny koszt inwestycji w 2022 r. wyniósł 1 332 601,60 zł.
- 3) Modernizacja budynku MOPS przy ul. Józefińskiej 14. W ramach inwestycji w drugim etapie budowy wykonano adaptację poddasza na cele użytkowe, w tym m.in. wykonano więźbę dachową wraz z wykonaniem pokrycia z blachy tyt.-cynk. i dociepleniem, przebudowano i rozbudowano instalację c.o., elektryczną, alarmową, internetową, wod-kan, instalację fotowoltaiczną, przebudowano i zamontowano dźwig osobowy – dodatkowy przystanek na poziomie ostatniej kondygnacji. Kontynuacja zadania w 2023 r. Łączny koszt prac w 2022 r. wyniósł 2 629 375,78 zł.
- 4) Termomodernizacja budynków MOPS. W ramach zadania uzyskano ostateczną decyzję o pozwoleniu na budowę dla budynku na os. Górali 19. Wydatki w roku 2022 wyniosły 11 512,80 zł.
- 5) Budowa Domu Pomocy Społecznej przy ul. Praskiej w Krakowie. W ramach zadania, w pierwszym etapie budowy wykonano m.in. fundamenty, konstrukcje żelbetową w ok. 80%. Rozpoczęto roboty murowe. Zadanie uzyskało dofinansowanie – promesę w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych – kwota 30 mln zł. Łączny koszt zadania w 2022 r. wyniósł 12 052 203,87 zł.
- 6) Ukończenie budowy domu pomocy społecznej przy ul. Widłakowej 58 w Krakowie. W ramach zadania uzyskano ostateczną decyzję o pozwoleniu na budowę oraz zaktualizowano kosztorysy inwestorskie. Wydatki w roku 2022 wyniosły 239 973,00 zł.
- 7) Modernizacja budynku, w którym realizowane są zadania pomocy społecznej, os. Krakowiaków 46. W ramach zadania uzyskano ostateczną decyzję o pozwoleniu na budowę dla termomodernizacji budynku oraz opracowano dokumentację projektową m.in. dla budowy dźwigu osobowego, przebudowy kanalizacji sanitarnej i opadowej oraz przystosowania p.poż. budynku. Uzyskano ostateczną decyzję o pozwoleniu na budowę scalając uprzednio opracowane dokumentacje dotyczące termomodernizacji i modernizacji instalacji elektrycznej. Łączne wydatki w 2022 r. wyniosły 100 072,80 zł.
- 8) Przebudowa budynku przy ul. Praskiej 66 z przeznaczeniem na realizację zadań pomocy społecznej – Centrum Usług Społecznych. W ramach zadania zawarta została umowa na opracowanie dokumentacji projektowej wraz z uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na budowę. W 2023 r. kontynuacja prac projektowych.
- 9) Sami-Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi. W ramach zadania utworzono mieszkanie wspomagane dla 6 osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi na parterze oraz na

I piętrze budynku przy ul. Ludwisarzy 22. Zadanie współfinansowane z zadaniem Modernizacja obiektów przy ul. Ludwisarzy oraz przy ul. Tokarskiej. Łączne wydatki ze środków inwestycyjnych w 2022 r. wyniosły 966 007,61 zł.

- 10) Zakupy inwestycyjne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. W ramach zadania zakupiono 2 samochody służbowe oraz urządzenie sieciowe. Łączny koszt inwestycji w 2022 r. wyniósł 382 777,50 zł.
- 11) Zakup nieruchomości z przeznaczeniem na placówkę opiekuńczo-wychowawczą wraz z pierwszym wyposażeniem. W ramach zadania zakupiono nieruchomość przy ul. Moczydło 12 oraz pierwsze wyposażenie dla placówki opiekuńczo-wychowawczej, w której będą mogły przebywać dzieci z Ukrainy. Zadanie zostało sfinansowane z pozyskanych darowizn zagranicznych i krajowych przeznaczonych na wsparcie uchodźców z Ukrainy, w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Łączny wydatki w 2022 r. wyniosły 2 743 322,90 zł.

W ramach remontów bieżących w 2022 r. wykonano remonty lokali i inne drobne roboty budowlane:

- 1) Remonty bieżące i inne prace budowlane w budynkach i lokalach wynajmowanych, pozostających w użyczeniu i w trwałym zarządzie MOPS:
 - a) w pomieszczeniach lokalu na os. Zielonym 15 przeznaczonym na wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego – roboty budowlane m.in.: w zakresie instalacji elektrycznych, instalacji wod-kan i c.o., roboty posadzkowe, tynkarskie i roboty wykończeniowe oraz likwidacji awarii centralnego ogrzewania – koszt robót 346 329,89 zł.
 - b) w budynku ogrzewalni dla bezdomnych mężczyzn przy ul. Księcia Józefa 52 – roboty budowlane polegające na częściowej rozbiórce, przebudowie i remoncie drugiej części budynku „A” m.in. w zakresie prac wyburzeniowych, murarskich, tynkarskich, dekarских, wykończeniowych oraz instalacji elektrycznych oraz naprawie pokrycia dachowego i wymiany drzwi do sanitariatów – koszt prac 534 257,20 zł.
 - c) w budynku DPS przy ul. Sołtyśowskiej 13D – montaż instalacji przyzywowej oraz likwidacja zawilgoceń oraz malowanie ścian korytarza – koszt robót 84 999,75 zł,
 - d) w lokalach 3-4 i 17-18 przy ul. Cieślowskiego 11 – bieżący remont sanitariatów obejmujący m.in.: roboty w zakresie instalacji elektrycznych, instalacji wod-kan, roboty posadzkowe, tynkarskie, okładzinowe oraz roboty wykończeniowe – koszt prac 183 931,85 zł.
 - e) na terenie nieruchomości ul. Golikówka 125 rozebrane zostały budynki zgodnie z nakazem Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego – koszt robót 47 429,69 zł.
- 2) Remonty bieżące w lokalach przeznaczonych na potrzeby zakwaterowania uchodźców wojennych w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie:
 - a) remont bieżący lokalu mieszkalnego w budynku przy ul. Grota-Roweckiego 57, obejmujący swym zakresem prace związane z instalacjami elektrycznymi, wod-kan-gaz, roboty posadzkowe, tynkarskie, malarskie i wykończeniowe oraz związane z wymianą stolarki drzwiowej – koszt prac 138 663,90 zł,
 - b) remont bieżący lokalu mieszkalnego w budynku przy ul. Konarskiego 45, obejmujący swym zakresem prace związane z instalacjami elektrycznymi, wod-

- kan-gaz, roboty posadzkowe, tynkarskie, malarskie i wykończeniowe oraz związane z wymianą stolarki drzwiowej – koszt robót 126 214,73 zł,
- c) remont bieżący lokalu mieszkalnego w budynku przy ul. Gromady Grudziąż 19, obejmujący swym zakresem prace związane z instalacjami elektrycznymi, wod-kan-gaz, roboty posadzkowe, tynkarskie, malarskie i wykończeniowe oraz związane z wymianą stolarki drzwiowej – koszt prac 140 197,14 zł,
- d) remont sanitariatów w budynku przy ul. Wąwozowej 34B, obejmujący wymianę instalacji elektrycznej i wod-kan., roboty tynkarskie, malarskie, okładzinowe oraz montaż wyposażenia w tym ścianki z HPL – koszt robót 267 829,65 zł,
- e) roboty malarskie w budynku na os. Złotej Jesieni 7 – koszt robót 86 312,74 zł.

Łączny koszt przeprowadzonych remontów wyniósł 1 956 166,54 zł.